

អង្គការសិប្បកម្ម និង រដ្ឋបាល

ត្រួតពិនិត្យព្រះត្រៃបិដកលេខ ២០

រៀបរៀងដោយក្រុមប្រឹក្សាអង្គការ
អាស្រមព្រះគន្ធកុដិបាត់ដំបង

ពុទ្ធសករាជ ២៥៤៨

ឆ្នាំ ២០០៥

អង្គការ

ក្រុមបកប្រែយើងបានឃើញសេចក្តីក្នុងព្រះត្រៃបិដក មានសេចក្តីល្អិត
 ជ្រាលជ្រៅដ៏ក្រៃលែង ពុំងាយនឹងយល់សេចក្តីឲ្យបានចូលចិត្ត ក៏បានស្ម័គ្រ
 ចិត្តរួមគ្នាទាំងព្រះសង្ឃ និងគ្រហស្ថ នៅខេត្តបាត់ដំបង រៀបចំបកប្រែគម្ពីរ
 អង្គការ (ដែលជាគម្ពីរអធិប្បាយសេចក្តីរបស់ព្រះត្រៃបិដកដែលព្រះពុទ្ធខេ-
 សាចារ្យរចនាឡើងក្នុងសម័យពុទ្ធសករាជ ៨០០-១.០០០) ពីភាសាសៀម
 មកជាខេមរភាសា ។

ការផ្តើមកិច្ចការនេះ តាំងពីពុទ្ធសករាជ ២៥៤៤ ហើយក្រុមបកប្រែ
 យើងបានកំណត់ការជួបជុំគ្នារៀងរាល់ថ្ងៃសៅរ៍ ថ្ងៃអាទិត្យ និងថ្ងៃសីល នៅ
 អាស្រមព្រះគន្ធកុដិ ដើម្បីសម្រេចកិច្ចការនេះ ។

ចាប់តាំងពីវេលាប្រែអង្គការ រហូតដល់សព្វថ្ងៃនេះ យើងរាល់គ្នាតែង
 មានសេចក្តីត្រិះរិះអំពីការប្រែ រៀបសេចក្តី ប្រយោគយ៉ាងល្អិតល្អន់ ដើម្បីឲ្យ
 សមតាមសំនួរភាសាជាតិផង និងចៀសវាងការឃ្លៀងឃ្លាតអំពីគោលដើមផង
 ដោយផ្ទៀងផ្ទាត់តាមសំនួរប្រែរបស់ព្រះត្រៃបិដកខ្លះ អង្គការបាលីខ្លះ ព្រម
 ទាំងគម្ពីរផ្សេង ៗ ទៀត ដូចជា វចនានុក្រមព្រះត្រៃបិដកជាភាសាសៀម និង
 អង់គ្លេស , អភិធានប្បវត្តិកា , វចនានុក្រមភាសាខ្មែរ ។ល។

យើងសូមជូនដំណឹងដល់អស់លោកអ្នកសិក្សាបានជ្រាបថា ត្បិតយើង

ទាំងអស់គ្នាប្រិតព្រៀងយ៉ាងនេះក៏ដោយចុះ នៅត្រង់សេចក្តីខ្លះ ក៏មានការ
លំបាកយល់ លំបាកចូលចិត្ត តែទោះជាយ៉ាងនេះក៏សូមអស់លោកតាំងសុទ្ធ
ឲ្យបានមាំ ដើម្បីព្យាយាមសិក្សាផងចុះ ។

ម្យ៉ាងទៀត បើពុទ្ធបរិស័ទមានបំណងនឹងរៀន នឹងប្រតិបត្តិតាមសីល
សមាធិ បញ្ញា ក៏មានបរិបូណ៌ក្នុងអង្គកថានោះសព្វគ្រប់ ។

ព្រះអង្គកថាបានប្រសូតចេញចាកផ្ទៃ គឺ បានប្រែសម្រួលមកជាខេមរ-
ភាសា អណ្តែតត្រសៃតមកប្រាកដដល់ភ្នែកយើងគ្រប់គ្នា ដោយមិនលំបាក
ងាករកប៉ុន្មានឡើយ ។

យើងរាល់គ្នាក្នុងកម្ពុជរដ្ឋ ដែលមានសុទ្ធតេព្វចិត្តប្រតិបត្តិតាមឱវា-
ទានុសាសនីបច្ចុប្បន្ន ប្រៀបដូចជាបានប្រទីប ឬគោមធំពីរ ក្នុងតាំងបំភ្លឺអមតាម
ផ្លូវ ដែលជាផ្លូវដើរទៅរកទីក្សេម ជាផ្លូវដែលអ្នកឥតសំណាងមិនអាចចូលដើរ
ច្រៀតច្រៀតទៅជាមួយបាន ។

ប្រទេស យើងជាប្រទេសមានភ័ព្វសំណាងយ៉ាងខ្ពស់ និងលាក់ដ៏ធំ
ដែលមានព្រះត្រៃបិដកជាព្រះពុទ្ធដីកា ១ ចប់ ព្រមទាំងមានសប្បុរសទាំងឡាយ
ខិតខំខ្លះខ្លះប្រែអង្គកថាឲ្យមកជាកាសាជាតិទៀតផង ដូចជា ក្រុមប្រែខាងភ្នំ
គីរីរម្យ (ប្រែអង្គកថា ព្រះអភិធម្ម) , ក្រុមប្រែរបស់ឧបាសក សៀម សារ៉េត
(ហៅ ត្រៃ) វត្តកំផែង (ប្រែអង្គកថាព្រះវិន័យ) ។ល។ ទាំងនេះហើយ

ដែលពុទ្ធបរិស័ទយើង ហាក់ដូចជាបានឱសថ ២ បំពង់កែវ ដែលឱសថនេះ ឯងនឹងអាចរំលាប់រោគច្រើនយ៉ាង មានរោគក្តៅក្រហាយ គឺ សេចក្តីវិវាទ ទាស់ទែងគ្នា ការលោកលន់ជាដើម និងសេចក្តីសង្ស័យមិនដាច់ស្រេច ឲ្យជា សះស្បើយបានជាប្រាកដ ។

ក្រុមប្រយោជន៍ ឃើញប្រយោជន៍ដ៏សម្បូរនៃការមានស្មារតីរបស់ពុទ្ធបរិស័ទ ទើបឆ្លៀតឱកាសដកស្រង់អង្គកថាសតិប្បដ្ឋាន ធ្វើជាសៀវភៅមួយ ក្បាលដោយឡែកចាកគម្ពីរអង្គកថាបឋមសូត្រនី មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ ។

ដោយអានុភាពនៃបុណ្យ សូមដែនកម្ពុជា ប្រកបនូវសេចក្តីសុខចម្រើន គ្រប់ប្រការ និងសូមឲ្យព្រះពុទ្ធសាសនាមានតេជានុភាពរុងរឿងអស្ចារ្យឱឡារិក រហូតកាល សូមពពួកសត្វទូទៅទាំងអនន្តចក្រវាឡ បានជួបប្រទះនឹងសេចក្តី សុខក្សេមក្សាន្តគ្រប់ប្រការ កុំបីឃ្លៀងឃ្លាតឡើយ ។

បាត់ដំបង ពុទ្ធសករាជ ២៥៤៨

ធាតុភាវនីយកថា

ព្រះមហាកោតម ជាព្រះជិនស្រីប្រសើរ ទ្រង់បរិនិព្វានក្នុងនគរកុសិនារា

ព្រះធាតុផ្សាយទៅក្នុងប្រទេសនោះ ។ តាមចំណែក គឺ ៖

ព្រះធាតុមួយចំណែក បានទៅព្រះបាទអជាតសត្ត

មួយចំណែក បានទៅក្រុងវេសាលី

មួយចំណែក បានទៅក្រុងកបិលព័ស្ត

មួយចំណែក បានទៅដែនអល្លកប្បកៈ

មួយចំណែក បានទៅក្រុងរាមត្រាម

មួយចំណែក បានទៅវេដ្ឋទីបកៈ

មួយចំណែក បានទៅក្រុងបារាយ្យកមល្លៈ

ឯព្រះធាតុមួយចំណែកទៀត បានទៅអ្នកក្រុងកុសិនារា ។

ព្រាហ្មណ៍ឈ្មោះ ទោណៈ បានធ្វើស្តុបបញ្ចុះតុម្ហ (នាល) , ពួក
មោរិជន មានចិត្តជ្រះថ្លា បានធ្វើស្តុបបញ្ចុះព្រះអង្គារ (ធូរ្យ) ។ ព្រះស្តុប
បញ្ចុះព្រះសារីរិកធាតុ មាន ៨ បើរាប់តុម្ហចេតិយមួយផង ជា ៩ , បើគិត
ទាំងព្រះស្តុបបញ្ចុះព្រះអង្គារមួយទៀត ត្រូវជា ១០ ដែលមហាជនស្ថាបនាទុក
ក្នុងកាលនោះ ។

ព្រះចន្ទីម ១ តម្កល់ក្នុងឋានត្រៃត្រីវិញ្ញ

ព្រះចន្ទីម ១ តម្កល់ក្នុងនាគបុរី

ព្រះចន្ទីម ១ តម្កល់នៅក្នុងដែនគន្ធារៈ

ព្រះចន្ទីម ១ តម្កល់នៅក្នុងដែនកាលិន្តរាជ

ព្រះទន្ម ៤០ គត់ ព្រះកេសា និង ព្រះលោមាទាំងអស់ ពួកទេវតា

រៀងខ្លួន បាននាំទៅមួយ ៗ កាន់ចក្រវាឡទី១ ៗ ។

បាត្រ ឈើប្រត់ និងថ្មីវរបស់ព្រះមានព្រះភាគ តម្កល់ទុកនៅក្នុងដែន
វជីរ , ស្បង់ តម្កល់ទុកនៅក្នុងផ្ទះនៃត្រកូល , គ្រឿងកម្រាល តម្កល់ទុកនៅ
ក្នុងក្រុង ឈ្មោះសិលៈ ។ ធម្មក្រក និងកាយពន្ធន តម្កល់ទុកនៅក្នុងក្រុង
បាជលីបុត្ត ឧទេសាជក តម្កល់ទុកនៅក្នុងក្រុងចម្បា , ព្រះឧណ្ណាលោម
(រោមចិញ្ចឹម) តម្កល់ទុកនៅក្នុងដែនកោសល ។ សំពត់កាសាវៈ តម្កល់
ទុកក្នុងព្រហ្មលោក ឆ្នុតតម្កល់ទុកក្នុងឋានត្រៃត្រីវិញ្ញ , ស្នាមព្រះបាទដ៏ប្រសើរ
ដែលមិនបាត់ទៅ តម្កល់ទុកលើថ្ម , សំពត់និសីទនៈ តម្កល់ទុកក្នុងអវនិ្តជនបទ ,
គ្រឿងកម្រាល តម្កល់ទុកក្នុងដែនឈ្មោះ ទេវៈ ក្នុងកាលនោះ ។ កាលនោះ
ដែកភ្លើង តម្កល់ទុកក្នុងក្រុងមិថិលា , តម្រងទឹក តម្កល់ទុកក្នុងដែនវិទេហៈ ,
កាំបិតការ និងបំពង់មូល តម្កល់ទុកនៅក្នុងឥន្ទបត្តបុរី ។ កាលនោះ គ្រឿង
បរិក្ខារដ៏សេសទាំងឡាយ តម្កល់ទុកក្នុងជនបទជាទីបំផុត ។ ពួកមនុស្សតែង

បូជាចំពោះគ្រឿងបរិក្ខារទាំងឡាយ ដែលព្រះមុនីទ្រង់ប្រើប្រាស់ ។ ការផ្សាយ
ទៅនៃព្រះធាតុរបស់ព្រះមហេសី ព្រះនាមគោតម ក្នុងកាលនោះ ជាប្រពៃណី
ពីបូរាណ (នៃព្រះពុទ្ធទាំងឡាយ) សម្រាប់ទុកអនុគ្រោះ ស្រោចស្រង់សត្វ
ទាំងឡាយជាខាងក្រោយ ។

(ស្រង់ចាកគម្ពីរចរិយាបិដក លេខ ៧៧)

មាតិកាធម៌

ឈ្មោះធម៌	លេខទំព័រ
-ហេតុដូចម្តេច ទើបព្រះអង្គត្រាស់សម្តែងសតិប្បដ្ឋាន.....	៦
-សត្វសេកចម្រើនសតិប្បដ្ឋាន	៨
-អត្ថនៃពាក្យថា ឯកាយនៈ	១០
-សិស្ស នឹង អាចារ្យសន្តនាគ្នា	១២
-អធិប្បាយមគ្គ	១៥
-ព្រះថេរៈគប់បំបាក់ជើង	១៨
-ភិក្ខុសម្រេចព្រះអរហន្តក្នុងមាត់ខ្លា	១៩
-ទេវតាធ្លាក់នរក	២២
-អធិប្បាយសំព្ពថា យទិទំ	២៨
-អធិប្បាយ សតិប្បដ្ឋាន	២៨
-ហេតុដែលត្រាស់សតិប្បដ្ឋាន ៤ យ៉ាង	៣១
-អត្ថនៃពាក្យថា ភិក្ខុ	៣៥
-អធិប្បាយពាក្យថា កាយ	៣៧
-ពិចារណាកាយ	៣៨
-អធិប្បាយបទ សតិមា អាតាបី សម្បជានោ	៤២
-អធិប្បាយបទ វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ	៤៣

- អធិប្បាយបទ អនុបស្សី ៤៦
- អធិប្បាយ វេទនានុបស្សនា ៤៨
- សមាធិ ៤ ៥១
- ឧបមា ចិត្តដូចជាកូនគោ ៥២
- ទ្រង់ប្រៀបភិក្ខុ ដូចជាខ្លាជំបង ៥៥
- ចម្រើនអាណាបានស្សតិ ៥៦
- អរិយសច្ច ៤ ក្នុងអាណាបាន: ៦០
- ពិចារណាកាយដោយឥរិយាបថ ៤ ៦០
- អរិយសច្ចក្នុងឥរិយាបថ ៦៥
- ពិចារណាកាយដោយសម្បជញ្ញៈ ៤ ៦៥
- សាត្តកសម្បជញ្ញៈ: ៦៦
- សប្បាយសម្បជញ្ញៈ: ៦៨
- រឿងភិក្ខុកំលោះ: ៦៧
- គោចរសម្បជញ្ញៈ: ៧០
- ភិក្ខុនាំទៅ នឹងនាំឲ្យរប់ ៧០
- ភិក្ខុទាំងនាំទៅ ទាំងនាំឲ្យរប់ ៧៤
- រឿងមហាបុស្សទេវត្តោ ៧៥
- រឿងព្រះមហានាគត្តោ ៧៦

ឈ

-រឿងភិក្ខុ ៥០ រូប	៧៧
-អសម្មោហសម្បជញ្ញៈ	៨០
-រឿងព្រះមហាថេរៈ	៨៩
-បដិកូល ១០	៩៧
-អរិយសច្ចក្នុងសម្បជញ្ញៈ	១០២
-បដិកូលមនសិការបព្វៈ	១០៣
-ធាតុមនសិការបព្វៈ	១០០
-នវសីវចិកាបព្វៈ	១០២
-ព្រៃខ្មោច ៩	១០៦
-វេទនានុបស្សនា	១០៨
-រឿងព្រះថេរៈមួយរូប	១១០
-រូបកម្មដ្ឋាន អរូបកម្មដ្ឋាន	១១១
-វេទនា គឺ អរូបកម្មដ្ឋាន	១១៤
-សុខវេទនាប្រែប្រួល	១១៦
-អរិយសច្ចក្នុងវេទនា	១១៩
-អធិប្បាយចិត្តានុបស្សនា	១១៩
-អធិប្បាយធម្មានុបស្សនា	១២២
-នីវរណបព្វៈ	១២៣

- អធិប្បាយអសុកនិមិត្ត ១២៤
- លះកាមច្ឆន្ទៈដោយធម៌ ៦ ប្រការ ១២៤
- អធិប្បាយបដិយនិមិត្ត ១២៦
- លះព្យាបាទដោយធម៌ ៦ ប្រការ ១២៧
- អធិប្បាយ អរតិជាដើម ១២៨
- អធិប្បាយអារព្ពធាតុជាដើម ១២៩
- លះបីនមិទ្ធិៈដោយធម៌ ៦ ប្រការ ១៣០
- អធិប្បាយឧទ្ធចក្កកុច្ចៈ ១៣១
- លះឧទ្ធចក្កកុច្ចៈដោយធម៌ ៦ ប្រការ ១៣២
- អធិប្បាយវិចិកិច្ចា ១៣៣
- អរិយសច្ចក្នុងនីវរណៈ ១៣៦
- ខន្ធបព្វៈ ១៣៦
- អរិយសច្ចក្នុងបញ្ចក្ខន្ធ ១៣៧
- អាយតនបព្វៈ ១៣៧
- ការកើតឡើងនៃសំយោជនៈ ១៣៨
- ពោជ្ឈង្គបព្វៈ ១៤១
- អត្ថនៃពាក្យថា សម្មោជ្ឈង្គៈ ១៤២
- ការកើតឡើងនៃសតិសម្មោជ្ឈង្គៈ ១៤២

- ការកើតឡើងនៃធម្មវិច្ឆយសម្ពោជ្ឈង្គៈ: ១៤៣
- ការកើតឡើងនៃវិរិយសម្ពោជ្ឈង្គៈ: ១៤៨
- រឿងព្រះមហាមិត្តត្ថេរៈ: ១៥០
- ការកើតឡើងនៃបីតិសម្ពោជ្ឈង្គៈ: ១៥៤
- ការកើតឡើងនៃបស្សន្ទិសម្ពោជ្ឈង្គៈ: ១៥៦
- ការកើតឡើងនៃសមាធិសម្ពោជ្ឈង្គៈ: ១៥៨
- ការកើតឡើងនៃឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈង្គៈ: ១៦០
- អរិយសច្ចក្នុងពោជ្ឈង្គៈ: ១៦៣
- សច្ចបព្វៈ: ១៦៤
- អរិយសច្ច ក្នុងអរិយសច្ច ១៦៥
- អានិសង្សនៃការចម្រើនសតិប្បដ្ឋាន ១៦៧

១ អង្គកថា បញ្ចសុទនី

អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

សតិប្បដ្ឋានសូត្រ មានពាក្យអធិប្បាយថា ខ្ញុំម្ចាស់បានស្តាប់មកហើយ
យ៉ាងនេះ ។

ពាក្យថា កុរុ

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា កុរុសុ វិហរតិ សេចក្តីថា សូម្បីជនបទ
មួយជាទីនៅនៃរាជកុមារអ្នកនៅក្នុងជនបទឈ្មោះថា កុរុ គេហៅថា កុរុ ដោយ
រុទ្ធិស័ព្ទ (ពាក្យដែលបែកចេញអំពីពាក្យដើម) (ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់
ស្តេចទ្រង់គង់នៅ) ក្នុង កុរុជនបទនោះ ។

តែព្រះអង្គកថាចារ្យទាំងឡាយពោលទុកថា ក្នុងរជ្ជសម័យរបស់ព្រះ-
បាទមន្ទាតុរាជ មនុស្សក្នុងទ្វីបទាំង ៣ បានឮ (ពាក្យនិយាយត ៗ គ្នា) ថា
ដែលឈ្មោះថា ជម្ពូទ្វីប ជាដែន ជាទីឧប្បត្តិឡើងនៃកំពូលមនុស្ស (ឧត្តម
បុរស) ចាប់ផ្តើមអំពីព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ ព្រះបច្ចេកពុទ្ធជាម្ចាស់ និង ស្តេចចក្រពត្តិ
ទាំងឡាយ ជាតំបន់អភិរម្យឧត្តមទ្វីប ទើបបាននាំគ្នាមកព្រមជាមួយនឹងព្រះចៅ
ចក្រពត្តិមន្ទាតុរាជ ដែលទ្រង់បន្ធិលចក្ររតន៍ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅខាងមុខហើយ ស្តេច
ជាប់តាមមកកាន់ទ្វីបទាំង ៤ ។

២ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

តអំពីនោះមក ព្រះរាជាបានត្រាស់សួរបរិនាយកកែវថា តើនៅមានស្ថានដែលជាមណិយដ្ឋានដ៏ក្រៃលែងជាងមនុស្សលោកនេះដែរឬទេ ?

បរិនាយកកែវបានក្រាបទូលថា បពិត្រព្រះមហារាជ ទេវលោកគួរមនោរម្យជាង មហាបពិត្រ ។

ព្រះរាជាទើបទ្រង់បង្វិលចក្ររតន៍ទៅមុនហើយ ស្តេចក៏បានយាងទៅទីនោះ ។ ស្តេចចាតុម្មហារាជបានជ្រាបថា ព្រះបាទមន្ទាតុរាជស្តេចមក ហើយទ្រង់ត្រិះរិះថា ព្រះរាជាដែលសម្បូរបូទិច្រើន (ស្តេចមកហើយ) យើងមិនអាចនឹងតទល់បានដោយការច្បាំង ទើបបានប្រគល់រាជសម្បត្តិរបស់ខ្លួនថ្វាយ ។

ព្រះអង្គទ្រង់ទទួលរាជសម្បត្តិនោះហើយ បានត្រាស់សួរទៀតថា នៅមានស្ថានដែលជាទីមនោរម្យដ៏ក្រៃលែងជាងនេះដែរឬទេ ?

ស្តេចចាតុម្មហារាជ បានក្រាបទូលដល់តាវត្តិន្ទ្រពិភពចំពោះព្រះអង្គថា (ព្រះករុណាច្នៃវិសេស) តាវត្តិន្ទ្រពិភពជាមណិយដ្ឋានក្រៃលែងជាង (នេះ) ។ នៅតាវត្តិន្ទ្រពិភពនោះ មហារាជទាំង ៤ នេះ ជាអ្នកបម្រើ (បរិចារិកា) របស់សក្កទេវរាជនោះ នឹងប្រថាប់ឈរត្រង់ទ្វារ សក្កទេវរាជទ្រង់មានបូទិច្រើន ទ្រង់មានអានុភាពច្រើន និងព្រះអង្គមានទេវស្ថានសម្រាប់ប្រើប្រាស់ទាំងនេះ គឺ វេជយន្តប្រាសាទកម្ពស់ ១ ពាន់យោជន៍ សុធម្មាទេវសភាកម្ពស់ ៥០០ យោជន៍ វេជយន្តរថកម្ពស់ ១៥០ យោជន៍ ដីវិញ្ញាវណ

៣ អង្គកថា បញ្ចសូទនី

ក៏ខ្ពស់ប៉ុណ្ណោះដែរ ឧទ្យាននន្ទវ័ន ឧទ្យានចិត្តលតាវ័ន ឧទ្យានបារុសកវ័ន
ឧទ្យានមិសកវ័នប្រដាប់ ដោយទិព្វព្រឹក្សាចំនួន ១ ពាន់ដើម ដើមឈើស្អាតិ
ឈ្មោះបារិច្ឆត្តកៈកម្ពស់ ១០០ យោជន៍ ខាងក្រោមដើមបារិច្ឆត្តកៈនោះ មាន
ព្រះទីនាំងបណ្ណកម្ពលសិលាសនៈ មានពណ៌ដូចផ្កាសិរមាត់ បណ្ណាយ ៦០
យោជន៍ ទទឹង ៥០ យោជន៍ កម្ពស់ ១៥ យោជន៍ ដ៏ទន់ល្មើយ កាលសក្ក-
ទេវរាជទ្រង់ប្រថាប់គង់ ព្រះវរកាយនឹងលិចចុះពាក់កណ្តាលព្រះអង្គ ។ លុះ
ទ្រង់ស្តាប់ពាក្យក្រាបបង្គំទូលនោះហើយ ព្រះរាជាមានព្រះរាជបំណងនឹងស្តេច
យាងទៅកាន់តាវត្តិន្ទ្រពិភពនោះ ទើបទ្រង់បោះចក្រកែវឡើងទៅ ។ ចក្រកែវ
នោះប្រតិស្ឋាននៅលើអាកាស ព្រមដោយចតុរង្គ័សេនា ។ តមកចក្រកែវ
ក៏រមៀលចុះអំពីពាក់កណ្តាលទេវលោកទាំង ២ ប្រតិស្ឋាននៅត្រង់ផែនដី ព្រម
ដោយចតុរង្គ័សេនា មានបរិនាយកកែវជាប្រមុខ ។ ព្រះរាជាស្តេចបានទៅ
កាន់តាវត្តិន្ទ្រពិភពតែមួយព្រះអង្គឯងប៉ុណ្ណោះ ។

សក្កទេវរាជលុះបានទ្រង់ជ្រាបថាព្រះបាទមន្ទាតុស្តេចយាងមកប៉ុណ្ណោះ
ក៏ស្តេចយាងក្រោកទទួលរាក់ទាក់ ព្រះអង្គក្រាបទូលថា សូមគេជបារមីក្រោម
ល្អងធូលីព្រះបាទដោយត្បូង ព្រះមហាករុណាទិគុណ ដ៏ប្រសើរអស្ចារ្យក្រៃ-
លែងនៅក្រោមល្អងធូលីព្រះបាទ ស្តេចយាងមក (នេះជា) រាជសម្បត្តិ
របស់ល្អងធូលីព្រះបាទនោះឯង សូមទ្រង់យាងគ្រប់គ្រងចុះព្រះអង្គ ដោយ

៤ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

សិរសា ដោយក្រោមនៃគេជះ ហើយបានទ្រង់ចែកទៅរាជសម្បត្តិចេញជា ២ ចំណែក ព្រមដោយទេពធីតារបាំបានបង្ហាន់ថ្វាយ ១ ចំណែក ព្រះរាជាមន្ទាតុ ត្រឹមតែស្តេចប្រថាប់នៅនឹងតារត្តិវិញពិភពប៉ុណ្ណោះ ភាពជាមនុស្សក៏បាត់ទៅ ភាពជាទេវតាក៏ប្រាកដឡើងជំនួស ។ បានជ្រាបថា ព្រះអង្គប្រថាប់លើព្រះ- ទីនាំងបណ្ណកម្មលសិលាសនៈរួមជាមួយនឹងសក្កទេវរាជ ដោយហេតុត្រឹមតែ បើកព្រះនេត្រឡើងទើបនឹងប្រាកដភាពផ្សេងគ្នា ។ ពួកទេព្វា កាលទៅសន្តត ព្រះអង្គ ក៏នឹងប្រឡូក្នុងភាពផ្សេងគ្នារវាងសក្កទេវរាជ និងព្រះអង្គ ។ ព្រះអង្គ កាលទ្រង់សោយទិព្វសម្បត្តិក្នុងតារត្តិវិញពិភពនោះ ទ្រង់គ្រប់គ្រងទេវរាជ- សម្បត្តិហួតសក្កទេវរាជស្តេចឧប្បត្តិហើយចុតិដល់ទៅ ៣៦ ព្រះអង្គ ក៏ទ្រង់ មិនឆ្កែតដោយកាមគុណឡើយ លុះទ្រង់ធ្លាក់ចាកទៅលោកនោះហើយ ក៏ទ្រង់ ស្ថិតនៅក្នុងព្រះរាជឧទ្យានរបស់ព្រះអង្គ មានព្រះវរកាយត្រូវឡូល និងកំដៅ ថ្ងៃប៉ះខ្ទប់ ទើបបានសោយទិវង្គត ។ ក៏កាលចក្រកែវប្រតិស្ឋានលើផែនដី បរិនាយកកែវ ក៏ប្រថាប់ស្នាមព្រះបាទរបស់ព្រះបាទមន្ទាតុនៅនឹងផែនមាស ហើយបង្ហាន់ថ្វាយរាជសម្បត្តិថា នេះជារាជសម្បត្តិរបស់ព្រះបាទមន្ទាតុ ។ មនុស្សដែលមកអំពីទ្វីបទាំង ៣ សូម្បីទាំងនោះ មិនអាចនឹងទៅវិញបានទើប បាននាំគ្នាចូលទៅរកបរិនាយកកែវ ហើយប្រាប់ថា ក្រោមល្អងធូលីព្រះបាទ ពួកខ្ញុំព្រះអង្គមកដោយព្រះបរមរាជានុភាព ឥឡូវនេះ មិនអាចនឹងទៅវិញបាន

៤ អង្គកថា បញ្ចសូទនី

សូមក្រោមល្អឆ្លើយព្រះបាទ ករុណាផ្តល់ទីលំនៅដល់ពួកខ្ញុំព្រះអង្គផងចុះ ។
បរិនាយកកែវ បានប្រគល់ជនបទឲ្យដល់គេទាំងនោះ ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់
ការរស់នៅ ម្នាក់ ៗ មួយកន្លែង ។

ក្នុងចំនួនជនបទទាំងនោះ តំបន់ដែលមានមនុស្សមកអំពីបុព្វវិទេហទ្វីប
អាស្រ័យនៅ បាននាមថា **វិទេហរដ្ឋ** តាមឈ្មោះបាសនោះឯង ។ តំបន់
ដែលមានមនុស្សមកអំពីអមរតោយានទ្វីបអាស្រ័យនៅ បាននាមថា **អបរន្ត-**
ជនបទ ។ តំបន់ដែលមានមនុស្សមកអំពីឧត្តរកុរុទ្វីបអាស្រ័យនៅ បាននាមថា
កុរុរដ្ឋ ។ តែមនុស្សទាំងឡាយហៅដោយពហុវចនៈ ដោយសំដៅដល់ស្រុក
និងនិគមចំនួនច្រើន ព្រោះហេតុដូចដែលពោលមកហើយនេះ ទើបព្រះអានន្ទ
ពោលថា ទ្រង់គង់នៅក្នុងដែនកុរុទាំងឡាយ (ជាពហុវចនៈ) ដូច្នោះ ។

ទឹមកនៃពាក្យថា កម្មាសធម្ម

ក្នុងបទថា **កម្មាសធម្ម** ក្នុងបណ្តាពាក្យថា **កម្មាសធម្ម** នាមក្បួន
និគមោ នេះ អាចារ្យពួកខ្លះ ពោលអត្តាធិប្បាយសេចក្តីដោយ (ផ្លាស់) ធ
ជា **ទ** ។ ស្ថានដែលឈ្មោះថា **កម្មាសធម្ម** ព្រោះជាកន្លែងត្រូវទូន្មានមនុស្ស
មានជើងពពាល ។ ព្រះបាទបុរិសាទ ដែលមានព្រះបាទពពាល គេហៅថា
កម្មាស (ព្រះអង្គម្ចាស់ពពាល) ។

តំណាលមកថា ដំបៅកើតត្រង់ព្រះបាទ ក្នុងទីដែលត្រូវគល់ឈើចាក់

៦ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

ដុះឡើងស្រដៀងឈើមានឆ្នុត ព្រោះដូច្នោះ ទើបប្រាកដថា មានព្រះបាទ
ពពាល ។ ហើយក្នុងឱកាសនោះ ព្រះអង្គត្រូវទូន្មាន ហើយត្រូវហាមចាក
ភាពជាមនុស្សស៊ីមនុស្ស ។

នរណា ទូន្មាន ?

ព្រះបរមពោធិសត្វ ។

សួរថា ក្នុងជាតិកម្ចី ?

ឆ្លើយថា ព្រះថេរៈមួយពួក (អាងថាមានមក) ក្នុង សុត្តសោម-
ជាតិ ។

ប៉ុន្តែព្រះថេរៈទាំងនេះប្រាប់ថា មានមកក្នុង ជយទិសជាតិ ។ ពិត
ណាស់ ព្រះបរមពោធិសត្វទ្រង់បានទូន្មានព្រះបាទបោរិសាទដែលមានព្រះបាទ
ពពាល ។ ដូចដែលលោកពោលទុកថា ៖

កាលយើងជាព្រះបរមឱរសាធិរាជ របស់ព្រះបាទជយទិស ដែល
ជារាជាធិបតីនៃបញ្ចាលរដ្ឋ បានលះបង់ជីវិត ប្តូរយកព្រះរាជបិតា
ហើយ ម្យ៉ាងទៀត យើងបានធ្វើឲ្យព្រះបាទបោរិសាទ ដែលមាន
ព្រះបាទពពាលជ្រះថ្លាហើយ ដូច្នោះ ។

តែអាចារ្យខ្លះ អត្តាធិប្បាយដោយ ធម៌ អក្សរ តែម្យ៉ាង ។ ដូចដែល
តំណាលមកថាអ្នក ក្បុររដ្ឋ មានទំនៀមទម្លាប់ប្រចាំក្បុររដ្ឋ តែកើតការព្រះ

៧ អង្គកថា បញ្ចសុទិនី

ពពាលឡើងក្នុងធម្មទំនៀមនោះ ព្រោះដូច្នោះ ទីដែលពព្រះពពាលនោះ ទើប
ត្រូវហៅថា កម្មាសធម្ម ព្រោះមានធម៌ គឺ ការពព្រះពពាលកើតឡើង ។

សួរថា ហេតុដូចម្តេច ទើបលោកមិនពោលឈ្មោះនិគម ដែលនៅ
អាស្រ័យគ្នានេះប៉ុណ្ណោះ ទុកដោយសត្តមវិភត្តិក្នុងពាក្យថា កម្មាសធម្ម នោះ ?

ឆ្លើយថា ព្រោះ (ព្រះមានព្រះភាគ) មិនមានឱកាសដែលនឹងគង់
ប្រថាប់ ។

បានជ្រាបថា មិនមានវិហារអ្វីដែលជាឱកាសឲ្យព្រះមានព្រះភាគទ្រង់
គង់ក្នុងនិគមនោះឡើយ ។ តែឆ្ងាយពីនិគមទៅ មានព្រៃសណ្ឋៈធំក្នុងភូមិភាគ
មួយកន្លែង សម្បូរណិដោយទឹក ជាមណិយដ្ឋាន ។ ព្រះមានព្រះភាគស្តេច
ប្រថាប់ត្រង់មហាព្រៃសណ្ឋៈនោះ ទ្រង់យកនិគមនោះជា គោចរគ្រាម (ស្រុក
ទទួលបិណ្ឌបាត) ។ ព្រោះដូច្នោះ គួរជ្រាបសេចក្តីក្នុងរឿងនេះថា ព្រះមាន-
ព្រះភាគស្តេចគង់នៅដែនកុរុ ទ្រង់យកនិគមរបស់អ្នកកុរុ ដែលឈ្មោះ កម្មា-
សធម្ម ជាគោចរគ្រាម ។

គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យក្នុងពាក្យថា ឯកាយនោ អយំ ភិក្ខុវេ មគ្គោ ដូច
តទៅនេះ ៖

ហេតុដូចម្តេច ទើបត្រាស់សតិប្បដ្ឋានសូត្រនៅក្នុងកុរុរដ្ឋ

សួរថា ហេតុដូចម្តេចព្រះមានព្រះភាគ ទើបបានត្រាស់ព្រះសូត្រនេះ

៨ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

នៅក្នុងដែនក្បវរដ្ឋនោះ ?

ឆ្លើយថា ព្រោះអ្នកកុរុអាចនឹងទទួលយកព្រះធម្មទេសនាដ៏ជ្រាលជ្រៅ បាន ។

បានជ្រាបថា ភិក្ខុ ភិក្ខុនី ឧបាសក និងឧបាសិកាទាំងឡាយអ្នកដែន ក្បវរដ្ឋ ជាអ្នកមានរាងកាយ និងសប្បាយជានិច្ច ដោយអំណាចនៃបច្ច័យ គឺ រដូវជាទីសប្បាយ ព្រោះរដ្ឋនោះសម្បូរដោយបច្ច័យ គឺ រដូវ ។ មនុស្ស ទាំងនោះ មានកម្លាំងបញ្ញាដែលអាស្រ័យការសប្បាយចិត្ត និងរាងកាយ អនុគ្រោះហើយ និងជាអ្នកអាចទទួល (ស្តាប់) ពាក្យដ៏ជ្រាលជ្រៅបាន ។ ព្រោះដូច្នោះ ព្រះមានព្រះភាគកាលទ្រង់ពិចារណាលើញាថា មនុស្សទាំងនោះ អាចនឹងទទួល (ស្តាប់) ព្រះធម្មទេសនាដ៏ជ្រាលជ្រៅនេះបាន ទើបបានត្រាស់ សតិច្បង្គានសូត្រ ដែលមានអត្ថដ៏ជ្រាលជ្រៅនេះ ដោយបំពេញព្រះកម្មដ្ឋាន ចូលក្នុងព្រះអរហត្ត ក្នុងឋានៈ ១៧ យ៉ាង ។

ឧបមាដូចបុរសបានប្រអប់មាសហើយ បញ្ចុះផ្កាឈើប្រកេទផ្សេង ៗ ទុកក្នុងប្រអប់មាសនោះ ឬបានហិបមាសហើយទុកដាក់រតនៈទាំង ៧ (ក្នុង នោះ) យ៉ាងណា ។ ព្រះមានព្រះភាគក៏ដូច្នោះ លុះទ្រង់បានអ្នកកុរុរដ្ឋបរិស័ទ ទើបបានទ្រង់សម្តែងព្រះធម្មទេសនាដ៏ជ្រាលជ្រៅ ។ ដោយហេតុនោះទុំរំងង ក្នុងមជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈនេះ ទើបបានទ្រង់សម្តែងព្រះសូត្រដែល

៧ អង្គកថា បញ្ចសូទនី

មានខ្ញុំមសារជ្រាលជ្រៅទុកក្នុងទីយនិកាយ ទ្រង់បានសម្តែងទុកម្យ៉ាងទៀត គឺ
មហានិទានសូត្រ ១ មហាសតិប្បដ្ឋានសូត្រ ១ (ហើយ) ក្នុងមជ្ឈិម-
និកាយនេះ ទ្រង់បានសម្តែងទុកម្យ៉ាងទៀត គឺ សារោបមសូត្រ ១ រុក្ខបម-
សូត្រ ១ រដ្ឋបាលសូត្រ ១ មាគន្ធិយសូត្រ ១ អានញ្ចសប្បាយសូត្រ ១ ។

ម្យ៉ាងទៀត ក្នុងជនបទនោះ តាមសភាពប្រក្រតី បរិស័ទទាំង ៤ នាំគ្នា
ប្រកបសេចក្តីព្យាយាមរឿយ ៗ នៅក្នុងសតិប្បដ្ឋានការនា ដោយទីបំផុត
សូម្បីពួកទាសៈ កម្មករ និងបរិវារជន ក៏និយាយចរចាគ្នាទាក់ទងសតិប្បដ្ឋាន
នោះ ។ សូម្បីតែត្រង់កំពង់ទឹក និងស្ថានទីរៀនអំបោះជុំគ្នាជាដើម ដែលឈ្មោះ
ថាការនិយាយគ្នាក្នុងរឿងឥតប្រយោជន៍នឹងប្រព្រឹត្តទៅ មិនមានឡើយ ។

បើស្រ្តីណាមួយត្រូវសួរថា អ្នកមែម្ចាស់ អ្នកមែមនសិការសតិប្បដ្ឋាន-
ការនាប្រការណា ? ហើយឆ្លើយថា មិនបានមនសិការប្រការណាឡើយ ។
មនុស្សទាំងឡាយនឹងគិះដៀលថា ជីវិតរបស់នាងឥតប្រយោជន៍ នាងមានជីវិត
រស់នៅដូចជាមនុស្សស្លាប់ហើយ ។ ទើបបានឲ្យឱវាទនាងថា ចាប់តាំងពី
ពេលនេះទៅ កុំធ្វើយ៉ាងនេះឡើយ ហើយឲ្យរៀនយកសតិប្បដ្ឋានប្រការណា
មួយ ។ តែ (បើ) ស្រ្តីណានិយាយថា ខ្ញុំមនសិការសតិប្បដ្ឋានឈ្មោះ
ឯណោះ ។ មនុស្សទាំងឡាយនឹងនាំគ្នាឲ្យសាធុការថា សាធុ សាធុ ហើយ
សរសើរដោយពាក្យទាំងឡាយមានជាអាទិ៍ថា ជីវិតរបស់នាង ជាជីវិតដ៏ល្អហើយ

១០ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

នាងឈ្មោះថា ជាមនុស្សប្រសើរហើយ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធស្តេចឧប្បត្តិឡើងមក ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់នាង ។ ក៏ក្នុងរឿងនេះ មិនចំពោះតែមនុស្សជាតិតែម្យ៉ាង ប៉ុណ្ណោះទេ ដែលនាំគ្នាប្រកបមនសិការសតិប្បដ្ឋាន សូម្បីតែពួកសត្វតិរច្ឆាន ដែលនៅអាស្រ័យគេ ក៏មនសិការសតិប្បដ្ឋាន ក្នុងការមនសិការសតិប្បដ្ឋាន របស់សត្វនោះ មានរឿងតំណាលដូចតទៅនេះ ៖

សត្វសេកចម្រើនសតិប្បដ្ឋាន

តំណាលមកថា អ្នករាជានុករាជីរចាប់កូនសេកមកហ្វឹកហាត់ ។ នាង នៅអាស្រ័យភិក្ខុនី វេលាទៅក៏ទៅ (តែខ្លួន) ក្រេចកូនសេក ពួកសាមណេរី ក៏ចាប់វាមកចិញ្ចឹមទុក ។ ដាក់ឈ្មោះឲ្យវាថា **ពុទ្ធក្ខិត** (រក្សពុទ្ធ) ។ ថ្ងៃមួយព្រះថេរីឃើញវាទំនោរខាងមុខ ទើបហៅថា ពុទ្ធក្ខិតៈ ។

វាឆ្លើយថា អ្វីចា់ ម៉ែម្ចាស់ ព្រះថេរីសួរមានមនសិការការវាវាអ្វីខ្លះទេ ? បក្សីឆ្លើយថា មិនមានទេ ម៉ែម្ចាស់ ។

ព្រះថេរីនិយាយថា ឯងអើយ ធម្មតាអ្នកនៅក្នុងសម្លាប់បព្វជិតមិនគួរ នឹងរស់នៅដោយបណ្តោយអត្តភាពចោល (បណ្តោយខ្លួន) គួរប្រាសព្វ មនសិការឯណាមួយ ហើយបានប្រាប់ថា តែយ៉ាងដទៃឯងមិនអាច (ធ្វើបាន) ចូរស្វាធ្យាយ (បរិកម្ម) ថា **អដ្ឋិ អដ្ឋិ ឆ្លឹង ឆ្លឹង** ។ វាតាំងនៅក្នុង ឱវាទរបស់ព្រះថេរី ត្រាច់ស្វាធ្យាយថា **អដ្ឋិ អដ្ឋិ ឆ្លឹង ឆ្លឹង** ។ ថ្ងៃមួយ ពេល

១១ អង្គកថា បញ្ចសុទ្ធិ

ព្រឹកវាទំនៅលើចុងសសរហាលកំដៅថ្ងៃ បក្សីមួយបានយកក្រញាំក្រចកឆាប
យកទៅ ។ វាស្រែកឮសំឡេង ចេច ចេច ។ សាមណេរីទាំងឡាយបានឮ
សំឡេងស្រែក ទើបនិយាយថា ព្រះម៉ែម្ចាស់ ពុទ្ធវក្ខិតៈ ត្រូវខ្លាំងឆាបយកទៅ
ហើយ នាងទៅជួយឲ្យវាព្រលែង ហើយនាំគ្នាកាន់យកដុំដីជាដើមដេញតាម
ទៅ ឲ្យវាព្រលែងទាល់តែបាន ។ ព្រះថេរីសួរវា ដែលគេជួយនាំមកទំនៅ
ខាងមុខថា ពុទ្ធវក្ខិតៈ វេលាបក្សីឆាបយកទៅ ឯងគិតដូចម្តេច ?

វាឆ្លើយថា ព្រះម៉ែម្ចាស់ នាងខ្ញុំមិនបានគិតយ៉ាងដទៃទេ នាងខ្ញុំគិតដល់
គំនរឆ្អឹងប៉ុណ្ណោះ យ៉ាងនេះថា គ្រោងឆ្អឹងនេះឯងឆាបយកគ្រោងឆ្អឹងទៅ គ្រោង
ឆ្អឹងនឹងបែកធ្លាយខ្ចាត់ខ្ចាយទៅ ។ មិនថា សូម្បីក្នុងទីណា ។

ល្អហើយ ល្អហើយ ពុទ្ធវក្ខិតៈ (ការមនសិការយ៉ាងនោះ) នឹងជា
បច្ច័យនៃការអស់ទៅនៃកតរបស់អ្នកក្នុងកាលអនាគត ។

សូម្បីសត្វតិរច្ឆានក្នុងជនបទនោះ ក៏ប្រកបមនសិការក្នុងសតិប្បដ្ឋាន
ដូចដែលពោលមកហើយនេះ ព្រោះដូច្នោះ ព្រះមានព្រះភាគកាលនឹងទ្រង់
ញ៉ាំងការចម្រើនក្នុងសតិប្បដ្ឋាននោះឯង ឲ្យកើតដល់គេទាំងនោះ ទើបបាន
ត្រាស់ព្រះសូត្រនេះទុក ។

អត្ថនៃពាក្យថា ឯកាយន

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា ឯកាយនោ ប្រែថា ផ្លូវឯក ។ ព្រោះថា

១២ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

ផ្លូវមានឈ្មោះច្រើនយ៉ាង គឺ មគ្គា , បន្ត បថ , បដ្ឋ , អញ្ញាស , វដ្តម , អាយតន , នាវា , ឧត្តរសេត្ត , កុល្ល , ភិសិ និង សង្កម ។

ក្នុង សតិប្បដ្ឋានសូត្រ នេះ ព្រះអង្គត្រាស់ផ្លូវនេះទុកដោយឈ្មោះថា អយន ។ ព្រោះដូច្នោះ ក្នុងពាក្យថា ឯកាយនោ អយំ ភិក្ខុវេ មគ្គោ (ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ផ្លូវនេះជាផ្លូវមូលតែមួយ) នេះ គួរយល់សេចក្តីយ៉ាង នេះថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ផ្លូវនេះជាផ្លូវមួយខ្សែ មិនមែនជាផ្លូវ ២ ខ្សែឡើយ ។

ម្យ៉ាងទៀត ផ្លូវដែលឈ្មោះថា ឯកាយន ព្រោះមនុស្សម្នាក់ប៉ុណ្ណោះ គប្បីទៅ ។ ពាក្យថា ម្នាក់ឯង គឺ គួរលះបង់ការនៅច្រឡកច្រឡំដោយពួក គណៈ ចៀសចេញទៅកាន់ទីស្ងាត់ ដំណើរទៅ គឺ បដិបត្តិ (ម្នាក់ឯង) ឬដែលឈ្មោះថា អយន ព្រោះជាហេតុដំណើរទៅ គឺ ទៅអំពីវដ្តសន្ស័រ ដល់ព្រះនិព្វាន ។

ផ្លូវដើររបស់អ្នកជាឯក ឈ្មោះថា ឯកាយន ពាក្យថា អ្នកជាឯក បានដល់ អ្នកប្រសើរជាទីបំផុត ។ ហើយអ្នកដែលប្រសើរជាទីបំផុត ជាង សព្វសត្វ គឺ ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះដូច្នោះ ទើបមានអធិប្បាយថា បានដល់ (ផ្លូវយាង) របស់ព្រះមានព្រះភាគ ។

ពិតណាស់ សូម្បីអ្នកដទៃក៏ដើរទៅតាមផ្លូវនោះបាន តែសូម្បីយ៉ាង នោះក៏ដោយ ផ្លូវនោះ ក៏ឈ្មោះថា ជាផ្លូវដំណើររបស់ព្រះមានព្រះភាគ ព្រោះ

១៣ អង្គកថា បញ្ចសុទ្ធិ

ព្រះអង្គទ្រង់សាងឡើង ។ ដូចដែលលោកបានពោលទុកថា ម្ចាស់ព្រាហ្មណ៍
ពិតណាស់ ព្រះមានព្រះភាគអង្គនោះ ទ្រង់ញ៉ាំងផ្លូវដែលនៅមិនទាន់កើតឲ្យ
កើតឡើងហើយ ដូច្នោះជាដើម ។

ម្យ៉ាងទៀត ដែលឈ្មោះថា **អយន** ព្រោះទៅ គឺ ដំណើរទៅ
អធិប្បាយថា ប្រព្រឹត្តទៅ ។ មានអធិប្បាយថា ទៅក្នុងទីតែមួយ គឺ ប្រព្រឹត្តទៅ
ក្នុងធម្មវិន័យ (សាសនា) នេះប៉ុណ្ណោះ មិនមែនទៅទីដទៃ ។ ដូចដែលត្រាស់
ទុកថា ម្ចាស់សុក្ខ **អរិយមគ្គមានអង្គ ៨** ស្វែងរកបានក្នុងព្រះធម្មវិន័យ
(សាសនា) នេះឯង ។ សេចក្តីពិត ខ្លឹមសារទាំង ២ នេះ ផ្សេងគ្នាត្រឹម
តែទេសនា (វោហារ) ប៉ុណ្ណោះ ប៉ុន្តែក៏មានសេចក្តីដូចគ្នា ។

ម្យ៉ាងទៀត ដែលឈ្មោះថា **ឯកាយន** ព្រោះទៅកាន់ទិសដៅតែមួយ
មានអធិប្បាយថា ក្នុងខាងដើម សូម្បីនឹងប្រព្រឹត្តទៅដោយន័យនៃការដែល
ជាគោលផ្សេងគ្នា ប៉ុន្តែខាងក្រោយ ក៏នឹងទៅកាន់ព្រះនិព្វានតែម្យ៉ាងនោះឯង
ដូចដែលសហម្បតិព្រហ្មបានពោលទុកថា ៖

ព្រះមានព្រះភាគ ព្រះអង្គទ្រង់ឃើញទីបំផុតនៃការអស់ទៅនៃជាតិ
ទ្រង់អនុគ្រោះ (ទ្រង់មានព្រះករុណាទិកុណា) ទ្រង់ជ្រាបផ្លូវទៅ
កាន់ទីកន្លែងមួយ (ព្រះនិព្វាន) ដោយផ្លូវនេះ ដែលមនុស្សទាំង
ឡាយបានធ្លាប់ឆ្លងឱ្យ: អន្លង់ទឹកមកហើយ កំពុងឆ្លង និង ឆ្លង

១៤ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

តទៅ ។

ប៉ុន្តែអាចារ្យពួកខ្លះពោលថា ដែលឈ្មោះថា ឯកាយន ព្រោះទៅដល់ និព្វានមួយដងតាមន័យនៃសេចក្តីថា មិនទៅដល់ត្រើយ (គឺ ព្រះនិព្វាន) ដល់ ២ ដង ។ ពាក្យនោះមិនត្រឹមត្រូវ ។ ព្រោះថា អត្ត (សេចក្តី) យ៉ាងនេះ ព្យញ្ជនៈគួរនឹងយ៉ាងនេះថា សកី អយនោ (មិនមែន ឯកាយនោ) ។ តែបើនឹងពោលប្រកបសេចក្តីយ៉ាងនេះថា ផ្លូវនោះ មានផ្លូវទៅតែម្យ៉ាង គឺ មានតែមួយគត់ បានដល់ មានការប្រព្រឹត្តទៅតែម្យ៉ាង ដូច្នោះព្យញ្ជនៈក៏ប្រើ បាន ។ តែអត្តប្រើមិនបានទាំង ២ យ៉ាង ។

ព្រោះហេតុអ្វី ?

ព្រោះក្នុងទីនេះ ទ្រង់ប្រាថ្នាយកមគ្គដែលជាបុព្វភាគ ។

អធិប្បាយថា ក្នុងទីនេះ ព្រះអង្គទ្រង់ប្រាថ្នាយកមគ្គជាទីតាំងនៃសតិ (សតិប្បដ្ឋាន) ដែលជាចំណែកខាងដើម ប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអារម្មណ៍ទាំង ៤ មាន កាយជាដើម ។ មិនមែនមគ្គដែលជាលោកុត្តរៈ ។ ហើយមគ្គដែលជា ចំណែកខាងដើមនោះ ក៏កើតបានមិនមែនមួយដងដែរ ទាំងមានការកើតមិន មែនតែមួយ ។

សិស្ស និងអាចារ្យសន្ទនាគ្នា

ម្យ៉ាងទៀត សូម្បីកាលមុនក្នុងបទនេះ ព្រះមហាថេរៈទាំងឡាយក៏មាន

១៥ អង្គកថា បញ្ចសុទ្ធិ

ការសន្ទនាមកហើយ ដូចគ្នា ។ (គី) ព្រះត្រៃបិដកចុល្លនាគត្រូវបានពោល
ទុកថា ជាផ្លូវ គឺ សតិប្បដ្ឋានដែលជាបុព្វកាគ ។ ប៉ុន្តែអាចារ្យរបស់លោក គឺ
ព្រះត្រៃបិដកចុល្លសុមនត្រូវ បានពោលទុកថា ជាមិស្សកមគ្គ (ទាំងលោកិយៈ
និងលោកុត្តរៈ) ។

ព្រះត្រៃបិដកចុល្លនាគត្រូវពោលថា ជាបុព្វកាគ លោកម្ចាស់ !

ព្រះត្រៃបិដកចុល្លសុមនត្រូវ ប្រកែកថា ជាមិស្សកមគ្គ អារុសោ !

កាលអាចារ្យពោលដដែលហើយដដែលទៀត សិស្សក៏នៅស្ងៀមមិន
ជំទាស់ ។ (ទាំង ២ នាក់) ក៏ក្រោកឡើងដោយមិនវិនិច្ឆ័យឲ្យ (ដាច់ស្រេច)
បញ្ហាឡើយ ។ ក្រោយមក ព្រះថេរៈជាអាចារ្យទៅកាន់បន្ទប់ងូតទឹក គិតថា
យើងនិយាយថាជាមិស្សកមគ្គ (ទាំងជាលោកិយមគ្គ និងទាំងជាលោកុត្តរ-
មគ្គ) ប៉ុន្តែ អារុសោ ចុល្លនាគសម្តែងថា ជាផ្លូវខាងដើម ក្នុងបញ្ហានេះនឹង
មានវិនិច្ឆ័យគ្នាយ៉ាងណាហ្ន៎ ទើបស្វាធាយព្រះសូត្រតាំងអំពីដើមទៅ កំណត់
(បញ្ឈប់) ត្រង់នេះថា យោ ហិ កោចិ ភិក្ខុវេ ឥមេ ចត្តរោ សតិប្បដ្ឋានេ ឯវំ
ការវេយ្យ សត្ត វស្សានិ (ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អ្នកណាមួយក៏ដោយ
ចម្រើនសតិប្បដ្ឋានទាំង ៤ យ៉ាងនេះរហូត ៧ ឆ្នាំ) ដូច្នោះ លោកក៏ដឹងថា
ធម្មតាលោកុត្តរមគ្គ កាលកើតឡើងហើយនឹងដំអក់នៅរហូត ៧ ឆ្នាំ មិនមាន
មគ្គដែលជាមិស្សកៈ ដែលយើងពោលហើយនោះមិនត្រឹមត្រូវឡើយ ចំណែក

១៦ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

មគ្គដែលជាបុព្វកាគ ដែលអាវុសោចុល្លនាគសម្តែងហើយនោះ ទើបត្រឹមត្រូវ ទើបបានទៅក្នុងទីដែលសម្រាប់ប្រកាសក្នុងថ្ងៃធម្មស្សវនៈ ៨ រោច ។

បានជ្រាបថា ព្រះថេរៈក្នុងកាលមុនពេញចិត្តស្តាប់ធម៌ ។ លុះបានឮ សំឡេងប៉ុណ្ណោះ ក៏គិតថា យើង (នឹងស្តាប់) មុន (នឹងស្តាប់) មុន ហើយដាក់ចិត្តស្តាប់ដោយសេចក្តីគោរពយ៉ាងខ្លាំងក្លា ។ ហើយថ្ងៃនោះ ក៏ជា វារៈរបស់ព្រះចុល្លនាគត្រូវ កាលលោកអង្គុយលើធម្មាសនៈ ចាប់ផ្តិតហើយ ពោល **អារម្មបទ** (បុព្វកថា) ព្រះថេរៈដែលឈរនៅក្រោយអាសនៈ មាន ការគិតថា យើងអង្គុយក្នុងទីកំបាំងមិននិយាយ (អ្វី) ។ ព្រោះថា ព្រះថេរៈ ក្នុងកាលមុនជាអ្នកស្តាប់ ។ នឹងមិនលើកដាក់ការពេញចិត្តរបស់ខ្លួនឡើង ជាធំតែម្យ៉ាង ប្រៀបដូចមនុស្សលីបាច់អំពៅដូច្នោះ ប្រកាន់ហេតុផលម្យ៉ាង ។ លះបង់វត្ថុដែលមិនមានហេតុផលចោល ព្រោះដូច្នោះ ទើបព្រះថេរៈនិយាយថា អាវុសោ ចុល្លនាគ ។

ព្រះ (ចុល្លនាគ) សង្ស័យថា យីសំឡេងនេះ ដូចជាសំឡេងរបស់ លោកអាចារ្យ ក៏បានបញ្ឈប់ការសម្តែងធម៌ ហើយសួរថា មានការអ្វីលោក ម្ចាស់ ?

ព្រះថេរៈឆ្លើយថា អាវុសោ ចុល្លនាគ មគ្គផ្សំដែលខ្ញុំពោលមកនោះ មិនត្រឹមត្រូវទេ ប៉ុន្តែមគ្គ គឺ សតិប្បដ្ឋានដែលជាបុព្វកាគ ដែលអាវុសោពោល

១៧ អង្គកថា បញ្ចសុទនី

នោះ ត្រឹមត្រូវហើយ ។

ព្រះថេរៈ (ចុល្លនាគ) គិតថា អាចារ្យរបស់យើងរៀនបរិយត្តិទូទៅ ដល់ចាំព្រះត្រៃបិដកទុក បានជាសុតតុទ្ធ បញ្ញានេះនៅជាអាថ៌កំបាំងសម្រាប់ ព្រះភិក្ខុប្រភេទនេះ (ឋានៈជាអាចារ្យ) ភិក្ខុនៅកំលោះក្នុងអនាគតនឹង សង្ស័យបញ្ញានេះជាពិតប្រាកដ យើងនឹងលើកយកព្រះសូត្រមកអធិប្បាយ បញ្ញានេះឲ្យបានច្បាស់លាស់ ។ ចាកគម្ពីរ បដិសម្ពិទ្ធាមគ្គ បុព្វភាគសតិ- ប្បដ្ឋានមគ្គ លោកហៅថា ឯកាយមគ្គ ។ ព្រះថេរៈបាននាំយកព្រះសូត្រមក សម្តែងថា ៖

បណ្ណាជ្ជូទាំងឡាយ ជ្ជូមានអង្គ ៨ ប្រសើរជាទីបំផុត
បណ្ណាសច្ចៈទាំងឡាយ បទ គឺ (សច្ចៈ) ទាំង ៤
ប្រសើរជាទីបំផុត បណ្ណាធម៌ទាំងឡាយ វិភគធម៌ប្រសើរ
ជាទីបំផុត បណ្ណាសត្វជើង ២ ទាំងឡាយ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ
ជាម្ចាស់ ទ្រង់មានបញ្ញាចក្ខុប្រសើរជាទីបំផុត ផ្លូវនេះ
ប៉ុណ្ណោះ មិនមានផ្លូវដទៃដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីសេចក្តី
បរិសុទ្ធិនៃញាណទស្សនៈ ។ អ្នកទាំងឡាយ ចូរដើរផ្លូវ
នោះចុះដែលជាទីញាំងមារ និង សេនាមារឲ្យវង្វែង ។
ព្រោះថា អ្នកទាំងឡាយដើរទៅតាមផ្លូវនោះហើយ នឹង

១៨ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

ធ្វើនូវទីបំផុតនៃទុក្ខបាន ។

អធិប្បាយ មគ្គ

ផ្លូវដែលឈ្មោះថា មគ្គ ព្រោះអត្ថដូចម្តេច ?

ព្រោះអត្ថថា ជាហេតុឲ្យដល់ព្រះនិព្វាន និងព្រោះអត្ថថា អ្នកមានសេចក្តីត្រូវការព្រះនិព្វាន និងដើរទៅ ។

បទថា សត្តានំ វិសុទ្ធិយា (ដើម្បីសេចក្តីបរិសុទ្ធិនៃសត្វទាំងឡាយ) សេចក្តីថា ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់សេចក្តីបរិសុទ្ធិនៃសត្វទាំងឡាយ អ្នកមានចិត្តសៅហ្មងហើយ ព្រោះមន្ទិលទាំងឡាយមានរកៈជាដើម និងព្រោះឧបក្កិលេសទាំងឡាយ មានអភិជ្ឈាវិសមលោកៈជាដើម ។

ពិតណាស់ ក៏សត្វទាំងនេះ គឺ ព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ ចំនួនច្រើន ព្រះអង្គចាប់ផ្តើមអំពីព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ទ្រង់ព្រះនាមថា តណ្ហន្តរ មេធាន្តរ សរណន្តរ ទីបង្កើត ដែលស្តេចបានឧប្បត្តិហើយក្នុងកប្បមួយជាមួយគ្នានោះឯង ។ មុនអំពីកប្បនេះទៅ ៤ អសន្ទ្រិយ្យកម្រៃមួយសែនកប្ប រហូតដល់ ព្រះសក្យមុនី ជាទីបំផុតក្តី ព្រះបច្ចេកសម្ពុទ្ធជាម្ចាស់ ច្រើនរយព្រះអង្គក្តី ព្រះអរិយសាវក ដែលរាប់មិនបានប្រមាណមិនត្រូវក្តី ទ្រង់បានបណ្តែត និងបន្សាត់មន្ទិលរបស់ចិត្តទាំងមូលហើយទ្រង់សម្រេច និងសម្រេចភាពបរិសុទ្ធិដ៏កំពូលក៏ដោយសារផ្លូវនេះ ។ ប៉ុន្តែដោយអំណាចនៃមន្ទិលរបស់រូប និងមិនមានការបញ្ញត្ត ការ

១៧ អង្គកថា បញ្ចសុទ្ធិ

សៅហ្មង និងភាពផ្លូវផងឡើយ ។ ពិតណាស់ ៖

ព្រះមហាប្បសី (ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់) មិនបានត្រាស់ទុកថា
មាណព (បុគ្គល) ទាំងឡាយសៅហ្មង ព្រោះរូបសៅហ្មង
បរិសុទ្ធព្រោះរូបបរិសុទ្ធ ប៉ុន្តែព្រះមហាប្បសីបានត្រាស់ទុកយ៉ាង
នេះថា មាណព (បុគ្គល) ទាំងឡាយសៅហ្មង ព្រោះចិត្តសៅ
ហ្មង បរិសុទ្ធព្រោះចិត្តបរិសុទ្ធ ។

ដូចដែលព្រះអង្គបានត្រាស់ទុកថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ សត្វទាំងឡាយ
សៅហ្មង ព្រោះចិត្តសៅហ្មង , ផ្លូវផង ព្រោះចិត្តផ្លូវផង ។ ហើយភាពផ្លូវផង
របស់ចិត្តនោះ មានបានព្រោះផ្លូវ គឺ សតិប្បដ្ឋាននេះឯង ។ ព្រោះហេតុនោះ
ព្រះអង្គទើបត្រាស់ទុកថា ដើម្បីសេចក្តីបរិសុទ្ធនៃសត្វទាំងឡាយ ។

បទថា សោកបរិទេវានំ សមតិក្កមាយ (ដើម្បីលះបង់នូវសេចក្តី
សោក និងសេចក្តីខ្សឹកខ្សួលទាំងឡាយ) សេចក្តីថា ដើម្បីរំលាប់ អធិប្បាយ
ថា ដើម្បីលះបង់នូវសេចក្តីសោក និងសេចក្តីខ្សឹកខ្សួលទាំងឡាយ ។

ព្រោះថា មគ្គនេះ បុគ្គលអប់រំហើយប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីលះបង់នូវសេចក្តី
សោកសៅ (របស់មនុស្សទាំងឡាយបាន) ដូចសន្តតិមហាមាត្រ្យជាដើម
នឹងលះបង់នូវសេចក្តីខ្សឹកខ្សួល (របស់មនុស្សទាំងឡាយ) បាន ដូច
បដាចារថេរីជាដើម ។ ព្រោះហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ ទើបត្រាស់

២០ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

ទុកថា សោកបរិទេវានំ សមតិក្កមាយ (ដើម្បីឈានកន្លងនូវសេចក្តីសោក
នឹងបរិទេវៈទាំងឡាយ) ។

សេចក្តីពិត សន្តតិមហាមាត្យ សូម្បីនឹងបានស្តាប់ព្រះគាថានេះថា ៖
អ្នកចូរធ្វើសេចក្តីសោក ក្នុងកាលមុន (សោក មានអារម្មណ៍
ជាអតីត) ឲ្យរឹងស្អិតទៅ អ្នកកុំមានសេចក្តីកង្វល់ចិត្តក្នុងកាល
ជាខាងក្រោយឡើយ (មិនកង្វល់ចំពោះអារម្មណ៍ជាអនាគត)
បើអ្នកមិនប្រកាន់ចំពោះធម៌ជាកណ្តាល គឺ បច្ចុប្បន្ន អ្នកនឹងជា
បុគ្គលស្ងប់ត្រាច់ទៅ ដូច្នោះ ។

សន្តតិមហាមាត្យ បានសម្រេចព្រះអរហត្តព្រមដោយបដិសម្មិទា ។
បដាចារាថេរី បានស្តាប់ព្រះគាថានេះថា ៖

មានបុត្តទុកដើម្បីជួយក៏មិនបាន បិតាក៏មិនបាន ពួកកូមិផង
ក៏មិនបាន កាលសេចក្តីស្ងប់គ្របសង្កត់ហើយ ញាតិទាំង-
ឡាយក៏ជួយមិនបាន ។

ហើយបានតាំងនៅក្នុងសោតាបត្តិផលផងដែរ ។ ប៉ុន្តែថា ព្រោះដែល
ឈ្មោះថា ការវនា ហើយ នឹងមិនទាក់ទងនឹងធម៌ឯណានីមួយក្នុង កាយ ,
វេទនា , ចិត្ត , ធម៌ មិនមាន ព្រោះដូច្នោះ សូម្បីអ្នកទាំង ២ នោះ
ក៏ត្រូវជ្រាបទុកផងថា ការឈានកន្លង សោក បរិទេវ ទៅបាននោះ ព្រោះ

២១ អង្គកថា បញ្ចសុទ្ធិ

មគ្គនេះ ដូចគ្នា ។

បទថា ទុក្ខទោមនស្សានំ អត្តន័មាយ (ដើម្បីរំលឹកបំណងទុក្ខទាំងឡាយ) សេចក្តីថា ដើម្បីរំលឹក អធិប្បាយថា ដើម្បីរំលឹកបំណងទុក្ខទាំង ២ យ៉ាងនេះ គឺ ទុក្ខជ្ជវកាយ ១ ទោមនស្សជ្ជវចិត្ត ១ ។ ដោយថា មគ្គនេះ បុគ្គលអប់រំហើយ នឹងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីរំលឹកបំណងទុក្ខនៃសត្វទាំងឡាយ ដូចសេចក្តីទុក្ខរបស់ ព្រះតិស្សត្ថេរ ជាដើម និងដើម្បីរំលឹកបំណងទោមនស្សនៃសត្វទាំងឡាយ ដូចទោមនស្សរបស់សក្កទេវរាជជាដើម ។ ក្នុងរឿងនោះមានការសម្តែងសេចក្តីដូចតទៅនេះ ៖

ព្រះថេរៈគប់បំបាក់ជើង

តំណាលមកថា ក្នុងក្រុងសាវត្ថី បុត្ររបស់កុដ្តម្ហីឈ្មោះ តិស្សៈ លះបង់នូវទ្រព្យសម្បត្តិ ៤០ កោដិ ចេញបួសនៅតែម្នាក់ឯងក្នុងព្រៃ មិនមានផ្ទះ ។ ភរិយារបស់បួនប្រុសលោកបានបញ្ជូនចោរ ៥០០ នាក់ ទៅសម្លាប់លោកចោល ពួកចោរបានឡោមព័ទ្ធព្រះថេរៈ ព្រះថេរៈសួរថា ឧបាសកនាំគ្នាមកធ្វើអ្វី ? ចោរប្រាប់ថា ពួកខ្ញុំនឹងសម្លាប់លោកឯងហ្នឹងណា ។ ព្រះថេរៈសុំអង្វរថា ឧបាសកទាំងឡាយ ចូរកាន់យកខ្លួនអាត្មាកាត់ទុកជាគ្រឿងធានា ហើយឲ្យជីវិតដល់អាត្មាមួយយប់នេះចុះ ។

ពួកចោរសួរថា សមណៈ នរណានឹងជាអ្នកប្រាកដឲ្យលោកនៅក្នុង

២២ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

ទីនេះ ?

ព្រះថេរៈ ក៏ចាប់ដុំថ្មមួយដុំធំ គប់ឆ្លឹងស្ទឹងជើងទាំងពីរឲ្យបាក់ រួចពោល
ថា ឧបាសកអើយ មនុស្សដែលត្រូវគេចាប់យកទុកជាថ្ម (ម្នាក់នេះ)
សមគួរ (ឬទេ) ? ពួកចោរក៏នាំគ្នាចៀសចេញទៅបង្កាត់ភ្លើង ដេកនៅត្រង់
ខាងដើមផ្លូវចម្រុះ (របស់លោក) ។

កាលព្រះថេរៈគ្របសង្កត់វេទនាទុកហើយ ពិចារណាសីល ព្រោះ
អាស្រ័យសីលដ៏បរិសុទ្ធិ បីតិ និងបាមោជ្ជៈ ទើបកើតឡើង លំដាប់តម្កល់នោះ
លោកក៏ចម្រើនវិបស្សនា បំពេញសមណធម៌រហូតពេញមួយយប់ គ្រប់យាម
ទាំងបី លុះអរុណរះឡើង បានសម្រេចអរហត្ត ហើយបានបន្លឺឧទានថា ៖

យើងគប់ជើងទាំងពីរ ជាការទប់ស្កាត់ចំពោះចោរទាំងឡាយ
យើងអៀនខ្មាសចំពោះសេចក្តីស្លាប់ ទាំងដែលនៅមានរាគៈ
យើងគិតយ៉ាងនេះហើយ ក៏ឃើញច្បាស់តាមសេចក្តីពិត
ដល់ពេលអរុណរះ យើងក៏បើកនូវទាំង ដល់នូវការអស់
កិលេសពុំមានសេសសល់ ។

ភិក្ខុបានសម្រេចព្រះអរហត្តក្នុងមាត់ខ្លា

ភិក្ខុ ៣០ អង្គ រៀនកម្មដ្ឋានក្នុងសម្លាប់ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ ហើយ
ចាំវិស្សក្នុងអរញ្ញាវិហារ បានសន្យាគ្នាថា យើងគួរធ្វើសមណធម៌ពេញមួយ

២៣ អង្គកថា បញ្ចសុទ្ធិ

យប់ ក្នុងយាមទាំងបី យើងមិនគួរមកកាន់សម្លាករបស់គ្នា និងគ្នារួចហើយភិក្ខុ
ទាំង ៣០ អង្គ ក៏នៅកន្លែងផ្សេង ៗ គ្នា ។ កាលភិក្ខុទាំងនោះធ្វើសមណធម៌
ពេលជិតភ្លឺក៏ដោកនឹកលក់មិនដឹងខ្លួន ខ្លាចមួយក៏មកចាប់ភិក្ខុទៅស៊ីជាអាហារ
ម្តងមួយអង្គ ៗ ភិក្ខុណា ៗ ក៏មិនបានស្រែក សូម្បីគ្រាន់តែវាចាថា ខ្លាចាប់
ខ្ញុំហើយ ក៏អត់ដែរ ។

ភិក្ខុត្រូវខ្លាចាប់ស៊ីអស់ ១៥ អង្គ ដោយអាការយ៉ាងនេះ ដល់ថ្ងៃ
ឧបាសថ ភិក្ខុដែលនៅសល់ បាននិមន្តមកជួបជុំគ្នា លុះដឹងរឿងហើយ
ក៏បានប្រាប់គ្នាថា អង្គណាត្រូវខ្លាចាប់ គួរប្រាប់គ្នា ហើយក៏នៅផ្សេងគ្នាដូច
មុនទៀត ។

ក្រោយមក ខ្លាចាប់ភិក្ខុកំលោះមួយអង្គរបៀបដូចមុន លោកក៏ស្រែក
ថា ខ្លាចាប់ខ្ញុំកុណាហើយទាន ភិក្ខុទាំងឡាយក៏កាន់ឈើច្រត់ និងគប់ភ្លើង
ដេញតាមដោយគិតថា ឲ្យខ្លាវាព្រលែងលោកមកវិញ ប៉ុន្តែខ្លាវាបានលោត
ឡើងទៅកាន់ទីដាច់មួយនៃភ្នំ ដែលភិក្ខុទាំងឡាយមិនអាចតាមទៅបាន ហើយ
វាក៏ចាប់ផ្តើមស៊ីភិក្ខុនោះ ចាប់ពីម្រាមជើងឡើងទៅ ។

ភិក្ខុទាំងឡាយដែលតាមខ្លាទៅនោះ ក៏បានត្រឹមតែពោលថា សប្បុរស
ឥឡូវនេះ កិច្ចដែលពួកយើងនឹងត្រូវធ្វើមិនមានឡើយ ដែលឈ្មោះថា សេចក្តី
ពិសេសរបស់ភិក្ខុទាំងឡាយ រមែងប្រាកដក្នុងឋានៈដូច្នោះ ។

២៤ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

ភិក្ខុកំលោះដែលត្រូវខ្លាខាំស៊ីនោះ នៅក្នុងមាត់ខ្លា ខំប្រឹងអត់ទ្រាំចំពោះ ទុក្ខវេទនា ហើយចម្រើនវិបស្សនា ពេលខ្លាស៊ីដល់កជើង បានជាព្រះសោតា- បន្ទ ពេលស៊ីដល់ក្បាលជង្គង់ បានជាព្រះសកទាគាមី ពេលខ្លាស៊ីទៅដល់ពោះ របស់លោក ក៏បានជាព្រះអនាគាមី ពេលខ្លាស៊ីជិតដល់បេះដូង លោកក៏បាន សម្រេចនូវព្រះអរហត្តព្រមដោយបដិសម្មិទា ទើបបន្លឺឧទាន ដូច្នោះថា ៖

យើងមានសីល ដល់ព្រមដោយវត្ត មានបញ្ញា មានចិត្តតម្កល់ស្មើ ល្អហើយ អាស្រ័យសេចក្តីប្រមាទមួយភ្លែត ទាំងដែលមានចិត្តមិន គិតប្រទូស្តចំពោះខ្លា វាក៏ចាប់ក្នុងក្រញាំក្រចក ហើយនាំទៅកាន់ លើផែនថ្ម ខ្លាស៊ីយើងដល់ភ្នែង និងសរសៃ ទៅតាមសេចក្តីប្រាថ្នា របស់វាយ៉ាងណាក៏ដោយ យើងនឹងធ្វើកិលេសឲ្យអស់ទៅនឹងបាន ពាល់ត្រូវនូវវិមុត្តិ គឺ ការរួចចាកទុក្ខ ។

រឿងព្រះថេរៈដែលត្រូវចាក់ដោយលំពែងបានសម្រេចព្រះអរហត្ត

ភិក្ខុមួយអង្គទៀត ព្រះនាម បីតិមល្លត្ថរ កាលដែលនៅជាគ្រហស្ថ នោះ លោកបានទង់មកកាន់កោះលង្កា លោករមែងចូលទៅគាល់ព្រះរាជារហូត បីរជ្ជកាលមកហើយ ទទួលបាននូវព្រះរាជានុគ្រោះ ។

ថ្ងៃមួយលោកបានធ្វើដំណើរទៅកាន់ទ្វារសាលា ដែលមានកន្លែងអង្គុយ

២៥ អង្គកថា បញ្ចសុទ្ធិ

ក្រាលដោយកន្ទេល បានស្តាប់ នត្តម្នាក់វត្ត ក្នុងសំយត្តនិកាយ ខន្ធរាវត្ត
(នត្តម្នាក់ ថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ រូបមិនមែនជារបស់អ្នកទាំងឡាយ អ្នក
ទាំងឡាយចូរលះបង់នូវរូបនោះចេញ រូបនោះដែលអ្នកទាំងឡាយលះបង់បាន
ហើយ នឹងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីប្រយោជន៍ ដើម្បីសេចក្តីសុខដល់អ្នកទាំងឡាយ
អស់កាលជាអង្វែង ។

លោកបានគិតថា មិនមែនចំពោះវត្ថុរូបប៉ុណ្ណោះទេ វេទនាក៏មិនមែន
ជារបស់ខ្លួនដែរ លោកធ្វើបាលីនោះ ឲ្យជាគោលហើយ ចេញទៅកាន់មហា-
វិហារសូមបព្វជានុបសម្បទា លោកធ្វើមាតិកាទាំងពីរឲ្យជាទីតាំងយ៉ាងស្អាត
ជំនាញ “ រូបំ នត្តម្នាក់ វេទនា នត្តម្នាក់ ” ហើយបាននាំភិក្ខុ ៣០ អង្គ
ទៅកាន់ទីលានតំបន់ គវិបរុបាលី ធ្វើសមណធម៌ ។

លុះព្រះថេរៈនិមន្តដោយបាទជើងមិនបាន លោកក៏លុតជង្គង់ដើរចង្រ្កម
ក្នុងយាមនោះ មានព្រានម្រឹកម្នាក់សម្គាល់លោកថា ជាម្រឹក ក៏ពួយលំពែង
សំដៅទៅរកលោក លំពែងបានទម្លុះកាយលោកធ្លាយចុងទៅម្ខាង ។

ព្រះថេរៈឲ្យគេជួយដកលំពែង យកស្មៅញាត់មុខរបួស រួចហើយឲ្យ
គេជួយគ្រាហ៍លោកក្រោកអង្គុយស្រួលចូលទៅលើផែនថ្ម ឲ្យគេបើកឱកាស
ចម្រើនវិបស្សនា បានសម្រេចនូវព្រះអរហត្តព្រមដោយបដិសម្មិទា រួចហើយ
បានព្យាករណ៍ដល់ភិក្ខុទាំងឡាយដែលនាំគ្នានិមន្តមកក្នុងទីនោះ ដោយឧទានថា ៖

២៦ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ ទ្រង់ជាបុគ្គលប្រសើរបំផុត ដែលអ្នកប្រាជ្ញទាំង-
ឡាយនាំគ្នាសរសើរថា ទ្រង់ជាកំពូលលើលោកទាំងពួង ព្រះអង្គ
បានត្រាស់នូវកាសិតថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ រូបនេះមិនមែនជា
របស់អ្នកទាំងឡាយឡើយ អ្នកទាំងឡាយគប្បីលះបង់នូវរូបនោះ
ចេញ ។ សង្ខារទាំងឡាយមិនទៀងហ្ន៎ មានការកើតឡើង និង
វិនាសទៅវិញជាធម្មតា លុះកើតឡើងហើយ ក៏រលត់ទៅវិញ ការ
ស្ងប់រំលាប់នូវសង្ខារទាំងនោះ គឺ ព្រះនិព្វាន ទើបជាសុខ ។

គ្រានោះ ភិក្ខុទាំងឡាយបាននិយាយនឹងលោកថា បើព្រះសម្មាសម្ពុទ្ធ
ជាម្ចាស់មិនទ្រង់ប្រឈួនទេនោះ ព្រះអង្គទ្រង់នឹងលាតព្រះហស្ថ (ឆ្លងសមុទ្រ)
មកស្ថាបសិរសាលោកយ៉ាងពិតប្រាកដ ។

ដោយហេតុត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះ មគ្គនេះ រមែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីរំលត់ទុក្ខ
របស់សត្វទាំងឡាយ ដូចជាទុក្ខរបស់ព្រះតិស្សត្តេរជាដើម ។

សក្កទេវរាជចុតិហើយ ឧប្បត្តិក្ខម

ក៏សក្កទេវរាជ លុះទ្រង់ឃើញបុព្វនិមិត្ត ៥ យ៉ាង របស់ព្រះអង្គហើយ
ទ្រង់ត្រូវមរណភ័យគ្របសង្កត់ កើតទោមនស្ស ទើបចូលទៅគាល់ព្រះមាន-
ព្រះកាគជាម្ចាស់ ទ្រង់សួរបញ្ហា ។ ក្នុងអវសាននៃការវិសជ្ជនាបញ្ហា ព្រះអង្គ
បានសម្រេចសោតាបត្តិផល ព្រមដោយទេវតា ៨ ម៉ឺនអង្គ ស្តេចទ្រង់ (ចុតិ

២៧ អង្គកថា បញ្ចសុទនី

ហើយ) បានស្តេចឧប្បត្តិឡើងជាថ្មី ប្រក្រតីដូចដើមទៀត ។

ទៅតាធាកំនរក

សូម្បី សុព្រហ្មទៅបុត្រ មានទេពអប្សរមួយពាន់ជាបរិវារ សោយ
ស្គុកសម្បត្តិ បណ្តានាងទេពអប្សរមួយពាន់នោះ ទេពអប្សរ ៥០០ អង្គ កំពុង
បេះផ្កាអំពីដើម ក៏ចុតិ ហើយទៅកើតក្នុងនរក ។ សុព្រហ្មទៅបុត្ររំពឹងគិតថា
ដូចម្តេចហ្ន៎ ទេពអប្សរបេះផ្កាទាំងនេះ ទើបមានការយឺតយូរម៉្លះ ទ្រង់បានដឹង
ថា ពួកនាងចុតិកើតក្នុងនរក ហើយទ្រង់ពិចារណាយើញថា អាយុរបស់យើង
តើប៉ុន្មានហើយហ្ន៎ ! ស្រាប់តែទ្រង់ជ្រាបព្រះជន្មាយុរបស់ព្រះអង្គ ក៏នឹងត្រូវ
អស់ទៅដូចគ្នា ក៏ទ្រង់ឃើញថា ព្រះអង្គនឹងទ្រង់កើតក្នុងនរកនោះឯង ទើបរន្ទត់
ព្រះទ័យ ទ្រង់ទោមនស្សយ៉ាងខ្លាំងក្លា ទ្រង់ត្រិះរិះថា ព្រះសាស្តានឹងទ្រង់បន្ទោ-
បង់ទោមនស្សរបស់យើងនេះបាន អ្នកដទៃកម្ចាត់មិនបាន ហើយបានទ្រង់នាំ
ទេពអប្សរ ៥០០ ដែលនៅសេសសល់ ទៅគាល់ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់
ទូលសួរបញ្ជាថា ៖

ចិត្តនេះតក់ស្លុតជានិច្ច ចិត្តនេះរន្ទត់ជានិច្ច ទាំងក្នុងកិច្ចដែលមិនទាន់
កើត ទាំងក្នុងកិច្ចដែលកើតឡើងហើយ បើសេចក្តីមិនរន្ទត់តក់ស្លុត
មាន ខ្ញុំព្រះអង្គសូមទូលសួរសូមព្រះអង្គ សម្តែងប្រាប់នូវការមិនរន្ទត់
តក់ស្លុតនោះ ដល់ខ្ញុំព្រះអង្គ ។

២៨ ព្រះសុតន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

លំដាប់នោះ ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ ទ្រង់បានត្រាស់ប្រាប់ដល់
សុត្រហ្មឺទេវបុត្រថា ៖

ក្រៅអំពីអង្គធម៌ជាគ្រឿងត្រាស់ដឹង តបះជាគ្រឿងដុតបង្ហូរនូវបាប
ក្រៅអំពីការសង្រួមឥន្ទ្រិយ៍ក្រៅអំពីលះបង្ហូរសង្ខតធម៌ទាំងពួង
បានដល់ ព្រះនិព្វាន តថាគតរកមើលមិនឃើញនូវសួស្តីរបស់
សត្វទាំងឡាយឡើយ ។

ក្នុងវេលាចប់ព្រះធម៌ទេសនា សុត្រហ្មឺទេវបុត្រតាំងនៅក្នុងសោតា-
បត្តិផលព្រមដោយទេពអប្សរ ទ្រង់ធ្វើទិព្វសម្បត្តិនោះឲ្យមានស្ថេរភាព ហើយ
ស្ដេចទៅកាន់ទេវលោកដូចដើម ។

មគ្គនេះ បុគ្គលអ្នកចម្រើនហើយ គប្បីយល់ថា ប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីរំលត់
ទោមនស្សរបស់សត្វទាំងឡាយ ដូចទោមនស្សរបស់សក្កទេវរាជជាដើម ដូច
ដែលពណ៌នាមកនេះ ។

អរិយមគ្គមានអង្គ ៨ នោះ លោកហៅថា **ញាយ** ក្នុងពាក្យថា
ញាយស្ស អធិគមាយ ដើម្បីចាក់ធ្លុះ អធិប្បាយថា ដើម្បីដល់អរិយមគ្គនោះ ។
ព្រោះថា **មគ្គសតិប្បដ្ឋាន** ដែលជាលោកិយៈក្នុងខាងដើមនេះ ដែលបុគ្គល
ចម្រើនហើយ រមែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីបាន **លោកុត្តរមគ្គ** ។ ដោយហេតុនោះ
ទើបព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា **ញាយស្ស អធិគមាយ** ។

២៩ អង្គកថា បញ្ចសុទ្ធិ

បទថា និព្វានស្ស សច្ចិកិរិយាយ (ដើម្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវព្រះ
និព្វាន) សេចក្តីថា ដើម្បីធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ លោកពោលអធិប្បាយទុកថា
ដើម្បីប្រចក្សដោយខ្លួនឯងនូវ អមតធម៌ ដែលបាននាមថា ព្រះនិព្វាន ព្រោះ
រៀរចាកតណ្ហាជាគ្រឿងរូបរិត ។ ព្រោះថា មគ្គនេះ ដែលបុគ្គលអប់រំហើយ
ឲ្យសម្រេចការធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់នូវព្រះនិព្វានតាមលំដាប់ ។ ដោយហេតុនោះ
ព្រះមានព្រះភាគទើបត្រាស់ថា និព្វានស្ស សច្ចិកិរិយាយ ។

បណ្តាពាក្យទាំងនោះ កាលព្រះអង្គត្រាស់ថា ដើម្បីសេចក្តីបរិសុទ្ធិ
នៃសត្វទាំងឡាយ ពាក្យថា ឈានកន្លងនូវសេចក្តីសោកជាដើម ក៏ជាការដែល
សម្រេចសេចក្តីទៅហើយក៏ពិតមែន ប៉ុន្តែក៏នៅមិនទាន់ប្រាកដដល់អ្នកដទៃក្រៅ
អំពីអ្នកឆ្លាតក្នុងសេចក្តីបញ្ចប់នៃសាសនា ។ ហើយព្រះមានព្រះភាគ ទ្រង់មិន
បានធ្វើឲ្យបុគ្គលជាអ្នកឆ្លាតក្នុងសេចក្តីបញ្ចប់នៃសាសនាមុន ហើយទើបទ្រង់
សម្តែងធម៌ខាងក្រោយ ។ តែទ្រង់ឲ្យយល់ផលដែលត្រូវការនោះ ៗ ដោយ
សូត្រនោះ ៗ ប៉ុណ្ណោះ ព្រោះដូច្នោះ ក្នុងសតិប្បដ្ឋានសូត្រនេះ កាលព្រះអង្គ
ទ្រង់នឹងសម្តែងផលដែលត្រូវការនូវ ឯកាយនមគ្គ នឹងឲ្យសម្រេចបាន ឲ្យ
ប្រាកដ ទើបបានត្រាស់ទុកថា សោកបរិទេវានំ សមតិក្កមាយ ដើម្បីកម្ចាត់បង់
នូវសេចក្តីសោក និងបរិទេវៈទាំងឡាយ ដូច្នោះ ជាដើម ។

ម្យ៉ាងទៀត ព្រោះសេចក្តីបរិសុទ្ធិនៃសត្វទាំងឡាយនឹងប្រព្រឹត្តទៅព្រម

៣០ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

ក៏ដោយ ឯកាយនមគ្គ សេចក្តីបរិសុទ្ធនឹងមានបាន ព្រោះឈានកន្លងនូវ
សោក បរិទេវ ការឈានកន្លង សោក បរិទេវ នឹងមានបាន ព្រោះ
ទុក្ខទោមនស្ស រលត់ទៅ ការរំលត់ ទុក្ខទោមនស្ស នឹងមានបាន ព្រោះបាន
សម្រេចញាយធម៌ ការសម្រេច ញាយធម៌ នឹងមានបាន ព្រោះការធ្វើឲ្យ
ជាក់ច្បាស់នូវព្រះនិព្វាន ដូច្នោះ ព្រះអង្គកាលទ្រង់សម្តែងលំដាប់នេះ ហើយ
ទើបត្រាស់ថា សត្តានំ វិសុទ្ធិយា ដើម្បីសេចក្តីបរិសុទ្ធនៃសត្វទាំងឡាយហើយ
បានត្រាស់ពាក្យមានជាអាទិ៍នេះទុកថា សោកបរិទេវានំ សមតិក្កមាយ ដើម្បី
រំលត់បង្គនូវសេចក្តីសោក និងបរិទេវៈ ។

ម្យ៉ាងទៀត ពាក្យថា សត្តានំ វិសុទ្ធិយា ជាដើមនេះ ជាពាក្យពោល
សរសើរ ឯកាយនមគ្គ ដូចយ៉ាងថា ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ បានត្រាស់
សរសើរទេសនា ៦ ពួក មួយពួក ៗ ៦ ប្រការ ដោយបទ ៨ បទថា
ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ តថាគតនឹងសម្តែងធម៌លម្អបទដើម លម្អបទកណ្តាល
លម្អបទចុង និងប្រកាសព្រហ្មចារ្យ (សាសនា) ដ៏បរិសុទ្ធ បរិបូរសព្វគ្រប់
ព្រមទាំងអត្ត ព្រមទាំងព្យញ្ជនៈ គឺ ព្រហ្មចារ្យ ៦ ពួក មួយ ៗ ៦ ប្រការ
ដល់អ្នកទាំងឡាយហើយបានត្រាស់សរសើរ អរិយវង្សទេសនា ទុក ដោយ
បទ ៨ បទ ថាម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អរិយវង្ស ៤ យ៉ាងនេះ ជាបសវដែល
អ្នកប្រាជ្ញស្គាល់ថា ដ៏ប្រសើរ ស្គាល់មកជាយូរ ដឹងថា ជាវង្ស (នៃព្រះអរិយៈ

៣១ អង្គកថា បញ្ចសុទនី

ជាម្ចាស់) ជាបស់ចាស់ មិនឃ្លៀងឃ្លាត មិនធ្លាប់ឃ្លៀងឃ្លាត មិនត្រូវ
សង្ស័យ មិនត្រូវសមណព្រាហ្មណ៍ដែលជាបណ្ឌិតជំទាស់យ៉ាងណា ។ ព្រះអង្គ
ក៏បានត្រាស់សរសើរ **ឯកាយនមគ្គ** នេះទុក ដោយបទ ៧ បទ មានបទថា
ដើម្បីសេចក្តីបរិសុទ្ធិនៃសត្វទាំងឡាយជាដើម ដូច្នោះ ។

ប្រសិនបើនឹងសួរថា ព្រោះហេតុអ្វី ?

ឆ្លើយថា ដើម្បីនឹងឲ្យកើតឧស្សាហៈដល់ភិក្ខុទាំងនោះ ។

ដោយថា ភិក្ខុទាំងនោះ លុះបានស្តាប់ការត្រាស់សរសើរហើយ នឹង
កើតឧស្សាហៈឡើងថា **មគ្គនេះ** នឹងនាំឧបទ្វេៈទាំង ៤ ចេញទៅ គឺ

សេចក្តីសោក ដែលជាវត្ថុដុតរោលចិត្ត ១ **សេចក្តីសោក**

ខ្សឹកខ្សួលរំជួលចិត្ត ដែលជាការពណិនាផ្លូវវាចា១**សេចក្តី**

ទុក្ខដែលជាការមិនសប្បាយ ផ្លូវកាយ ១ **ទោមស្ស**ដែល

ជាការមិនស្រស់ស្រាយផ្លូវចិត្ត ១ ។

(និង) នាំគុណវិសេស ៣ យ៉ាង មកឲ្យ គឺ **វិសុទ្ធិ សេចក្តីបរិសុទ្ធិ ១**
ញាយធម៌ ដែលគួរដឹង ១ **និព្វាន** ការរំលត់ (កិលេស) ១ ដូច្នោះហើយ
នឹងសម្គាល់ព្រះធម៌ទេសនានេះថា ត្រូវរៀន ត្រូវទន្ទេញ ត្រូវទ្រទ្រង់ចាំ
ត្រូវបង្ហាត់បង្រៀន ហើយសម្គាល់ **មគ្គនេះ**ថា ត្រូវចម្រើន (ដំណើរ)
ព្រះមានព្រះភាគបានត្រាស់សរសើរ (**ឯកាយនមគ្គ**) ដើម្បីឲ្យភិក្ខុទាំងនោះ

៣២ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

កើតឧស្សាហៈ ដោយប្រការដូចដែលពណិនាមកនេះ ដូចអ្នកជំនួញសំពត់ ពោលសរសើរគុណភាពសំពត់កម្ពុលជាដើមដូច្នោះ ។

សេចក្តីពិស្តារថា កាលអ្នកជំនួញសំពត់រោមសត្វពណិល្យឺង (បណ្ណ- កម្ពុល) តម្លៃមួយសែន យោសនាថា សូមអញ្ជើញទិញសំពត់រោមសត្វទាន មនុស្សទាំងឡាយនៅមិនទាន់ជ្រាបមុនថា ជាសំពត់កម្ពុលប្រភេទឯណោះ ។ ព្រោះថា សូម្បីសំពត់ **កេសកម្ពុល** និងសំពត់ **ផាលកម្ពុល** ជាដើម ដែល មានភ្លិនស្អុយ សាច់គ្រោតគ្រោត (សម្រាប់រុំសាកសព) គេក៏ហៅថា សំពត់ កម្ពុលដូចគ្នា ។ ប៉ុន្តែកាលណាគេយោសនាថា សំពត់ **កម្ពុលក្រហម** មកអំពី **គន្ធារដ្ឋ** សាច់ល្អិត ត្រជាក់ ស្លៀកដណ្តប់ទន់ល្អ ។

កាលនោះ មនុស្សដែលមានទ្រព្យសមណ្ឌម ក៏នឹងទទួល (ទិញ) ចំណែកមនុស្សដែលមានទ្រព្យមិនល្មម ក៏ចង់មើលដែរ ។ សូម្បីកាលព្រះអង្គ ត្រាស់ថា **មគ្គនេះ** ជាមគ្គឯក ក៏នៅមិនទាន់ជាក់ច្បាស់ថា ជាមគ្គខ្ព្ពុំ ដូច្នោះ ដូចគ្នា ។ ព្រោះថា ផ្លូវដែលមិននាំចេញចាកទុក្ខប្រការផ្សេង ៗ គេក៏ហៅថា ផ្លូវដូចគ្នា ។ តែកាលត្រាស់ពាក្យមានជាអាទិ៍ថា **សត្តានំ វិសុទ្ធិយា** ដើម្បី សេចក្តីបរិសុទ្ធិនៃសត្វទាំងឡាយ កិក្ខុទាំងឡាយក៏នឹងកើតឧស្សាហៈថា បាន ជ្រាបថា មគ្គនេះនាំឧបទ្វរៈទាំង ៤ ចេញទៅ នាំគុណវិសេស ៣ ប្រការមកឲ្យ និងសម្គាល់ព្រះធម៌ទេសនានេះថា ត្រូវរៀន ត្រូវទន្ទេញ ត្រូវទ្រទ្រង់ ត្រូវ

៣៣ អង្គកថា បញ្ចសុទនី

បង្ហាត់បង្រៀន និងសម្គាល់មគ្គនេះថា ត្រូវចម្រើន (ប្រព្រឹត្តតាម) ដូច្នោះ ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ កាលនឹងត្រាស់សរសើរ (ឯកាយនមគ្គ) ទើបបាន ត្រាស់ទុកថា **សត្តានំ វិសុទ្ធិយា ។**

ហើយក្នុងរឿងនេះ គួរនាំសេចក្តីប្រៀបធៀប និងឈ្មួញមានសជ្ឈុនុទ ពណ៌ក្រហម ឈ្មួញកែវមណីទឹកថ្លាស្អាត ឈ្មួញមុក្ខាហារថ្លាស្អាត និង ឈ្មួញកែវប្រវាឡដែលច្នៃហើយ ជាដើមមក ដូចសេចក្តីប្រៀបធៀបនឹងឈ្មួញ បណ្តកម្ពុលតម្លៃមួយសែន ដូច្នោះ ។

អធិប្បាយសំព្តថា យទិទំ

សំព្តថា **យទិទំ** ជានិបាត មានន័យស្មើនឹង **យេ ឥមេ ។** សំព្តថា **ចត្តារោ** ជាការកំណត់រាប់ (ចំនួនរាប់) ។ ដោយសំព្តនោះ ព្រះអង្គទ្រង់ សម្តែងដល់ការកំណត់ (ចំនួន) **សតិប្បដ្ឋាន** ថា មានមិនតិចមិនច្រើនជាង ចំនួននោះ ។

អធិប្បាយ សតិប្បដ្ឋាន

បទថា **សតិប្បដ្ឋាន** បានដល់ សតិប្បដ្ឋាន ៣ យ៉ាង គឺ អារម្មណ៍ របស់សតិ ១ ការដែលព្រះសាស្តាមិនទ្រង់សោមនស្ស និងទោមនស្ស ក្នុង កាលសាវ័កទាំងឡាយបដិបត្តិក្នុងសតិប្បដ្ឋាន ៣ យ៉ាង ១ , សតិ ១ ។

អធិប្បាយថា អារម្មណ៍របស់សតិលោកហៅថា **សតិប្បដ្ឋាន** (ដូច)

៣៤ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

ក្នុងព្រះពុទ្ធវចនៈទាំងឡាយមានជាអាទិ៍ថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ តថាគតនឹង
សម្តែងការកើត និងការរលត់ទៅនៃសតិប្បដ្ឋាន ៤ យ៉ាង អ្នកទាំងឡាយ
ចូរស្តាប់ទេសនានោះ ។ ល ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយក៏ការកើតឡើងនៃកាយ
តើដូចម្តេច ? ការកើតនៃអាហារ គឺ ការកើតឡើងនៃកាយ ។

ម្យ៉ាងទៀត អារម្មណ៍របស់សតិ លោកហៅថា សតិប្បដ្ឋាន (ដូច)
ក្នុងពាក្យទាំងឡាយមានជាអាទិ៍ថា កាយ ជាទីចូលទៅតាំង (នៃសតិ) មិន
មែនតួសតិ សតិជាទីតាំងផង ជាតួសតិផង (ឈ្មោះថា សតិប្បដ្ឋាន) ដូច្នោះ
ខ្លះ ។

សតិប្បដ្ឋាននោះ មានអត្ថថា ឈ្មោះថា បដ្ឋាន ព្រោះជាទីតាំង ។
អ្វីតាំង ? សតិតាំង ។ ទីតាំងរបស់សតិ ឈ្មោះថា សតិប្បដ្ឋាន ។ ម្យ៉ាង
ទៀត ស្ថានទីជាទីចត (ប្រធាន) ដូច្នោះ ទើបឈ្មោះថា បដ្ឋាន ។ ស្ថាន
ទីជាទីចតនៃសតិនោះ ឈ្មោះថា សតិប្បដ្ឋាន ដូចគ្នានឹងស្ថានទីឈរនៃដី និង
ស្ថានទីឈរនៃសេះជាដើម ដូច្នោះ ។

សតិប្បដ្ឋាន ៣ យ៉ាង គឺ ការដែលព្រះសាស្តាមិនទ្រង់សោមនស្ស
និងទោមនស្ស ព្រោះសាវកទាំងឡាយអ្នកបដិបត្តិក្នុងសតិប្បដ្ឋាន ៣ យ៉ាង
លោកហៅថា សតិប្បដ្ឋាន (ដូច) ក្នុងព្រះពុទ្ធវចនៈយ៉ាងនេះថា ព្រះសាស្តា
ទ្រង់ជាព្រះអរិយៈជាម្ចាស់ កាលទ្រង់សេពវត្ថុ ដែលព្រះអរិយៈជាម្ចាស់សេព

៣៥ អង្គកថា បញ្ចសុទ្ធិ

គួរតាមបង្រៀនពួកគណៈ ដូច្នោះ ។ សេចក្តីនោះមានន័យថា ឈ្មោះថា **បដ្ឋាន**
ព្រោះគួរឲ្យផ្ដើមតាំងទុក អធិប្បាយថា ព្រោះគួរឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ (ប្រព្រឹត្ត) ។

ព្រោះគួរឲ្យអ្វីតាំង ?

គួរឲ្យសតិតាំង ការតាំងសតិ ឈ្មោះថា **សតិប្បដ្ឋាន** ដូច្នោះ ។

ក៏សតិនោះឯង លោកហៅថា **សតិប្បដ្ឋាន** ក្នុងពាក្យទាំងឡាយមាន
ជាអាទិ៍ថា សតិប្បដ្ឋានដែលអប់រំហើយ ធ្វើឲ្យច្រើនហើយ នាំឲ្យពោជ្ឈន្តៈ ៧
ប្រការ បរិបូណ៌បាន ។ ក្នុងសេចក្តីនោះមានន័យថា ឈ្មោះថា **បដ្ឋាន** ព្រោះ
តាំងទុក អធិប្បាយថា ចូលទៅតាំងទុក គឺ ឈានចុះ សុទ្ធតែ ប្រព្រឹត្តទៅ ។
បដ្ឋាន គឺ សតិនោះឯង ទើបឈ្មោះថា **សតិប្បដ្ឋាន** ។

ម្យ៉ាងទៀត ឈ្មោះថា **សតិ** ព្រោះអត្ថថា រព្យក ឈ្មោះថា **បដ្ឋាន**
ព្រោះអត្ថថា ចូលទៅតាំងទុក សតិនោះផង ការតាំងទុកផង ដូច្នោះ ទើប
ឈ្មោះថា **សតិប្បដ្ឋាន** ដោយប្រការដូច្នោះខ្លះ ។ ក្នុង **សតិប្បដ្ឋានសូត្រ** នេះ
លោកសំដៅយក **សតិប្បដ្ឋាន** ប្រការនេះឯង ។

សួរថា បើយ៉ាងនោះ ហេតុដូចម្តេចពាក្យថា **សតិប្បដ្ឋាន** ទើបជា
ពហុវចនៈ ?

ព្រោះសតិមានច្រើន ។

ពិតណាស់ ពោលដោយប្រភេទនៃអារម្មណ៍ សតិនោះមានច្រើន ។

៣៦ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

កាលបើដូច្នោះ ហេតុអ្វីពាក្យថា មគ្គ (ដែលមានច្រើនដូចគ្នា) ទើប
ជាឯកវចនៈ ។

ព្រោះមានតែម្យ៉ាង ដោយអត្ថថា នឹងត្រូវធ្វើដំណើរទៅ ។

ពិតណាស់ សតិទាំងនោះសូម្បីនឹងមាន ៤ យ៉ាង ប៉ុន្តែដល់ភាពតែ
ម្យ៉ាង ដោយអត្ថថា ត្រូវធ្វើដំណើរទៅ ។ សមពិតដូចដែលលោកពោលទុកថា
ផ្លូវដែលឈ្មោះថា មគ្គ ព្រោះអត្ថដូចម្តេច ?

ព្រោះអត្ថថា ជាគ្រឿងទៅកាន់និព្វាន និងព្រោះអត្ថថា អ្នកមានសេចក្តី
ត្រូវការនិព្វាន និងត្រូវធ្វើដំណើរទៅ ។

ក៏សតិសូម្បីទាំង ៤ យ៉ាង នោះ កាលនឹងញ៉ាំងកិច្ចឲ្យសម្រេចក្នុង
អារម្មណ៍ទាំងឡាយ មានកាយជាដើម (រហូត) ដល់និព្វានក្នុងកាលខាង
ក្រោយ និងអ្នកប្រាថ្នានិព្វាន ក៏ធ្វើដំណើរទៅតាំងអំពីនោះ ព្រោះហេតុដូច
ដែលពោលមកហើយនោះ លោកទើបពោលទុកថា សតិសូម្បីទាំង ៤ យ៉ាង
ជាផ្លូវមូលតែមួយ ។

កាលបើដូច្នោះ ទើបមានទេសនាដែលមានការបន្តគ្នាមកតាមលំដាប់
ដោយការបន្តពាក្យគ្នាមក ដូចក្នុងព្រះពុទ្ធវចនៈទាំងឡាយមានជាអាទិ៍ថា ៖

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ តថាគតនឹងសម្តែងផ្លូវសម្រាប់
ញាំញីមារ ព្រមទាំងសេនាមារ អ្នកទាំងឡាយចូរ

៣៧ អង្គកថា បញ្ចសុទ្ធិ

ស្តាប់ ។ ល ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ក៏ផ្លូវសម្រាប់
ញាំញីមារ និងសេនាមារ គឺអ្វី ? គឺ ពោជ្ឈន្តៈ ៧
(អង្គនៃធម៌ជាគ្រឿងត្រាស់ជីវ) ទាំងផ្លូវសម្រាប់
ញាំញីមារ និងពោជ្ឈន្តៈ ៧ មានអត្តដូចគ្នា ផ្សេង
គ្នាតែព្យញ្ជនៈប៉ុណ្ណោះ យ៉ាងណា ឯកាយនមគ្គ
និងសតិប្បដ្ឋាន ៤ ក៏ដូច្នោះ ។

មានអត្តដូចគ្នា ផ្សេងគ្នាតែព្យញ្ជនៈប៉ុណ្ណោះ ។ ព្រោះដូច្នោះ គប្បី
យល់ថា (មគ្គ) ជាឯកវចនៈ ព្រោះអត្តថា នឹងត្រូវដំណើរទៅ (ហើយ)
គប្បីយល់ (សតិប្បដ្ឋាន) ថា ជាពហុវចនៈ ព្រោះសតិមានច្រើន ដោយ
ប្រភេទនៃអារម្មណ៍ ។

ហេតុដែលត្រាស់សតិប្បដ្ឋានទុក ៤ យ៉ាង

ប៉ុន្តែហេតុដូចម្តេច បានជាព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ទ្រង់ត្រាស់ សតិ-
ប្បដ្ឋាន ទុក ៤ យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ មិនលើសមិនខ្វះ (ជាងនោះ) ?

ព្រោះព្រះអង្គទ្រង់អនុគ្រោះដល់វេទនេយ្យសត្វ ។

អធិប្បាយថា បណ្តាវេទនេយ្យសត្វទាំងឡាយ ពួកតណ្ហាចរិត ពួក
ទិដ្ឋិចរិត ពួកសមថយានិក និងពួកវិបស្សនាយានិក ដែលប្រព្រឹត្តទៅដោយ
ចំណែកទាំង ២ គឺ បញ្ញាទន់ខ្លី និងបញ្ញាចាស់ក្លា អ្នកមានតណ្ហាចរិតបញ្ញា

៣៨ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

ទន់ខ្សោយ មាន កាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ដែលមានអារម្មណ៍គ្រោតគ្រោត ជាផ្លូវនៃសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ។ ប៉ុន្តែអ្នកមានតណ្ហាចរិត មានបញ្ញាចាស់ក្លា មាន វេទនានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ដ៏ល្អិតជាផ្លូវនៃសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ។ សូម្បីអ្នកមាន ទិដ្ឋិចរិតមានបញ្ញាទន់ខ្លី មាន ចិត្តានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ដែលមានអារម្មណ៍ ចែកចេញមិនច្រើនពេក ជាផ្លូវនៃសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ។ តែអ្នកមាន ទិដ្ឋិចរិត បញ្ញាចាស់ក្លា មាន ធម្មានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ដែលមានអារម្មណ៍ចែក ចេញទៅជាច្រើនប្រភេទ ជាផ្លូវនៃសេចក្តីបរិសុទ្ធិ ។ ហើយ សតិប្បដ្ឋាន ប្រការដំបូង ដែលមាននិមិត្ត នឹងដែលគប្បីប្រសព្វបានមិនលំបាក ជាផ្លូវនៃ សេចក្តីបរិសុទ្ធិនៃ សមថយានិកបុគ្គល ប្រភេទបញ្ញាទន់ខ្លី ។ ខទី ២ ជាផ្លូវនៃ វិសុទ្ធិសមថយានិកបុគ្គល ប្រភេទបញ្ញាចាស់ក្លា ។ ព្រោះលោកតាំងនៅបាន មិនមាំមាំក្នុងអារម្មណ៍ដែលគ្រោតគ្រោត ។ ខទី ៣ ដែលមានអារម្មណ៍ចែក ចេញទៅមិនច្រើនប្រភេទពេក ជាផ្លូវនៃសេចក្តីបរិសុទ្ធិរបស់ វិបស្សនាយា- និកបុគ្គល ប្រភេទបញ្ញាទន់ខ្លី ។ ខទី ៤ ដែលមានអារម្មណ៍ចែកចេញទៅ ច្រើនប្រភេទ ជាផ្លូវនៃសេចក្តីបរិសុទ្ធិរបស់ វិបស្សនាយានិកបុគ្គល ប្រភេទ បញ្ញាចាស់ក្លា ។ សតិប្បដ្ឋាន ទើបត្រាស់ទុក ៤ យ៉ាង ប៉ុណ្ណោះ មិនលើស មិនខ្វះ ដោយប្រការដូចដែលពោលមកនេះ ដូច្នោះ ។

ម្យ៉ាងទៀត (ដែលទ្រង់សម្តែងទុក ៤ យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ) ដើម្បីលះ

៣៩ អង្គកថា បញ្ចសូទនី

វិបល្លាស គឺ សភាពស្អាត សេចក្តីសុខ សភាពទៀង និងសភាពជាខ្លួន
ជាដើម សេចក្តីពិត កាយជារបស់មិនស្អាត ប៉ុន្តែសត្វទាំងឡាយតាំងនៅយ៉ាង
វិបរិត សម្គាល់ខុសក្នុងកាយនោះថា ស្អាត ។ **សតិប្បដ្ឋាន** ប្រការទី ១ ត្រាស់
ទុកសម្រាប់សត្វទាំងនោះ ដើម្បីឲ្យលះបង់សុភវិបល្លាសនោះ ដោយការ
ឃើញថា មិនស្អាតក្នុងកាយនោះ ។ ហើយក្នុងវេទនាជាដើម សូម្បីសត្វ
ទាំងឡាយប្រកាន់មាំថា ជា **សុខ ទៀង** ជា **អត្តា** (ក៏មានន័យនេះ គឺ)
វេទនាជាទុក្ខ ចិត្តមិនទៀង ធម៌ទាំងឡាយជាអនត្តា ប៉ុន្តែសត្វទាំងឡាយ
តាំងនៅយ៉ាងវិបរិត សម្គាល់ខុសក្នុងវេទនា ចិត្ត និងធម៌ទាំងនោះថា ជា
សុខ ទៀង និង ជា**អត្តា** ។ ត្រាស់ ៣ យ៉ាង ដ៏សេសទុកសម្រាប់សត្វ
ទាំងនោះ ដើម្បីឲ្យលះវិបល្លាសដ៏សេសទាំងនោះ ដោយការឃើញវេទនាជា
ដើមទាំងនោះថា ជាទុក្ខ ជាដើម ដូច្នោះ ។

កាលបើដូច្នោះ **សតិប្បដ្ឋាន** ក៏គួរយល់ថា ព្រះអង្គត្រាស់ទុក ៤
យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ មិនលើសមិនខ្វះ ក៏ដើម្បីឲ្យលះ **សុភវិបល្លាស សុខវិបល្លាស**
និច្ចវិបល្លាស និង អត្តវិបល្លាស ។ ហើយមិនត្រឹមតែត្រាស់ទុកដើម្បីឲ្យលះ
វិបល្លាសតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះទេ ប៉ុន្តែគួរយល់ថា ត្រាស់ទុក ៤ យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ
ក៏ដើម្បីឲ្យលះឱ្យ៖ ៤ យោគៈ ៤ អាសវៈ ៤ គន្លះ ៤ និងឧបាទានទាំង ៤
និងអគតិ ៤ ផង ដើម្បីឲ្យកំណត់ដឹងអាហារទាំង ៤ ផង ។ នេះជាន័យតាម

៤០ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

បករណ៍ ដូច្នោះ ។

មតិរបស់អង្គកថា

ចំណែកក្នុងអង្គកថា លោកពោលទុកប៉ុណ្ណោះឯងថា បើពោលដោយ
ការរព្វក និងដោយការប្រមូលចុះកាន់ទីតែមួយជាមួយគ្នាហើយ សតិប្បដ្ឋាន
ក៏មានតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ ប៉ុន្តែពោលតាមអារម្មណ៍មាន ៤ យ៉ាង ។ ឧបមាថា
ក្នុងព្រះនគរដែលមានទ្វារ ៤ អ្នកដែលមកអំពីទិសខាងកើត កាន់យកវត្ថុដែល
មាននៅក្នុងទិសខាងកើតហើយ ចូលកាន់ព្រះនគរនោះឯង តាមខ្លោងទ្វារទិស
ខាងកើត , អ្នកដែលមកអំពីទិសខាងត្បូង , ទិសខាងលិច , ទិសខាងជើង
កាន់យករបស់ដែលមាននៅក្នុងទិសខត្តរហើយ ចូលទៅកាន់ព្រះនគរនោះឯង
តាមទ្វារទិសខត្តរ យ៉ាងណា សេចក្តីឧបមេយ្យ ដែលឲ្យឧបមាដល់ព្រមនេះ
ក៏គួរជ្រាបដូច្នោះ ។

សេចក្តីប្រៀបធៀប

ពិតណាស់ ព្រះនិព្វាន ប្រៀបដូចព្រះនគរ ។

លោកុត្តរមគ្គប្រកបដោយអង្គ ៨ ប្រៀបដូចទ្វារព្រះនគរ ។

កាយជាដើម ប្រៀបដូចទិសខាងកើតជាដើម ។

ព្រះយោគាវចរទាំងឡាយ កាលមកដោយអំណោច **កាយានុបស្សនា**
ចម្រើន **កាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន** ដោយវិធី ១៤ យ៉ាងហើយ នឹងទៅរួមចុះ

៤១ អង្គកថា បញ្ចសុទ្ធិ

កាន់ទីតែមួយជាមួយគ្នា គឺ ព្រះនិព្វាន នោះឯង ។ ដោយអរិយមគ្គ ដែលកើតឡើងដោយអានុភាពនៃកាយានុបស្សនា ដូចមនុស្សទាំងឡាយ ដែលមកអំពីទិសខាងកើត គឺ នាំយករបស់ដែលមាននៅក្នុងទិសខាងកើតហើយ ក៏ចូលកាន់ព្រះនគរបានដូចគ្នា តាមទ្វារព្រះនគរទិសខាងកើតបាន ដូច្នោះ ។

ព្រះយោគាវចរ កាលដំណើរតាមផ្លូវ វេទនានុបស្សនា ចម្រើន វេទនានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ដោយវិធី ៩ យ៉ាង ក៏ទៅរួមចុះកាន់ទីតែមួយជាមួយគ្នា គឺ ព្រះនិព្វាន នោះឯង ដោយអរិយមគ្គ ដែលកើតឡើងដោយអានុភាពនៃវេទនានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ដូចអ្នកមកអំពីទិសខាងត្បូង កាន់យករបស់ដែលមាននៅក្នុងទិសខាងត្បូង ក៏ចូលដល់ព្រះនគរដូចគ្នា តាមទ្វារព្រះនគរទិសខាងត្បូង ដូច្នោះ ។

ព្រះយោគាវចរទាំងឡាយ កាលធ្វើដំណើរមកតាមផ្លូវ ចិត្តានុបស្សនា ចម្រើន ចិត្តានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ដោយវិធី ១៦ យ៉ាង នឹងទៅរួមត្រង់កន្លែងមួយជាមួយគ្នា គឺ ព្រះនិព្វាន នោះឯង ដោយអរិយមគ្គ ដែលកើតឡើងដោយអានុភាពនៃចិត្តានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ដូចអ្នកមកអំពីទិសខាងលិច កាន់យករបស់ដែលមាននៅក្នុងទិសខាងលិច ក៏ចូលដល់ព្រះនគរដូចគ្នា តាមខ្លោងទ្វារព្រះនគរទិសខាងលិច ដូច្នោះ ។

ព្រះយោគាវចរទាំងឡាយ កាលធ្វើដំណើរមកតាមទ្វារ ធម្មានុបស្សនា

៤២ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

ចម្រើន ធម្មានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ដោយវិធី ៥ យ៉ាងហើយ នឹងទៅរួមត្រង់ កន្លែងជាមួយគ្នា គឺ ព្រះនិព្វាន នោះឯង ដោយអរិយមគ្គ ដែលកើតឡើង ដោយអានុភាពនៃធម្មានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ដូចអ្នកដែលមកអំពីទិសខាងជើង កាន់យករបស់ដែលមាននៅក្នុងទិសខាងជើង ក៏ចូលទៅដល់ព្រះនគរដូចគ្នា តាមទ្វារព្រះនគរទិសខាងជើងបាន ដូច្នោះ ។

សតិប្បដ្ឋាន គប្បីជ្រាបថា ត្រាស់ទុកតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ ដោយការព្យាបាល និងដោយការរួមចុះកាន់ទីតែមួយជាមួយគ្នា គប្បីជ្រាបថា ត្រាស់ទុក ៤ យ៉ាង នោះឯង តាមអារម្មណ៍ ដោយប្រការដូច្នោះ ។

អត្ថនៃពាក្យថា ភិក្ខុ

បទថា កតមេ ចត្តារោ (៤ យ៉ាង គឺអ្វីខ្លះ) ជា កថេតុកម្យតាបុប្ផា (ពាក្យសួរ ដើម្បីនឹងឆ្លើយខ្លួនឯង) ។

បទថា ឥធម បានដល់ ឥមស្មី ផ្លាស់ជា សាសនេ ប្រែថា ក្នុង សាសនានេះ ពាក្យថា ភិក្ខុវេ នេះ ជាពាក្យហៅបុគ្គលអ្នកទទួលធម្មៈ ។

ពាក្យថា ភិក្ខុ ជាពាក្យសម្តែងដល់បុគ្គលអ្នកនឹងញ៉ាំងវត្តបដិបត្តិឲ្យ ដល់ព្រម ម្យ៉ាងទៀត ទៅតា និងមនុស្សស្រុម្បីពួកដទៃ ក៏ញ៉ាំងវត្តបដិបត្តិ ឲ្យដល់ព្រមបានដូចគ្នា ។ ប៉ុន្តែព្រះអង្គត្រាស់ហៅថា ភិក្ខុ ព្រោះជាអ្នក ប្រសើរ និងព្រោះទ្រង់សម្តែងដល់ ភិក្ខុការ ដោយវត្តបដិបត្តិ ។

៤៣ អង្គកថា បញ្ចសុទ្ធនី

ព្រោះថា កាលភិក្ខុទាំងឡាយបដិបត្តិតាមអនុសាសនីរបស់ព្រះមាន-
ព្រះភាគជាម្ចាស់ហើយ ភិក្ខុទាំងឡាយក៏នឹងជាអ្នកប្រសើរជាទីបំផុត ព្រោះ
(ដូចជា) កាជនៈ (សម្រាប់ទទួល) អនុសាសនីគ្រប់ប្រការ ។ ព្រោះ
ដូច្នោះ ព្រះអង្គទើបត្រាស់ថា ភិក្ខុ ព្រោះជាអ្នកប្រសើរជាទីបំផុត ។

ក៏ទ្រង់បញ្ជាក់ដល់ភិក្ខុទាំងនោះហើយ ទេវតា និងមនុស្សដ៏សេស ក៏
ជាការដែលទ្រង់បញ្ជាក់ដល់ផងដែរ ដូចគ្នា ដូចបរិស័ទដ៏សេសត្រូវបញ្ជាក់ដល់
ដោយរាជស័ព្ទក្នុងកិច្ចទាំងឡាយ មានការដែលស្តេចព្រះរាជដំណើរជាដើម ។

ហើយអ្នកណាបដិបត្តិ វត្តបដិបត្តិនេះ អ្នកនោះក៏ឈ្មោះថា ភិក្ខុ
ព្រោះដូច្នោះ ព្រះអង្គទើបត្រាស់ថា ភិក្ខុ ព្រោះទ្រង់សម្តែងដល់ ភិក្ខុការ
ដោយវត្តបដិបត្តិខ្លះ ។ អ្នកបដិបត្តិនឹងជាទេវតា ឬ មនុស្សក៏ដោយ ចូលដល់
ការរាប់ថា ភិក្ខុ ទាំងអស់ ។ សមដូចដែលត្រាស់ទុកថា ៖

សូម្បីអ្នកដែលតាក់តែងហើយ ប្រសិនបើប្រព្រឹត្តធម៌ស្មើ
ស្ងប់ហើយ ទូន្មានហើយ មានគតិដ៏ទៀងទាត់ ប្រព្រឹត្ត
ព្រហ្មចារ្យ គេដាក់ចុះនូវអាជ្ញាចំពោះសត្វទាំងពួង អស់
ហើយរមែងឈ្មោះថាជាព្រាហ្មណ៍ ជាសមណៈជាភិក្ខុ ។

អធិប្បាយពាក្យថា កាយ

បទថា កាយ បានដល់ ក្នុងរូបកាយ ។ ពិតណាស់ រូបកាយ

៤៤ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

ព្រះអង្គទ្រង់សម្តែងថា កាយ ក្នុងព្រះសូត្រនេះ ដូចកាយដំរី និងកាយសេះ ជាដើម ។ ព្រោះអត្ថថា ជាទីប្រជុំនៃអវយវៈតូច-ធំ និងជាទីប្រជុំនៃរូបធម៌ ទាំងឡាយ មានសក់ជាដើម ។

ក៏ (រូបកាយ) ឈ្មោះថា កាយ ព្រោះអត្ថថា ជាទីប្រជុំ (នៃ អវយវៈតូច-ធំទាំងឡាយ) យ៉ាងណា ឈ្មោះថា កាយ ព្រោះអត្ថថា ជាទីមកនៃរបស់ដែលគួរឆ្កើមទាំងឡាយ គឺ របស់ដែលគួរឲ្យឆ្កើមអើមយ៉ាង ក្រែកលែង ដូច្នោះ ។

ព្រោះថា រូបកាយនោះ ជាទីមកដល់នៃរបស់ដែលគួរឆ្កើមទាំងឡាយ គឺ របស់ដែលគួរឆ្កើមយ៉ាងក្រែកលែង ព្រោះដូច្នោះ ទើបឈ្មោះថា កាយ ។

បទថា អាឃោ បានដល់ ដែនកើត (របស់គួរឆ្កើម) ក្នុងបទថា កាយ នោះ មានវចនត្ថដូចតទៅនេះ ៖

ឈ្មោះថា អាឃ ព្រោះជាដែនកើត ។

អ្វីកើត ?

អវយវៈទាំងឡាយ មានសក់ជាដើម ដែលគួរឆ្កើមកើត ឈ្មោះថា កាយ ព្រោះជាដែនកើតនៃរបស់ដែលគួរឆ្កើមទាំងឡាយ ដោយប្រការយ៉ាង នេះ ។

បទថា កាយានុបស្សី បានដល់ អ្នកពិចារណាលើញកាយរឿយ ។

៤៥ អង្គកថា បញ្ចសូទនី

ជាប្រក្រតី ឬអ្នកពិចារណាលើញរឿយ ៗ នូវកាយ ។

គួរជ្រាបថា ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ សូម្បីត្រាស់ហើយថា កាយ តែក៏ទ្រង់ធ្វើ (ត្រាស់) កាយសព្វ ទុកជាលើកទី ២ ទៀតថា កាយានុបស្សី ដើម្បីនឹងទ្រង់សម្តែងដល់ការបំបែកដុំ (យនសញ្ញា) ចេញទៅ ដោយការ កំណត់ដោយ ចតុធាតុវេដ្ឋានកម្មដ្ឋាន ដោយមិនឲ្យប្របូកប្របល់គ្នា ព្រះយោ- គាវចរមិនមែនជាអ្នកពិចារណាលើញរវេទនាក្នុងកាយ ឬពិចារណា ឃើញចិត្ត និងធម៌ ក្នុងកាយ ។ ដែលពិត ជាអ្នកពិចារណាលើញកាយ (ក្នុងកាយ) នោះឯង ។ ព្រោះដូច្នោះ ដោយបទថា កាយានុបស្សី នោះ ទើបជាការ ដែលព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ ទ្រង់សម្តែងដល់ការកំណត់ដោយមិនឲ្យលាយ ឡឺគ្នា ដោយទ្រង់សម្តែងចំពោះអាការ គឺ ការពិចារណាលើញកាយ ក្នុងវត្ថុ ពោលគឺ កាយនោះឯង ។

មួយវិញទៀត មិនមែនជាអ្នកពិចារណាលើញធម៌យ៉ាងដទៃសូម្បីតែ ម្យ៉ាង ក្រៅអំពីអវយវៈតូច-ធំក្នុងកាយ ទាំងមិនមែនជាអ្នកពិចារណាលើញ ស្រ្តី ឬបុរស ក្រៅអំពីសក់ រោមជាដើម ក្នុងកាយ ។

ពិចារណាកាយ

ក្នុងពាក្យថា កាយ កាយានុបស្សី នេះ មិនមែនពិចារណាលើញ ធម៌យ៉ាងដទៃសូម្បីតែម្យ៉ាងក្រៅអំពី (មហា) ភូតរូប និង ឧបាទាយរូប

៤៦ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

សូម្បីក្នុងកាយ ពោលគឺ ប្រជុំនៃ (មហា) កូតរូប និង ឧបាទាយរូប មាន
សក់ រោម ជាដើម ។ ដោយពិត ក៏ជាអ្នកពិចារណាលើញការប្រជុំនៃ
ចំណែកផ្សេង ៗ ដូចអ្នកសម្លឹងមើលឃើញគ្រឿងប្រកបនៃរាជ្ជដូច្នោះ ជាអ្នក
ពិចារណាលើញការប្រជុំនៃសក់ រោម ជាដើម ដូចអ្នកឃើញចំណែកផ្សេង ៗ
នៃទីក្រុង ដូច្នោះ ហើយជាអ្នកពិចារណាលើញការប្រជុំនៃ (មហា) កូតរូប
និង ឧបាទាយរូប នោះឯង ដូចអ្នកបកស្រែទបចេកចេញអំពីដើមចេកដូច្នោះ
និងដូចអ្នក លាដៃក្តាប់ទទេចេញយ៉ាងនោះឯង ព្រោះដូច្នោះ ដោយទ្រង់
សម្តែងវត្ថុ ពោលគឺ កាយ ដោយអំណាចនៃការប្រជុំដោយប្រការផ្សេង ៗ
នោះឯង ជាការដែល ព្រះអង្គទ្រង់សម្តែងកាយបំបែកយនសញ្ញាចេញហើយ ។
ព្រោះថា ក្នុងពាក្យថា កាយ កាយានុបស្សី នេះ នឹងមិនឃើញជាស្រ្តី
ជាបុរស ឬជាធម៌អ្វី ដទៃក្រៅអំពីការប្រជុំនៃធម៌តាមដែលពោលហើយ ។
តែសត្វទាំងឡាយធ្វើការប្រកាន់ខុស ៗ យ៉ាងនេះយ៉ាងនោះ ក្នុងសភាវៈត្រឹម
តែការប្រជុំនៃធម៌ តាមដែលពោលហើយប៉ុណ្ណោះ ។ ព្រោះដូច្នោះ ព្រះ-
បុរាណចារ្យទើបបាន ពោលទុកថា ៖

របស់ណាដែលបុគ្គលកំពុងឃើញ របស់នោះមិនមែនរបស់ដែល
គេបានឃើញហើយទេ របស់ណាដែលបុគ្គលបានឃើញហើយ
របស់នោះ មិនមែនរបស់ដែលគេកំពុងឃើញ កាលមិនឃើញ

៤៧ អង្គកថា បញ្ចសុទនី

(តាមសេចក្តីពិត) ទើបវង្វេងជាប់នៅ កាល (វង្វេង)

ជាប់នៅមែនមិនរួចផុត ។

មានអធិប្បាយថា ដើម្បីសម្តែងដល់ការបំបែកភាពជាដុំ (យន-
សញ្ញា) ចេញទៅ ជាដើម ។

ដោយអាទិ៍ស័ព្ទ ក្នុងពាក្យថា យនវិនិញ្ញោគាទិទស្សនត្ថំ នេះ ក៏គួរ
ជ្រាបអត្ថាធិប្បាយដូចតទៅនេះ ៖

សេចក្តីពិត ព្រះយោគាវចរនេះ ពិចារណាលើញកាយតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ
មិនមែនពិចារណាលើញធម៌យ៉ាងដទៃ ។

មានអត្ថាធិប្បាយទុកយ៉ាងណា ?

មានអត្ថាធិប្បាយទុកថា មនុស្ស (ទូទៅ) មើលឃើញថ្ងៃថ្ងៃបណ្តើរកូន
ដែលមិនមែនទឹកសោះ ថាជាទឹកយ៉ាងណា ព្រះយោគាវចរមិនមែនដូចយ៉ាង
នោះ គឺ មិនឃើញកាយនេះ ដែលជារបស់មិនទៀង ជាទុក្ខ ជាអនត្តា និង
មិនស្អាតសោះ ថាជារបស់ទៀង ជាសុខ ជាអត្តា និងជារបស់ស្អាតទៅ
វិញទេ ដោយពិតហើយ ពិចារណាលើញ (ត្រឹមតែ) កាយ គឺ ពិចារណា
ឃើញថា ជាទីប្រជុំនៃកាយដែលមិនទៀង ជាទុក្ខ ជាអនត្តា និងជារបស់មិន
ស្អាត ប៉ុណ្ណោះ ។

ម្យ៉ាងទៀត គួរជ្រាបសេចក្តីសូម្បីយ៉ាងនេះថា កាយនេះណា មាន

៤៨ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

ខ្យល់ចេញ-ចូលជាខាងដើម មានឆ្អឹងដែលក្លាយទៅជាម្សៅម្តងផ្សេងទៅជា ទីបំផុត ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ ត្រាស់ទុកមុនហើយដោយន័យមានជាអាទិ៍ថា

ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះទៅកាន់ព្រៃ ឬ វាល។ ភិក្ខុនោះ មានសតិដកដង្ហើមចេញ និងកាយណាដែលព្រះសារីបុត្រពោលទុក ក្នុង បដិសម្មិទាមគ្គ ថា ព្រះយោគាវចររូបខ្លះក្នុងសាសនានេះ ពិចារណា ឃើញកាយ គឺ ដី , កាយ គឺ ទឹក , កាយ គឺ ភ្លើង , កាយ គឺ ខ្យល់ , កាយ គឺ សក់ , កាយ គឺ រោម , កាយ គឺ សម្បុរ , កាយ គឺ ស្បែក , កាយ គឺ សាច់ , កាយ គឺ ឈាម , កាយ គឺ សរសៃ , កាយ គឺ ឆ្អឹង , និង កាយ គឺ ខួរក្នុងឆ្អឹង ដោយជារបស់មិនទៀង ព្រោះពិចារណាឃើញកាយនោះទាំងអស់ ក្នុងកាយនេះ នុ៎ះឯង ព្រះយោគាវចរ ទើបឈ្មោះថា ពិចារណាឃើញកាយ ក្នុងកាយ ។

ម្យ៉ាងទៀត គួរជ្រាបអត្ថយ៉ាងនេះថា ពិចារណាឃើញកាយ ពោលគឺ ទីប្រជុំរូបធម៌ មានសក់ជាដើម ក្នុងកាយផ្សេង ៗ ព្រោះមិនឃើញរបស់ ណាមួយក្នុងកាយ ដែលនឹងត្រូវប្រកាន់មាំយ៉ាងនេះថា យើង ឬរបស់យើង តែព្រោះពិចារណាឃើញការប្រជុំនៃរូបធម៌ផ្សេង ៗ នោះ ៗ ឯងមានសក់ និង រោម ជាដើម ។

ម្យ៉ាងទៀត គួរយល់អត្ថយ៉ាងនេះថា ជាអ្នកពិចារណាឃើញកាយក្នុង

៤៩ អង្គកថា បញ្ចសុទនី

កាយ ព្រោះពិចារណាលើញកាយ ពោលគឺ ការប្រជុំអាការមាន **អនិច្ច-
លក្ខណៈ** ជាដើម ទូទៅគ្រប់យ៉ាងក្នុងកាយនេះ មានន័យដូចដែលមានមក
ហើយក្នុង **បដិសម្ពិទាមគ្គ** ដោយន័យមានជាអាទិ៍ថា ពិចារណាលើញដោយ
ភាពជារបស់មិនទៀង មិនមែនឃើញដោយភាពជារបស់ទៀង ។

ពិតណាស់ ភិក្ខុអ្នកបដិបត្តិ **កាយេ កាយានុបស្សនាបដិបទា** (១
បដិបត្តិ ពោលដោយការពិចារណាកាយក្នុងកាយ) នេះ គប្បីជ្រាបថា នឹង
ពិចារណាលើញកាយនេះ ដោយអំណាចនៃអនុបស្សនា ៧ ប្រការ មាន
អនិច្ចានុបស្សនា ជាដើម គឺ នឹងពិចារណាលើញដោយភាពជារបស់មិនទៀង
មិនមែនពិចារណាលើញដោយភាពជារបស់ទៀង នឹងពិចារណាលើញ ដោយ
ភាពជាទុក្ខ មិនមែនពិចារណាលើញដោយភាពជាសុខ នឹងពិចារណាលើញ
ដោយភាពជាអនត្តា មិនមែនពិចារណាលើញដោយភាពជាអត្តា នឹងនឿយ-
ណាយ មិនមែនប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីសេចក្តីត្រេកអរ នឹងប្រាសចាកតម្រេក
មិនមែនត្រេកអររីករាយ នឹងរលត់ (តណ្ហា) មិនមែននឹងឲ្យកើត (តណ្ហា)
នឹងរលាស់ចេញ មិនមែនប្រកាន់មាំ លោកកាលពិចារណាលើញកាយនោះ
ដោយសភាពមិនទៀងក៏នឹងលះ **និច្ចសញ្ញា** បាន កាលពិចារណាលើញដោយ
សភាពជាទុក្ខ ក៏នឹងលះ **សុខសញ្ញា** បាន កាលពិចារណាលើញដោយភាព
ជាអនត្តាក៏នឹងលះ **អត្តសញ្ញា** បាន កាលនឿយណាយ ក៏នឹងលះ **នន្ទិធម៌**

៤០ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

សេចក្តីភ្លើតភ្លើនបាន កាលប្រាសចាកតម្រេកក៏នឹងលះ រាគ បាន កាលរំលត់
(តណ្ហា) ក៏នឹងលះ សមុទយ បាន កាលរលាស់ចេញបានក៏នឹងលះការ
ប្រកាន់មាំបាន ។

អធិប្បាយបទ អាតាបី សតិមា សម្បជានោ

បទថា វិហរតិ បានដល់ ដំណើរទៅ ។

ក្នុងបទថា អាតាបី គប្បីជ្រាបវិគ្រោះដូច្នោះ ដែលឈ្មោះថា អាតាប
ព្រោះអត្ថថា រមែងដុតកម្ទេចកិលេសក្នុងភព ៣ ។ ពាក្យថា អាតាប នេះ
ជាឈ្មោះនៃវិរិយៈ ។ អាតាប នៃភិក្ខុនោះមាន ហេតុនោះ ភិក្ខុនោះទើបឈ្មោះ
ថា អាតាបី ។

បទថា សម្បជានោ បានដល់ ប្រកបដោយញ្ញាណ ពោលគឺ
សម្បជញ្ញ ។

បទថា សតិមា គឺ ប្រកបដោយសតិដែលប្រើកំណត់កាយ ។

ក៏ធម្មតាថា អនុបស្សនា នេះ នឹងមិនមានដល់អ្នកប្រាសចាកសតិ
ឡើយ ព្រោះព្រះយោគាវចរមានសតិជាគ្រឿងកំណត់អារម្មណ៍ហើយ ទើប
ពិចារណាឃើញ (កាយជាដើម) ដោយបញ្ញា ព្រោះហេតុនោះឯង ព្រះ-
មានព្រះភាគជាម្ចាស់ទើបត្រាស់ថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ តថាគតពោលដល់
សតិ ថាមានប្រយោជន៍ដល់ធម៌ទាំងពួង ព្រោះដូច្នោះ ក្នុងព្រះសូត្រនេះ ទើប

៤១ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

ព្រះអង្គត្រាស់ទុកថា កាយេ កាយានុបស្សិ វិហរតិ (ពិចារណាលើញកាយ ក្នុងកាយ) ។ ដោយពាក្យត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះ ជាការដែលព្រះអង្គត្រាស់ កាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានកម្មដ្ឋាន ។

ម្យ៉ាងទៀត ព្រោះហេតុដែលអ្នកមិនមានសេចក្តីព្យាយាម ការរួញរា ចិត្តខាងក្នុង រមែងធ្វើអន្តរាយឲ្យបាន អ្នកដែលមិនមានសម្បជញ្ញៈ រមែង ជាអ្នកវង្វេងភ្លេចសតិក្នុងការកំណត់ឧបាយ និងក្នុងការរៀបចំវត្ថុដែលមិន មែនឧបាយ គឺ ជាអ្នកមិនអាចក្នុងការកំណត់ឧបាយ និងក្នុងការរលាស់ចោល នូវវត្ថុដែលមិនមែនឧបាយ (ហើយ) កម្មដ្ឋាននោះ នឹងមិនសម្រេចដល់ លោកដោយវិធីនោះ ដូច្នោះ គប្បីជ្រាបថា ដើម្បីនឹងទ្រង់សម្តែងធម៌ទាំងឡាយ ដែលមានអានុភាព ជាហេតុឲ្យសម្រេចនៃកម្មដ្ឋាននោះ ទើបព្រះអង្គត្រាស់ ពាក្យនេះទុកថា អាតាបី មានសេចក្តីព្យាយាម សម្បជានោ មានសម្បជញ្ញៈ សតិមា មានសតិ ។

អធិប្បាយបទ វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ

ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ លុះទ្រង់សម្តែងកាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន និងវិធីប្រកបកាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាននោះ ដោយប្រការយ៉ាងនេះហើយ ឥឡូវនេះ ដើម្បីនឹងទ្រង់សម្តែងអង្គនៃការលះកិលេស ទើបត្រាស់ថា វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ គប្បីកម្ចាត់បង់នូវ អភិជ្ឈា និង ទោមនស្ស ក្នុង

៤២ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

លោកចេញ ។

បណ្ណាបទទាំងនោះ បទថា វិនេយ្យ បានដល់ កម្ចាត់បង់ដោយការ គ្របសង្កត់ទុក ។

បទថា លោកេ បានដល់ ក្នុងកាយនោះ ៗ ឯង ។

ពិតណាស់ កាយ ព្រះអង្គទ្រង់ប្រាថ្នាយកថា លោក ក្នុងទីនេះ ព្រោះអត្ថថា បែកធ្លាយ ។ ប៉ុន្តែព្រោះហេតុដែលលោកមិនមែននឹងលះបង់ អភិជ្ឈា និង ទោមនស្ស បាន ចំពោះតែក្នុងកាយប៉ុណ្ណោះទេ សូម្បីក្នុងវេទនា ជាដើម ក៏លះបានដូចគ្នា ដូច្នោះ ទើបលោកពោលទុកក្នុងគម្ពីរវិភង្គថា លោក គឺ ឧបាទានក្ខន្ធទាំង ៥ ។

ម្យ៉ាងទៀត ព្រោះធម៌ទាំងនោះត្រូវរាប់ថាជា លោក ពាក្យថា លោកនុ៎ះ ទើបលោកពោលទុកដោយ អត្តទ្វារន័យ (ដោយការពង្រីកសេចក្តី) ចែក ពាក្យណាដែលលោកពោលទុកថា ក្នុងធម៌ទាំងនោះណាជាលោកកាយនុ៎ះឯង ជា លោក ។ នេះជាសេចក្តីអត្តាធិប្បាយក្នុងពាក្យនេះ ។ គប្បីឃើញការ សម្ព័ន្ធសេចក្តីយ៉ាងនេះថា កម្ចាត់អភិជ្ឈា និង ទោមនស្ស ក្នុងលោកនោះ ចេញបាន ។

ក៏ព្រោះហេតុដែលក្នុងសូត្រនេះ កាមធន្ទ សង្គ្រោះចូលក្នុងស័ព្ទថា អភិជ្ឈា ព្យាបាទ សង្គ្រោះចូលក្នុងស័ព្ទថា ទោមនស្ស ដូច្នោះ គប្បីជ្រាបថា

៤៣ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

ការលះបង់ **និវរណ** ជាការដែលព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ ត្រាស់ទុកហើយ ដោយការសម្តែងធម៌ពីរយ៉ាង ដែលមានកម្លាំង ទាក់ទង (នឹងការលះ)

និវរណ ប៉ុន្តែពោលដោយពិសេសហើយ ក្នុងសូត្រនេះ ព្រះមានព្រះភាគជា ម្ចាស់ ត្រាស់ការលះបង់សេចក្តីត្រេកអរ ដែលមានកាយសម្បត្តិជាមូល ដោយការកម្ចាត់ **អភិជ្ឈា** (និង) សេចក្តីមិនត្រេកអរ ដែលមានកាយវិបត្តិ ជាមូលទៀតផង ដោយការកម្ចាត់ **ទោមនស្ស** មួយទៀតត្រាស់ការលះបង់ សេចក្តីត្រេកអរក្នុងកាយ ដោយការកម្ចាត់ **អភិជ្ឈា** (និង) សេចក្តីមិន ត្រេកអរក្នុងការចម្រើន **កាយការវនា** ដោយការកម្ចាត់ **ទោមនស្ស** ត្រាស់ការ លះបង់ការបន្ថែមភាពស្អាត និងសេចក្តីសុខជាដើម ដែលមិនមានពិតក្នុង កាយដោយការកម្ចាត់ **អភិជ្ឈា** និងការនាំចេញនូវភាពមិនស្អាត និងភាពជាទុក្ខ ដែលមាននៅពិតក្នុង **កាយ** ដោយការកម្ចាត់ **ទោមនស្ស** ។

ដោយពាក្យថា **វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ** នោះ ជា ការដែលព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ ទ្រង់សម្តែងអានុភាពនៃការបំពេញសេចក្តី ព្យាយាម និងភាពជាអ្នកអាចក្នុងការបំពេញសេចក្តីព្យាយាមរបស់ព្រះយោ- គាវចរ ទុកហើយ ។ ការពិត អានុភាពនៃសេចក្តីព្យាយាមនោះ បានដល់ ការ ដែលព្រះយោគាវចរជាអ្នកប្រាសចាកសេចក្តីត្រេកអរ និងសេចក្តីមិនត្រេកអរ ជាអ្នកគ្របសង្កត់សេចក្តីត្រេកអរ និងសេចក្តីមិនត្រេកអរបាន និងជាអ្នករៀរ

៥៤ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

ចាកការបំពេញវត្ថុដែលមិនពិតចូលទៅ និងនាំវត្ថុដែលពិតចេញមក ។ ក៏ ព្រះយោគាវចរនេះកាលប្រាសចាកសេចក្តីត្រេកអរ និងសេចក្តីមិនត្រេកអរ គ្របសង្កត់បាននូវសេចក្តីត្រេកអរ និងសេចក្តីមិនត្រេកអរ មិនបំពេញវត្ថុ ដែលមិនពិតចូលទៅ និងនាំវត្ថុដែលពិតចេញមក រមែងឈ្មោះថា ជាអ្នកអាច ក្នុងការបំពេញសេចក្តីព្យាយាមនោះឯង ។

ន័យម្យ៉ាងទៀតគប្បីជ្រាបថា ព្រះអង្គត្រាស់កម្មដ្ឋានទុកដោយ អនុ- បស្សនា (ការពិចារណារឿយ ៗ) ក្នុងបទថា កាយេ កាយានុបស្សី នេះ ។ ត្រាស់ការបរិហារកាយទុក សម្រាប់អ្នកបំពេញកម្មដ្ឋានដោយការសម្រាក ដូច ដែលពោលទុកហើយក្នុងបទថា វិហរតិ ។

ក្នុងបទថា អាតាបី ជាដើម ព្រះអង្គត្រាស់ សម្មប្បធាន (សេចក្តី ព្យាយាមប្រពៃ) ទុកដោយ អាតាប (សេចក្តីព្យាយាមជាហេតុឲ្យកិលេស ក្តៅរោលរាល) ត្រាស់កម្មដ្ឋាន ដែលឲ្យសម្រេចប្រយោជន៍គ្រប់យ៉ាង ឬ ឧបាយ សម្រាប់បរិហារកម្មដ្ឋានទុកដោយ សតិសម្បជញ្ញ ។ ម្យ៉ាងទៀត ត្រាស់ សមថៈ ដែលបានមកហើយដោយអំណាច កាយានុបស្សនា ទុក ដោយសតិ ។ ត្រាស់ វិបស្សនា ដោយ សម្បជញ្ញ ។ ត្រាស់កម្លាំងនៃ ការវា ទុកដោយការកម្ចាត់ អភិជ្ឈា និង ទោមនស្ស ចេញ ។

៤៤ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

អធិប្បាយបទ អនុបស្សី

ប៉ុន្តែក្នុង គម្ពីរវិភង្គ ព្រះអង្គត្រាស់ទុកថា បទថា អនុបស្សី សេចក្តីថា បណ្តាធម៌ទាំងនោះ អនុបស្សនា គឺ អ្វី ?

គឺ បញ្ញា ការដឹងទូទៅដល់ ។ ល ។ សម្មាទិដ្ឋិ នេះហៅថា អនុ- បស្សនា ។ ភិក្ខុចូលដល់ ចូលដល់រៀបរយល្អហើយ ចូលមកដល់ហើយ ចូលមកដល់រៀបរយល្អហើយ ចូលទៅដល់ហើយ ដល់ព្រមហើយ ប្រកប ហើយដោយ អនុបស្សនា នេះ ព្រោះហេតុនោះ ទើបត្រាស់ហៅថា អនុបស្សី អ្នកពិចារណាយើងរៀន ។ ។

បទថា វិហរតិ សេចក្តីថា រមែងផ្លាស់ប្តូរ ប្រព្រឹត្តទៅរក្សាទុក ដំណើរ ទៅឯង ឲ្យ (រាងកាយ) ដំណើរទៅ នាំទៅ សម្រាក ដោយហេតុនោះ ទើបត្រាស់ហៅថា វិហរតិ ។

បទថា អាតាបី សេចក្តីថា បណ្តាធម៌ទាំងនោះ អាតាបៈ (សេចក្តី ព្យាយាម) គឺអ្វី ?

គឺ ការប្រារព្ធសេចក្តីព្យាយាមដូច្នោះ ។ ល ។ សេចក្តីព្យាយាម ប្រពៃនេះហៅថា អាតាប ភិក្ខុជាអ្នកចូលដល់ហើយ ។ ល ។ ប្រកបព្រម ហើយដោយ អាតាប នេះ ដោយហេតុនោះ ទើបត្រាស់ហៅថា អាតាបី ។

បទថា សម្បជានោ សេចក្តីថា បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សម្បជញ្ញ គឺអ្វី ?

៤៦ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

គឺ បញ្ញា សេចក្តីដឹងទូទៅ ។ ល ។ សម្មាទិដ្ឋិ នេះហៅថា សម្មជញ្ញ ។
កិក្ខុជាអ្នកចូលដល់ហើយ ។ ល ។ ប្រកបព្រមហើយដោយ សម្មជញ្ញ នេះ
ដោយហេតុនោះ ទើបត្រាស់ហៅថា សម្មជាទោ ។

បទថា សតិមា សេចក្តីថា បណ្តាធម៌ទាំងនោះ សតិ គឺអ្វី ?

គឺ សតិ សេចក្តីរព្យកបាន អនុស្សតិ ការរព្យកឃើញរឿយ ។ ។ ល ។
សម្មាសតិ ការរព្យកប្រពៃ នេះហៅថា សតិ ។ កិក្ខុជាអ្នកចូលដល់ហើយ
។ ល ។ ប្រកបព្រមហើយដោយសតិនេះ ដោយហេតុនោះ ទើបត្រាស់ហៅថា
អ្នកមានសតិ ។

បទថា វិនេយ្យ លោកេ អភិជ្ឈាទោមនស្សំ សេចក្តីថា បណ្តា
ធម៌ទាំងនោះ លោក គឺអ្វី ?

កាយនោះឯង ឈ្មោះថា លោក លោកគឺ ឧបាទានក្ខន្ធ ទាំង ៥
នេះហៅថា លោក ។

បណ្តាធម៌ទាំងនោះ អភិជ្ឈា គឺអ្វី ?

គឺ ការត្រេកត្រអាល ការត្រេកត្រអាលខ្លាំងក្លា ការត្រេកអរតាមសេចក្តី
ភ្លើតភ្លើន ការត្រេកត្រអាលដោយអំណាចសេចក្តីភ្លើតភ្លើន ការត្រេកត្រអាល
ខ្លាំងក្លានៃចិត្ត នេះហៅថា អភិជ្ឈា ។

បណ្តាធម៌ទាំងនោះ ទោមនស្ស គឺអ្វី ?

៤៧ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

គឺ ការមិនត្រេកអរជូរចិត្ត សេចក្តីទុក្ខជូរចិត្ត ការមិនត្រេកអរ ទុក្ខ-
វេទនាកើតអំពីមនោសម្មស្ស នេះហៅថា **ទោមនស្ស** ។

ទាំង **អភិជ្ឈា** ទាំង **ទោមនស្ស** ក្នុងលោក គឺ កាយនេះ ជាការដែល
ត្រូវកម្ចាត់ហើយ ត្រូវកម្ចាត់ចេញហើយ ស្ងប់ហើយ ស្ងាត់ស្ងៀមហើយ
រម្ងាប់ហើយ ដល់ការរលត់ហើយ ដល់ការតាំងនៅមិនបានហើយ ដល់ការ
រលត់សូន្យទៅហើយ អស់ត្រេកអរហើយ រឹងស្អុតហើយ ស្ងួតស្រពោន
ហើយ ធ្វើឲ្យវិនាសហើយ ដោយហេតុនោះ ទើបព្រះអង្គត្រាស់ថា កម្ចាត់បង្គំ
បាននូវ **អភិជ្ឈា** និង **ទោមនស្ស** ក្នុងលោក គឺ កាយ , សេចក្តីនៃបទ
ទាំងនោះ ខ្ញុំម្ចាស់បានពោលទុកហើយដូចដែលពណ៌នាមកនេះ អ្នកសិក្សាគប្បី
ជ្រាបន័យនៃអង្គកថានេះព្រមដោយន័យនោះ ដោយការប្រៀបធៀបគ្នាចុះ ។

នេះជា កថាពណ៌នាសេចក្តីនៃឧទ្ទេសរបស់ **កាយានុបស្សនាសតិប្ប-
ដ្ឋាន** ដូច្នោះ ។

អធិប្បាយ វេទនានុបស្សនា

ឥឡូវនេះ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបប្រយោជន៍ក្នុងការពោលដដែល ៗ នូវ
វេទនា ជាដើម ក្នុងពាក្យមានជាអាទិយ៉ាងនេះថា **វេទនាសុ វេទនានុបស្សី**
វិហរតិ (ដែលមានរួម នៅក្នុងពាក្យនេះថា **វេទនាសុ ចិត្ត ធម្មេសុ**
ធម្មានុបស្សី វិហរតិ ។ ល ។ វិនេយ្យ លោក **អភិជ្ឈាទោមនស្ស** ដោយន័យ

៥៨ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

ដូចដែលបានពោលទុកហើយក្នុង កាយានុបស្សនា ។

ក៏ក្នុងពាក្យថា វេទនាសុ វេទនានុបស្សី វិហរតិ ចិត្ត ចិត្តានុបស្សី ធម្មេសុ ធម្មានុបស្សី នេះ ពាក្យថា វេទនា បានដល់ វេទនា ៣ ហើយ វេទនានោះ ជា លោកិយ តែម្យ៉ាង សូម្បីចិត្តក៏ដូចគ្នា ជា លោកិយ ។ ធម៌ ក៏ដូច្នោះដូចគ្នា (ជា លោកិយ) ។ ការចែកវេទនាជាដើមទាំងនោះ នឹង ប្រាកដក្នុង និទ្ទេសវារៈ ។ ប៉ុន្តែក្នុងទីនេះគប្បីជ្រាបការចែកវេទនាសុទ្ធ ៗ ទុកថា វេទនាត្រូវពិចារណាយើង យ៉ាងណា ព្រះយោគាវចរ កាលបើ ពិចារណាយើងយ៉ាងនោះ ក៏ឈ្មោះថា ពិចារណាយើងវេទនាក្នុងវេទនា ។ ក្នុង ចិត្តានុបស្សនា និង ធម្មានុបស្សនា ក៏ន័យនេះដូចគ្នា ។

សួរថា ក៏វេទនាគួរពិចារណាយើង ដូចម្តេច ?

ឆ្លើយថា មុនដំបូង សុខវេទនា គួរពិចារណាឲ្យឃើញដោយភាព ជាទុក្ខ ទុក្ខវេទនា គួរពិចារណាឲ្យឃើញថា ដូចជា កូនសរ , អទុក្ខ- មសុខវេទនា (វេទនាមិនទុក្ខមិនសុខ) គួរពិចារណាឲ្យឃើញថា ជារបស់ មិនទៀង ។ ដូចដែលត្រាស់ទុកថា ៖

ភិក្ខុបណាបានឃើញសេចក្តីសុខដោយភាពជាទុក្ខ បានឃើញ សេចក្តីទុក្ខថា ដូចជាកូនសរ បានឃើញសេចក្តីមិនទុក្ខមិនសុខ ដែលមាននៅ ដោយជារបស់មិនទៀងហើយ ភិក្ខុបនោះជា

៤៩ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

អ្នកឃើញប្រពៃ និង ជាអ្នកស្ងប់ ត្រាប់ទៅ ។

ក៏វេទនាគ្រប់យ៉ាងនេះ គួរពិចារណាឲ្យឃើញថា ជាទុក្ខ ។ សមពិត តាមដែលព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់បានត្រាស់ទុកថា ធម្មជាតិឯណានីមួយ ដែលបានសោយហើយ តថាគតពោលធម្មជាតិនោះទាំងអស់ថា (រួមចុះក្នុង) ទុក្ខ ។

ម្យ៉ាងទៀត សុខវេទនា ក៏គួរពិចារណាឲ្យឃើញថា ជាទុក្ខ ។ ដូច ដែលត្រាស់ទុកថា វេទនានេះជាសុខ សុខក្នុងពេលដែលតាំងនៅ , ជា វិបរិណាមទុក្ខ ទុក្ខ ព្រោះប្រែប្រួល ព្រោះដូច្នោះ គួរធ្វើឲ្យពិស្តារគ្រប់ប្រការ ។

ម្យ៉ាងទៀត វេទនាក៏គួរពិចារណាឲ្យឃើញសូម្បីដោយ អនុបស្សនា ទាំង ៧ មាន អនិច្ចារុបស្សនា ជាដើម ។ ពាក្យដ៏សេសនឹងមានប្រាកដក្នុង និទ្ទេសវារៈ នោះឯង ។

សូម្បីបណ្តាចិត្ត និងធម៌ ចិត្តក៏គួរពិចារណាឲ្យឃើញដោយការចែក ចេញទៅជាចិត្តមានរាគៈជាដើម ដែលមានមកហើយក្នុងនិទ្ទេសវារៈនៃ អនិ- ច្ចារុបស្សនា ជាដើម ដែលចែកចេញផ្សេង ៗ គ្នា មានអារម្មណ៍ អធិបតី សហជាត ធម៌ ភូមិ កម្ម វិបាក និង កិរិយា ជាដើម ។

(ធម៌) ក៏គួរពិចារណាឲ្យឃើញដោយលក្ខណៈរបស់ខ្លួន (វិសេស- លក្ខណៈ) និង លក្ខណៈដែលស្មើគ្នា (សាមញ្ញលក្ខណៈ) របស់ធម៌ ។

៦០ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

ដោយ សុញ្ញតធម៌ ដោយ អនុបស្សនាទាំង ៧ មាន អនិច្ចារុបស្សនា ជាដើម
និង ដោយចែកចេញជា សន្តធម៌ (ធម៌ដែលស្ងប់) និង អសន្តធម៌ (ធម៌ដែលមិនស្ងប់) ជាដើម ដែលមកហើយក្នុងនិទ្ទេសវារៈ ។ ពាក្យដ៏សេស
មានន័យដូចដែលពោលមកហើយ នោះឯង ។

ក៏ក្នុងការលះ អភិជ្ឈា និង ទោមនស្ស ជាដើមនេះ អ្នកណាកម្ចាត់-
បង់ អភិជ្ឈា និង ទោមនស្ស ក្នុងលោក ពោលគឺ កាយបានហើយ
អ្នកនោះក៏លះ អភិជ្ឈា និង ទោមនស្ស សូម្បីក្នុងលោក គឺ វេទនាជាដើម
បាននោះឯងក៏ពិត តែព្រះអង្គក៏បានត្រាស់គ្រប់ ៗ និទ្ទេសវារៈ ដោយបុគ្គល
ផ្សេងគ្នា និងដោយ សតិប្បដ្ឋានការវនា ដែលប្រាកដឡើងក្នុងខណៈចិត្ត
ផ្សេងគ្នា ។ ម្យ៉ាងទៀត គប្បីជ្រាបថា ដោយហេតុដែលអភិជ្ឈា និងទោមនស្ស
ដែលលះបានក្នុងវារៈមួយហើយ ជាការដែលលះបាន សូម្បីក្នុងវារៈដ៏សេស
នោះឯង ដើម្បីទ្រង់សម្តែងការលះអភិជ្ឈា និងទោមនស្ស ទុកក្នុងវារៈនោះ
ទើបបានត្រាស់ទុកយ៉ាងនេះ ដូច្នោះឯង ។

(ចប់ អដ្ឋកថាពោលដោយនិទ្ទេសវារៈ)

៦១ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

សមាធិ ៤

ឥឡូវនេះ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់មានពុទ្ធបំណង់នឹងឲ្យសត្វទាំងឡាយ សម្រេចគុណវិសេសច្រើនប្រការ ដោយព្រះធម៌ទេសនាពោលដោយ **សតិ-ប្បដ្ឋាន** ទើបទ្រង់ចែក **សម្មាសមាធិ** ចេញជា ៤ តាមអារម្មណ៍ ដោយ មានន័យជាអាទិ៍ថា **សតិប្បដ្ឋាន** មាន ៤ យ៉ាង , ៤ យ៉ាង តើអ្វីខ្លះ ? គឺ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុក្នុងធម្មវិន័យនេះ ពិចារណាលើញកាយក្នុងកាយ ដូច្នោះហើយ តទៅកាលនឹងទ្រង់លើកយក **សតិប្បដ្ឋាន** នីមួយៗ មកចែក ចេញទៅ (ទៀត) ទើបបានទ្រង់ប្រារព្ធដើម្បីត្រាស់និទ្ទេសវារៈទុក ដោយ ន័យមានជាអាទិ៍ថា **កថញ្ច ភិក្ខុវេ** (ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ តើដូចម្តេច ?) ឧបមាដូចជានតម្បាញដែលឆ្ងាត ប្រាថ្នានឹងធ្វើគ្រឿងប្រើប្រាស់មានកន្ទេលកក់ កន្ទេលចែងមែង ក្នាក់ ហិប និងកព្រៃពូង ជាដើម , បានឫស្សីធំ ១ ដើមមក ពុះចេញជា ៤ ចម្រៀក , យកតែមួយចម្រៀកមក (ពុះឲ្យជាបន្ទះ) ហើយត្បាញជាគ្រឿងប្រើប្រាស់ ដូច្នោះ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **កថញ្ច** ជាដើម ជាពាក្យសួរ ដោយ ទ្រង់បំណងនឹងត្រាស់ឆ្លើយឲ្យពិស្តារដោយព្រះអង្គឯង ។ ក៏ក្នុងបទនេះ មាន អត្ថាធិប្បាយដោយសន្លេបដូចតទៅនេះ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ដោយប្រការ ដូចម្តេច ? ភិក្ខុទើបជាអ្នកពិចារណាលើញកាយក្នុងកាយ ។ ន័យនេះមាននៅ

៦២ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

ក្នុងគ្រប់វារៈនៃពាក្យសួរ ។

បទថា ឥធិ ភិក្ខុវេ ភិក្ខុ សេចក្តីថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ។ ព្រោះថា ឥធិ ស័ព្ទនេះ ក្នុងពាក្យថា ឥធិ ភិក្ខុវេ ភិក្ខុ នេះ បញ្ជាក់ដល់សាសនា ដែលជាទីពំនាក់អាស្រ័យរបស់បុគ្គលអ្នកឲ្យកើត កាយានុបស្សនា គ្រប់ប្រការ និងបដិសេធសាសនាដទៃថា មិនយ៉ាងនោះ ។ សមពិតដូចដែលព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ត្រាស់ទុកថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ក្នុងសាសនានេះប៉ុណ្ណោះ មានសមណៈ , សាសនាដទៃ (បរហ្សវាទៈ លទ្ធិដទៃ) សាបសូន្យចាកសមណៈពួកដទៃ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបព្រះអង្គត្រាស់ទុកថា ភិក្ខុក្នុងសាសនានេះ ។

ពាក្យថា អរញ្ញគតោ វា ។ បេ ។ សុញ្ញតារគតោ វា (ទៅកាន់ព្រៃ ។ ល ។ ឬ ទៅកាន់ផ្ទះស្ងាត់) នេះជាពាក្យសម្តែងដល់ការទ្រង់កំណត់សេនាសនៈដ៏សមគួរដល់ការបំពេញ សតិប្បដ្ឋាន ទុក ។

ឧបមា ចិត្តដូចកូនគោ

ព្រោះថា ចិត្តរបស់ភិក្ខុនេះ ដែលត្រាច់ទៅក្នុងនូវបារម្មណ៍ជាដើមមកជាយូរហើយ មិនប្រាថ្នានឹងចូលគន្លងកម្មដ្ឋាន រត់ចេញក្រៅផ្លូវតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ ដូចរថដែលទើមដោយគោខូចក៏ដូចគ្នា ព្រោះដូច្នោះ ទើបឧបមាថា អ្នកចិញ្ចឹមគោ (ម្ចាស់គោ) កាលប្រាថ្នានឹងហ្វឹកហាត់កូនគោខូច ដែលដឹកទឹកដោះគ្រប់

៦៣ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

តំណក់អំពីមេតោចូច ធំជាត់ឡើងមកត្រូវពង្រាត់ (វា) ចេញពីមេ ដាំបង្ហោល
ធំមួយទុកក្នុងទីដីសមគួរ ហើយយកវែង (វា) ទុកនឹងបង្ហោលនោះ ។
លុះកូនគោនោះ សុះលោតទៅខាងនោះ ខាងនេះ ក៏មិនអាចគេចចេញទៅបាន
នឹងត្រូវឈរជិត ឬដេកជិតបង្ហោល នោះឯង យ៉ាងណា ។ ក៏ក្រុមនេះឯង
ក៏ដូច្នោះដូចគ្នា កាលប្រាថ្នានឹងទូន្មានចិត្តខូចរបស់ខ្លួន ដែលចម្រើនឡើងអំពី
ការក្រេបរសូប្បារម្មណ៍ ជាដើមមកជាយូរហើយ ត្រូវពង្រាត់វាអំពីប្បារម្មណ៍
ជាដើមចូលទៅកាន់ព្រៃ ឬរុក្ខមូល ឬផ្ទះស្ងាត់ យកវែង គឺ សតិចងវាទុក
នឹងបង្ហោល គឺ អារម្មណ៍របស់ សតិប្បដ្ឋាន នោះ ។ ចិត្តរបស់ភិក្ខុនោះសូម្បី
នឹងរើបង្រះទៅខាងនោះ ខាងនេះ យ៉ាងនេះ កាលមិនបានអារម្មណ៍ដែលធ្លាប់
សេពមកពីមុន មិនអាចនឹងទំលាយវែង គឺ សតិ (ឲ្យដាច់) ហើយគេច
ចេញទៅ ក៏នឹងដួលជ្រប់ ហើយស្ងៀមនៅនឹងអារម្មណ៍នោះឯង ដោយ
ឧបចារសមាធិ ។ ដោយហេតុនោះ ព្រះបុរាណចារ្យទើបបានពោលទុកថា ៖

ព្រះយោគាវចរ (អ្នកបំពេញសេចក្តីព្យាយាម) ត្រូវយក
សតិចងចិត្តរបស់ខ្លួនទុកនឹងអារម្មណ៍ (កម្មដ្ឋាន) ឲ្យមាំ
ដូចមនុស្សក្នុងលោកនេះ កាលនឹងហ្វឹកហាត់គោត្រូវចងគោ
ដែលនឹងត្រូវហ្វឹកហាត់ទុកនឹងបង្ហោល ដូច្នោះ ។

សេនាសនៈនោះ ជាសេនាសនៈសមគួរដែលនឹងបំពេញ (កម្មដ្ឋាន)

៦៤ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

សម្រាប់លោក ដោយប្រការដូចដែលពណ៌នាមកនេះ ។ ដោយហេតុនោះ ព្រះអង្គទើបបានត្រាស់ថា អរញ្ញគតោ វា ។ បេ ។ សុញ្ញាគារគតោ វា នេះ បញ្ជាក់ដល់ការកំណត់សេនាសនៈដ៏សមគួរដល់ការបំពេញ សតិប្បដ្ឋាន ។

សំឡេងជាសត្រូវចំពោះឈាន

ម្យ៉ាងទៀត ព្រោះហេតុដែលព្រះយោគាវចរលះបង់សេនាសនៈចុង ស្រុក ដែលគឺកកង ដោយសំឡេងស្រ្តី សំឡេងបុរស សំឡេងជីវី សំឡេង សេះជាដើម មិនបាននឹងញ៉ាំងអាណាបានស្សតិកម្មដ្ឋានដែលជាកំពូលនៃកាយា- នុបស្សនា ជាហេតុផិតនៃការសម្រេចគុណវិសេស និង ទិដ្ឋធម្មសុខវិហារធម៌ របស់ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ ព្រះបច្ចេកពុទ្ធជាម្ចាស់ និងព្រះសាវកគ្រប់ ៗ ព្រះអង្គ នេះ ឲ្យសម្បូណ៌ មិនមែនរបស់ដែលនឹងធ្វើបានឆ្ងាយ ព្រោះឈានមាន សំឡេង ជាសត្រូវ (ឧបសគ្គ) ។ តែក្នុងព្រៃដែលមិនមានភូមិ ការកំណត់ យកព្រះកម្មដ្ឋាននេះហើយ ញ៉ាំងឈានទី ៤ មានអាណាបានស្សតិជាអារម្មណ៍ ធ្វើឈាននោះឯងឲ្យជាបាទ (របស់វិបស្សនា) ពិចារណាសន្តិរធម៌ហើយ បានសម្រេចអរហត្ត ដែលជាផលដ៏កំពូល ជារបស់ដែលព្រះយោគាវចរធ្វើ បានឆ្ងាយ ដូច្នោះ ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ កាលនឹងទ្រង់សម្តែងសេនាសនៈ ដ៏សមគួរដល់ព្រះយោគាវចរនោះ ទើបត្រាស់ថា អរញ្ញគតោ វា ដូច្នោះ ជាដើម ។

៦៥ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

ដោយថា ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ ទ្រង់ដូចជាអាចារ្យអ្នកដែលចេះ ជ័យកូមិ (អ្នកត្រួតមើលកូមិ ឬអ្នកធរណីវិទ្យា) ។ ព្រះអង្គលុះទ្រង់ពិចារណាឃើញសេនាសនៈដែលសមគួរដល់ព្រះយោគាវចរយ៉ាងនេះហើយ ទើប ទ្រង់បង្ហាញថា គួរបំពេញព្រះកម្មដ្ឋានក្នុងទីនេះ តអំពីនេះទៅ ព្រះយោគី (ភិក្ខុ អ្នកបំពេញព្យាយាម) បំពេញកម្មដ្ឋាន កាលបានសម្រេចព្រះអរហត្តតាម លំដាប់ហើយ ព្រះអង្គទ្រង់ទទួលសក្ការៈយ៉ាងច្រើនសន្ធិកសន្ធាប់ ដោយពាក្យ សរសើរថា ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ព្រះអង្គនោះ ទ្រង់ជាអ្នកត្រាស់ជីវិតដោយ ព្រះអង្គឯងដោយប្រពៃ (ពិត ៗ) ហ្ន៎ ដូចអាចារ្យដែលចេះជ័យកូមិ មើល ផ្ទៃដីដែលនឹងត្រូវសាងព្រះនគរហើយ ពិចារណាមើលសព្វគ្រប់ហើយ ចង្អុល ប្រាប់ថា អ្នកទាំងឡាយចូរសាងព្រះនគរក្នុងទីនេះ ហើយកាលព្រះនគរសាង សម្រេចដោយសិរីសួស្តី (រៀបរយ) ហើយ នឹងបានទទួលព្រះរាជទាន សក្ការៈច្រើនសន្ធិកសន្ធាប់ អំពីព្រះរាជត្រកូល ដូច្នោះ ។

ទ្រង់ប្រៀបភិក្ខុដូចខ្លាជំបង

តែភិក្ខុរូបនេះ លោកពោលថា ដូចជាខ្លាជំបង អធិប្បាយថា ស្តេច ខ្លាធំអាស្រ័យក្នុងព្រៃក្រាស់ ឬព្រៃស្មៅក្រាស់ក្នុងព្រៃ ពួនចាំចាប់ពួកម្រឹគ មានក្របីព្រៃ ក្តាន់ និង ជ្រូកព្រៃជាដើម (ស៊ី) យ៉ាងណាមិញ ភិក្ខុនេះក៏ ដូច្នោះ ដូចគ្នា បំពេញកម្មដ្ឋានរឿយ ៗ ក្នុងព្រៃជាដើម និងសម្រេចអរិយមគ្គ

៦៦ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

៤ អរិយផល ៤ តាមលំដាប់ ។ ព្រោះដូច្នោះ ព្រះបុរាណចារ្យទើបបាន ពោលទុកថា ៖

**ភិក្ខុអ្នកជាពុទ្ធបុត្រ បំពេញវិបស្សនា ប្រកបសេចក្តី
ព្យាយាមនេះ ចូលទៅកាន់ព្រៃ ហើយសម្រេចព្រះអរ-
ហត្តផល ដូចខ្លាជំបង់ពួនចាំចាប់ម្រឹកស៊ី ដូច្នោះ ។**

ដោយហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ កាលនឹងទ្រង់សម្តែង សេនាសនៈក្នុងព្រៃ ដែលជាសេនាសនៈដ៏សមគួរដល់ការប្រញាប់ប្រញាល់ក្នុង ការប្រកបសេចក្តីព្យាយាមដល់ភិក្ខុនោះ ទើបបានត្រាស់ទុកថា **អរញ្ញគតោ វា ដូច្នោះ ជាដើម ។**

គំរូនេះទៅ ពាក្យណា ដែលខ្ញុំម្ចាស់នឹងត្រូវពោល (អធិប្បាយ) ក្នុង **អាណាបានបព្វៈ** នេះ ពាក្យនោះ ខ្ញុំម្ចាស់បានពោលទុកក្នុង **គម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គ** នោះហើយ ។

ចម្រើនអាណាបានស្សតិ

ក៏កាលព្រះយោគាវចរនោះ សិក្សាដោយអំណាចនៃខ្យល់ដកដង្ហើម ចូល និងខ្យល់ដកដង្ហើមចេញទាំងនេះ ដែលព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់បាន ត្រាស់ទុកយ៉ាងនេះថា ភិក្ខុសិក្សាថា កាលដកដង្ហើមចេញវែង ក៏ដឹងច្បាស់ថា អាត្មាអញដកដង្ហើមចេញវែង ឈានទាំង ៤ នឹងកើតឡើង ព្រោះក្នុង **និមិត្ត**

៦៧ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

គឺ អស្សាស និង បស្សាស ។

លោកចេញចាកឈានហើយ កំណត់ខ្យល់ដកដង្ហើមចេញ ខ្យល់ដក-
ដង្ហើមចូល ឬកំណត់អង្គឈាន , ក្នុងចំនួន អស្សាសបស្សាសៈ និងអង្គ
ឈានទាំង ២ យ៉ាងនោះ ។ (បើ) ជាអ្នកកំណត់ អស្សាសបស្សាសៈ ជា
អារម្មណ៍ ក៏កំណត់រូបយ៉ាងនេះថា អស្សាសបស្សាសៈ អាស្រ័យនឹងអ្វី ?
អាស្រ័យនឹង វត្ថុ , ករណីកាយ ឈ្មោះថា វត្ថុ ។ មហាកុត្តរូប ៤ និង
ឧបាទាយរូប (២៤) ឈ្មោះថា ករណីកាយ ។

តមក កំណត់នាមរូបយ៉ាងនេះថា នាមមាននៅក្នុងអារម្មណ៍នោះ មាន
ផស្សៈជាទី ៥ កាលស្វែងរកបច្ច័យរបស់នាមរូបនោះ នឹងឃើញ បដិច្ច-
សមុប្បាទ មាន អវិជ្ជា ជាដើម ឆ្លងសេចក្តីសង្ស័យបានថា នេះត្រឹមតែជាបច្ច័យ
និងធម៌ដែលអាស្រ័យបច្ច័យកើតឡើងប៉ុណ្ណោះ មិនមានសត្វ ឬបុគ្គលដទៃ
ផ្សេង (ពី អស្សាសបស្សាស នោះ) លើកយកនាមរូបព្រមទាំងបច្ច័យ
ឡើងកាន់ត្រៃលក្ខណ៍ ចម្រើន វិបស្សនា សម្រេចព្រះអរហត្តផលតាមលំដាប់ ។

នេះជាផ្លូវនៃការចេញ (ចាកទុក្ខ) រហូតដល់ព្រះអរហត្តរបស់ភិក្ខុ
មួយរូប ។

ចំណែកអ្នកកំណត់ឈានជាអារម្មណ៍ និងកំណត់នាមរូបថា អង្គឈាន
ទាំងឡាយទាំងនេះ អាស្រ័យនឹងអ្វី ? អាស្រ័យនឹងវត្ថុ , ករណីកាយឈ្មោះថា

៦៨ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

វត្ថុ អង្គឈាន ជាទាម , ករណីកាយ ជារូប កាលស្វែងរកបច្ច័យនៃនាមរូប នោះនឹងឃើញ បច្ចុយាការ មាន អវិជ្ជា ជាដើម កន្លងសេចក្តីសង្ស័យចេញ បានថា នេះត្រឹមតែជាបច្ច័យ និងធម៌ដែលអាស្រ័យបច្ច័យកើតឡើងប៉ុណ្ណោះ មិនមានសត្វ ឬបុគ្គលផ្សេង (អំពីនាមរូបនោះ) លើកយកនាមរូបព្រមទាំង បច្ច័យឡើងកាន់ត្រែលក្ខណ៍ ចម្រើន វិបស្សនា សម្រេចអរហត្តតាមលំដាប់ , នេះជាផ្លូវនៃការចេញ (ចាកទុក្ខ) រហូតដល់ព្រះអរហត្តរបស់ភិក្ខុមួយរូប ។

បទថា **ឥតិ អជ្ឈត្តំ** វា សេចក្តីថា ភិក្ខុពិចារណាឃើញកាយក្នុងកាយ គឺ ខ្យល់ដកដង្ហើមចេញ ដកដង្ហើមចូលរបស់ខ្លួន យ៉ាងនេះ ។

បទថា **ពហិទ្ធា** វា សេចក្តីថា ឬ (ពិចារណាឃើញកាយ) ក្នុង កាយ គឺ ខ្យល់ដកដង្ហើមចេញ ដកដង្ហើមចូលរបស់អ្នកដទៃ ។

បទថា **អជ្ឈត្តពហិទ្ធា** វា សេចក្តីថា ក្នុងកាយ គឺ ដកដង្ហើមចេញ ដកដង្ហើមចូលរបស់ខ្លួន (និង) របស់អ្នកដទៃតាមកាលវេលា យ៉ាងនេះ ។

ដោយបទថា **អជ្ឈត្តពហិទ្ធា** វា នេះ ព្រះអង្គត្រាស់ដល់កាលវេលា ដែលខ្យល់ដកដង្ហើមនោះ ចេញ ៗ ចូល ៗ ដោយមិនបញ្ឈប់កម្មដ្ឋានដែល ស្មាត់ជំនាញទុក ។ តែទាំង ២ យ៉ាងនេះ នឹងមានក្នុងវេលាតែមួយជាមួយ គ្នាមិនបាន ។

បទថា **សមុទយធម្មានុបស្សី** វា សេចក្តីថា ឧបមាដូចស្នប់របស់ជាន់

៦៧ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

មាស ទាំងដងស្នប់ និងសេចក្តីព្យាយាមដែលកើតអំពីរបស់ទាំង ២ យ៉ាងនោះ (ស្នប់ និងដងស្នប់) ខ្យល់ទើបកើត ដើរទៅមកបាន យ៉ាងណាមិញ ។ កាយ គឺ អស្សាសបស្សាស របស់ភិក្ខុក៏ដូច្នោះ អាស្រ័យ ករណីកាយ ក្លាន់ច្រមុះ និង ចិត្ត ទើបសព្វរទៅមកបាន ។ ធម៌ទាំងឡាយ មានកាយជា ដើម ជាសមុទយៈ ភិក្ខុកាលពិចារណាធម៌ទាំងនោះ ហៅថា ពិចារណាយើញ រឿយ ។ នូវធម៌ដែលប្រជុំកើតឡើងក្នុងកាយ ។

បទថា វាយធម្មានុបស្សី វា សេចក្តីថា កាលកាយបែកធ្លាយ ក្លាន់ ច្រមុះត្រូវកម្ចាត់ហើយ និងកាលចិត្តរលត់ ដែលឈ្មោះថា កាយ គឺ អស្សាសៈ និងបស្សាសៈ និងសព្វរមិនបាន ដូចកាលស្នប់ត្រូវនាំចេញទៅ ហើយ កាលដងស្នប់បាក់ និងកាលមិនមានសេចក្តីព្យាយាមដែលកើតអំពី ស្នប់ និងដងស្នប់នោះ ខ្យល់នោះនឹងមិនដើរដូច្នោះ ព្រោះដូច្នោះ ខ្យល់ដក ដង្ហើមចេញ និងដកដង្ហើមចូលរលត់ទៅ ព្រោះកាយជាដើមបែកធ្លាយទៅ ភិក្ខុ កាលពិចារណាយើញយ៉ាងនេះ ទើបព្រះអង្គត្រាស់ហៅថា ពិចារណាយើញ រឿយ ។ នូវធម៌ដែលសូន្យទៅក្នុងកាយ ។

បទថា សមុទយវាយធម្មានុបស្សី សេចក្តីថា ពិចារណាយើញការកើត តាមកាលវេលា រលត់ទៅតាមកាលវេលា ។

បទថា អត្ថិ កាយោតិ វា បទស្ស សេចក្តីថា សតិ ជាការដែលលោក

៧០ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

ចូលទៅតាំងទុកយ៉ាងនេះថា កាយមានមែន តែមិនមែនសត្វ មិនមែនបុគ្គល មិនមែនស្រី មិនមែនប្រុស មិនមែនខ្លួន មិនមែនរបស់ដែលជាប់ដោយខ្លួន មិនមែនយើង មិនមែនរបស់យើង មិនមែនអ្នកណា មិនមែនរបស់អ្នកណា ។

ពាក្យថា យាវទៅ នេះ ជាពាក្យកំណត់ការបង្ហាញប្រយោជន៍ ។ មាន ពាក្យអធិប្បាយថា សតិ ដែលចូលទៅតាំងទុកនោះ មិនមែនដើម្បីប្រយោជន៍ យ៉ាងដទៃ ។ ដោយពិត ត្រឹមតែដើម្បីការជឿប៉ុណ្ណោះ គឺ ដើម្បីប្រយោជន៍ ដល់ញាណដ៏ក្រៃលែងជាប្រមាណនៃការជឿដ៏ក្រៃលែង ។ និងដើម្បីត្រូវការ សតិជាប្រមាណ អធិប្បាយថា ដើម្បីត្រូវការឲ្យសតិ និងសម្បជញ្ញៈចម្រើន ឡើង ។

បទថា អនិស្សិតា ច វិហរតិ សេចក្តីថា ជាអ្នកមិនអាស្រ័យ (អ្វី) ដោយអំណាចនៃ តណ្ហានិស្សយ និង ទិដ្ឋិនិស្សយ សេចក្តីថា ន ច កិញ្ចិ លោកេ ឧបាទិយតិ (ហើយលោកមិនប្រកៀកប្រកាន់អ្វីតិចតួចក្នុងលោក) សេចក្តីថា លោកនឹងមិនប្រកាន់អ្វី គឺ រូប ។ ល ។ ឬវិញ្ញាណ ក្នុងលោកថា នេះជាខ្លួន ឬរបស់ដែលជាប់នឹងខ្លួនរបស់យើង ។

ចិ អក្សរ ក្នុងពាក្យថា ឯវិចិ ប្រើក្នុងសេចក្តីថា រួមយកសេចក្តី ខាងមុខមកទុក ។ ម្យ៉ាងទៀត ដោយបទនេះ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់សម្តែង ព្រះធម្មទេសនាពោលដោយ អាណាបានបញ្ច ប្រគល់ឲ្យ (សាវ័កទាំងឡាយ)

៧១ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

ដូច្នោះឯង ។

អរិយសច្ច ៤ ក្នុងអាណាបានៈ

បណ្ណា សច្ច ទាំងនោះ សតិ ដែលកំណត់ អស្សរាស និង បស្សរាស ជា ទុក្ខសច្ច តណ្ហាដែលមានមកអំពីមុនជាសម្បជានរបស់សតិនោះ ជា ទុក្ខ-សមុទយសច្ច ការមិនប្រព្រឹត្តិទៅនៃ សតិ និង តណ្ហា ទាំងពីរយ៉ាងនោះ ជា និរោធសច្ច អរិយមគ្គដែលមានការកំណត់ដឹងទុក្ខ មានការលះ សមុទយ-សច្ច មាន និរោធសច្ច ជាអារម្មណ៍ ជា មគ្គសច្ច ។

លោកខ្វល់ខ្វាយដោយអំណាចសច្ចៈទាំង ៤ យ៉ាងនេះហើយ នឹង សម្រេចព្រះ (និព្វាន) ដូច្នោះ សេចក្តីនេះទើបជាផ្លូវនៃការចេញចាក (ទុក្ខ) រហូតដល់អរហត្តរបស់ភិក្ខុអ្នកមិនប្រកាន់មាំ ដោយអំណាច អស្សរាស និង បស្សរាស មួយរូប ។

(ចប់ អាណាបានបញ្ចៈ)

៧២ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

ពិចារណាកាយដោយឥរិយាបថ

ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ លុះទ្រង់ចែកការពិចារណាមើលកាយដោយ
អស្សាសៈ និង បស្សាសៈយ៉ាងនេះហើយ ឥឡូវនេះ ដើម្បីនឹងទ្រង់ចែកដោយ
ឥរិយាបថ ទើបត្រាស់ពាក្យមានជាអាទិទុកថា បុន ច បរិ ។

នឹងវិនិច្ឆ័យក្នុងបទទាំងនោះតទៅ ៖

ការដឹង ដែលជាសតិប្បដ្ឋានការវនា

សូម្បីតែស្រុក និង ត្រៃចចក កាលដើរទៅ ក៏ដឹងដោយពិតថា យើង
កំពុងដើរ ។ តែការដឹងនោះ ព្រះអង្គមិនបានត្រាស់សំដៅយកការដឹងបែប
នេះទេ ។ ព្រោះថា ការដឹងបែបនេះលះ **សត្តបលទ្ធិ** (ការប្រកាន់ថា ជាសត្វ)
មិនបាន ។ ដក **អត្តសញ្ញា** (សេចក្តីសម្គាល់ថា ជាអត្តា) មិនបាន ។ មិនជា
កម្មដ្ឋាន ឬ **សតិប្បដ្ឋានការវនា** ។

តែការដឹងរបស់ភិក្ខុនេះលះ **សត្តបលទ្ធិ** បានដក **អត្តសញ្ញា** បាន
ជាកម្មដ្ឋាន ឬ ជាសតិប្បដ្ឋានការវនា ។

សេចក្តីពិត ការដឹងនេះ ព្រះអង្គត្រាស់សំដៅយកការដឹងខ្លួនយ៉ាងនេះ
ថានរណាដើរ ? ការដើររបស់នរណា ? ដើរបានព្រោះអ្វី ? សូម្បីក្នុង
ការឈរ ក៏ន័យនេះដូចគ្នា ។

បណ្ណាបទទាំងនោះ បទថា **នរណាដើរ** សេចក្តីថា មិនមែនសត្វណា

៧៣ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

ឬបុគ្គលណាដើរ ។

បទថា ការដើររបស់នរណា សេចក្តីថា មិនមានការដើររបស់សត្វ
ណា ។ ឡើយ ។

បទថា ដើរបានព្រោះអ្វី សេចក្តីថា ដើរទៅបានព្រោះការផ្សាយទៅនៃ
វាយោធាតុដែលកើតអំពីកិរិយារបស់ចិត្ត ។

វាយោធាតុកើតអំពីចិត្ត

ព្រោះដូច្នោះ ភិក្ខុនេះ នឹងដឹងច្បាស់ (ឥរិយាបថ) យ៉ាងនេះថា ចិត្ត
(ការគិត) កើតឡើងថា យើងនឹងដើរ ចិត្តនោះនឹងឲ្យវាយោកើត នឹងឲ្យ
កើតការកម្រើកវាយោ ។ ការកម្រើកកាយទាំងអស់ទៅខាងមុខ ដោយការ
ផ្សាយទៅនៃវាយោធាតុដែលកើតអំពីកិរិយារបស់ចិត្ត ហៅថា ការដើរ ។
សូម្បី ក្នុងការឈរជាដើម ក៏មានន័យនេះដូចគ្នា ។

សូម្បីក្នុងការឈរជាដើមនោះ គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យដូចតទៅ ចិត្ត (ការ
គិត) កើតឡើងថា យើងនឹងឈរ ចិត្តនោះនឹងឲ្យវាយោកើត នឹងឲ្យការ
កម្រើកវាយោកើត ។

ការដែលកាយទាំងអស់ តាំងពីទីបំផុត (គឺ ពីក្បាលដល់ចុងជើង)
ទាញឡើងដោយការផ្សាយនៃវាយោធាតុដែលកើតអំពីកិរិយារបស់ចិត្ត ហៅថា
ការឈរ ។

៧៤ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

ចិត្តកើតឡើងថា យើងនឹងអង្គុយ ចិត្តនោះនឹងឲ្យវាយោកើត នឹងឲ្យ
ការកម្រើកវាយោកើត ការបត់កាយចំណែកខាងក្រោមចូល ទាញកាយចំណែក
ខាងលើឡើង ដោយការផ្សាយទៅនៃវាយោធាតុដែលកើតអំពីកិរិយារបស់ចិត្ត
ហៅថា **ការអង្គុយ** ។

ចិត្តកើតឡើងថា យើងនឹងដេក ចិត្តនឹងឲ្យវាយោនោះកើត នឹងឲ្យ
ការកម្រើកវាយោកើត ។ ការសណ្តូករាងកាយទាំងអស់ចេញទៅខាងបណ្តោយ
ដោយការផ្សាយទៅនៃវាយោធាតុដែលកើតអំពីកិរិយារបស់ចិត្ត ហៅថា **ការ
ដេក** ។

កាលភិក្ខុនោះដឹងច្បាស់យ៉ាងនេះ រមែងមានការគិតឃើញយ៉ាងនេះថា
គេហៅថា **សត្វដើរ សត្វឈរ** ។

សួរថា មានសត្វណាដើរឬ ឈរឬ ?

ឆ្លើយថា មិនមាន ។

តែដូចពាក្យដែលហៅថា រទេះទៅ រទេះឈប់ ។ ក៏មិនមានអ្វីដែល
ឈ្មោះថា រទេះនឹងទៅ ឬនឹងឈប់ ។ តែកាលសារថីអ្នកឈ្លាសវៃទីមគោ ៤
បរទៅ ក៏នឹងមានត្រឹមតែការសន្មតគ្នាថា រទេះទៅ រទេះឈប់ យ៉ាងណា ។
កាយដូចរទេះ ព្រោះអត្ថថា មិនដឹង ខ្យល់ដែលកើតអំពីចិត្ត ដូចគោ , ចិត្ត
ដូចសារថី កាលចិត្តកើតឡើងថា យើងនឹងដើរ វាយោធាតុដែលនឹងឲ្យកើត

៧៥ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

វិញ្ញាតិក៏នឹងកើតឡើង ការដើរទៅជាដើម នឹងប្រព្រឹត្តទៅដោយការផ្សាយរបស់
វាយោធាតុដែលកើតអំពីកិរិយារបស់ចិត្ត នឹងមានត្រឹមតែការសន្មតគ្នាថា សត្វ
ដើរ សត្វឈរ ខ្ញុំទៅ ខ្ញុំឈរ ដូច្នោះដូចគ្នា ។

ទូកសុះទៅបាន ព្រោះកម្លាំងរបស់ខ្យល់ កូនសរសុះទៅបាន
ព្រោះកម្លាំងរបស់ខ្សែ យ៉ាងណា រាងកាយនេះក៏ដូច្នោះ ដើរ
ទៅបាន ព្រោះខ្យល់ (ខាងក្នុង) បក់ ។ សូម្បីសររយន្ត
នេះ ដែល (នាយជាន់ គឺ តណ្ហាសាងទុក) ដើរ ឈរ
អង្គុយបានដោយអំណាចនៃខ្សែញាក់ គឺចិត្ត, ដូចរូបទ័ន្ទមោង
កម្រើកបាន ដោយអំណាចរបស់ខ្សែញាក់ ។ ក្នុងរឿងនេះ
នឹងមានសត្វណា ក្រៅអំពីហេតុបច្ចុប្បន្នដែលឈរ ឬដើរទៅ
ដោយអានុភាពរបស់ខ្លួន ។

ព្រោះដូច្នោះ ព្រះយោគាវចរនោះ កំណត់នូវឥរិយាបថដើរជាដើម
ដែលប្រព្រឹត្តទៅ ដោយហេតុ និងបច្ច័យប៉ុណ្ណោះយ៉ាងនេះ គប្បីជ្រាបចុះថា
បុគ្គលនោះកាលដើរ ក៏ដឹងច្បាស់ថា យើងដើរ (កាលឈរ អង្គុយ ឬដេក)
ក៏ដឹងច្បាស់ថា យើងឈរ អង្គុយ ឬដេក ។

ពាក្យថា យថា យថា វា បទស្ស កាយោ បណិហិតោ ហោតិ តថា
តថា នំ បជាទាតិ (ឬក៏ថា លោករមែងដឹងច្បាស់កាយនោះ តាមដែលខ្លួនតម្កល់

៧៦ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

នៅដោយអាការយ៉ាងណា ៗ ហើយ) នេះ ជាពាក្យប្រមូលឥរិយាបថគ្រប់
យ៉ាងទុក ។

មានពាក្យអធិប្បាយទុកដូចតទៅនេះថា កាយរបស់លោកស្ថិតនៅ
ហើយ ដោយអាការណា ៗ លោកក៏ដឹងច្បាស់កាយនោះ ដោយអាការនោះ ៗ
គឺ ដឹងច្បាស់កាយដែលស្ថិតនៅដោយអាការដែលដើរថា កំពុងដើរ ដឹងច្បាស់
កាយ ដែលតាំងនៅដោយអាការដែលឈរ អង្គុយ ឬដេកថា (កំពុង) ដេក
ជាដើម ។

បទថា **ឥតិ អជ្ឈត្តំ** វា សេចក្តីថា ឬលោកពិចារណាលើញកាយ
ក្នុងកាយ ដោយការពិចារណាឥរិយាបថទាំង ៤ របស់ខ្លួនយ៉ាងនេះ ។

បទថា **ពហិទ្ធា** វា សេចក្តីថា ឬ ដោយការកំណត់ឥរិយាបថទាំង ៤
របស់អ្នកដទៃ ។

បទថា **អជ្ឈត្តពហិទ្ធា** វា សេចក្តីថា ពិចារណាលើញកាយក្នុងកាយ
ដោយការកំណត់ឥរិយាបថទាំង ៤ របស់ខ្លួន (ឬ) របស់អ្នកដទៃតាមកាល
វេលា ។

ចំណែកក្នុងបទថា **សមុទយធម្មានុបស្សិ** វា ជាដើម អ្នកសិក្សាគួរ
នាំយកការកើតឡើង និងការរលត់ទៅនៃរូបខន្ធដោយអាការ ៥ យ៉ាងមក
ដោយន័យមានជាអាទិ៍ថា ព្រោះអវិជ្ជាកើត រូបក្នុងទើបកើត ។

៧៧ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

ពិតណាស់ ពាក្យថា **សមុទយធម្មានុបស្សិ** វា នេះ ក្នុងឥរិយាបថ-
បញ្ចៈនេះ ព្រះអង្គត្រាស់សំដៅយកពាក្យនោះ ។

ពាក្យថា **អត្ថិ កាយោតិ** វា បទស្ស ជាដើម ក៏ដូចគ្នានឹងពាក្យ
ដែលពោលមកហើយ នោះឯង ។

អរិយសច្ចក្នុងឥរិយាបថ

តែក្នុងឥរិយាបថបញ្ចៈនេះ សតិដែលកំណត់ឥរិយាបថទាំង ៤ ជាទុក្ខ-
សច្ច តណ្ហាចាស់ដែលជាសមុដ្ឋានរបស់សតិជា **សមុទយសច្ច** ការមិនប្រព្រឹត្ត
ទៅនៃសតិ និងតណ្ហាទាំង ២ យ៉ាងនោះ ជា **និរោធសច្ច** អរិយមគ្គដែល
កំណត់ជីវិតទុក្ខ ដែលលះ **សមុទយ** ដែលមាននិរោធជាអារម្មណ៍ **ជាមគ្គសច្ច** ។

ព្រះយោគាវចរខ្វល់ខ្វាយដោយអំណាចសច្ចៈទាំង ៤ យ៉ាងនេះហើយ
នឹងសម្រេចដល់ទីរំលត់ទុក្ខ (និព្វាន) ។ ពាក្យដូចដែលពណ៌នាមកនេះ
ជាផ្លូវនៃការនាំចេញ (ចាកទុក្ខ) រហូតដល់ព្រះអរហត្តរបស់ភិក្ខុអ្នកកំណត់
ឥរិយាបថ ៤ មួយរូប ដូច្នោះឯង ។

(ចប់ ឥរិយាបថបញ្ច)

* * * * *

៧៨ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

ពិចារណាកាយដោយសម្បជញ្ញ ៤

ព្រះមានព្រះភាគ លុះទ្រង់ចែកនូវការពិចារណាលើញកាយក្នុងកាយ ដោយឥរិយាបថយ៉ាងនេះហើយ ឥឡូវនេះដើម្បីនឹងទ្រង់ចែកដោយ សម្បជញ្ញ ៤ ទើបត្រាស់ពាក្យមានជាអាទិ៍ថា បុន ចបរំ ទុក ។

បណ្ណាពាក្យទាំងនោះ ពាក្យថា អភិក្កន្ត បដិក្កន្ត នេះ ការដើរទៅ ព្រះអង្គត្រាស់ហៅថា អភិក្កន្ត , ការដើរត្រឡប់ ត្រាស់ហៅថា បដិក្កន្ត ។ សូម្បីទាំង ២ យ៉ាងនោះ បានក្នុងឥរិយាបថទាំង ៤ ។

(នឹងថា) ក្នុងការដើរមុន កាលយោកកាយទៅខាងមុខ ក៏ឈ្មោះថា ឈានទៅ ។ កាលបែរត្រឡប់ ក៏ឈ្មោះថា ថយត្រឡប់ ។ សូម្បីក្នុងការឈរ អ្នកឈរនោះឯង កាលយោកកាយទៅខាងមុខ ក៏ឈ្មោះថា ឈានទៅ កាល បែរខ្លួនមកខាងក្រោយ ក៏ឈ្មោះថា ថយត្រឡប់ ។ ក្នុងការអង្គុយ អ្នកអង្គុយ នោះឯង កាលផ្អៀងខ្លួនផ្អែកទៅខាងមុខ ចំពោះមុខអាសនៈ ឈ្មោះថា ឈាន ទៅ កាលយោករាងកាយផ្អែកខាងក្រោយ ឈ្មោះថា ថយត្រឡប់ ។ សូម្បីក្នុង ការដេក ក៏មានន័យនេះដូចគ្នា ។

បទថា សម្បជានការី ហោតិ សេចក្តីថា ជាអ្នកប្រកបកិច្ចគ្រប់យ៉ាង ដោយ សម្បជញ្ញ (សេចក្តីដឹងខ្លួន) ជាប្រក្រតី ឬជាអ្នកធ្វើសេចក្តី ដឹងខ្លួន នោះឯងជាប្រក្រតី ព្រោះថា លោកធ្វើសេចក្តីដឹងខ្លួនក្នុងការឈានទៅខាងមុខ

៧៩ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

ជាដើម មិនថាក្នុងតិរិយាបថណា ។ ក៏មិនរៀបចំក សម្បជញ្ញ ។

សម្បជញ្ញ ៤

សម្បជញ្ញៈក្នុងពាក្យថា សម្បជានការី នោះមាន ៤ យ៉ាង គឺ សាត្តកសម្បជញ្ញ ១ សប្បាយសម្បជញ្ញ ១ គោចរសម្បជញ្ញ ១ អសម្មោហសម្បជញ្ញ ១ ។

១. សាត្តកសម្បជញ្ញ

បណ្តាសម្បជញ្ញៈទាំង ៤ យ៉ាងនោះ ការមិនទៅតាមអំណាចការគិត ដែលកើតឡើងនោះឯង ក្នុងកាលគិតនឹងឈានទៅ ការកំណត់ប្រយោជន៍ និងមិនមានប្រយោជន៍ (ជាមុន) ថា ការទៅទីនោះនឹងមានប្រយោជន៍ដល់ យើង ឬមិនមានប្រយោជន៍ ហើយកាន់យកតែប្រយោជន៍ឈ្មោះថា សាត្ត- កសម្បជញ្ញ ។

ក៏បណ្តា អត្ត និង អនត្ត (ប្រយោជន៍ និងមិនមែនប្រយោជន៍) ទាំង ២ យ៉ាងនោះ ការចម្រើនផ្លូវធម៌ដោយបានឃើញព្រះចេតិយ៍ បានឃើញ ដើមពោធិ៍ បានឃើញព្រះសង្ឃ បានឃើញព្រះថេរៈ និងបានឃើញ អសុការម្មណ៍ជាដើម ឈ្មោះថា អត្ត ។ ព្រោះថា សូម្បីបានឃើញព្រះចេតិយ៍ ហើយញ៉ាំងបីតិដែលមានព្រះពុទ្ធជាអារម្មណ៍ឲ្យកើតឡើងបាន (និង) ព្រោះ បានឃើញព្រះសង្ឃ ក៏ញ៉ាំងបីតិ ដែលមានព្រះសង្ឃជាអារម្មណ៍ឲ្យកើត

៨០ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

ឡើងបាន ហើយកាលពិចារណាអារម្មណ៍នោះឯង ដោយការអស់ទៅ និង សូន្យទៅ ក៏នឹងសម្រេចព្រះអរហត្ត ។ បានឃើញព្រះថេរៈទាំងឡាយហើយ តាំងនៅក្នុងឱវាទរបស់លោក បានឃើញអសុការម្មណ៍ហើយ ញ៉ាំងបឋមជ្ឈាន ឲ្យកើតក្នុងអសុការម្មណ៍នោះឡើងបាន កាលពិចារណាអសុការម្មណ៍នោះឯង ដោយការអស់ទៅ និងការសូន្យទៅ ក៏នឹងសម្រេចព្រះអរហត្ត ។ ព្រោះដូច្នោះ ការឃើញវត្ថុទាំងនោះ ទើបឈ្មោះថា មានប្រយោជន៍ ។ តែអាចារ្យពួកខ្លះ ពោលថា ការចម្រើនផ្នែកខាងអាមិស ក៏ឈ្មោះថា ជាប្រយោជន៍ (ផល) បានដូចគ្នា ព្រោះអាស្រ័យប្រយោជន៍ នោះហើយ បានបដិបត្តិ (ធម៌) ដើម្បីអនុគ្រោះព្រហ្មចរិយៈ ។

២. សប្បាយសម្បជញ្ញ

ចំណែកការកំណត់ សប្បាយ និង អសប្បាយ (សេចក្តីសប្បាយ ឬមិនសប្បាយ) ក្នុងការដើរនោះ ហើយកំណត់យក សប្បាយ ឈ្មោះថា សប្បាយសម្បជញ្ញ ។

បានដល់អ្វី ?

បានដល់ ការឃើញព្រះចេតិយ៍ ឈ្មោះថា មានប្រយោជន៍ ក៏បើ បរិស័ទប្រជុំគ្នារយៈ ១០ ឬ១២ យោជន៍ ដើម្បីបូជាមហាចេតិយ៍ ជាការ ប្រជុំធំ ស្ត្រីខ្លះ បុរសខ្លះ តែងខ្លួនដោយគ្រឿងប្រដាប់តាមសមគួរដល់សម្បត្តិ

៨១ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

របស់ខ្លួន (តាមឋាននរូប) ដើរជាមួយគ្នាទៅ ដូចភាពវិចិត្រកម្ម (រូបគំនូរ) សោត លោកក៏នឹងកើតចំណង់ (លោក) ក្នុង **ឥដ្ឋារម្មណ៍** នោះ នឹងកើត ការទាស់ចិត្តក្នុង **អនិដ្ឋារម្មណ៍** នឹងកើតសេចក្តីវង្វេងឡើងក្នុងការមើលមិន សមរម្យ ។ នឹងត្រូវអាបត្តិ **កាយសំសគ្គ** (ចាប់ពាល់កាយស្រ្តី) ឬនឹងមាន អន្តរាយដល់ជីវិត និងព្រហ្មចរិយៈ ។ ស្ថានទីដូចដែលពាលនាមកនេះនោះ ឈ្មោះថាជា **អសប្បាយ** ។ សូម្បីការឃើញព្រះសង្ឃដែលជា **សប្បាយ** ឈ្មោះថា មានប្រយោជន៍ ព្រោះមិនមានអន្តរាយ មានប្រការដូចដែលពោល មកហើយ ។

តែបើកាលមនុស្សនាំគ្នាសាងបារាំង ទុកខាងក្នុងភូមិហើយ ស្តាប់ធម្ម- ទេសនារហូតមួយយប់ ការប្រជុំរបស់ប្រជាជន និងអន្តរាយ ក៏នឹងមានដោយ ប្រការដូចដែលពោលមកហើយ នោះឯង ។ ស្ថានទីដូចពោលមកហើយនេះ នោះ ជាអសប្បាយៈ (តែ) ជាសប្បាយៈបាន ព្រោះមិនមានអន្តរាយ សូម្បីក្នុងការឃើញព្រះថេរៈទាំងឡាយអ្នកមានបរិស័ទច្រើន ក៏មានន័យនេះដូច គ្នា ។ សូម្បីការឃើញអសុការម្មណ៍ ក៏ឈ្មោះថា មានប្រយោជន៍ ។ នឹង មានរឿងដូចតទៅនេះ ជាការសម្តែងសេចក្តីនោះ (ជាតួយ៉ាង) ៖

រឿងភិក្ខុកំលោះ

តំណាលមកថា ភិក្ខុកំលោះមួយរូប នាំសាមណេរទៅរកឈើជម្រះ

៨២ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

ឆ្មេញ ។ សាមណេរគេចចេញអំពីផ្លូវដើរហួសទៅមុខឃើញ អសុការម្មណ៍ ហើយញ៉ាំងបឋមជ្ឈានឲ្យកើតឡើង ធ្វើបឋមជ្ឈាននោះឯងឲ្យជាបាទ ពិចារណា សន្ធារ ធ្វើផលទាំង ៣ ឲ្យជាក់ច្បាស់ហើយ បានឈរកំណត់កម្មដ្ឋាន ដើម្បីផល ប្រយោជន៍ដល់មគ្គជាន់ខ្ពស់ (អរហត្តមគ្គ) ។ ភិក្ខុកំលោះកាល មិនឃើញសាមណេរនោះ ទើបស្រែកហៅថា សាមណេរ ។ សាមណេរនោះ គិតថា តាំងអំពីបួសហើយយើងមិនដែលឲ្យភិក្ខុហៅដល់ ២ ដងឡើយ យើង នឹងឲ្យគុណវិសេសជាន់ខ្ពស់កើតឡើងក្នុងថ្ងៃដទៃចុះ ដូច្នោះហើយទើបឆ្លើយថា មានការអ្វី លោកម្ចាស់ ? ហើយសាមណេរនោះ ដែលភិក្ខុកំលោះប្រាប់ថា មកណោះ សាមណេរ ត្រឹមតែពាក្យមួយម៉ាត់ប៉ុណ្ណោះក៏មក ហើយបាននិយាយ ថាលោកម្ចាស់សូមមេត្តាដើរទៅតាមផ្លូវនេះសិន ហើយឈររំបែរមុខសម្លឹងមើល ទៅទិសខាងកើតមួយសន្ទុះ ក្នុងឱកាសដែលខ្ញុំឈរ ។ លោកបានធ្វើតាម សាមណេរនោះហើយ បានសម្រេចគុណវិសេសដែលសាមណេរនោះ បាន ហើយ សម្រេចហើយ ។ អសុការម្មណ៍មួយ បានកើតប្រយោជន៍ដល់បុគ្គល ២ នាក់ ដូចដែលពណ៌នាមកនេះ ។

ក៏អសុការម្មណ៍នេះ សូម្បីនឹងមានប្រយោជន៍ដូចដែលពណ៌នាមកនេះ (តែ) អសុការម្មណ៍ គឺ ស្រ្តី ក៏ជា អសប្បាយរបស់បុរស ហើយ អសុការ- ម្មណ៍ គឺ បុរស ក៏ជា អសប្បាយរបស់ស្រ្តី ។ អសុការម្មណ៍ ដែលជាសកាគៈ

៨៣ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

នឹងគ្នាប៉ុណ្ណោះ ទើបនឹងជា សប្បាយ ព្រោះដូច្នោះ ការកំណត់សប្បាយ យ៉ាងនេះ ឈ្មោះថា សប្បាយសម្បជញ្ញ ។

៣. គោចរសម្បជញ្ញ

តែការរៀនយក គោចរ ពោលគឺ កម្មដ្ឋានដែលជាទីពេញចិត្តរបស់ ខ្លួន ក្នុងចំនួនកម្មដ្ឋាន ៣៨ ប្រការ ហើយទទួលយកកម្មដ្ឋាននោះដើរទៅ ក្នុងទីគោចរដើម្បីកិក្ខុចារ ឈ្មោះថា គោចរសម្បជញ្ញ សម្រាប់អ្នកមាន សប្បាយដែលមានប្រយោជន៍ ដែលកំណត់ហើយយ៉ាងនេះ ។

ដើម្បីសេចក្តីជាក់ច្បាស់នៃ គោចរសម្បជញ្ញ នោះ អ្នកសិក្សាគួរ ជ្រាប សម្បជញ្ញ ៤ ពួក ដូចតទៅនេះ គឺ កិក្ខុបខ្លះក្នុងសាសនានេះ នាំទៅ មិននាំត្រឡប់ , ខ្លះមិននាំទៅ មិននាំត្រឡប់ , ខ្លះទាំងនាំទៅ ទាំងនាំត្រឡប់ ។

កិក្ខុនាំទៅ នាំត្រឡប់

បណ្តាកិក្ខុទាំង ៤ ពួកនោះឯង កិក្ខុបណា ជម្រះចិត្តឲ្យផ្សេងផងចាក និវរណធម៌ ដោយការចង្រ្កឹម ដោយការអង្គុយរហូតមួយថ្ងៃ រហូតបឋមយាម នៃរាត្រីក៏ដូច្នោះ ក្នុងមជ្ឈិមយាមលោកសិន សូម្បីក្នុងបច្ច័យយាមក៏ឲ្យវេលា កន្លងទៅដោយការអង្គុយ ការចង្រ្កឹម នឹងពោលទៅថ្ងៃដល់ការនឹងធ្វើវត្តទីលាន ព្រះចេតិយ៍ លានព្រះពោធិព្រឹក្ស និងស្រោចទឹកដើមពោធិ៍ និងតម្កល់ទឹកឆាន់ ទឹកប្រើប្រាស់ទុក សមាទានបដិបត្តិវត្តក្នុងគម្ពីរខ្លួនក្របយ៉ាង មានអាចរិយវត្ត

៨៤ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

និងឧបជ្ឈាយវត្តជាដើម លោកធ្វើធុរៈទាក់ទងនឹងរាងកាយហើយចូលទៅកាន់
ទីអង្គុយ ទីដេក និងអង្គុយពែនក្នុង ចម្រើនកម្មដ្ឋាន ក្រោកឡើងក្នុងវេលា
ភិក្ខុចារ កាន់យកបាត្រ និងចីវរចេញអំពីសេនាសនៈ មនសិការកម្មដ្ឋាន
ដោយមាតិកាកម្មដ្ឋាននោះឯង ដើរទៅកាន់លានព្រះចេតិយ៍ ហើយបើមាន
ព្រះកម្មដ្ឋាន មានពុទ្ធានុស្សតិជាអារម្មណ៍សោត ក៏កុំបោះបង់កម្មដ្ឋាននោះចោល
ចូលទៅកាន់លានព្រះចេតិយ៍ ។ បើមានកម្មដ្ឋានយ៉ាងដទៃសោត គួរបញ្ឈប់
កម្មដ្ឋាននោះទុក ដូចយកដៃចាប់វត្ថុដាក់ទុកលើជើងជណ្តើរ ហើយកំណត់បីតិ
មានព្រះពុទ្ធជាអារម្មណ៍ ឡើងទៅកាន់លានព្រះចេតិយ៍ (បើ) ចេតិយ៍ធំ
គួរធ្វើប្រទក្សិណ ៣ ជុំហើយ ថ្វាយបង្គំទាំង ៤ ទិស (បើ) ចេតិយ៍តូច
គួរធ្វើប្រទក្សិណយ៉ាងនោះដូចគ្នា ហើយថ្វាយបង្គំទាំង ៨ ទិស ។ លុះថ្វាយ
បង្គំព្រះចេតិយ៍ហើយ ទៅដល់លានព្រះពោធិព្រឹក្ស គួរធ្វើវន្ទនកិច្ចព្រះពោធិ-
ព្រឹក្ស សម្តែងសេចក្តីកោតក្រែង ដូចនៅចំពោះព្រះកក្រព្រះមានព្រះភាគជា
ម្ចាស់ ។ លោកថ្វាយបង្គំព្រះចេតិយ៍ និងដើមពោធិព្រឹក្សយ៉ាងនេះ ហើយ
ទៅកាន់ទីដែលខ្លួនបញ្ឈប់កម្មដ្ឋានទុក ទទួលយកកម្មដ្ឋានដែលបញ្ឈប់ទុក (រក្សា
ទុកបណ្តោះអាសន្ន) ដូចយកដៃចាប់យកវត្ថុដែលខ្លួនរក្សាទុក ដូច្នោះ ហើយ
យុំចីវរក្នុងទីជិតស្រុក ដោយមានកម្មដ្ឋានជាសំខាន់នោះឯង ចូលទៅស្រុក
ដើម្បីបិណ្ឌបាត ។

៨៥ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

លុះមនុស្សទាំងឡាយឃើញលោកហើយ បានប្រាប់គ្នាថា លោកម្ចាស់
របស់យើងមកហើយ នាំគ្នាក្រោកទទួលលោក ទទួលយកបាត្រហើយ ឲ្យ
លោកគង់លើសាលាឆាន់ ឬលើផ្ទះ ថ្វាយយាគូ លាងជើង លាបដោយប្រេង
ថ្វាយដល់លោក លុះលោកធ្វើកត្តកិច្ចស្រេចហើយ នាំគ្នាអង្គុយខាងមុខ ខ្លះក៏
សួររបញ្ជា ខ្លះក៏ត្រូវការស្តាប់ធម៌ ។ តែបើគេនឹងឲ្យសម្តែង (ធម្មកថា) ព្រះ
អង្គកថាចារ្យពោលទុកថា ដែលឈ្មោះថា ធម្មកថា គួរសម្តែងដោយពិត
ដើម្បីសង្គ្រោះប្រជាជន ។ ព្រោះដែលឈ្មោះថា ធម្មកថា នឹងក្រៅចាក
កម្មដ្ឋានមិនមាន ព្រោះដូច្នោះ លុះលោកសម្តែង ធម៌ ដោយមានកម្មដ្ឋានជា
សំខាន់នោះឯង ឆាន់អាហារដោយមានកម្មដ្ឋានជាសំខាន់នោះឯង ធ្វើអនុមោ-
ទនាហើយ កាលគេឲ្យត្រឡប់ ក៏ឲ្យត្រឡប់តាមគេទៅ ហើយត្រឡប់ក្នុងទី
នោះឯង ហើយទើបធ្វើដំណើរតទៅ ។ លុះសាមណេរ និងភិក្ខុកំលោះដែល
ចេញទៅមុន ឆាន់ស្រេចហើយ ឃើញលោក ទើបនាំគ្នាទៅទទួលបាត្រ និង
ចីវររបស់លោក ។

បានជ្រាបថា ភិក្ខុចាស់មើលមុខ ឃើញថា មិនមែនឧបជ្ឈរាយាចារ្យ
របស់ខ្លួនហើយ ធ្វើ (អាគន្ធកៈ) វត្ត តែធ្វើតាមកំណត់ដែលមកជួបគ្នា
ប៉ុណ្ណោះ ។ ភិក្ខុទាំងនោះនឹងសួរលោកថា បុគ្គលទាំងនោះជាអ្វីនឹងលោក
ទាក់ទងគ្នាខាងញាមស្រី ឬខាងចំណែកញាមប្រុស ?

៨៦ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

លោកនឹងឆ្លើយថា ពួកលោកឃើញអ្វី ទើបសួរ ?

សាមណេរ និងភិក្ខុកំលោះទាំងនោះប្រាប់ថា បុគ្គលទាំងនោះមាន សេចក្តីស្រឡាញ់រាប់អានចំពោះខ្ញុំព្រះករុណាយ៉ាងខ្លាំង ។

លោកម្ចាស់ វត្តណាសូម្បីតែញោមស្រី ញោមប្រុស (របស់ខ្ញុំ) ក៏ធ្វើបានលំបាក អ្នកទាំងនោះធ្វើរបស់នោះឲ្យខ្ញុំ សូម្បីបាត្រ និងចីវររបស់ខ្ញុំ ក៏ជារបស់អ្នកទាំងនោះដូចគ្នា (ថ្វាយ) ដោយអានុភាពរបស់អ្នកនោះ កាល មានភ័យ ខ្ញុំក៏មិនស្គាល់ភ័យឡើយ កាលមានសេចក្តីស្រែកឃ្នាន ខ្ញុំក៏មិន ស្គាល់ការស្រែកឃ្នាន ដែលឈ្មោះថា ពួកជនអ្នកមានឧបការៈដល់ខ្ញុំដូច្នោះ នឹងមិនមាន លោកនិយាយដល់គុណរបស់មនុស្សទាំងនោះយ៉ាងនេះ ដើរទៅ ភិក្ខុនេះ លោកហៅថា ឈ្មោះថា នាំទៅ មិននាំត្រឡប់ ។

តែថានឹងពោលថ្វីដល់ ភិក្ខុមិននាំទៅ មិននាំត្រឡប់ កាលភិក្ខុណា ធ្វើវត្តបដិបត្តិមានប្រការដូចដែលពោលមកហើយ គេជះធាតុដែលកើតអំពីកម្ម នឹងសម្តែងចេញ និងលែង អនុបាទិន្នកសន្ធារ ចាប់យក ឧបាទិន្នកសន្ធារ ញើសនឹងហូរចេញអំពីរាងកាយ នឹងមិនឡើងកាន់វិថីនៃកម្មជ្ជាន ។ នឹងចាំបាច់ ពោលថ្វី សូម្បីភិក្ខុនោះនឹងកាន់យកបាត្រ និងចីវរ នឹងប្រញាប់ទៅថ្វាយបង្គំ ព្រះចេតិយ៍ ចូលស្រុកដើម្បីបាយយាគូ និងភិក្ខុក្នុងវេលាដែលគោទាំងឡាយ ចេញទៅ (រកស៊ី) នោះឯង បានបាយយាគូហើយ ទៅកាន់អាសនៈសាលា

៨៧ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

(រោងឆាន់) ហើយឆាន់ ។ ខាងក្រោយដោយហេតុត្រឹមតែការឆាន់បាយ
យាគូ ២ - ៣ ម៉ាត់របស់លោកប៉ុណ្ណោះ តេជៈ (ភាពក្តៅ) ដែលកើត
អំពីកម្ម និងលែង **ឧបាទិទ្ធកសន្ធារ** ចាប់យក **អនុបាទិទ្ធកសន្ធារ** ។
លោកនឹងរំលត់ការក្រវល់ក្រវាយដែលកើតអំពី **តេជោធាតុ** ដូចដូតទឹកមួយ
រយឆ្នាំង ឆាន់បាយយាគូដោយមានកម្មដ្ឋានជាសំខាន់ លាងបាត្រ និង
ខ្យមាត់ហើយ មនសិការកម្មដ្ឋានក្នុងរវាងកត្ត ត្រាច់ទៅបិណ្ឌបាតក្នុងទីដ៏សេស
ឆាន់អាហារដោយមានកម្មដ្ឋានជាសំខាន់ តាំងពីនោះទៅ និងទទួលយកកម្មដ្ឋាន
ដែលប្រាកដឡើងជាប់តគ្នាទៅ ហើយដើរទៅ ភិក្ខុនេះហៅថា **មិននាំទៅ ប៉ុន្តែ**
នាំត្រឡប់ ។ ក៏ដែលឈ្មោះថា ភិក្ខុទាំងឡាយអ្នកឆាន់យាគូ ប្រារព្ធវិបស្សនា
ហើយសម្រេច ព្រះអរហត្តក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនាដូច្នោះ រាប់ចំនួនមិនបាន ។ ក្នុង
កោះសីហឡៈ នោះឯង លើអាសនសាលា អាសនៈសម្រាប់អង្គុយឆាន់យាគូ
ក៏មិនមាន ភិក្ខុដែលឆាន់យាគូហើយ សម្រេចអរហត្តក៏មិនមាន ។ ប៉ុន្តែភិក្ខុ
ណាជាអ្នករស់នៅដោយការប្រមាទជាប្រក្រតី បោះបង់ចោលធុរៈ ទម្លាយវត្ថុ
គ្រប់យ៉ាង មានចិត្តជាប់ជំពាក់នឹង **ចេតោទីលធម៌ ៥** ប្រការ មិនធ្វើសញ្ញា
ទុកខ្លះថា ដែលឈ្មោះថា កម្មដ្ឋានមាននៅ ចូលទៅកាន់ស្រុកដើម្បីបិណ្ឌបាត
ត្រាច់ទៅច្រឡូកច្រឡំដោយការច្រឡូកច្រឡំនឹងគ្រហស្ថ ដែលមិនសមគួរនឹង
ឆាន់ហើយ (មានបាត្រ) ទេទេចេញទៅ ភិក្ខុនេះហៅថា **មិននាំទៅ និង**

៨៨ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

មិននាំត្រឡប់ ។

ភិក្ខុទាំងនាំទៅ ទាំងនាំត្រឡប់

ចំណែកភិក្ខុនេះណា ដែលពោលថា នាំទៅផង នាំត្រឡប់ផង ភិក្ខុនោះគប្បីជ្រាបបានដោយគតប្បប្នាគតិវត្តរបស់ភិក្ខុអ្នកដើរត្រឡប់ទៅ ត្រឡប់មក ព្រោះថា កុលបុត្រទាំងឡាយអ្នកប្រាថ្នាប្រយោជន៍ ឬសក្កន្តសាសនាហើយ កាលនឹងនៅដោយម្នាក់ឯងចំនួន ១០ ឆ្នាំខ្លះ ២០ ឆ្នាំខ្លះ ៥០ ឆ្នាំខ្លះ ១០០ ឆ្នាំខ្លះ នៅដោយធ្វើកតិការវត្តទុកថា លោកម្ចាស់ទាំងឡាយ មិនមែនឬសគេចបំណុល មិនមែនឬសគេចក័យ មិនមែនឬសចិញ្ចឹមជីវិត ប៉ុន្តែប្រាថ្នានឹងរួចផុតចាកទុក្ខ ទើបបានឬសក្កន្តព្រះពុទ្ធសាសនានេះ ព្រោះដូច្នោះក្នុងខណៈដើរនោះឯង លោកទាំងឡាយចូរគ្របសង្កត់កិលេសដែលកើតឡើងក្នុងវេលាដើរ ក្នុងខណៈឈរ ក៏គ្របសង្កត់កិលេសដែលកើតឡើងក្នុងវេលាឈរ ក្នុងខណៈអង្គុយ ក៏ចូរគ្របសង្កត់កិលេសដែលកើតឡើងក្នុងវេលាអង្គុយ ក្នុងខណៈដេកនោះឯង ក៏ចូរគ្របសង្កត់កិលេសដែលកើតឡើងក្នុងវេលាដេក ។ ភិក្ខុទាំងនោះ លុះធ្វើកតិការវត្តទុកយ៉ាងនេះហើយ កាលត្រាប់ទៅភិក្ខុចារក៏ដើរទៅ មានមនសិការកម្មដ្ឋាន តាមសញ្ញានោះ ប្រសិនបើកិលេសកើតឡើងដល់នរណា ក្នុងខណៈដើរក្នុងវារាំងកន្លះឧសកៈ មួយឧសកៈ កន្លះគារុត ឬមួយគារុតប្រកបដោយជុំថ្ម ភិក្ខុនោះនឹងគ្របសង្កត់កិលេសនោះ ក្នុងទីនោះឯង

៨៧ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

កាលមិនអាច (គ្របសង្កត់បាន) យ៉ាងនោះ ក៏នឹងឈប់ឈរ ។ បន្ទាប់ពីនោះ ភិក្ខុ (រូបជំនុំ) សូម្បីតាមពីក្រោយលោកមក ក៏នឹងឈប់ឈរតាមលោក នឹងជាសំភៀនខ្លួនឯងថា ភិក្ខុនេះដឹងវិតក្កៈដែលកើតដល់យើងហើយ សេចក្តីនេះមិនសមគួរដល់ឯងទេ ហើយចម្រើនវិបស្សនា ឈានចុះកាន់អរិយក្ខមិក្ខុន្ទីនោះ នុ៎ះឯង ក្នុងពាក្យថា កាលមិនអាចយ៉ាងនោះ លោកក៏នឹងអង្គុយបន្ទាប់ពីនោះ ភិក្ខុអ្នកមកខាងក្រោយលោកក៏នឹងអង្គុយតាម ក៏មានន័យនោះដូចគ្នា ។ សូម្បីមិនអាចឈានចុះកាន់អរិយក្ខមិបាន ក៏នឹងគ្របសង្កត់កិលេសនោះទុក ដើរមនសិការតែម្យ៉ាង មិនលើកជើងឡើង ទាំងដែលមានចិត្តប្រាសចាកកម្មដ្ឋាន បើលើក (ដោយមានចិត្តប្រាសចាកកម្មដ្ឋាន) ក៏នឹងត្រឡប់ទៅកាន់កន្លែងដើមនោះឯង ដូច មហាបុស្សទេវត្តេរ អ្នកស្រុក អាណិទ្ធុកៈ ។

រឿងព្រះមហាបុស្សទេវត្តេរ

តំណាលមកថា លោកបានបំពេញ គតប្បច្ចាគតិកវត្ថុ (វត្តរបស់អ្នកដើរត្រឡប់ទៅ ត្រឡប់មក) នៅកន្លែងតែមួយអស់វេលា ១៧ វស្សា ។ បានឮថា សូម្បីមនុស្សទាំងឡាយកំពុងក្លរ កំពុងសាបព្រោះ កំពុងប្របាច់ធ្វើការជាមួយគ្នា ឃើញព្រះថេរៈដើរយ៉ាងនោះ ទើបសន្ទនាគ្នាថា ព្រះថេរៈរូបនេះដើរត្រឡប់ទៅ ត្រឡប់មក គង់នឹងវង្វេងផ្លូវ ឬក្លេចអ្វីទេដឹង ? លោកមិនយកចិត្តទុកដាក់ក្នុងពាក្យទាំងនោះ ធ្វើសមណធម៌ដោយទាំងចិត្តដែលប្រកប

៧០ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

ប្រកបដោយកម្មដ្ឋាននោះឯង បានសម្រេចអរហត្តខាន់ក្នុងវស្សាទី ២០ ។
ក្នុងថ្ងៃដែលលោកបានសម្រេចព្រះអរហត្តនោះឯង ទេវតាដែលស្ថិតនៅខាង
ចុងផ្លូវច្រៀងរបស់លោក បានឈរលើកម្រាមដៃធ្វើជាប្រទីប សូម្បី មហារាជ
ទាំង ៤ សក្កទេវរាជ និង សហម្បតិព្រហ្ម ក៏បាននាំគ្នាមកកាន់សម្លាក់របស់
(លោក) ។ ហើយ ព្រះវនវាសីតិស្សមហាថេរ ឃើញពន្លឺនោះហើយ
ក្នុងថ្ងៃទី ២ ទើបបានសួរ មហាបុស្សត្រូវ អ្នកស្រុក អាសិទ្ធិ ថា វេលារាត្រី
ក្នុងសម្លាក់របស់លោក បានមានពន្លឺ ពន្លឺនេះជាពន្លឺអ្វី ? ព្រះថេរៈកាល
នឹងពោលបង្កប់សេចក្តី ទើបនិយាយពាក្យមានជាអាទិ៍យ៉ាងនេះថា ធម្មតាពន្លឺ
ក៏គង់ជាពន្លឺរបស់ប្រទីបខ្លះ ជាពន្លឺរបស់កែវមុនីខ្លះ ។ តមក លោកបញ្ជាក់
ព្រះវនវាសីតិស្សមហាថេរ ថា លោកចូរចំទុំទុំ ដឹងថាលោកទទួលពាក្យ
ហើយ ទើបប្រាប់ ។ ហើយដូច ព្រះមហានាគត្រូវ អ្នកស្រុក កាលវល្លិមណ្ឌប ។

រឿងព្រះមហានាគត្រូវ

បានជ្រាបថា សូម្បីព្រះថេរៈរូបនោះ កាលបំពេញគតប្បញ្ចតិវត្ត
បានអធិដ្ឋានច្រៀងតែម្យ៉ាង អស់វេលា ៧ ឆ្នាំ ថា យើងនឹងបូជាសេចក្តី
ព្យាយាមដ៏ធំក្រៃលែងរបស់ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ជាបឋមមុន បានបំពេញ
គតប្បញ្ចតិវត្ត ១៦ ឆ្នាំទៀត ទើបបានសម្រេចព្រះអរហត្ត លោកមានចិត្ត
ប្រកបដោយព្រះកម្មដ្ឋាននោះឯង លើកជើងឡើងថយត្រឡប់ ក្នុងខណៈលើក

៧១ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

(ជើង) ឡើងដោយចិត្តប្រាសចាកកម្មដ្ឋាន ដើរទៅជិតស្រុក ឈរឃុំចំវែរ ក្នុងទីដែលធ្វើឲ្យមនុស្សសង្ស័យថា មេតោ ឬភិក្ខុ ? ប្រើទឹកអំពីទីចន្លោះដើម ជ្រៃ លាងបាត ហើយក៏បៀមទឹកទុកក្នុងមាត់ ។ ព្រោះហេតុអ្វី ? ព្រោះលោក គិតថា សូមយើងកុំបោះបង់ចោលកម្មដ្ឋាន សូម្បីដោយហេតុដែលនិយាយ នឹងមនុស្សដែលមកថ្វាយភិក្ខុ ឬមនសិការថា សូមមានអាយុយ័នយូរចុះ ។ តែ (បើ) ត្រូវសួរដល់ថ្ងៃថា ថ្ងៃនេះជាថ្ងៃអ្វី លោកម្ចាស់ ឬសួរចំនួនភិក្ខុ សួររចនា ក៏នឹងលេបទឹកហើយប្រាប់ ប្រសិនបើមិនមានអ្នកសួរដល់ថ្ងៃជាដើម វេលាចេញទៅ ក៏ខ្ញុំទឹកចេញ (អំពីមាត់) ត្រង់ខ្លោងទ្វារស្រុកហើយ ទើបទៅ ដូចភិក្ខុ ៥០ រូប ដែលចាំវិស្សា ឯ កលម្ពតិក្ខវិហារ ។

រឿងភិក្ខុ ៥០ រូប

បានឮមកថា ក្នុងថ្ងៃ អាសាឡបុណ្ណមី (ពាក់កណ្តាលខែ ៨) លោក ទាំងនោះ បានធ្វើកតិការត្តទុកថា បើពួកយើងមិនទាន់សម្រេចព្រះអរហត្តទេ នឹងមិននិយាយជជែកគ្នា ។ ហើយកាលនឹងចូលកាន់ស្រុកបិណ្ឌបាត (មួយ រូប ៗ) ក៏បៀមទឹកហើយ ទើបចូលទៅ កាលត្រូវសួរដល់ថ្ងៃជាដើម ក៏ បដិបត្តិដូចដែលពោលមកហើយនោះឯង ។ មនុស្សទាំងឡាយឃើញស្នាម ខ្ញុំទឹកក្នុងទីនោះហើយ ក៏ដឹងថា ថ្ងៃនេះភិក្ខុមកមួយរូប ថ្ងៃនេះមក ២ រូប ទើប គិតគ្នាយ៉ាងនេះថា លោកទាំងនេះមិននិយាយរកចំពោះតែពួកយើង ឬយ៉ាង

៧២ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

ណា ? ឬសូម្បីពួកគ្នាលោកក៏មិននិយាយដែរ ? ប្រសិនបើលោកមិននិយាយ
គ្នា លោកនឹងវិវាទគ្នាជាពិតប្រាកដ ឈ្លើយចុះយើងទាំងឡាយនឹងឲ្យលោក
សូមឧទាហរណ៍គ្នាគ្រប់អង្គ ទើបនាំគ្នាទៅវត្ត ក៏មិនបានឃើញព្រះភិក្ខុក្នុងទីតែ
មួយដល់ ២ រូប ក្នុងចំនួនភិក្ខុ ៥០ រូប ។ តមក បណ្ណាមនុស្សទាំងឡាយនោះ
អ្នកមានបញ្ហាលក្ខណ៍និយាយថា អ្នកទាំងឡាយអើយ មនុស្សឈ្មោះប្រកែកគ្នា
នឹងមិនមានឱកាស ដូច្នោះ លានព្រះចេតិយ៍ លានព្រះពោធិព្រឹក្សក៏បោសយ៉ាង
ស្អាត អំបោសក៏រក្សាទុកយ៉ាងល្អ ទឹកឆាន់ ទឹកប្រើប្រាស់ ក៏ចាត់ចែងទុក
យ៉ាងល្អ ។ តពីនោះ ពួកមនុស្សទាំងនោះក៏នាំគ្នាត្រឡប់ទៅផ្ទះវិញ ។ ក្នុងខាង
ក្នុងព្រះវស្សានោះឯង ព្រះភិក្ខុសូម្បីទាំងនោះ ក៏សម្រេចអរហត្តក្នុងថ្ងៃ មហា-
បវារណា ទើបបវារណាគ្នាដោយ វិសុទ្ធិបវារណា ។

ភិក្ខុមានចិត្តប្រកបដោយកម្មដ្ឋាននោះឯង លើកជើងឡើង (ដើរទៅ)
សូម្បីជិតដល់ស្រុកហើយបៀមទឹកទុកក្នុងមាត់ ពិចារណាមើលផ្លូវច្រើនខ្សែ
ដែលមិនមានមនុស្សឈ្មោះគ្នា មិនមានអ្នកលេងសុរា និងអ្នកលេងល្បែង
ក្តាល់ជាដើម ឬមិនមានជីវិត រសះកាចជាដើម ហើយដើរទៅផ្លូវនោះ ដូច
ព្រះនាគត្រូវ អ្នកស្រុក កាលវល្លិមណ្ឌប និងដូចភិក្ខុចាំវស្សាក្នុង កលម្ពតិក្ត-
វិហារ ដូចដែលបានពណ៌នាមកនេះ លោកកាលនឹងត្រាច់ទៅ បិណ្ឌបាតក្នុង
ស្រុកនោះ ក៏មិនដើរលឿន ដូចមនុស្សប្រញាប់ប្រញាល់ ។ ព្រោះថា មិនមាន

៧៣ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

ធុតុន្តរិយ្យំដែលមានឈ្មោះថា ជាធុតុន្តរិយ្យសម្រាប់អ្នកដើរវិញ្ញាណបាតល្បឿន ។ តែថា
ដើរមិនគ្រលែងកាយដូចរទេះផ្ទុកទឹកពេញ (ទៅ) ដល់ផ្ទៃដីដែលរាបស្មើ ។
ហើយចូលទៅតាមលំដាប់ផ្ទះ (ឈរ) រង់ចាំពេលវេលា ដ៏សមគួរដើម្បី
សង្កេតមើលថា គេប្រាថ្នានឹងថ្វាយ (ដាក់បាត) ឬមិនប្រាថ្នានឹងថ្វាយ ទទួល
កិក្ខុហើយ (នៅ) ក្នុងស្រុក ឬក្រៅស្រុក ឬមកកាន់វិហារនោះឯង អង្គុយ
ក្នុងឱកាសដែលសមគួរតាមសប្បាយហើយ មនសិការកម្មដ្ឋាន កំណត់បដិកូល-
សញ្ញាក្នុងអាហារ ពិចារណាដោយប្រៀបធៀបនឹងប្រេងបន្តក់ក្លៅរទេះ សំពត់រុំ
ដំបៅ និងសាច់កូន នាំអាហារដែលប្រកបដោយអង្គ ៨ មក ដើម្បីនឹងលេង
ដូចក្មេងអ្នកស្រុកក៏ទេ ដើម្បីនឹងប្រដាប់តាក់តែងដូចស្រ្តីក្នុងបុរីក៏ទេ ដើម្បីនឹង
ធ្វើឲ្យផ្លូវផងសម្បុរដូចអ្នកលេងរាំក៏ទេ នឹងឆាន់ហើយ រៀបចំទុកដាក់ទឹក
(ឆាន់ , លាង) ស្រេចហើយ រំងាប់សេចក្តីលំបាកដែលកើតអំពីអាហារ
(ស្រវឹងបាយ) មួយភ្លែតហើយ ទើបមនសិការកម្មដ្ឋាននោះឯង ក្នុងវេលា
ក្រោយពីឆាន់ ដូចវេលាមុនឆាន់ហើយ ក្នុងវេលាបច្ច័មយាម ដូចវេលាបឋម-
យាម ។ កិក្ខុបនេះ ហៅបានថា ទាំងទៅ និងទាំត្រឡប់ ។

ក៏លោកកាលបំពេញ គតប្បច្ចាគតិកវត្ថុ ពោលគឺ ការទាំទៅ និង
ទាំត្រឡប់នេះ បើមានឧបនិស្ស័យសម្បុរណិសោត ក៏នឹងសម្រេចអរហត្តក្នុង
បឋមយាមនោះឯង ប្រសិនបើមិនសម្រេចក្នុងបឋមយាម តទៅក៏នឹងសម្រេច

៩៤ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

ក្នុងមជ្ឈិមយាម ប្រសិនបើក្នុងមជ្ឈិមយាមមិនសម្រេចសោត តទៅនឹងសម្រេច
ក្នុងមរណសម័យ ប្រសិនបើក្នុងមរណសម័យមិនសម្រេចសោត តទៅក៏នឹង
ជាទេវបុត្រហើយសម្រេច ប្រសិនបើជាទេវបុត្រហើយក៏នៅមិនបានសម្រេច
សោត កាលព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ស្តេចមិនទាន់ឧប្បត្តិ នឹងកើតឡើងហើយធ្វើឲ្យ
ជាក់ច្បាស់ នូវ បច្ចេកពោធិញ្ញាណ បើមិនធ្វើឲ្យជាក់ច្បាស់ជា បច្ចេកពោធិ-
ញ្ញាណ សោត តទៅនឹងជាអ្នកត្រាស់ដឹងដោយឆាប់រហ័ស (ខិប្បកិញ្ញា-
បុគ្គល) ចំពោះព្រះកត្រុរបស់ ព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ទាំងឡាយ ដូច ព្រះពាហិយ-
ទារុចិរិយត្រូវ , នឹងមានបញ្ញាច្រើនដូច ព្រះសារីបុត្រ នឹងមានប្ញទ្ធិច្រើនដូច
ព្រះមហាមោគ្គល្លានត្រូវ នឹងជាអ្នកប្រាប់ធុតង្គដូច ព្រះមហាកស្សបត្រូវ នឹង
ជាអ្នកមានទិព្វចក្ខុដូច ព្រះអនុរុទ្ធត្រូវ នឹងជាព្រះវិនិយធរដូច ព្រះឧបលិត្រូវ
នឹងជាព្រះធម្មចិកដូច ព្រះបុណ្ណមន្តានីបុត្រត្រូវ នឹងជាអ្នកនៅព្រៃជាប្រចាំដូច
ព្រះវេរតត្រូវ នឹងជាពហុសុតដូច ព្រះអានន្តត្រូវ ឬនឹងជាអ្នកប្រាថ្នាការសិក្សា
ដូច ព្រះរាហុលត្រូវពុទ្ធបុត្ត ដូច្នោះ ។

ភិក្ខុអ្នកនាំទៅ និងនាំត្រឡប់ក្នុង ៤ វារៈនេះ នឹងមាន គោចរសម្ប-
ជញ្ញ ដល់កំពូល (វិបស្សនា) ដោយប្រការដូចដែលពណិនាមកនេះ ។

៤. អសម្មោហសម្បជញ្ញ

ចំណែកការមិនវង្វេង ក្នុងការឈានទៅមុខជាដើម ឈ្មោះថា អស-

៩៤ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

ម្ដេចសម្បជញ្ញ , អសម្បជញ្ញ នោះ គប្បីជ្រាបយ៉ាងនេះ ។ ភិក្ខុ
ក្នុងព្រះសាសនានេះ កាលឈានទៅខាងមុខ ឬថយត្រឡប់ នឹងមិនវង្វេងដូច
អន្ធិបុប្ផន (វង្វេង) ថា ខ្លួនឈានទៅខាងមុខ ខ្លួនឲ្យកើតការឈានទៅខាង
មុខ ឬថា យើងឈានទៅខាងមុខ យើងឲ្យកើតការឈានទៅខាងមុខក្នុងការ
ឈានទៅខាងមុខជាដើម កាលកើតការគិត (ចិត្ត) ឡើងថា យើងនឹងមិន
វង្វេងឈានទៅខាងមុខ វាយោធាតុ ដែលមានចិត្តជាសម្បដ្ឋាន កាលឲ្យកើត
វិញ្ញត្តិឡើង នឹងកើតឡើងព្រមជាមួយចិត្តដួងនោះ ។ ឯង ។ គ្រោងឆ្អឹងដែល
សម្មតិថា កាយនេះ នឹងឈានទៅខាងមុខដោយអំណាចនៃការផ្សាយទៅនៃ
វាយោធាតុ ដែលកើតអំពីកិរិយារបស់ចិត្តដោយប្រការយ៉ាងនេះ កាលគ្រោង
ឆ្អឹងនោះ ។ ឯង ឈានទៅខាងមុខ ក្នុងការលើកជើងតែម្ខាងឡើង ធាតុ ២
ប្រភេទ គឺ បឋវីធាតុ និង អាប្មាធាតុ នឹងតិច នឹងថយចុះ ។ ធាតុ ២
យ៉ាងទៀតក្រៅអំពីនេះ (តេជោធាតុ) នឹងមានកម្លាំងខ្លាំងក្រៃលែងឡើង ។
ក្នុងការឈានទៅ និងការបន្តជំហានទៅ តេជោធាតុ វាយោធាតុ (ដែល
ប្រព្រឹត្តទៅហើយ) ក្នុងការគ្រវី (ជើង) ចេញទៅ នឹងតិច នឹងថយចុះ ។
ធាតុ ២ យ៉ាងទៀតក្រៅអំពីនេះ (បឋវី , អាប្មា) នឹងមានកម្លាំងខ្លាំង
ក្រៃលែងឡើង ។ ក្នុងការជាន់ និងការទប់ រូបធម៌ និង អរូបធម៌ ដែលប្រើ
ក្នុងការលើក (ជើង) ឡើងនោះ ក៏ជាយ៉ាងនោះ មិនដល់ការឈានទៅក្នុងទី

៧៦ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

ដែលប្រើក្នុងការឈានជើងទៅក៏ទំនងដូចគ្នា មិនដល់ការបន្តជំហានទៅ មិន
ដល់ការបោះ (ជើង) ចេញ មិនប្រើក្នុងការបោះ (ជំហាន) ចេញទៅ
ក៏មិនមានដល់ការជាន់ដែលប្រើក្នុងការជាន់ ក៏មិនដល់ការទប់ ។ កដៃ កជើង
គ្រប់យ៉ាង និងទីតគ្រប់កន្លែង ប្រព្រឹត្តទៅតាមទំនងក្នុងទីនោះនុ៎ះឯង នឹងលាន់
ឮប្រេះប្រោះ ដូចគ្រាប់ល្ងដែលបោះចុះក្នុងខ្ទះដែលក្តៅ ។ ក្នុងរឿងនោះនឹងមាន
នរណាម្នាក់ឈានទៅ ឬនឹងមានការឈានទៅរបស់នរណាម្នាក់ ការពិត
(ពោល) ដោយបរមត្ថហើយ គឺ ការដើររបស់ធាតុប៉ុណ្ណោះ ការឈរ ,
ការអង្គុយ ការដេក , ក៏របស់ធាតុ (មិនមែនរបស់នរណា) ។

ព្រោះថា ក្នុងចំណែកនោះ ៗ ចិត្តដួងដទៃកើត ដួងដទៃ
រលត់ព្រមជាមួយនឹងរូប (មួយដួងៗ មិនមែនដួងដូចគ្នា)
ដូចក្រសែទឹកដែលហូរជាប់តគ្នាទៅ មានរលក ដូច្នោះ
ដូច្នោះឯង ។

ការមិនវង្វេងក្នុងការឈានទៅខាងមុខជាដើម ដូចដែលពណ៌នាមកនេះ
ឈ្មោះថា អសម្មាហសម្បជញ្ញ ដូច្នោះឯង ។ ជាការដែលបញ្ចប់ការអធិប្បាយ
ថាជាអ្នកធ្វើសេចក្តីជំនុំខ្លួនក្នុងការឈានទៅមុខ និងការថយក្រោយ ។ ក៏ការ
សម្នឹងមើលទៅខាងមុខ ឈ្មោះថា អាណាភិត (ការក្រឡេកមើលទៅខាង
មុខ) ក្នុងពាក្យថា អាណាភិតេ វិលោភិតេ នេះ ការសម្នឹងមើលទៅតាម

៧ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

អនុទិស (ទិសឆៀង) ឈ្មោះថា វិលោកិត (ការងាកមើលខាងឆ្វេង-មើលខាងស្តាំ) មានឥរិយាបថសូម្បីយ៉ាងដទៃទៀត ឈ្មោះថា ឱនចុះ ការងើយឡើង និងការបែរទៅ-មក ដោយការសម្លឹងមើលខាងក្រោម សម្លឹងមើលខាងលើ សម្លឹងសងខាង ។ ឥរិយាបថទាំងនេះ ទ្រង់មិនកាន់យកក្នុងទីនេះ ។ តែដោយការសមគួរ ទ្រង់កាន់យក ២ យ៉ាងនេះ ប៉ុណ្ណោះ ឬដោយសេចក្តីសំខាន់ (មុខ) នេះ ទ្រង់កាន់យកសូម្បីទាំងអស់នោះឯង ដូច្នោះ ។

បណ្តា សម្បជញ្ញ ទាំងនោះ ការគិតដល់ប្រយោជន៍ដោយមិនសម្លឹងមើលដោយអំណាចនៃចិត្តប៉ុណ្ណោះ កាលកើតការគិតឡើងថា យើងនឹងសម្លឹងមើល ឈ្មោះថា សាត្តកសម្បជញ្ញ ។ សាត្តកសម្បជញ្ញ នោះ គួរជ្រាបដោយលើកយក ព្រះនន្ទ អ្នកមានកាយជាសាក្សី (មកជាតួយ៉ាង) ។ សមពិតដូចដែលព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់បានត្រាស់ទុកថា ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ប្រសិនបើ ព្រះនន្ទ ចាំបាច់សម្លឹងមើលទិសខាងកើតសោត ព្រះនន្ទ ក៏នឹងប្រមូលយកវត្ថុគ្រប់យ៉ាងដោយចិត្ត ហើយទើបសម្លឹងមើលទិសខាងកើត ដោយគិតថា កាលយើងសម្លឹងមើលទិសខាងកើតយ៉ាងនេះហើយ អភិជ្ឈាទោមនស្ស គឺអកុសលកម្មដ៏លាមកនឹងមិនគ្របសង្កត់យើង ។ ដោយប្រការដូច្នោះ ភិក្ខុក្នុងធម្មវិន័យនេះ នឹងជាអ្នកមានសេចក្តីដឹងខ្លួន ក្នុងសាត្តកសម្បជញ្ញៈនោះ ។ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ប្រសិនបើ ព្រះនន្ទ នឹងត្រូវសម្លឹងមើលទិសខាងលិច

៩៨ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

ទិសខាងជើង ទិសខាងត្បូង ទិសខាងលើ ទិសខាងក្រោម និងទិសចៀង
ទាំងឡាយសោត ព្រះនន្ទ ក៏នឹងប្រមូលយកគ្រប់យ៉ាងដោយចិត្ត ហើយ
ទើបនឹងសម្លឹងមើលទិសចៀងទាំងឡាយ ដោយគិតថា កាលយើងសម្លឹងមើល
ទិសចៀងទាំងឡាយ យ៉ាងនេះ ។ ល ។ នឹងជាអ្នកមានសេចក្តីដឹងខ្លួនក្នុង
សាត្តកសម្បជញ្ញ នោះ ។

ក៏ម្យ៉ាងទៀត សូម្បីក្នុងសម្បជញ្ញបញ្ចុះនេះគួរនឹងជ្រាប សាត្តកសម្ប-
ជញ្ញ និង សប្បាយសម្បជញ្ញ ដោយការឃើញព្រះចេតិយ៍ ដែលបានពោល
មកហើយក្នុងខាងដើមជាដើមចុះ ។

ចំណែកការមិនលះបង់កម្មដ្ឋាននោះឯង ឈ្មោះថា គោចរសម្បជញ្ញ
ព្រោះដូច្នោះ អ្នកចម្រើនកម្មដ្ឋាន មានខន្ធ ធាតុ និងអាយតនៈ ជាអារម្មណ៍
គួរធ្វើការក្រឡេកមើលខាងមុខ និងការក្រឡេកច្រើនស្តាំដោយអំណាចកម្មដ្ឋាន
របស់ខ្លួនប៉ុណ្ណោះ ឬថា អ្នកចម្រើនកម្មដ្ឋានមានកសិណជាដើម (ជាអារម្មណ៍)
គួរធ្វើការក្រឡេកមើលខាងមុខ និងការក្រឡេកមើលច្រើនស្តាំ ដោយអាការ
មានកម្មដ្ឋានជាការសំខាន់ដូចគ្នា ។

ធម្មតា អត្តាក្នុងខាងក្នុងឈ្មោះថា ជាអ្នកក្រឡេកមើលទៅខាងមុខ និង
ងាកច្រើនស្តាំមិនមាន តែកាលកើតការគិតឡើងថា យើងនឹងក្រឡេកមើលទៅ
ខាងមុខ វាយោធាតុ ដែលកើតអំពីចិត្ត កាលនឹងឲ្យវិញ្ញាណកើត ក៏នឹងកើត

៧៧ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

ឡើងព្រមជាមួយនឹងចិត្តដួងនោះ ។ ឯង ។ ដោយប្រការដូច្នោះ សំបកភ្នែក
(ត្របកភ្នែក) ខាងក្រោមក៏នឹងបង្ខិតចុះខាងក្រោម សំបកភ្នែកខាងលើក៏នឹង
បើកឡើងខាងលើ ដោយអំណាចការផ្សាយទៅនៃវាយោធាតុ ដែលកើតអំពី
កិរិយារបស់ចិត្ត ។ មិនមាននរណាដែលឈ្មោះថា បើក (ត្របកភ្នែក) ដោយ
គ្រឿងយន្តកែច្នៃ ។

តពីនោះទៅ ចក្ខុវិញ្ញាណនឹងកើតឡើងធ្វើ ទស្សនកិច្ច (ការឃើញ)
ក៏សេចក្តីដឹងខ្លួនដូចដែលពណ៌នាមកនេះ ឈ្មោះថា អសម្មោហសម្បជញ្ញ
ក្នុងអធិការនៃ សម្បជញ្ញ នេះ ។

ម្យ៉ាងទៀត ក្នុងរឿងសម្បជញ្ញនេះ គប្បីជាប អសម្មោហសម្បជញ្ញ
សូម្បីដោយអំណាចជា មូលបរិញ្ញា (ការកំណត់ដឹងថ្នាក់ដើម) ជា អាគន្ធកៈ
(ជាក្រៀវ) និងជា តាវកាលិក (ប្រព្រឹត្តទៅមួយគ្រា) ។ គួរជាប
អសម្មោហសម្បជញ្ញ ដោយអំណាច មូលបរិញ្ញា (ដូចតទៅនេះ) ៖

- កវន្ត (ចិត្តនៅក្នុងកវន្ត) ១ , អារវដ្ឋន (ការព្យកដល់
- អារម្មណ៍) ១ , ទស្សន (ការឃើញអារម្មណ៍) ១ ,
- សម្បជញ្ញ (ការទទួលអារម្មណ៍) ១ , សន្តិរណ (ការ-
- ពិចារណាអារម្មណ៍) ១ , វេដ្ឋព្វន (ការកាត់ក្តីអារម្មណ៍)
- ១ , ទី ៧ គឺ ជវន ១ ។

នាទីរបស់ចិត្ត មួយខណៈ ។

បណ្ណាចិត្តទាំង ៧ នោះ កវន្តិធ្វើកិច្ច គឺ ជាហេតុនៃឧបបត្តិកតឲ្យ
សម្រេច កិរិយាមនោធាតុញ្ញាំងកវន្តិនោះឲ្យវិលត្រឡប់ ហើយធ្វើអាវជួនកិច្ច
ឲ្យសម្រេច ព្រោះ អាវជួនកិច្ច នោះរលត់ទៅ ចក្ខុវិញ្ញាណ នឹងធ្វើ ទស្សន-
កិច្ច ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ព្រោះ ទស្សនកិច្ច នោះរលត់ទៅ វិបាកមនោធាតុ នឹងធ្វើ
សម្បជិច្ចនកិច្ច ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ព្រោះ សម្បជិច្ចនកិច្ច រលត់ទៅ មនោ-
វិញ្ញាណធាតុ ដែលជាវិបាកធ្វើ សន្តិរណកិច្ច ព្រោះ សន្តិរណកិច្ច នោះ
រលត់ទៅ មនោវិញ្ញាណធាតុ ដែលជាកិរិយានឹងឲ្យ វេទនកិច្ច ប្រព្រឹត្តទៅ
ព្រោះ វេទនកិច្ច នោះ រលត់ទៅ ជវន នឹងស្កុះទៅ ៧ ខណៈ បណ្ណា ជវន
ទាំង ៧ នោះ ចំពោះ ជវន ដំបូង ការសម្ងំនមើល និងការងាកឆ្វេងស្តាំ
ដោយអំណាចសេចក្តីត្រេកអរ និងការថ្នាំងថ្នាក់ និងសេចក្តីវង្វេងថា នេះជា
ស្រី នេះជាប្រុស និងមិនមានក្នុងជវនទី ២ ក្តី ។ ល ។ ក្នុងជវនទី ៧ ក្តី
(ក៏នឹងមិនមាន) ។ តែកាល វិចីចិត្ត ទាំងនេះបែកធ្លាយ ទៅហើយដោយ
អំណាចចិត្តដួងដំបូងរហូតដល់ចិត្តដួងចុងក្រោយ ។ ដូចទាហានក្នុងសមរក្ខមិ
កាលក្រឡេកមើលទៅខាងមុខ និងការក្រឡេកឆ្វេងស្តាំ ដោយអំណាចសេចក្តី
ប្រកាន់ជាដើមថា នេះជាស្រី នេះជាបុរសក៏នឹងមាន ។ គប្បីជ្រាប អសម្មា-
ហសម្បជញ្ញ ដោយអំណាចជា មូលបរិញ្ញា ក្នុង ឥរិយាបថបញ្ច នេះ ដូចដែល

១០១ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

ពណ៌នាមកនេះមុន ។

ក៏កាលរូបប្រាកដក្នុងចក្ខុទ្វារហើយ តអំពី **កវ៌្គចលន** (កវ៌្គញ័រ) ទៅ កាលវិថីចិត្តមាន **អាវជ្ជន** ជាដើម កើតឡើងហើយរលត់ទៅ ដោយ អំណាចធ្វើកិច្ចរបស់ខ្លួនឲ្យសម្រេចក្នុងទីបំផុត ជវនក៏កើតឡើង ជវននោះ នឹង ដូចបុរសដែលជាក្រៀវរបស់ **វិថីចិត្ត** មានអាវជ្ជនៈជាដើមដែលកើតឡើងមុន (មកដល់) ទ្វារ គឺ ភ្នែក (ចក្ខុទ្វារ) ដែលប្រៀបដូចផ្ទះ សូម្បីកាលវិថីចិត្ត មានអាវជ្ជនៈជាដើម មិនត្រេកអរ មិនអាក់អន់ចិត្ត មិនវង្វែងក្នុង **ចក្ខុទ្វារ** ដែលដូចផ្ទះរបស់អាវជ្ជនៈជាដើម ជវនៈនោះនឹងត្រេកអរ នឹងថ្នាំងថ្នាក់ចិត្ត នឹងវង្វែងក៏មិនត្រូវ ដូចជាបុរសដែលជាក្រៀវចូលទៅសុំអ្វី ៗ ក្នុងផ្ទះអ្នកដទៃ កាលម្ចាស់ផ្ទះអង្គុយស្ងៀម នឹងធ្វើការបន្លំបក់មិនត្រូវដូច្នោះ គប្បីជ្រាប **អសម្មោហសម្បជញ្ញ** ប្រៀបដូចជាក្រៀវ ដូចដែលពណ៌នាមកនេះ ។

ម្យ៉ាងទៀត ចិត្តមាន **វោដ្ឋព្វន** ជាទីបំផុតដែលកើតឡើងក្នុងចក្ខុទ្វារ ទាំងនេះនឹងរលត់ទៅក្នុងទីនោះ ៗ ព្រមជាមួយ **សម្បយុត្តធម៌** នឹងមិនបានជួប គ្នាឡើយ ព្រោះដូច្នោះ ចិត្តក្រៅពីនេះ ទើបប្រព្រឹត្តទៅមួយគ្រាមួយខណៈ ប៉ុណ្ណោះ ។

ក្នុងសេចក្តីនោះ អ្នកសិក្សាគួរជ្រាប **អសម្មោហសម្បជញ្ញ** ដោយ ការប្រព្រឹត្តទៅមួយជួរខណៈយ៉ាងនេះថា ក្នុងផ្ទះមួយជាមួយគ្នា កាលមនុស្ស

១០២ ព្រះសុតន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

ស្លាប់អស់ហើយ មនុស្សម្នាក់ដែលនៅសល់ ដែលធម្មតាក៏នឹងស្លាប់ទៅទៀត ក្នុងកាលមិនយូរដូចគ្នា ឈ្មោះថា នឹងនៅមានសេចក្តីរីករាយក្នុងការរាំរែក និង ការច្រៀងជាដើម មិនត្រឹមត្រូវយ៉ាងណា កាល **អារជួនចិត្ត** ជាដើម ដែល សម្បយុត្តហើយក្នុងទ្វារតែមួយ រលត់ទៅក្នុងទីនោះ ។ ឯង សូម្បី **ជវនចិត្ត** ដែលនៅសល់ ក៏នឹងមានការរលត់ទៅជាធម្មតា ខាងក្នុងមិនយូរប៉ុន្មានដូចគ្នា ឈ្មោះថា នឹងនៅមានសេចក្តីរីករាយ នៅដោយអំណាចការរីករាយ ការអាក់ អន់ចិត្ត និងការវង្វេង មិនត្រឹមត្រូវឡើយ ដូច្នោះដូចគ្នា ។

ម្យ៉ាងទៀត គប្បីជ្រាប **អសម្មោហសម្បជញ្ញ** នេះ ដោយការពិចារណាខន្ធ អាយតនៈ ធាតុ និង បច្ច័យ (ដូចតទៅនេះ) ៖

អធិប្បាយថា ក្នុងពាក្យថា ខន្ធជាដើមនេះ ទាំងចក្ខុ ទាំងរូប ឈ្មោះថា **រូបខន្ធ** ការឃើញ ឈ្មោះថា **វិញ្ញាណក្ខន្ធ** ការសោយអាម្មណ៍ដែលសម្បយុត្ត ជាមួយនឹងវិញ្ញាណក្ខន្ធនោះ ឈ្មោះថា **វេទនាខន្ធ** ការចាំបានសម្គាល់បាន ឈ្មោះថា **សញ្ញាខន្ធ** ធម៌មាន **ផស្សៈ** ជាដើម ឈ្មោះថា **សន្ទារក្ខន្ធ** ព្រោះ ខន្ធទាំងនេះមកប្រជុំគ្នា ការក្រឡេកមើលទៅខាងមុខ និងការក្រឡេកមើល ឆ្វេង ក្រឡេកមើលស្តាំ ទើបប្រាកដ ។ កាលការក្រឡេកមើលទៅមុខ និង ការក្រឡេកមើលឆ្វេង ក្រឡេកមើលស្តាំប្រាកដ ដោយអំណាចបញ្ចក្ខន្ធនោះ (នឹងមាន) សូម្បីនរណាត្រឹមតែម្នាក់ក្រឡេកមើលទៅមុខ នឹងមាននរណា

១០៣ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

ត្រឹមតែម្នាក់ក្រឡេកមើលខាងស្តាំ ។

ប្រការមួយទៀត ចក្ខុ ឈ្មោះថា ចក្ខុយតនៈ រូប ឈ្មោះថា រូបាយតនៈ ការឃើញ ឈ្មោះថា មនាយតនៈ សម្បយុត្តធម៌ទាំងឡាយ មានវេទនា ជាដើម ឈ្មោះថា ធម្មាយតនៈ ព្រោះអាយតនៈ ៤ នោះ មកប្រជុំគ្នាយ៉ាង នោះឯង ការក្រឡេកមើលទៅមុខ និងការក្រឡេកមើលឆ្វេង ក្រឡេកមើល ស្តាំទើបប្រាកដ ។ កាលការក្រឡេកមើលទៅមុខ និងការក្រឡេកមើលឆ្វេង ក្រឡេកមើលស្តាំ ប្រាកដមានដោយអំណាចអាយតនៈ ៤ នោះ បើដូច្នោះនឹង មាននរណាម្នាក់ក្រឡេកមើលទៅមុខ ក្រឡេកឆ្វេងស្តាំទៅ ។ ម្យ៉ាងទៀត ចក្ខុ ឈ្មោះថា ចក្ខុធាតុ រូប ឈ្មោះថា រូបធាតុ ការឃើញ ឈ្មោះថា ចក្ខុ- វិញ្ញាណធាតុ វេទនាជាដើម ដែលសម្បយុត្តជាមួយនឹងចក្ខុវិញ្ញាណធាតុនោះ ឈ្មោះថា ធម្មធាតុ ព្រោះធាតុ ៤ នេះ មកប្រជុំគ្នាយ៉ាងនេះ ការក្រឡេក មើលទៅមុខ និងការក្រឡេកមើលទៅទិសផ្សេង ៗ ទើបប្រាកដ កាលការ ក្រឡេកមើលទៅមុខ និងការក្រឡេកមើលទៅទិសផ្សេង ៗ ប្រាកដដោយអំណាច ធាតុ ៤ នោះ នឹងមាននរណាត្រឹមតែម្នាក់មកក្រឡេកមើលទៅមុខ នឹងមាន នរណាត្រឹមតែម្នាក់មកក្រឡេកមើលទៅទិសផ្សេង ៗ ទៅ ។

ម្យ៉ាងទៀត ចក្ខុ ជាទិសរូបប្បច្ច័យ , រូប ជាអារម្មណប្បច្ច័យ អារជ្ជន ជាអនន្តរប្បច្ច័យ សមនន្តរប្បច្ច័យ ឧបទិសរូបប្បច្ច័យ នត្តិប្បច្ច័យ

១០៤ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

និងវិតតប្បច្ច័យ , អាណាគិយ (ពន្លឺ) ជាឧបនិស្សយប្បច្ច័យ , វេទនាជាដើម
ជាសហជាតប្បច្ច័យ ។ ព្រោះបច្ច័យទាំងនោះប្រជុំគ្នាយ៉ាងនោះ ការក្រឡេក
មើលទៅមុខ និងការក្រឡេកមើលទៅទិសផ្សេង ៗ ទើបប្រាកដ កាលការ
ក្រឡេកមើលទៅខាងមុខ និងការក្រឡេកមើលទៅទិសផ្សេង ៗ ប្រាកដដោយ
អំណាចបច្ច័យទាំងនោះ នឹងមាននរណាត្រឹមតែម្នាក់ មកមើលទៅមុខ និង
មាននរណាត្រឹមតែម្នាក់ មកក្រឡេកមើលទៅទិសផ្សេង ៗ ។ គប្បីជ្រាប
អសម្មោហសម្បជញ្ញ សូម្បីដោយ ការពិចារណា ខន្ធ អាយតន ធាតុ និង
បច្ច័យ ក្នុងការក្រឡេកមើល ទៅមុខ និងការក្រឡេកមើលទៅទិសផ្សេង ៗ
ដូចដែលពណ៌នាមកនេះឯង ។

បទថា សម្មិញ្ញិតេ បសារិតេ បានដល់ ការបត់ដៃ-ជើងចូល និង
លាដៃ-ជើង ចេញ ។

បណ្ណាសម្បជញ្ញៈទាំង ៤ នោះ ការមិនធ្វើការបត់ និងការលាចេញ
ទៅដោយអំណាចចិត្ត (ការគិត) តែម្យ៉ាង តែពិគ្រោះពិចារណាមើលប្រ-
យោជន៍ ឬមិនប្រយោជន៍ ព្រោះមានការបត់ចូល និងការលាដៃ ឬជើងចេញ
ទៅជាបច្ច័យ ហើយលើកយកតែប្រយោជន៍ ឈ្មោះថា សាត្តកសម្បជញ្ញ
ក្នុងការបត់ចូល និងការលាចេញទៅនោះ គប្បីជ្រាបការពិគ្រោះ ពិចារណា
ដល់ការមិនមានប្រយោជន៍យ៉ាងនេះថា កាលដៃ ឬជើងបត់ចូលមកដាក់ទុក

១០៥ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

យូរ ។ ឬលាដៃ ឬជើងចេញទៅជាកុំទុកយូរ ។ វេទនានឹងកើតគ្រប់ ។ កាល ។ ចិត្តក៏នឹង មិនជាឯកគ្គតាចិត្ត (មិនជាសមាធិ) កម្មដ្ឋានក៏នឹងមិនចម្រើន លោកនឹងមិនបានសម្រេចគុណវិសេស ។ តែបត់ចូលសមណ្ឌម លាចេញ ទៅសមណ្ឌម វេទនានឹងមិនកើតឡើង (ឡើយ) ចិត្តនឹងជា ឯកគ្គតា កម្មដ្ឋាន ក៏នឹងដល់សេចក្តីចម្រើន លោកនឹងបានសម្រេចគុណវិសេស ចំណែកការ ដែលបច្ច័យ សូម្បីមានព្រះយោគាវចរនៅពិគ្រោះពិចារណា ស្ថានទីដែលជាទី សប្បាយ និងមិនសប្បាយ ហើយជ្រើសយកស្ថានទីដែលសប្បាយ ឈ្មោះថា សប្បាយសម្បជញ្ញ ។ ក្នុង សប្បាយសម្បជញ្ញ មានន័យដូចតទៅនេះ ៖

បានឮថា ភិក្ខុកំលោះ ។ នាំគ្នាសូត្រមន្តត្រង់លានព្រះចេតិយ៍ធំខាង ក្រោយភិក្ខុទាំងនោះ ភិក្ខុនីក្រមុំ ។ កំពុងស្តាប់ធម៌ ។ ក្នុងចំនួនភិក្ខុទាំងនោះ ភិក្ខុមួយរូបលាដៃចេញទៅត្រូវ កាយភិក្ខុនី ហើយបានក្លាយទៅជាគ្រហស្ថ ព្រោះហេតុនោះ ។ ឯង ។ ភិក្ខុមួយរូបទៀតកាលលាជើងចេញទៅ បានលា ទៅលើភ្លើង ភ្លើងឆេះជើងដល់ភ្លើង ។ ភិក្ខុមួយរូបទៀតលាចេញទៅត្រង់ដំបូក កណ្តៀវ លោកត្រូវអសិរពិសខាំ ។ ភិក្ខុមួយរូបទៀតលាទៅត្រង់ដងក្អម ត្រូវពស់វែកខាំលោក ។ ព្រោះដូច្នោះ (កាលនឹងលាជើង) ក៏កុំលាទៅក្នុងទី ដែលមិនសប្បាយ ដូច្នោះ ។ គួរលាទៅក្នុងទីដែលសប្បាយ ។ នេះជា សប្បាយសម្បជញ្ញ ក្នុងតិរិយាបថបញ្ចៈនេះ ចំណែក គោចរសម្បជញ្ញ គួរ

១០៦ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

សម្តែង ដោយរឿងព្រះមហាថេរៈ ។

រឿង ព្រះមហាថេរៈ

បានឮមកថា ព្រះមហាថេរៈអង្គុយក្នុងទីសម្រាកពេលថ្ងៃ កាលសន្តតា
ជាមួយនឹងអន្តេវាសិក បានបត់ដៃចូល ហើយលាចេញដូចដើម (បន្ទាប់ពី
នោះ) ទើបសន្សឹម ។ បត់ដៃចូលទៀត ។ ពួកអន្តេវាសិកបានសួរលោកថា
លោកម្ចាស់ ហេតុដូចម្តេចលោកម្ចាស់ទើបបត់ដៃចូលយ៉ាងហ័ស ហើយត្រឡប់
លាចេញទុកដូចដើមវិញ បន្ទាប់ពីនោះទើបសន្សឹម ។ បត់ដៃចូលទៀត ។
ព្រះមហាថេរៈឆ្លើយថា អារុសោ តាំងពីខ្ញុំផ្តើមមនសិការកម្មដ្ឋាន ខ្ញុំមិនដែល
លះបង់កម្មដ្ឋានហើយបត់ចូលឡើយ តែវេលានេះខ្ញុំនិយាយនឹងពួកលោកបាន
លះកម្មដ្ឋានហើយ ទើបបត់ដៃចូល ព្រោះដូច្នោះ ខ្ញុំទើបលាដៃចេញដូចដើម
ហើយបត់ចូលបន្តិចម្តងៗ ទៅវិញទៀត ។ អន្តេវាសិកទាំងឡាយពិតថេរដីកា
ថា ល្អហើយ ល្អហើយ លោកម្ចាស់ ធម្មតាកិក្ខុគ្រយ៉ាងហ្នឹង ។ សូម្បីក្នុង
ឥរិយាបថបញ្ចុះនេះ ការមិនលះបង់កម្មដ្ឋាន គប្បីជ្រាបថា ឈ្មោះថា គោច-
រសម្បជញ្ញ ដោយប្រការដូច្នោះ ។ មិនមានអ្វីខានក្នុងដែលឈ្មោះថា អត្តា
បត់ដៃចូលមក ឬលាដៃចេញទៅ ។ តែការបត់ដៃចូល និងលាដើរចេញ
មានបានដោយការផ្សាយទៅនៃវាយោធាតុ ដែលកើតអំពីកិរិយារបស់ចិត្តមាន
ប្រការដូចដែលពោលមកហើយ ដូចការកម្រើកដៃ និងជើងរបស់ទ័ន្ធមោង

១០៧ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

ដោយការទាញខ្សែ ព្រោះដូច្នោះ ក៏ការកំណត់ដឹង (ដូចដែលពោលមកនេះ) គប្បីជ្រាបចុះថា ឈ្មោះថា មាន អសម្មោហសម្បជញ្ញ ក្នុងឥរិយាបថបព្វៈ នេះ ។

ការប្រើសង្ឃ្យាដី និងចីវរដោយការស្លៀកការដណ្តប់ ^(១) ការប្រើបាត្រ ដោយការរក្សា ជាដើម ឈ្មោះថា ធារណៈ ក្នុងពាក្យថា សង្ឃ្យាដីបត្តចីវរ- ធារណេ នេះ ។ ការបានអាមិសរបស់ភិក្ខុអ្នកស្លៀក និងដណ្តប់ហើយ គ្រាប់ ទៅបិណ្ឌបាត និងប្រយោជន៍ មានប្រការដូចដែលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ទុក នោះឯង ដោយន័យមានជាអាទិ៍ថា សីតស្ស បដិយាតាយ (ដើម្បីបំបាត់ កាតរង្គា) ។ ឈ្មោះថា ប្រយោជន៍ក្នុងការទ្រទ្រង់សង្ឃ្យាដី និងចីវរនោះ អ្នក សិក្សាគួរយល់សាត្តកសម្បជញ្ញៈ ដោយអំណាចនៃប្រយោជន៍នោះ ដូច្នោះ ។ ចំណែកចីវរសាច់ម័ដ្ឋ ជាសប្បាយៈរបស់អ្នកមានប្រក្រតីក្តៅ (ញើសចេញ ងាយ) និងអ្នកមានកម្លាំង (តិច) ចីវរសាច់ក្រាស់គ្រោតគ្រាត ជាទី សប្បាយរបស់អ្នកមានប្រក្រតីរង្គាច្រើន (ឆាប់រង្គា) ខុសអំពីនេះក៏មិនជាទី សប្បាយ ។ ចីវរចាស់មិនជាទីសប្បាយរបស់នរណា ។ ឡើយ ។ ព្រោះវាធ្វើ ការកង្វល់ចិត្តឲ្យលោក ដោយឲ្យការជាប់ចិត្តជាដើម ។ សំពត់ចីវរមួយផ្ទាំង

(១) បាវៈថា និវាសម្បារុបនវសេន ត្ថវនីងជា បារុបនវសេន ប្រែថា ដណ្តប់ ព្រោះជាសំពត់ដណ្តប់ មិនប្រើស្លៀក , (អ្នកប្រែ) ។

១០៨ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

(មិនបានកាត់ឲ្យជាខណ្ឌ) និងសំពត់សំបកឈើជាដើម ដែលជាទីតាំងនៃ សេចក្តីលោភក៏យ៉ាងនោះ ព្រោះសំពត់ដូច្នោះ ធ្វើអន្តរាយដល់ការនៅតែឯង ក្នុងព្រៃ ឬធ្វើអន្តរាយដល់ជីវិតក៏មាន និងដោយត្រង់ហើយ សំពត់ចីវរឯណា នីមួយៗដែលកើតឡើង (បានមក) ដោយអំណាចមិច្ឆាជីវៈ មានការធ្វើនិមិត្ត ជាដើម និងចីវរណាកាលលោកប្រើទៅអកុសលធម៌ចម្រើនឡើង កុសលធម៌ សាបសូន្យ ទៅចីវរនោះ ជាអសប្បាយ ប៉ុន្តែចីវរដែលខុសអំពីនេះ ជាសប្បាយ ។

ក្នុងសម្បជញ្ញបព្វៈនេះ អ្នកសិក្សាគប្បីយល់ សប្បាយសម្បជញ្ញ ដោយអំណាចនៃចីវរនោះឯង និង គោចរសម្បជញ្ញ ដោយអំណាចការមិន បោះបង់ចោលកម្មដ្ឋាន ។

មិនមានអ្វីដែលឈ្មោះថា អត្តា ក្នុងខាងក្នុងរបស់ភិក្ខុអ្នកដណ្តប់ចីវរ មានតែការដណ្តប់ចីវរ ដោយការផ្សាយទៅនៃវាយោធាតុ ដែលកើតអំពីកិរិយា របស់ចិត្តមានប្រការដូចដែលពោលហើយប៉ុណ្ណោះ ។ បណ្តាចីវរ និងកាយ ទាំង ២ យ៉ាងនោះ សូម្បីចីវរក៏មិនមានការតាំងចិត្ត សូម្បីកាយក៏មិនមានការ តាំងចិត្ត ចីវរក៏មិនដឹងថាយើងគ្របដណ្តប់កាយ ។ សូម្បីកាយក៏មិនដឹងថា ចីវរគ្របដណ្តប់យើង ។ ធាតុទាំងឡាយប៉ុណ្ណោះគ្របដណ្តប់ធាតុ ដូចយក សំពត់ចាស់ខ្ទប់រូប គឺ គម្ពីរ ព្រោះដូច្នោះ បានចីវរដែលល្អហើយ ក៏មិនគួរធ្វើ សេចក្តីត្រេកអរឡើយ បានមិនល្អ ក៏មិនគួរទោមនស្ស អធិប្បាយថា មនុស្ស

១០៧ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

ពួកខ្លះនាំគ្នាសក្ការបូជា នាគ ដំបូក ចេតិយ៍ និងដើមឈើ ^(១) ជាដើម ដោយផ្កា គ្រឿងក្រអូប និងសំពត់ជាដើម ។ តែមនុស្សពួកខ្លះធ្វើវត្ថុដែល មិនមែនសក្ការៈ ដូចបន្ទោបង់ឧប្បារៈបស្ស្យាវៈដាក់ យកកក់លាប យកកំណាត់ ឈើវាយ និងសស្ត្រាប្រហារជាដើម នាគ ដំបូក និងដើមឈើជាដើម នឹងមិន ធ្វើសេចក្តីត្រេកអរ សេចក្តីមិនត្រេកអរចំពោះសក្ការៈ ឬអសក្ការៈនោះ (យ៉ាង ណា) ភិក្ខុក៏ដូច្នោះដូចគ្នា បានចិវរល្អហើយ ក៏មិនគួរធ្វើសេចក្តីត្រេកអរ បាន ចិវរមិនល្អ ក៏មិនគួរទោមនស្ស ។ ក្នុងសម្បជញ្ញបញ្ចៈនេះ អ្នកសិក្សាគួរយល់ **អសម្មេហសម្បជញ្ញ** ដោយអំណាចការពិចារណាដែលប្រព្រឹត្តទៅហើយ ដូច ដែលពណ៌នាមកនេះចុះ ។

សូម្បីក្នុងការបីបាត្រ ក៏គួរជ្រាប **អសម្មេហសម្បជញ្ញ** ដោយអំណាច ប្រយោជន៍ដែលនឹងគប្បីបាន ^(២) ព្រោះមានការកាន់បាត្រជាបច្ច័យយ៉ាងនេះថា យើងនឹងមិនប្រញាប់ប្រញាល់កាន់បាត្រ តែនឹងកាន់យកបាត្រ (ដោយមាន កម្មដ្ឋានជាសំខាន់) ត្រាច់ទៅបិណ្ឌបាត ក៏នឹងបានភិក្ខុ ។

^(១) បាឋៈថា នានារម្មិកចេតិយរុក្ខាទីសុ ច្បាប់ភូមាជា នាគរម្មិកចេតិយរុក្ខាទីសុ ប្រែតាមច្បាប់ ភូមា ។

^(២) បាឋៈ ថា បដលភិកតព្វំ អត្តរលេន ភូមាជា បដិលភិកតព្វ អត្តរលេន ប្រែតាមច្បាប់ ភូមា ។

១១០ ព្រះសុតន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

ចំណែកបាត្រធ្ងន់ មិនជាសប្បាយសម្រាប់ភិក្ខុអ្នកមានរាងកាយស្គម និងកម្លាំងតិច ហើយបាត្រដែលផ្សារភ្ជាប់ (ដែក) រួមគ្នា ៤-៥ ផ្ទាំង ខាត់មិន រាបស្មើល្អ មិនជាសប្បាយដល់បុគ្គលណានីមួយឡើយ ^(២) ។ ព្រោះថា បាត្រ ដែលលាងលំបាក មិនជាទីសប្បាយ ក៏កាលលាងបាត្រនោះឯង លោកនឹង មានការកង្វល់ ។ ចំណែកបាត្រដែលមានពណ៌ដូចកែវមណី ជាទីតាំងនៃ លោកៈ មិនជាសប្បាយ ដោយន័យដែលបានពោលទុកហើយក្នុងចំរើនោះឯង តែបាត្រដែលបានពោលមកដោយការធ្វើនូវនិមិត្តជាដើម បាត្រណាកាលភិក្ខុ នោះប្រើ អកុសលធម៌នឹងចម្រើនឡើង ឯកុសលធម៌នឹងសាបសូន្យទៅ បាត្រ នេះជាអសប្បាយដោយចំណែកមួយប៉ុណ្ណោះ បាត្រដែលផ្សេងដទៃ (ក្រៅពី នោះ) ជាសប្បាយ ។ គប្បីជ្រាប **សប្បាយសម្បជញ្ញ** ដោយអំណាចនៃបាត្រ នោះ គប្បីជ្រាប **គោចរសម្បជញ្ញ** ដោយមិនលះបង់កម្មដ្ឋាន ។

មិនមានអ្វីដែលឈ្មោះថា **ជាអត្តា** ក្នុងខាងក្នុងដល់ភិក្ខុបីបាត្រ ធម្មតា ការបីបាត្រ នឹងមានបាន ក៏ដោយការផ្សាយទៅនៃវាយោធាតុដែលកើតឡើង ព្រោះកិរិយារបស់ចិត្ត មានប្រការដូចដែលពោលមកហើយ បណ្ណាដៃ និង បាត្រទាំង ២ យ៉ាងនោះ ទាំងបាត្រក៏មិនមានការតាំងចិត្ត ទាំងដៃក៏មិនមាន ការតាំងចិត្ត បាត្រក៏មិនដឹងថា ដៃបីយើង សូម្បីដៃក៏មិនដឹងថា យើងបីបាត្រ

(២) បាថៈ ថា អសប្បាយោ ច ភូមាជា អសប្បាយោ ប្រែតាមភូមា ។

១១១ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

ធាតុទាំងឡាយប៉ុណ្ណោះ បីពួកធាតុ ដូចក្នុងវេលាយកដង្ហាប់ចាប់បាត្រដែលដុត
នឹងភ្លើង ព្រោះដូច្នោះ ក្នុងសម្បជញ្ញបព្វះនេះ គប្បីជ្រាប អសម្មោហសម្បជញ្ញ
ដោយការពិចារណាអត្តដែលប្រព្រឹត្តទៅហើយ ដូចដែលពណ៌នាមកនេះ ។

ម្យ៉ាងទៀត ភិក្ខុណាពិចារណាយើញចំវែរដូចសំពត់រុំដំបៅ បាត្រដូចជា
អំបែងដាក់ថ្នាំ ភិក្ខុដែលបានមកក្នុងបាត្រដូចថ្នាំក្នុងអំបែង ភិក្ខុនេះគប្បីជ្រាប
ចុះថា ជាអ្នកមានប្រក្រតីធ្វើសេចក្តីដឹងខ្លួនដឹងខ្លួនស្រស់ជាទីបំផុត ជាប្រក្រតីដោយ
អសម្មោហសម្បជញ្ញ ក្នុងការទ្រទ្រង់សង្ឃដំ បីបាត្រ និងដណ្តប់ចំវែរ ដូច
បុរសដែលមានកុរុណាយើញមនុស្សអនាថាដេកនៅក្នុងសាលាសម្រាប់មនុស្ស
អនាថាមានដៃជើងកំបុត មានទឹករងៃ និងឈាម ទាំងពួកដង្កូវ ហូរចេញអំពី
មុខដំបៅ មានរុយក្បាលខៀវទីបីតដំបៅ ទើបបានស្វែងរកសំពត់រុំមុខដំបៅ និង
ថ្នាំ ព្រមទាំងអំបែងដាក់ថ្នាំទៅប្រគល់ឲ្យពួកគេទាំងនោះ ក្នុងចំនួនវត្ថុទាំងនោះ
សូម្បីសំពត់ដែលមានសាច់ម្នីក៏ធ្លាក់ដល់ពួកគេខ្លះ ដែលមានសាច់គ្រោត-
គ្រោតធ្លាក់ដល់ពួកគេខ្លះ សូម្បីត្រឡោកដូងដាក់ថ្នាំដែលមានទ្រង់ទ្រាយស្អាត ក៏
ធ្លាក់ដល់ពួកគេខ្លះ ដែលមានទ្រង់ទ្រាយមិនស្អាតក៏ធ្លាក់ដល់ពួកគេខ្លះ ពួកគេ
នឹងមិនត្រេកអរ ឬទោមនស្សក្នុងវត្ថុទាំងនោះ ព្រោះពួកគេមានសេចក្តីត្រូវការ
សំពត់ត្រឹមតែប្រើបិទដំបៅប៉ុណ្ណោះ និងត្រឡោកដូងត្រឹមតែប្រើដាក់ថ្នាំប៉ុណ្ណោះ
ដូច្នោះ ។

១១២ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

គប្បីជ្រាបការវិនិច្ឆ័យក្នុងការឆាន់ ជាដើម (ដូចតទៅនេះ) ៖

បទថា **អសិតេ** សេចក្តីថា ក្នុងការឆាន់បិណ្ឌបាត ។

បទថា **បីតេ** សេចក្តីថា ក្នុងការផឹកទឹកបបរជាដើម ។

បទថា **ខាទិតេ** សេចក្តីថា ក្នុងការទំពាស៊ីនូវខាទនីយៈដែលធ្វើដោយ
មេរ្យជាដើម ។

បទថា **សាយិតេ** សេចក្តីថា ក្នុងការទទួលរសមានស្ករអំពៅជាដើម ។

ក្នុងការឆាន់ជាដើមនោះ ប្រយោជន៍ទាំង ៨ យ៉ាង ដែលព្រះពុទ្ធត្រាស់
ទុកដោយន័យមានជាអាទិថា **នេវ ទវាយ** (មិនមែនដើម្បីលេង) ឈ្មោះថា
ប្រយោជន៍ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាប **សាត្តកសម្បជញ្ញ** ដោយអំណាចនៃប្រយោជន៍
នោះ ។

ក៏បុគ្គលណាមានសេចក្តីមិនសប្បាយ ព្រោះភោជនណា ភោជននោះ
ជាអសប្បាយសម្រាប់បុគ្គលនោះ ចំណែកភោជនណាបានមកដោយការធ្វើនូវ
និមិត្តជាដើម ហើយកាលលោកឆាន់ភោជនណាអកុសលធម៌ទាំងឡាយចម្រើន
ឡើង កុសលទាំងឡាយសាបសូន្យទៅ ។ ភោជននោះ ជាអសប្បាយតែម្យ៉ាង
ប៉ុណ្ណោះ ។ តែភោជនក្រៅពីនេះជាសប្បាយ ។

អ្នកសិក្សាគួរយល់ **សប្បាយសម្បជញ្ញ** ដោយអំណាចនៃភោជន
ដែលជាសប្បាយនោះ នឹងគប្បីជ្រាប **គោចរសម្បជញ្ញ** ដោយមិនលះបង់

១១៣ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

កម្មដ្ឋានឡើយ ។

មិនមាននរណាឈ្មោះថាជាអត្តា ក្នុងខាងក្នុងជាអ្នកបរិភោគ មានតែការ
ទទួលបាត្រ ធម្មតាដោយការផ្សាយទៅនៃវាយោធាតុដែលកើតពីកិរិយារបស់
ចិត្ត មានប្រការដូចដែលពោលមកហើយប៉ុណ្ណោះ មានតែការលូកដៃចុះក្នុង
បាត្រធម្មតា ដោយការផ្សាយទៅនៃវាយោធាតុ ដែលកើតពីកិរិយារបស់ចិត្ត
ប៉ុណ្ណោះ មានតែការពូតដុំបាយ ការលើកដុំបាយឡើង និងការបើកមាត់ទទួល
ដោយការផ្សាយទៅនៃវាយោធាតុ ដែលកើតពីកិរិយារបស់ចិត្តប៉ុណ្ណោះ មិន
មានអ្នកណាយកកូនសោ និងគ្រឿងយន្តបើកឆ្នាំងចង្កា មានតែការដាក់ពំនូត
បាយក្នុងមាត់ ការឲ្យធ្មេញខាងលើធ្វើនាទីជំនួសអង្រែ ការឲ្យធ្មេញខាងក្រោម
ធ្វើនាទីជំនួសត្បាល់ និងការឲ្យអណ្តាតធ្វើនាទីជំនួសដៃដោយការផ្សាយទៅនៃ
វាយោធាតុដែលកើតពីកិរិយារបស់ចិត្តប៉ុណ្ណោះ ។

ដោយហេតុយ៉ាងនេះ ទឹកមាត់ចំនួនតិចតួចចុងអណ្តាត ក្នុងបណ្តាចុង
និងគល់នោះ (ហើយ) ទឹកមាត់ចំនួនច្រើនត្រង់គល់អណ្តាត ក៏នឹងលាយឡំ
ពំនូតបាយនោះ ពំនូតបាយនោះនឹងប្រមៀលទៅមកដោយដៃ គឺ អណ្តាត ក្នុង
ត្បាល់ គឺ ធ្មេញ (ថ្នាម) ក្រោម សើមទៅដោយទឹកមាត់គឺស្មៅស្មៅ បុកយ៉ាង
ល្អិតដោយអង្រែ គឺ ធ្មេញ (ថ្នាម) លើ , ឈ្មោះថា នរណា ។ នឹងយក
ស្មៅបព្រា ឬ វែកសិកចូលទៅខាងក្នុង (មាត់) មិនមាន , (ពំនូត បាយ)

១១៤ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

ចូលទៅបានព្រោះវាយោធាតុនោះឯង ពុំនូតបាយដែលចូលទៅហើយ នរណា ។
ឈ្មោះថា នឹងឲ្យបញ្ឈប់ទុកធ្វើឲ្យ (ដូច) ជាគំនរចំបើងទុកមិនមាន តែនឹង
បញ្ឈប់ទុកបានដោយអំណាចវាយោធាតុប៉ុណ្ណោះ , ដែលបញ្ឈប់ ទុកហើយ
នរណា ។ ឈ្មោះថានឹងតាំងចង្រ្កាន បង្កាត់ភ្លើងបបរឲ្យរលួយមិនមាន តែនឹង
រលួយបានព្រោះតេជោធាតុប៉ុណ្ណោះ , ដែលរលួយហើយ ។ នរណា ។
ឈ្មោះថា នឹងយកឈើច្រត់កៀរចេញទៅខាងក្រៅក៏មិនមាន , វាធាតុប៉ុណ្ណោះ
នឹងនាំចេញទៅ , ដោយហេតុយ៉ាងនេះ វាយោធាតុនាំ (ពុំនូតបាយ) ចូល
ទៅផង នាំចេញទៅផង ឲ្យឈប់នៅផង ឲ្យប្រមៀលទៅមកផង ឲ្យរលាយ
ទៅផង ឲ្យនាំ (កាក) ចេញទៅផង , បបរីធាតុទ្រទ្រង់ទុកផង ឲ្យប្រមៀល
ទៅមកផង , ឲ្យរលាយផង , អាបាប្រមូលផ្តុំផង រក្សាទុកឲ្យស្រស់ផង ,
តេជោធាតុនឹងរំលាយនូវអាហារដែលចូលទៅខាងក្នុងហើយ អាកាសធាតុជា
ប្រហោង វិញ្ញាណធាតុនឹកដល់ដោយអាស្រ័យការប្រកបគ្នា ដោយប្រពៃក្នុង
ធាតុនោះ ។ អ្នកសិក្សាគប្បីយល់សម្មាហសម្បជញ្ញៈ ក្នុងសម្បជញ្ញបញ្ចៈ
ដោយការពិចារណា ដែលប្រព្រឹត្តទៅហើយ ដូចដែលពណ៌នាមកនេះចុះ ។

បដិកូល ១០

ម្យ៉ាងទៀត ព្រះយោគាវចរគួរជ្រាប អសម្មាហសម្បជញ្ញ ក្នុង
សម្បជញ្ញបញ្ច នេះ ដោយការពិចារណាដល់បដិកូល ១០ យ៉ាងនេះ គឺ ដោយ

១១៥ អដ្ឋកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

ការទៅ ១ ដោយការស្វែងរក ១ ដោយការឆាន់ ១ ដោយអធ្យាស្រ័យ ១
ដោយការរក្សាទុក (ក្នុងក្រពះអាហារ) ១ ដោយចំណែកដែលនៅមិនទាន់
រលាយ ១ ដោយចំណែកដែលរលាយហើយ ១ ដោយផល ១ ដោយជ្រួត
ជ្រាប ១ ដោយប្រឡាក់ប្រឡូស ១ ចំណែកកថាយ៉ាងពិស្តារក្នុងសម្បជញ្ញ-
បព្វៈនេះ គួរកាន់យកអំពីនិទ្ទេសនៃ អាហាររបេជិកូលសញ្ញា ក្នុង គម្ពីរវិសុទ្ធិ-
មគ្គ ចុះ ។

បទថា ឧច្ចារបស្សវកម្មេ សេចក្តីថា បន្ទោបង់ឧច្ចារៈ និងបស្សវៈ
(ព្រោះថា) ដល់វេលានោះហើយ កាលមិនបន្ទោបង់ឧច្ចារបស្សវៈ ញើស
នឹងហូរចេញទូទាំងសព្វកាយ ភ្នែកនឹងព្រិល ចិត្តមិនជាឯកគ្គតា ហើយរោគ
ដទៃ ៗ ក៏នឹងកើតឡើង ។ តែការបន្ទោបង់ហើយ វត្ថុទាំងអស់នោះនឹងមិនមាន
ព្រោះដូច្នោះ សេចក្តីនេះជាអត្តាធិប្បាយក្នុងពាក្យថា ឧច្ចារបស្សវកម្មេ នេះ
អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាប សាត្តកសម្បជញ្ញៈ ដោយអំណាចនៃសេចក្តីនោះ ។

តែកាលបន្ទោបង់ឧច្ចារបស្សវៈក្នុងទីដែលមិនសមគួរ នឹងជាអាបត្តិ
នឹងវិនាសយស (ខួបកិត្តិយស) នឹងមានអន្តរាយដល់ជីវិត តែកាល
បន្ទោបង់ក្នុងទីសមគួរ វត្ថុទាំងអស់នោះនឹងមិនមាន ព្រោះដូច្នោះ ការបន្ទោបង់
ក្នុងទីសមគួរនេះ ទើបជាសប្បាយក្នុងឧច្ចារបស្សវកម្មនេះ អ្នកសិក្សាគប្បី
ជ្រាប សប្បាយសម្បជញ្ញ ដោយអំណាចនៃសប្បាយនោះ ចំណែក គោចរ-

១១៦ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

សម្បជញ្ញ គប្បីជ្រាបដោយអំណាចការមិនបោះបង់ចោលកម្មដ្ឋាននោះឯង ។
មិនមាននរណា ។ ឈ្មោះថាជាអត្តាក្នុងខាងក្នុង បន្ទោបង់ឧច្ចារបស្សៈ មាន
តែការបន្ទោបង់ឧច្ចារបស្សៈ ព្រោះការផ្សាយទៅនៃវាយោធាតុ ដែលកើតពី
កិរិយារបស់ចិត្តប៉ុណ្ណោះ ។ ក៏ឧច្ចារៈ និងបស្សៈដែលនៅក្នុងពោះរៀន និង
ក្រពះ បស្សៈត្រូវកម្លាំងខ្យល់រុញច្រានទៅក៏នឹងចេញទៅឯង ដោយមិន
ប្រាថ្នាឲ្យចេញឡើយ ដូចកាលបូសចាស់ហើយ ខ្ទុះ និងឈាមហូរចេញទៅឯង
ដោយមិន ប្រាថ្នា (ឲ្យហូរ) ព្រោះបូសបែក និងដូចទឹកដែលហូរចេញចាក
កាជនៈដាក់ទឹកដែលច្រាលហើយ ដោយមិនប្រាថ្នា (ឲ្យហូរ) ដូច្នោះ ។

ក៏ឧច្ចារៈ និងបស្សៈនេះណា ដែលបន្ទោបង់ចេញទៅហើយ ឧច្ចារៈ
និងបស្សៈនេះនោះនៃអត្តារបស់ភិក្ខុនោះ នឹងមិនមានឡើយ របស់អ្នកដទៃ
ក៏មិនមាន មានតែការបន្ទោបង់របស់រាងកាយប៉ុណ្ណោះ ។

ដូចអ្វី ?

ដូចកាលចាក់ទឹកចេញពីឆ្នាំងហើយ ឆ្នាំងក៏មិនមានទឹកនោះឡើយ វត្ថុ
ដទៃក៏មិនមាន មានត្រឹមតែការបដិបត្តិម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ យ៉ាងណាមិញអ្នកសិក្សា
គប្បីយល់ សម្មាហសម្បជញ្ញ ក្នុង សម្បជញ្ញបញ្ច នេះ ដោយការពិចារណា
កិរិយាអាការដែលប្រព្រឹត្តទៅហើយ ដូច្នោះ ។

គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យក្នុងការដើរជាដើម (ដូចតទៅនេះ)

១១៧ អដ្ឋកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

បទថា គតេ បានដល់ ក្នុងការដើរទៅ ។

បទថា ហិតេ បានដល់ ក្នុងការឈរ ។

បទថា និសិន្នេ បានដល់ ក្នុងការអង្គុយ ។

បទថា សុត្តេ បានដល់ ក្នុងការដេកលក់ ។

បទថា ជាតិរិត បានដល់ ក្នុងការក្រាក់ ។

បទថា កាសិតេ បានដល់ ក្នុងការពោល ។

បទថា តុណ្ហិការវេ បានដល់ក្នុងការមិននិយាយ

ព្រះអង្គបានត្រាស់ឥរិយាបថវែងឆ្ងាយទុកក្នុងឋានៈនេះថា កាលដើរ
ទៅ ក៏ដឹងច្បាស់ថា យើងកំពុងដើរទៅខ្លះ , ឈរក៏ដឹងច្បាស់ថា យើងឈរ
ខ្លះ , អង្គុយក៏ដឹងថា យើងអង្គុយខ្លះ ដេកក៏ដឹងច្បាស់ថា យើងដេកខ្លះ ។
ត្រាស់ឥរិយាបថកណ្តាល ។ ទុកក្នុងឋានៈនេះថា ក្នុងការឈានទៅមុខ , ក្នុង
ការឈានទៅក្រោយ , ក្នុងការក្រឡេកមើលទៅមុខ ។ ក្នុងការក្រឡេក
មើលឆ្វេងស្តាំ , ក្នុងការលាចេញ តែក្នុងបព្វនេះ ត្រាស់ឥរិយាបថតូច ។
ទុកថាក្នុងការដើរ ក្នុងការឈរ ក្នុងការអង្គុយ ក្នុងការដេក ក្នុងការក្រាក់
ព្រោះដូច្នោះ គប្បីជ្រាបភាពជាអ្នកធ្វើសេចក្តីដឹងខ្លួនជាប្រក្រតី ដោយន័យ
ដែលត្រាស់ទុកក្នុងឋានទាំងនេះនោះឯង ។

ក៏ព្រះមហាសិវត្ថោ អ្នកទ្រទ្រង់ព្រះត្រៃបិដក បានពោលទុកថា អ្នក

១១៨ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

ណាដើរទៅ ឬឈរចង្រ្កមយូរ ។ ហើយតមកទើបឈរពិចារណាលើញយ៉ាង
នេះថា រូបធម៌ និងអរូបធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅហើយក្នុងវេលាចង្រ្កម បានរលត់
ទៅហើយក្នុងវេលាចង្រ្កមនេះឯង អ្នកនោះឈ្មោះថា ធ្វើសេចក្តីដឹងខ្លួនក្នុងការ
ដើរ ។

អ្នកណា កាលធ្វើការស្វាធារ្យយន៍ , ឆ្លើយបញ្ហា ឬមនសិការកម្មដ្ឋាន
ឈរនៅយូរ ។ ហើយតមកទើបអង្គុយពិចារណាលើញយ៉ាងនេះថា រូបធម៌
និងអរូបធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅហើយក្នុងវេលាឈរបានរលត់ទៅហើយ ក្នុងវេលា
ឈរនោះឯង អ្នកនោះ ឈ្មោះថា ធ្វើសេចក្តីដឹងខ្លួនក្នុងការឈរ ។

អ្នកណាអង្គុយយូរ ។ ដោយធ្វើការស្វាធារ្យយន៍ជាដើមនោះឯង ហើយ
តមកទើបដេកពិចារណាលើញយ៉ាងនេះ រូបធម៌ និងអរូបធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅ
ហើយក្នុងវេលាអង្គុយ បានរលត់ទៅហើយក្នុងវេលាអង្គុយនោះឯង អ្នកនោះ
ឈ្មោះថា ធ្វើសេចក្តីដឹងខ្លួនក្នុងការអង្គុយ ។

បុគ្គលណាដេកបណ្តើរធ្វើការស្វាធារ្យយន៍បណ្តើរ ឬមនសិការកម្មដ្ឋាន
បណ្តើរ ឈានចុះកាន់ភាពលន័លក់ តមកទើបក្រោកឡើង ពិចារណាលើញ
យ៉ាងនេះថា រូបធម៌ និងអរូបធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅហើយក្នុងវេលាដេក បាន
រលត់ទៅហើយក្នុងវេលាដេកនោះឯង បុគ្គលនោះឈ្មោះថា ធ្វើសេចក្តីដឹងខ្លួន
ក្នុងការដេកលក់ ទាំងក្នុងការក្រាក ។ ព្រោះថា ចិត្តដែលសម្រេចដោយកិរិយា

១១៩ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

មិនមានការប្រព្រឹត្តទៅ (មិនឡើងកាន់វិថី) ឈ្មោះថា ដេកលក់ មានការ
ប្រព្រឹត្តទៅឈ្មោះថា ភ្ញាក់ ព្រោះដូច្នោះ (អ្នកនោះ ទើបឈ្មោះថា ធ្វើការ
ដឹងខ្លួនទាំងក្នុងការដេកលក់ ទាំងក្នុងការភ្ញាក់) ។

ចំណែកបុគ្គលណា កាលនិយាយ ក៏និយាយមានសតិសម្បជញ្ញៈថា
ធម្មតាសំឡេងនេះ អាស្រ័យបច្ចុរមាត់ អាស្រ័យធ្មេញ អណ្តាត ពិជាន
និងប្រយោគរបស់ចិត្តដែលសមគួរនឹងចិត្តនោះ ហើយទើបកើតឡើងបាន ។

ម្យ៉ាងទៀត បុគ្គលណាធ្វើការស្វាធាយន៍ធម៌ ប្រាប់ធម៌ ប្រែធម៌
(បង្រៀន) កម្មដ្ឋាន ឬវិសជ្ជនាបញ្ញាអស់វេលាយូរ តមកទើបស្ងៀមពិចា-
រណាយ៉ាងនេះថា រូបធម៌ និងអរូបធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅហើយក្នុងវេលានិយាយ
ក៏រលត់ទៅហើយក្នុងវេលានិយាយនេះឯង ។ បុគ្គលនេះឈ្មោះថា មាន
សម្បជញ្ញៈក្នុងការនិយាយ ។

បុគ្គលណាមានតុណ្ហិកាត មនសិការដល់ធម៌ ឬកម្មដ្ឋានអស់វេលាយូរ
តមកពិចារណាយើងយ៉ាងនេះថា រូបធម៌ និងអរូបធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅហើយ
ក្នុងវេលាស្ងៀម ក៏បានរលត់ទៅហើយក្នុងវេលាស្ងៀមនោះឯង កាលមានការ
ប្រព្រឹត្តទៅនៃឧបាទាយរូប (គេ) ក៏ឈ្មោះថា និយាយ កាលមិនមាន ក៏
ឈ្មោះថាជាអ្នកស្ងៀម បុគ្គលនេះឈ្មោះថាមានសម្បជញ្ញៈក្នុងការនៅស្ងៀម ។

សម្បជញ្ញៈដែលមានអសម្មាហជាធុរៈ ដែលព្រះមហាថេរៈពោលទុក

១២០ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

ហើយនោះ ព្រះអង្គទ្រង់បំណងយកហើយ ក្នុងសតិប្បដ្ឋានសូត្រនេះ ។
ចំណែកក្នុងសាមញ្ញផលសូត្របានសម្បជញ្ញៈទាំងអស់ ៤ យ៉ាង ។ ព្រោះ
ដូច្នោះ ក្នុង សាមញ្ញផលសូត្រ នេះ អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបចំពោះសម្បជញ្ញៈទុក
ជាពិសេសដោយអំណាចសម្បជញ្ញៈដែលមិនវង្វែង ។ ហើយក្នុងគ្រប់ ៗ
បទថា សម្បជានការី សម្បជានការី អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបសេចក្តីអធិប្បាយ
ដោយអំណាចសម្បជញ្ញៈដែលប្រកបដោយសតិដូចគ្នា ។

ចំណែកក្នុងវិភង្គប្បករណី ព្រះអង្គទ្រង់ចែកបទទាំងនេះ ទុកយ៉ាងនេះ
ដូចគ្នាថា ព្រះយោគាវចរមានសតិ មានសម្បជញ្ញៈ ឈានទៅខាងមុខ មាន
សតិ មានសម្បជញ្ញៈឈានថយក្រោយ ។

បទថា ឥតិ ^(១) អជ្ឈត្តំ វា សេចក្តីថា ព្រះយោគាវចរឈ្មោះថា
ពិចារណាយើញកាយក្នុងកាយរបស់ខ្លួន ឬរបស់អ្នកដទៃ គឺ ក្នុងកាយរបស់
ខ្លួនតាមកាល (ដែលគួរ) របស់អ្នកដទៃតាមកាល (ដែលគួរ) ដោយការ
កំណត់ដោយសម្បជញ្ញៈ ៤ ប្រការយ៉ាងនេះ ។

សូម្បីក្នុង ចតុសម្បជញ្ញបព្វ នេះ ក៏គួរនាំយកការកើតការរលត់
នៃរូបក្ខន្ធនោះឯង ទៅប្រកបក្នុងពាក្យទាំងឡាយមានជាអាទិ៍ថា សមុទយវយ-

(១) បាវចា ឥទានិ តែស័ព្ទភូមាជា ឥតិ ប្រែតាមច្បាប់ភូមា ។

១២១ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

ធម្មានុបស្សិ វា ពាក្យដ៏សេសដូចគ្នានឹងពាក្យដែលបានពោលមកហើយនោះឯង ។

អរិយសច្ច ក្នុងសម្បជញ្ញ

ក្នុងទីនេះ សតិដែលកំណត់ដោយសម្បជញ្ញៈ ៤ ប្រការ ជាទុក្ខសច្ច តណ្ហាពីអតីត ដែលញ៉ាំងសតិឲ្យប្រាកដ (ជាសមុដ្ឋានរបស់សតិ) ជាសមុទេយសច្ច ការមិនប្រព្រឹត្តទៅនៃសតិ និងតណ្ហាទាំងពីរនោះ ជានិរោធសច្ច អរិយមគ្គមានប្រការដូចដែលពោលមកហើយ ជាមគ្គសច្ច ព្រះយោគាវចរ ខ្យល់ខ្វាយដោយអំណាចសច្ចៈទាំង ៤ យ៉ាងនេះហើយ នឹងសម្រេចការរលត់ (តណ្ហា) ព្រោះដូច្នោះ ទើបជាផ្លូវនាំចេញចាកទុក្ខ រហូតដល់អរហត្ត ដោយអំណាចនៃព្រះយោគាវចរអ្នកកំណត់ដោយសម្បជញ្ញៈ ៤ ប្រការ មួយរូបនោះឯង ។

(ចប់ ចតុសម្បជញ្ញបញ្ចៈ)

បដិកូលមនសិការបញ្ច

ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ លុះទ្រង់ចែកកាយានុបស្សន្តោដោយអំណាចនៃសម្បជញ្ញៈ ៤ ប្រការដូចពណ៌នាមកនេះហើយ ឥឡូវនេះ ដើម្បីនឹងទ្រង់ចែកដោយអំណាចមនសិការដោយជារបស់បដិកូល ទើបបានត្រាស់ពាក្យមានជាអាទិ៍ថា បុន ចបរំ ដូច្នោះ ។

១២២ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

គប្បីជ្រាបការវិនិច្ឆ័យក្នុងបដិកូលមនសិការបព្វៈ ដូចតទៅនេះ ៖

ពាក្យណាដែលនឹងត្រូវពោលក្នុងពាក្យថា **ឥមមេវ កាយំ** ជាដើម ពាក្យនោះទាំងអស់ ^(១) បានពោលទុកហើយក្នុង **កាយគតាសតិកម្មដ្ឋាន** ក្នុង គម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គដោយពិស្តារ ដោយអាការគ្រប់យ៉ាង ។

បទថា **ឧកតោមុខា** សេចក្តីថា (ទៃ) ប្រកបដោយមាត់ពីរសន្ធិខាង គឺ ទាំងខាងក្រោម ទាំងខាងលើ ។ បទថា **នានាវិហិតស្ស** ប្រែថា មាន ប្រភេទផ្សេង ៗ ។

ក៏ក្នុងរឿងនេះ មានសេចក្តីឧបមាជាការប្រៀបធៀបដូច្នោះ ៖

អធិប្បាយថា **កាយ** គឺ មហាកូតរូប ៤ គប្បីជ្រាបថា ដូចទៃដែល មានមាត់ទាំងពីរខាង អាការ ៣២ មានសក់ជាដើម គប្បីជ្រាបថា ដូចធួញ្ញ- ជាតិច្រើនប្រភេទដែលលាយចម្រុះគ្នាក្នុងទៃ ព្រះយោគាវចរ គប្បីជ្រាបថា ដូចបុរសមានវ័ក្ខកល្ក ។ ការប្រាកដច្បាស់នៃអាការ ៣២ ដល់ព្រះយោគី គប្បីជ្រាបថា ដូចវេលាដែលធួញ្ញជាតិច្រើនគ្រប់ប្រភេទ ^(២) ប្រាកដដល់បុរស នោះអ្នកស្រាយទៃនោះហើយ ពិនិត្យមើលដូច្នោះ ។

បទថា **ឥតិ អជ្ឈត្តំ វា** សេចក្តីថា ព្រះយោគាវចរ ឈ្មោះថា

^(១) ច្បាប់ភូមាមានពាក្យថា **សព្វំ** ទើបប្រែតាមបាលីរបស់ភូមា ។
^(២) បាវចនាថា **បក្ខិកតនានាវិធពញ្ញំ** ច្បាប់ភូមាជា **បក្ខិកតនានាវិធពញ្ញស្ស** ប្រែតាមភូមា ។

១២៣ អង្កកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

ពិចារណាលើញកាយក្នុងកាយរបស់ខ្លួន ឬក្នុងកាយរបស់អ្នកដទៃ គឺ ក្នុងកាយ
របស់ខ្លួនតាមកាល (ដ៏សមគួរ) ឬក្នុងកាយរបស់អ្នកដទៃតាមកាល (ដ៏
សមគួរ) ដោយការកំណត់ក្នុងសក់ជាដើម ។ ពាក្យតអំពីនេះទៅមានន័យ
ដូចដែលបានពោលហើយនោះឯង ។ ពិតណាស់ ក្នុង បដិកូលមនសិការបញ្ច
នេះ សតិដែលកំណត់អាការ ៣២ ជាទុក្ខសច្ច័តៃម្យ៉ាង អ្នកសិក្សាគួរធ្វើការ
ប្រកបសេចក្តីដូចដែលពណ៌នាមកយ៉ាងនេះ ហើយគប្បីជ្រាបផ្លូវនៃការចេញ
(ចាកទុក្ខ) ។ ពាក្យដ៏សេស (អំពីពាក្យដែលអធិប្បាយមកហើយនេះ)
ដូចគ្នានឹងពាក្យមុននោះឯង ។

(ចប់ បដិកូលមនសិការបញ្ច :)

ធាតុមនសិការបញ្ច

ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ លុះទ្រង់ចែកកាយានុបស្សនា ដោយអំណាច
បដិកូលមនសិការយ៉ាងនេះហើយ ឥឡូវនេះ ដើម្បីនឹងទ្រង់ចែកដោយអំណាច
មនសិការដល់ធាតុ ទើបត្រាស់ពាក្យមានជាអាទិ៍ថា បុន ចបរំ ទុក ។ ក្នុង
ពាក្យទាំងនោះមានការពណ៌នាសេចក្តី ព្រមនឹងពាក្យឧបមាជាការប្រៀបធៀប
គ្នាដូច្នោះ ។

ប្រៀបធៀបកិក្ខុដូចបុគ្គលសម្លាប់គោ

បុគ្គលអ្នកសម្លាប់គោ ឬ អន្តេវាសិកនៃបុរសអ្នកសម្លាប់គោ ដែលប៉ិន

១២៤ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

ប្រសប់សម្លាប់គោហើយរំលែកជាចំណែក ។ អង្គុយនៅទៀបផ្លូវធំបែកជា ៤ ពោលគឺ ត្រង់កណ្តាលថ្នល់ធំដែលបែកចេញទៅ ៤ ទិស យ៉ាងណា កិក្ខុ ក៏យ៉ាងនោះដូចគ្នា ពិចារណានូវកាយ តាមដែលតាំងនៅហើយដោយអាការ ឯណានីមួយនៃឥរិយាបថទាំង ៤ ហើយតាមដែលតម្កល់នៅហើយ ព្រោះ តាមដែលបានតាំងសច្ចាបណិធានទុកយ៉ាងនេះថា មាននៅក្នុងកាយនេះ (គឺ) ធាតុដី ។ ល ។ ធាតុខ្យល់ ។

មានពុទ្ធជាធិប្បាយទុកដូចម្តេច ?

មានពុទ្ធជាធិប្បាយទុកថា បុរសអ្នកសម្លាប់គោ កាលកំពុងចិញ្ចឹមគោ ក្តី កំពុងដឹកទៅកាន់ទិសម្ខាងក្តី លុះដឹកទៅហើយកំពុងចងឲ្យឈរនៅទីនោះក្តី កំពុងសម្លាប់ក្តី កំពុងមើលគោដែលគេសម្លាប់ហើយក្តី ការសម្គាល់ថាមេគោ នៅមិនទាន់បាត់ទៅ រហូតវេលាដែលមិនទាន់រំលែកមេគោនោះបែងចេញជា ចំណែក ។ លុះអង្គុយបែងចែក (សាច់) ហើយ សេចក្តីដឹងខ្លួនថា មេគោ ក៏បាត់ទៅ , ការសម្គាល់ថា សាច់ក៏នឹងប្រព្រឹត្តទៅចូលមកជំនួស គេនឹងមិន មានការគិតយ៉ាងនេះថា យើងលក់មេគោ គេទាំងនេះទិញមេគោ , ដោយពិត ហើយ គេនឹងមានការគិតយ៉ាងនេះប៉ុណ្ណោះថា យើងលក់សាច់គោ គេទាំងនេះ ទិញសាច់ យ៉ាងណា ។ ក្នុងវេលាដែលកិក្ខុសូម្បីរូបនេះនៅជាពាលបុប្ផជូននៅ ឡើយក៏ដូចគ្នា ការសម្គាល់ថា សត្វ ឬបុគ្គល របស់លោក កាលនៅជា

១២៤ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

គ្រហស្ថក្តី ឬសហើយក្តី នៅមិនទាន់អន្តរធានទៅរហូតវេលាដែលនៅមិនទាន់
បានធ្វើកាយនេះនោះឯង តាមដែលស្ថិតនៅហើយ តាមដែលតាំងនៅហើយ
ឲ្យជាការចែកចេញអំពីដុំហើយឃើញដោយភាពជាធាតុ តែកាលលោកពិចារណាឃើញដោយភាពជាធាតុ សត្តសញ្ញា (សេចក្តីសម្គាល់ថា ជាសត្វ)
របស់លោកក៏នឹងអន្តរធានទៅ ចិត្តនឹងតាំងនៅដោយអំណាចនៃធាតុនោះឯង ។

ព្រោះដូច្នោះ ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ទើបបានទ្រង់ត្រាស់ទុកថា អ្នក
នឹងពិចារណាឃើញកាយនេះតាមដែលស្ថិតនៅហើយ តាំងនៅហើយ ដោយ
ភាពជាធាតុថា ក្នុងកាយនេះមានធាតុដី ធាតុទឹក ធាតុភ្លើង ធាតុខ្យល់ ,
ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ នាយគោយាតក៍អ្នកមិនប្រសប់ ឬ ។ ល ។ វាយោធាតុ
សូម្បីយ៉ាងណា ។

អធិប្បាយថា ភិក្ខុបំពេញព្យាយាម (យោគី) ដូចបុរសអ្នកសម្លាប់
គោ សេចក្តីសម្គាល់ថាសត្វ ដូចសេចក្តីសម្គាល់ថា មេគោ ឥរិយាបថ ៤
ដូចផ្លូវជំរែក្រដា ៤ ការពិចារណាឃើញ (កាយ) ដោយជាធាតុ ដូចនាយ
គោយាតក៍អ្នកអង្គុយបែងចែក (សាច់) ចេញជាចំណែក ។ ។ នេះគឺ
ការពណ៌នាសេចក្តីតាមព្រះបាលីក្នុង ធាតុមនសិការបព្វ នេះ ។ ចំណែកកថា
ពោលដោយកម្មដ្ឋាន បានអធិប្បាយពិស្តារទុកហើយក្នុងគម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គ ។

បទថា ឥតិ អជ្ឈត្តំ វា សេចក្តីថា ព្រះយោគាវចរមានប្រក្រតី

១២៦ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

ពិចារណាយេញកាយក្នុងកាយរបស់ខ្លួន ឬ ក្នុងកាយរបស់អ្នកដទៃ គឺ មាន
ប្រក្រតីពិចារណាយេញកាយរបស់ខ្លួនតាមកាល ឬ ក្នុងកាយរបស់អ្នកដទៃ
តាមកាលយ៉ាងនេះ គឺ ដោយការកំណត់ធាតុ ៤ ពាក្យតពីនេះទៅមានន័យដូច
ដែលពោលមកហើយនោះឯង ។ ព្រោះថាក្នុង ធាតុមនសិការបព្វ នេះ
សតិដែលកំណត់ធាតុ ៤ ជាទុក្ខសច្ច័តែម្យ៉ាង ។

បណ្ឌិតគប្បីជ្រាប ឧបាយនៃធម៌ជាគ្រឿងនាំចេញ (ចាកទុក្ខ) តាម
ដែលបានអធិប្បាយសេចក្តីប្រកបមកយ៉ាងនេះឯង ។ ពាក្យដ៏សេសដូចពាក្យ
មុននោះឯង ។

(ចប់ ធាតុមនសិការបព្វ :)

នវសីរិចិកាបព្វ

ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ លុះទ្រង់ចែកកាយានុបស្សនាដោយអំណាច
ការមនសិការដល់ធាតុយ៉ាងនេះហើយ ឥឡូវនេះ ដើម្បីនឹងទ្រង់ចែកដោយ
នវសីរិចិកាបព្វ (ធម៌ដែលពោលដោយព្រៃស្នូសាន ៩) ទើបត្រាស់ពាក្យ
ជាដើមថា បុន ចបរំ ដូច្នោះ ។

បណ្ណបទទាំងនោះ បទថា សេយ្យថាថិ បស្សេយ្យ បានដល់
យថាបស្សេយ្យ (ប្រែថា គប្បីឃើញយ៉ាងណា) ។ បទថា សរិរិ បានដល់

១២៧ អដ្ឋកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

រាងកាយរបស់មនុស្សដែលស្លាប់ហើយ ។

បទថា **សីវិថិកាយ ធាតុតំ** សេចក្តីថា ដែលគេបោះបង់ចោលក្នុងព្រៃ ស្មូសាន ។ រាងកាយរបស់មនុស្សដែលស្លាប់ហើយមួយថ្ងៃ ព្រោះដូច្នោះ ទើបឈ្មោះថា **ឯកាហមត** ។

រាងកាយរបស់មនុស្សដែលស្លាប់ហើយពីរថ្ងៃ ព្រោះដូច្នោះ ទើប ឈ្មោះថា **ទ្វីហមត** ។

រាងកាយរបស់មនុស្សដែលស្លាប់ហើយបីថ្ងៃ ព្រោះដូច្នោះ ទើបឈ្មោះ ថា **តីហមត** ។ សាកសពដែលហើមប៉ោងដូចសប់ ឈ្មោះថា **ឧទុមាតក** (ហើមប៉ោង) ព្រោះហើមប៉ោង ដោយការហើមប៉ោងឡើងទៅតាមលំដាប់ ក្រោយពីការអស់ជីវិតហើយ ។

ពណ៌ខៀវ គេហៅថា **វិនីល ។ វិនីលក** ក៏គឺ **វិនីល** នោះឯង ។

ម្យ៉ាងទៀត សរីរៈដែលមានពណ៌ខៀវក្រៃលែង គួរខ្ពឹមព្រោះជាប់របស់ បដិកូល ព្រោះដូច្នោះ ទើបឈ្មោះថា **វិនីលក** ។ ពាក្យថា **វិនីលក** នេះ ជាឈ្មោះរបស់សាកសពដែលមានពណ៌ក្រហម ក្នុងទីដែលមានសាច់កំពុង មានពណ៌សក្នុងទីដែលមានខ្ទុះកក តែដោយច្រើនមានពណ៌ខៀវក្នុងទីដែល មានពណ៌ខៀវក៏ដូចរុំដោយសំពត់ពណ៌ខៀវ ។

ម្យ៉ាងទៀត ខ្ទះដែលហូរចេញតាមទ្វារទាំង ៨ សូម្បីក្នុងទីដែលបែក

១២៨ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

ប្រះ ហើយឈ្មោះថា វិបុព្វ ។ វិបុព្វ ក៏គឺ វិបុព្វក នោះឯង ។ ម្យ៉ាងទៀត ខ្លះដែលជោកជាំគួរឆ្នើមព្រោះបដិកូល ព្រោះដូច្នោះ ទើបឈ្មោះថា វិបុព្វក ។ សាកសពដែលក្លាយជាខ្លះជោកជាំ គឺ ដល់ការយ៉ាងនោះ ព្រោះដូច្នោះ ទើប ឈ្មោះថា វិបុព្វកជាត ។

បទថា សោ ឥមមេវ កាយំ សេចក្តីថា ភិក្ខុនោះបង្ហាន់កាយ របស់ខ្លួននេះចូលទៅ (ប្រៀបផ្ទឹម) នឹងកាយនោះដោយញ្ញាណ ។

បទថា ឧបសំហរតិ ប្រែថា បង្ហាន់នាំចូលទៅ ។

បង្ហាន់នាំចូលទៅដូចម្តេច ?

បង្ហាន់ចូលទៅយ៉ាងនេះថា សូម្បីកាយនេះក៏ជាធម្មតាយ៉ាងនេះ មាន សភាពយ៉ាងនេះ មិនកន្លងផុតភាពយ៉ាងនេះឡើយ ។

លោកពោលអធិប្បាយទុកដូចម្តេច ?

លោកពោលអធិប្បាយទុកថា ព្រោះមានធម៌បីយ៉ាងនេះ គឺ អាយុ ភ្លើងធាតុ វិញ្ញាណ កាយនេះទើបតាំងនៅ និង (ផ្លាស់ប្តូរឥរិយាបថ) មាន ឈរ និងដើរជាដើមបាន តែព្រោះមិនមានធម៌បីនេះ រាងកាយនេះទើបមាន សភាពយ៉ាងនេះជាធម្មតា គឺ មានសភាពជារបស់ពុកផុយយ៉ាងនេះដូចគ្នា ។

បទថា ឯវិការី សេចក្តីថា (កាយនេះ) នឹងជាយ៉ាងនេះដូចគ្នា គឺ នឹងជាប្រភេទ (ផ្សេង ៗ) មានជារាងកាយហើមប៉ោងជាដើម ។

១២៧ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

បទថា **ឯវំ អនតិភោ** សេចក្តីថា មិនអាចកន្លងចាកសភាពយ៉ាងនេះ គឺ ភាពជាវារណកាយដែលហើមប៉ោងជាដើមទៅបាន ។

បទថា **ឥតិ អជ្ឈត្តំ វា** សេចក្តីថា ព្រះយោគាវចរមានប្រក្រតី ពិចារណាយើញកាយក្នុងកាយរបស់ខ្លួន ឬក្នុងកាយរបស់អ្នកដទៃ គឺ មាន ប្រក្រតីពិចារណាយើញកាយរបស់ខ្លួនតាមកាល ឬក្នុងកាយរបស់អ្នកដទៃតាម កាលដោយអាការយ៉ាងនេះ គឺ ដោយការកំណត់វារណកាយមានវារណកាយដែល ហើមប៉ោងជាដើម ។

បទថា **ខជ្ជមានំ** សេចក្តីថា សរីរៈដែលត្រូវសត្វទាំងឡាយមានក្អែក និងត្នាតជាដើម ចឹកស៊ី ដោយទំត្រង់អវយវៈមានពោះជាដើម ហើយចឹកយក សាច់ពោះ សាច់បបូរមាត់ (និង) ត្របកក្អែកជាដើមចេញមក (ស៊ី) ។

បទថា **សមំសលោហិតំ** សេចក្តីថា សរីរៈដែលប្រកបទៅដោយ សាច់ និងឈាមដែលសេសសល់ជាប់នៅ ។

បទថា **និម្មុំសលោហិតមក្ខិតំ** សេចក្តីថា ស្នូម្បីកាលសាច់អស់ទៅ ហើយឈាមនៅមិនទាន់ស្អួត ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់សំដៅយកឈាមនោះទើប ត្រាស់ថា **លោហិតមក្ខិតំ** ដូច្នោះ ។

បទថា **អញ្ជេន** បានដល់ ដោយទិសាកាគដទៃ ។

បទថា **ហត្ថិជ្ជកំ** សេចក្តីថា ឆ្លឹងដៃទាំង ៦៤ កំណត់ខ្នាតខ្លាយទៅ

១៣០ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

តាមទិសផ្សេង ៗ ពីគ្នា ។ សូម្បីក្នុងឆ្នាំជើងជាដើម ក៏ន័យដូចគ្នានេះ ។

បទថា តេរោវស្សិកានិ បានដល់ (ឆ្នាំ) កន្លងទៅ ១ ឆ្នាំហើយ ។

បទថា បូតិនិ សេចក្តីថា ឆ្នាំដែលនៅកណ្តាលវាល កាលត្រូវខ្យល់ កម្ដៅថ្ងៃ និងទឹកភ្លៀងទើបពុកផុយ ឆ្នាំដែលកន្លងទៅ ១ ឆ្នាំ មិនទាន់ ពុកផុយ តែឆ្នាំដែលកប់នៅក្នុងដីរមែងនៅបានយូរជាង ។

បទថា ចុណ្ណកជាតានិ បានដល់ លំអិតតូច ៗ ខ្ចាត់ខ្ចាយទៅ ។

ក្នុងគ្រប់បទ បណ្ឌិតគប្បីតែងពាក្យប្រកបសេចក្តីដោយអំណាចនៃ កាយដែលត្រូវសត្វក្អែក និងសត្វត្នាតចឹកស៊ីជាដើម តាមន័យដែលពោលទុក ហើយថា សោ ឥមមេវ ដូច្នោះ ។

បទថា ឥតិ អជ្ឈត្តំ វា សេចក្តីថា ព្រះយោគាវចរមានប្រក្រតី ពិចារណាលើញកាយក្នុងកាយរបស់ខ្លួន ឬក្នុងកាយរបស់អ្នកដទៃ គឺ មាន ប្រក្រតីពិចារណាលើញកាយក្នុងកាយរបស់ខ្លួនតាមកាល ឬក្នុងកាយរបស់អ្នក ដទៃតាមកាលដោយអាការយ៉ាងនេះ គឺ ដោយការកំណត់កាយ មានកាយ ដែលត្រូវសត្វត្នាត សត្វក្អែកជាដើមចឹកស៊ីអាទិ៍ រហូតដល់ជារបស់ពុតផុយ ខ្ទេចខ្ទីជាលម្អិតតូចធំ ។

ព្រៃស្នសាន ៩ (ព្រៃខ្មោច)

ក៏ព្រៃស្នសាន ៩ គប្បីប្រមូលទុកត្រង់នេះ (គឺ) ៖

១៣១ អង្កកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

ព្រៃស្នូសានទាំងអស់ដែលត្រាស់ទុកដោយនិយមជាដើមថា ឯកាហមតំ
វា (សាកសពដែលស្លាប់ហើយបាន ១ ថ្ងៃ) ១ ។

ព្រៃស្នូសាន (ដែលត្រាស់ទុក) ជាដើមថា កាកេហិ វា ខុដ្ឋមានំ
(សាកសពដែលត្រូវពួកក្អែកចឹកស្តី) ១ ។

ព្រៃស្នូសាន (ដែលត្រាស់ទុក) ថា អង្គិសន្ទ្រិលិកំ សមំសលោហិតំ
នហារុសម្ពុទ្ធិំ (សាកសពដែលមានរាងឆ្អឹងព្រមទាំងសាច់ និងឈាមមាន
សរសៃជាគ្រឿងចង) ១ ។

ព្រៃស្នូសាន (ដែលត្រាស់ទុក) ថា និម្មុំសលោហិតមក្ខិតំ នហារុ-
សម្ពុទ្ធិំ (សាកសពដែលមិនមានសាច់ តែប្រឡាក់ដោយឈាម មានសរសៃ
ជាគ្រឿងចងរឹត) ១ ។

ព្រៃស្នូសាន (ដែលត្រាស់ទុក) ថា អបគតមំសលោហិតំ នហារុ-
សម្ពុទ្ធិំ (សាកសពដែលនៅមានតែឆ្អឹង ឥតមានសាច់ និងឈាម តែនៅមាន
សរសៃជាគ្រឿងចង) ១ ។

ព្រៃស្នូសាន (ដែលត្រាស់ទុក) ថា អង្គិកានិ អបគតសម្ពុទ្ធនានិ
(មានតែរាងឆ្អឹងទេ មិនមានសរសៃជាគ្រឿងចងរឹត ខ្ចាត់ខ្ចាយរាត់រាយ
ទៅកាន់ទិសផ្សេងៗ) ១ ។

ព្រៃស្នូសាន (ដែលត្រាស់ទុក) ថា អង្គិកានិ សេតានិ សន្ទិវណ្ណ-

១៣២ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

បដិកាតានិ (នៅសល់តែរាងឆ្អឹងទេ មានពណ៌សដូចជាពណ៌នៃស័ន្ទ) ១ ។

ព្រៃស្នូសាន (ដែលត្រាស់ទុក) ថា បុញ្ញកិតានិ តេរោវស្សិកានិ (សល់តែឆ្អឹង រោយរាយជាពិន្ទុត ៗ កន្លងទៅ កន្លងទៅ ១ ឆ្នាំហើយ) ១ ។

ព្រៃស្នូសាន (ដែលត្រាស់ទុក) ថា បូតិនិ ចុណ្ណកជាតានិ (ឆ្អឹងពុក ផុយបែកខ្ទេចខ្ទីជាម្សៅ) ។

ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ លុះទ្រង់សម្តែងព្រៃស្នូសាន ៩ យ៉ាងទុក ក្នុងទីនេះហើយ កាលនឹងបញ្ចប់កាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានទើបត្រាស់សម្តែង ថា ឯវំ ខោ ភិក្ខុវេ ដូច្នោះ ។

អរិយសច្ច ក្នុងនវសីវបិកាបព្វ

សតិជាគ្រឿងកំណត់ព្រៃស្នូសាន ៩ ក្នុងនវសីវបិកាបព្វនោះ ជា ទុក្ខសច្ច តណ្ហាពីអតីតជាហេតុឲ្យកើតសតិនោះ ជា សមុទយសច្ច ការមិន ប្រព្រឹត្តទៅនៃទុក្ខសច្ច និងសមុទយសច្ចទាំង ២ ជានិរោធសច្ច ។ អរិយមគ្គ ដែលជាតួកំណត់ដឹងទុក្ខ លះសមុទយៈ មាននិរោធ (និព្វាន) ជាអារម្មណ៍ ជាមគ្គសច្ច ។

ព្រះយោគាវចរវមែនសម្រេចព្រះនិព្វានដោយអំណាចនៃសច្ចៈ ៤ ដូច ពណ៌នាមកនេះ សរុបមកនេះជាផ្លូវនៃធម៌ដែលជាគ្រឿងនាំចេញចាកទុក្ខរហូត ដល់ព្រះអរហត្តរបស់ភិក្ខុអ្នក កំណត់ព្រៃស្នូសាន ៩ ។

(ចប់ នវសីវបិកាបព្វ)

១៣៣ អដ្ឋកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

ក៏កាយានុបស្សនា ១៤ បញ្ចៈ គឺ អនាបានបញ្ចៈ ១ ឥរិយាបថបញ្ចៈ ១ ចតុសម្បញ្ញបញ្ចៈ ១ បដិកុលមនសិការបញ្ចៈ ១ ធាតុមនសិការបញ្ចៈ ១ នវ-សីវថិកាបញ្ចៈ ៩ ចប់ហើយ ដោយពាក្យមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ។

បណ្តាបញ្ចៈទាំងនោះ ចំពោះ ២ បញ្ចៈនេះ គឺ អនាបានបញ្ចៈ ១ បដិកុ-លមនសិការបញ្ចៈ ១ ជា **អប្បនាកម្មដ្ឋាន** (កម្មដ្ឋានដែលឲ្យសម្រេចដល់ អប្បនាសមាធិ) ចំណែកបញ្ចៈដ៏សេសទាំង ១២ បញ្ចៈ ជាឧបចារកម្មដ្ឋាន (កម្មដ្ឋានដែលឲ្យសម្រេចដល់ឧបចារសមាធិ) ប៉ុណ្ណោះ ព្រោះត្រាស់ព្រៃ ស្មសានទាំងឡាយទុកដោយអំណាច **អាទិនវានុបស្សនា** នេះឯង ។

(ចប់ កាយានុបស្សនា)

វេទនានុបស្សនា

ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ លុះត្រាស់កាយានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋានដោយ វិធី ១៤ យ៉ាងដូចពណ៌នាមកនេះហើយ ឥឡូវនេះ ដើម្បីនឹងត្រាស់វេទនា-បស្សនាដោយវិធី ៩ យ៉ាង ទើបត្រាស់ពាក្យមានជាអាទិ៍ថា **កថញ្ច ភិក្ខុវេ ។**

ការដឹងដែលមិនជាសតិប្បដ្ឋានការវា

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **សុខំ វេទនំ** មានអធិប្បាយថា ព្រះយោ-គាវចរកាលសោយសុខវេទនាដែលប្រព្រឹត្តទៅតាមផ្លូវកាយ ឬប្រព្រឹត្តទៅតាម

១៣៤ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

ផ្លូវចិត្តវមែនដឹងច្បាស់ថា យើងកំពុងសោយសុខវេទនា ដូច្នោះ ។ ក្នុងសេចក្តី
នោះសូម្បីកូនឆ្កែដែលដេកផ្លូវ កាលសោយសេចក្តីសុខក្នុងវេលាជីកទឹកដោះ
ជាដើម ក៏ដឹងច្បាស់ថា យើងកំពុងសោយសុខក៏ពិត សូម្បីដូច្នោះ ពាក្យនេះ
ព្រះអង្គក៏មិនបានត្រាស់សំដៅយកការដឹងយ៉ាងនេះ ព្រោះថា ការដឹងយ៉ាងនេះ
លះបង់ **សត្វបល្ល័ង្ក** មិនបាន ដកសត្តសញ្ញាមិនបាន មិនជាកម្មដ្ឋាន ឬមិនជា
សតិប្បដ្ឋានការវនា ។

ការដឹងដែលជាសតិប្បដ្ឋានការវនា

ចំណែកការដឹងរបស់ភិក្ខុនេះ លះបង់ **សត្វបល្ល័ង្ក** បានដក **សត្តសញ្ញា**
បានទាំងជា **កម្មដ្ឋាន** ទាំងជា **សតិប្បដ្ឋានការវនា** ។ ក៏ការដឹងនេះ ព្រះមាន-
ព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់សំដៅយកការសោយ ដោយការដឹងខ្លួនយ៉ាងនេះថា នរណា
សោយ ការសោយរបស់នរណា ព្រោះហេតុអ្វីទើបសោយ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **កោ វេទយតិ** (នរណាសោយ) សេចក្តី
ថា មិនមាននរណា គឺ **សត្វ** ឬបុគ្គលណាសោយឡើយ ។

បទថា **កស្ស វេទនា** (ការសោយរបស់នរណា) សេចក្តីថា មិន
មែនការសោយរបស់នរណា គឺ របស់សត្វ ឬបុគ្គលឡើយ ។

បទថា **កី ការណា វេទនា** (ព្រោះហេតុអ្វីទើបសោយ) សេចក្តីថា
ក៏ព្រោះមានវត្ថុជាអារម្មណ៍ គេទើបមានការសោយ ។

១៣៥ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

ព្រោះហេតុនោះ ភិក្ខុដឹងច្បាស់យ៉ាងនេះថា វេទនានោះឯងសោយ ដោយធ្វើវត្ថុនៃសេចក្តីសុខជាដើមនោះ ។ ឲ្យជាអារម្មណ៍ ។ តែព្រោះសំដៅ យកការប្រព្រឹត្តទៅនៃវេទនានោះ ។ ពាក្យថា អហំ វេទយាមិ (អញសោយ វេទនា) ទើបមានត្រឹមតែវាហារប៉ុណ្ណោះ ។

ព្រះយោគាវចរនោះកាលកំណត់ដឹងថា វេទនានោះឯងសោយ ដោយ ធ្វើវត្ថុឲ្យជាអារម្មណ៍យ៉ាងនេះ អ្នកសិក្សាគប្បីយល់ថា លោកដឹងច្បាស់ថា អញកំពុងសោយសុខវេទនា ។

ដូចព្រះថេរៈមួយរូបដែលនៅក្នុងចិត្តលតាបពិតដូច្នោះ ។

រឿងព្រះថេរៈមួយរូប

បានឮថា ព្រះថេរៈក្នុងវេលាដែលលោកមានអាពាធដកដង្ហើមបណ្តើរ ដេកបង្រន់ទៀលទៅមក ។

ភិក្ខុកំលោះមួយរូបសួរលោកថា លោកម្ចាស់ រោគចាក់ដោតលោក ត្រង់កន្លែងណា ?

ព្រះថេរៈឆ្លើយថា អារុសោ ឈ្មោះថា ទីដែលរោគចាក់ដោតចំពោះ កន្លែងមិនមាន វេទនាផ្សេង ។ សោយដោយធ្វើវត្ថុឲ្យជាអារម្មណ៍ ។ ភិក្ខុកំលោះ ប្រាប់ថា កាលបើដូច្នោះ លោកគួរនឹងទប់ទល់តាំងពីពេលដែលដឹងមិនមែនឬ លោកម្ចាស់ ? ព្រះថេរៈឆ្លើយថា ខ្ញុំកំពុងទប់ទល់ណាវលោក ។ ភិក្ខុកំលោះ

១៣៦ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

ប្រាប់ថា លោកម្ចាស់ ការទប់ទល់ជារបស់ប្រសើរ ។

ព្រះថេរៈបានទប់ទល់ទុកហើយ ។

លំដាប់នោះខ្យល់ចាក់ដោតដល់បេះដូង ។ ពោះរឿនធំបានលៀនចេញ មកគរនៅលើគ្រែ ព្រះថេរៈបានបង្ហាញឲ្យភិក្ខុកំលោះមើលថា ទប់ទល់ប៉ុណ្ណោះ សមគួរឬនៅលោក ភិក្ខុកំលោះក៏នៅស្ងៀម ។ ព្រះថេរៈប្រកបសេចក្តី ព្យាយាមជានិច្ច ហើយបានសម្រេចព្រះអរហត្ត ព្រមដោយបដិសម្ពិទ្ធ ជា ព្រះអរហន្ត (ប្រភេទ) ជីវិតសមសីសី ហើយបរិនិព្វាន ។

កាលព្រះយោគាវចរដឹងច្បាស់ (ថា) សុខយ៉ាងណា ទុក្ខយ៉ាងនោះ ។ ល ។ កាលសោយអទុក្ខមសុខវេទនាមិនអាស្រ័យដោយអាមិស ក៏ដឹងច្បាស់ ថាអញ្ញកំពុងសោយអទុក្ខមសុខវេទនាមិនអាស្រ័យដោយអាមិស ។

រូបកម្មដ្ឋាន - អរូបកម្មដ្ឋាន

ព្រះមានព្រះភាគ លុះទ្រង់ត្រាស់ប្រាប់រូបកម្មដ្ឋានដោយអាការយ៉ាងនេះ ហើយ កាលនឹងត្រាស់អរូបកម្មដ្ឋាន ទើបបានត្រាស់ប្រាប់ដោយអំណាចនៃ វេទនា ព្រោះថា កម្មដ្ឋានមាន ២ យ៉ាងគឺ **រូបកម្មដ្ឋាន ១ អរូបកម្មដ្ឋាន ១ ។** **រូបកម្មដ្ឋាន** និង **អរូបកម្មដ្ឋាន** នេះឯងត្រាស់ហៅថា **រូបបរិគ្គហ** (ការ កំណត់រូប) **អរូបបរិគ្គហ** (ការកំណត់អរូប) ក៏មាន ។ បណ្ណ **រូបកម្មដ្ឋាន** និង **អរូបកម្មដ្ឋាន** នោះ ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ កាល

១៣៧ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

នឹងត្រាស់ប្រាប់ រូបកម្មដ្ឋាន ទើបត្រាស់ ចតុប្បាយវិដ្ឋាន (ការកំណត់ជាតុ ៤)
ទុកដោយអំណាចនៃ មនសិការ ដោយសន្លឹបខ្លះ ដោយអំណាចនៃការ
មនសិការដោយពិស្តារខ្លះ ។ កម្មដ្ឋានសូម្បីទាំង ២ យ៉ាងនោះ បានសម្តែង
ទុកហើយក្នុង គម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គ ដោយអាការទាំងពួងនោះឯង ។ តែព្រះមាន-
ព្រះភាគជាម្ចាស់ កាលនឹងត្រាស់ប្រាប់អរូបកម្មដ្ឋាន ដោយច្រើនក៏នឹងត្រាស់
ប្រាប់ដោយអំណាចនៃវេទនា ។ ព្រោះថា ការធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ក្នុងអរូបកម្មដ្ឋាន
មាន ៣ យ៉ាង គឺ (ផ្ដោតចិត្ត) ដោយអំណាចនៃផស្សៈ ១ ដោយអំណាចនៃ
វេទនា ១ ដោយអំណាចនៃចិត្ត ១ ។

ផ្ដោតចិត្តដូចម្តេច ?

(ផ្ដោតចិត្តយ៉ាងនេះ គឺ) ពិតណាស់ ផស្សៈ កាលពាល់ត្រូវ
អារម្មណ៍នោះកើតឡើងក្នុងខណៈដែលចិត្ត នឹងចេតសិកប្រព្រឹត្តទៅចំពោះគ្រា
ដំបូងនៃអារម្មណ៍នោះនឹងមកប្រាកដដល់ព្រះយោគាវចររូបខ្លះ ក្នុងរូបកម្មដ្ឋាន
ដែលលោកកំណត់ហើយដោយសន្លឹប ឬដោយពិស្តារ ។ វេទនាកាលសោយ
អារម្មណ៍នោះកើតឡើងនឹងប្រាកដដល់ព្រះយោគាវចររូបខ្លះ វិញ្ញាណកាលកំ-
ណត់អារម្មណ៍នោះ ដឹងហើយកើតឡើងដល់យោគាវចររូបខ្លះ ។ បណ្តា
ផស្សៈ វេទនា វិញ្ញាណទាំងនោះ ផស្សៈប្រាកដដល់ព្រះយោគាវចរណា មិន
ចំពោះតែផស្សៈប៉ុណ្ណោះដែលកើតឡើង សូម្បីវេទនាដែលសោយអារម្មណ៍នោះ

១៣៨ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

ក៏កើតឡើងជាមួយនឹងផស្សៈដែរ សូម្បីសញ្ញាដែលចាំបាច់ សូម្បីចេតនាដែល
តាំងចិត្ត សូម្បីវិញ្ញាណដែលដឹងច្បាស់នូវអារម្មណ៍នោះ ។ នឹងកើតឡើងព្រម
ជាមួយនឹងផស្សៈនោះដែរ ព្រោះដូច្នោះ ព្រះយោគាវចរនោះរមែងកំណត់
ចេតសិកធម៌ មានផស្សៈជាទី ៥ នោះឯង ។

វេទនាណា ប្រាកដដល់ព្រះយោគាវចរ មិនចំពោះវេទនាម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះ
ទេដែលកើតឡើង សូម្បីផស្សៈដែលពាល់ត្រូវក៏នឹងកើតឡើងជាមួយនឹងវេទនា
នោះដែរ សូម្បីសញ្ញាដែលចាំអារម្មណ៍ សូម្បីចេតនាដែលតាំងចិត្ត សូម្បី
វិញ្ញាណដែលដឹងច្បាស់ ក៏នឹងកើតឡើងជាមួយនឹងវេទនានោះដែរ ព្រោះដូច្នោះ
ព្រះយោគាវចរនោះ ក៏រមែងកំណត់ចេតសិកធម៌ មានផស្សៈជាទី ៥ នោះឯង ។

សូម្បីវិញ្ញាណនឹងប្រាកដដល់ព្រះយោគាវចរណា មិនចំពោះតែវិញ្ញាណ
នោះតែម្យ៉ាងប៉ុណ្ណោះនឹងកើតឡើង សូម្បីផស្សៈដែលពាល់ត្រូវអារម្មណ៍នោះៗ
ឯងក៏នឹងកើតឡើងជាមួយនឹងវិញ្ញាណនោះដែរ សូម្បីវេទនាដែលសោយ សូម្បី
សញ្ញាដែលចាំបាច់ សម្គាល់បាច់ សូម្បីចេតនាដែលតាំងចិត្តចំពោះអារម្មណ៍
នោះ ក៏នឹងកើតឡើងជាមួយវិញ្ញាណនោះដែរ ព្រោះដូច្នោះ ព្រះយោគាវចរនោះ
រមែងកំណត់ដឹងចេតសិកធម៌ មានផស្សៈជាទី ៥ នោះឯង ។

ព្រះយោគាវចរនោះ កាលពិចារណាថា ធម៌មានផស្សៈជាទី ៥ ទាំង
នេះអាស្រ័យនឹងអ្វី ។ នឹងជ្រាបច្បាស់ថា អាស្រ័យវត្ថុ ។

១៣៧ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

ករណីកាយឈ្មោះថា វត្ថុ ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ត្រាស់សំដៅយកថា ក៏ឯវិញ្ញាណរបស់យើងនេះអាស្រ័យនៅក្នុងករណីកាយនេះ ជាប់ជំពាក់នៅក្នុង ករណីកាយនេះ ។

ដោយសេចក្តី ព្រះយោគាវចរនោះរមែងឃើញទាំង (មហា) កូតរូប ទាំងឧបាទាយរូប កាលបើដូច្នោះ ក្នុងវេទនាបញ្ចៈនេះ ព្រះយោគាវចរនឹងឃើញ ត្រឹមតែនាមរូបប៉ុណ្ណោះថា វត្ថុ ជារូប ចេតសិកធម៌មានផស្សៈជាទី ៥ ជានាម ។ ហើយក្នុងសេចក្តីនេះ រូបបានដល់រូបក្ខន្ធ នាមបានដល់អរូបក្ខន្ធទាំង ៤ ព្រោះ ដូច្នោះទើបមានត្រឹមតែបញ្ចក្ខន្ធប៉ុណ្ណោះ ។ ព្រោះថា បញ្ចក្ខន្ធដែលនឹងផុតចាក នាមរូប ឬ នាមរូបដែលនឹងផុតអំពីបញ្ចក្ខន្ធមិនមាន ។

ព្រះយោគាវចរនោះ កាលវិគ្រោះពិចារណាថា បញ្ចក្ខន្ធទាំងនេះមាន អ្វីជាហេតុ ក៏នឹងឃើញថា មានអវិជ្ជាជាដើមហេតុ ។ បន្ទាប់ពីនោះមកព្រះ- យោគាវចរនឹងលើកយក (បញ្ចក្ខន្ធ) ឡើងកាន់ត្រែលក្ខណ៍ដោយអំណាច នាមរូបព្រមទាំងបច្ច័យថា នេះ (ត្រឹមតែ) បច្ច័យ និងធម៌ដែលអាស្រ័យ បច្ច័យកើតឡើង មិនមានអ្វីយ៉ាងដទៃដែលជាសត្វ ឬបុគ្គល មានត្រឹមតែគំនរ សន្ធិវាសុទ្ធ ។ ប៉ុណ្ណោះ ហើយពិចារណាត្រួតត្រាទៅថា អនិច្ចំ ទុក្ខំ អនត្តា តាមលំដាប់នៃវិបស្សនា ។

លោកសង្ឃីមចំពោះបដិវេធថា (នឹងបានសម្រេច) ថ្ងៃនេះ ថ្ងៃនេះ

១៤០ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

បាន ឧតុសប្បាយ (អាកាសសប្បាយ) បុគ្គលសប្បាយ (បុគ្គលសប្បាយ)
កោជនសប្បាយ (កោជនសប្បាយ) ធម្មស្សវនសប្បាយ (ការស្តាប់ធម៌
សប្បាយ) អង្គុយពែនក្នុងញ៉ាំងវិបស្សនាឲ្យដល់ទីបំផុត ហើយតាំងនៅក្នុង
ព្រះអរហត្តមគ្គ ដោយប្រការដូចពោលមកនេះ ជាការដែលត្រាស់ប្រាប់ព្រះ
កម្មដ្ឋានដល់ជនទាំង ៣ សូម្បីទាំងនេះ រហូតដល់ព្រះអរហត្ត ។

វេទនា គឺ អរូបកម្មដ្ឋាន

ប៉ុន្តែក្នុងសតិប្បដ្ឋានសូត្រនេះ ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់ត្រាស់
ប្រាប់អរូបកម្មដ្ឋាន ទើបបានត្រាស់ទុកដោយអំណាចនៃវេទនា ។ ព្រោះថា
កាលត្រាស់ប្រាប់ដោយអំណាចនៃផស្សៈ ឬដោយអំណាចនៃវិញ្ញាណ កម្មដ្ឋាន
នឹងមិនប្រាកដ នឹងប្រាកដដូចភាពនឹងត ។ ចំណែកដែលត្រាស់ប្រាប់ដោយ
អំណាចនៃវេទនា កម្មដ្ឋាននឹងប្រាកដ ។

ព្រោះហេតុអ្វី ?

ព្រោះកម្មដ្ឋាននឹងប្រាកដ ក៏ព្រោះវេទនាកើតឡើង ។

ពិតណាស់ ការកើតឡើងនៃសុខវេទនា និងទុក្ខវេទនា នឹងប្រាកដ
ចំពោះកាលសេចក្តីសុខកើតឡើង បានដល់ សុខដែលកើតឡើងធ្វើឲ្យញាប់ញ័រ
ពេញសព៌ាង្គិកាយជ្រួតជ្រាបទៅរហូតជ្រួតជ្រាបពេញ (បេះដូង) ដូចការបាន
ផឹកទឹកដោះថ្នាំដែលកូររាប់រយដង ដូចឲ្យលាបប្រេងដែលដាំហើយ ១ រយដង

១៤១ អដ្ឋកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

នឹងដូចឲ្យរំលត់ភាពក្តៅអន្ទះអង្កែងដោយទឹកមួយពាន់ឆ្នាំង ធ្វើឲ្យបន្លឺវាចាចេញ
ទៅថា សុខហ្មឺ សុខហ្មឺ ដូច្នោះ (ហើយ) កាលសេចក្តីទុក្ខកើតឡើង បានដល់
សេចក្តីទុក្ខដែលកើតឡើង ធ្វើឲ្យញាប់ញ័រទូទាំងរាងកាយ ហូរជ្រួតជ្រាបទៅ
ពេញប្រៀប (ក្នុងបេះដូង) ដូចឲ្យចូលទៅកាន់អណ្តាតភ្លើងដែលក្តៅគគុក
ក្រាស់ដោយទឹកទង់ដែងដែលរលាយរិលរវល់ នឹងដូចបោះដុំភ្លើងចូលទៅក្នុង
ព្រៃដែលមានស្មៅស្អុត និងឈើធំៗ ហើយឲ្យស្រែកថ្ងូរថា ទុក្ខណាស់ហ្មឺ
ទុក្ខណាស់ ហ្មឺ ។ ការកើតឡើងនៃសុខវេទនា និងទុក្ខវេទនា នឹងប្រាកដ
ឡើងបានដោយអាការយ៉ាងនេះ ។

ចំណែកអទុក្ខមសុខវេទនាសំដែង (ឲ្យឃើញ) បានលំបាក ឆន្ទិក
មិនជាក់ច្បាស់ ។ អទុក្ខមសុខវេទនានោះ នឹងប្រាកដដល់ព្រះយោគាវចរ
អ្នកប្រកាន់មាំ ដោយន័យថា អទុក្ខមសុខវេទនា មានអាការជាកណ្តាល
ដោយការរលាស់ចោលសេចក្តីសុខ និងទុក្ខ ក្នុងកាលសុខ និងទុក្ខអស់ទៅ ។

ប្រៀបដូចអ្វី ?

ប្រៀបដូចនាយព្រានម្រឹកដើរតាមស្នាមជើងម្រឹក ដែលលោតឡើងលើ
ថ្មរវាងផ្លូវហើយគេចទៅបាន (គេ) ឃើញស្នាមជើងទាំងខាងនេះ ទាំងខាង
នោះនៃផ្ទាំងថ្ម សូម្បីនឹងមិនឃើញ (ស្នាមជើង) ត្រង់កណ្តាល (លើផ្ទាំងថ្ម)
ក៏ជ្រាបបានដោយន័យថា ម្រឹកដែលឡើងតាមផ្លូវនេះ ហើយចុះទៅតាមផ្លូវនោះ

១៤២ ព្រះសុតន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

គង់នឹងឆ្លងកាត់ទៅខាងនេះ លើផ្ទាំងថ្មត្រង់កណ្តាល យ៉ាងណា ការកើតឡើង
នៃសុខវេទនាក៏ដូច្នោះ នឹងប្រាកដដូចស្នាមជើង (នៃម្រិតដែលប្រាកដ) ក្នុងទី
ដែលវាឡើងទៅ ការកើតនៃទុក្ខវេទនានឹងប្រាកដដូចស្នាមជើង (នៃម្រិត)
ក្នុងទីដែលវាចុះទៅហើយដូច្នោះ ។ អទុក្ខមសុខវេទនានឹងប្រាកដដល់ព្រះ-
យោគាវចរអ្នកប្រកាន់មាំដោយន័យថា អទុក្ខមសុខវេទនា មានអាការជា
កណ្តាល ដោយរលាស់ចោលការសប្បាយ និងមិនសប្បាយ ក្នុងកាលសុខ-
វេទនា និងទុក្ខវេទនាបាត់ទៅ ដូចការប្រកាន់មាំថា ឆ្លងទៅត្រង់កណ្តាលនេះឯង
ដោយឡើងតាមផ្លូវខាងនេះ ហើយចុះទៅតាមផ្លូវខាងនោះ ដូច្នោះ ។ ព្រះមាន-
ព្រះភាគជាម្ចាស់បានទ្រង់ត្រាស់សម្តែងសតិប្បដ្ឋាន ដោយត្រាស់រូបកម្មដ្ឋាន
មុន ហើយញ៉ាំងអរូបកម្មដ្ឋានឲ្យកើតឡើងដោយអំណាចវេទនាក្នុងខាងក្រោយ ។
វេទនា គឺ អរូបកម្មដ្ឋានមានក្នុងព្រះសូត្រច្រើនកន្លែង ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់
ត្រាស់ទុកយ៉ាងនេះក្នុងសតិប្បដ្ឋានសូត្រនេះតែម្យ៉ាងក៏ទេ (តែ) ទ្រង់ត្រាស់
សម្តែងដោយត្រាស់រូបកម្មដ្ឋាន ហើយញ៉ាំងអរូបកម្មដ្ឋានឲ្យកើតឡើងដោយ
អំណាចវេទនាក្នុងខាងក្រោយក្នុងព្រះសូត្រច្រើនព្រះសូត្រច្រើនកន្លែងយ៉ាងនេះ
គឺ ក្នុង ចុល្លតណ្ហាសង្ខយសូត្រ ក្នុង មហាតណ្ហាសង្ខយសូត្រ ក្នុង ចុល្ល-
វេទល្លសូត្រ ក្នុង មហាវេទ្យសូត្រ ក្នុង រដ្ឋបាលសូត្រ ក្នុង មាគណ្ឌិយសូត្រ
ក្នុង ធាតុវិភង្គសូត្រ ក្នុង អាទេញ្ចសប្បាយសូត្រ ក្នុង មហានិព្វានសូត្រ ក្នុង

១៤៣ អដ្ឋកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

សក្កបញ្ចសូត្រ ក្នុង មហាសតិប្បដ្ឋានសូត្រ ក្នុង ទ័យនិកាយ ក្នុង ចុល្ល-
និព្វានសូត្រ ក្នុង រុក្ខោបមសូត្រ ក្នុង បរិវេទន្តសូត្រ និងក្នុង វេទនាសំយុត្ត
ទាំងអស់ក្នុង សំយុត្តនិកាយ ហើយសូម្បីក្នុង សតិប្បដ្ឋានសូត្រ នេះ ព្រះ-
មានព្រះភាគជាម្ចាស់ទើបទ្រង់សម្តែង ដោយត្រាស់ប្រាប់រូបកម្មដ្ឋានមុនហើយ
ទើបទ្រង់ញ៉ាំងអរូបកម្មដ្ឋានឲ្យកើតដោយអំណាចនៃវេទនាខាងក្រោយ ដូចក្នុង
ព្រះសូត្រទាំងនោះ ។ បណ្តាបទទាំងនោះ មានបរិយាយនៃការដឹងច្បាស់នូវ
វេទនាម្យ៉ាងទៀត ដូចតទៅនេះ ៖

សុខវេទនាប្រែប្រួល

សេចក្តីថា សុខំ វេទនំ វេទិយាមីតិ បជាទាតិ សេចក្តីថា ព្រោះមិន
មានទុក្ខវេទនាក្នុងខណៈនៃសុខវេទនា ព្រះយោគាវចរកាលសោយសុខវេទនា
ក៏ដឹងច្បាស់ថាយើងកំពុងសោយសុខវេទនា ។ វេទនា ឈ្មោះថា មិនទៀង
មិនស្ថិតស្ថេរមានការប្រែប្រួលជាធម្មតា ព្រោះទុក្ខវេទនាដែលធ្លាប់សោយមក
ពីមុន ក្នុងកាលឥឡូវនេះមិនមានហើយ ព្រោះសុខវេទនានេះ មុនអំពីនេះក៏
មិនមាន ព្រោះដូច្នោះ ព្រះយោគាវចរទើបបានដឹងច្បាស់ក្នុងសុខវេទនា និង
ទុក្ខវេទនានោះ ដូចពណ៌នាមកនេះដោយពាក្យថា សុខំ វេទនំ វេទិយាមីតិ
បជាទាតិ នោះ ។

សមពិតដូចពាក្យដែលព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ត្រាស់ទុក ដូចនេះថា

១៤៤ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

(ម្នាលអគ្គិវេស្សនៈ ក្នុងសម័យណា បុគ្គលសោយសុខវេទនា ក្នុងសម័យ
នោះនឹងមិនសោយទុក្ខវេទនា នឹងមិនសោយអទុក្ខមសុខវេទនា ក្នុងសម័យ
នោះសោយតែសុខវេទនាតែម្យ៉ាង ម្នាលអគ្គិវេស្សនៈ ក្នុងសម័យណាបុគ្គល
សោយទុក្ខវេទនា ។ ល ។ សោយនូវអទុក្ខមសុខវេទនា ក្នុងសម័យនោះនឹង
មិនសោយសុខវេទនាឡើយ ក្នុងសម័យនោះសោយអទុក្ខមសុខតែម្យ៉ាង ម្នាល
អគ្គិវេស្សនៈ សូម្បីសុខវេទនាក៏មិនទៀង ត្រូវបច្ច័យប្រជុំតាក់តែង អាស្រ័យ
បច្ច័យទើបកើតឡើង មានការអស់ទៅជាធម្មតា មានការវិនាសទៅជាធម្មតា
មានការបន្ទាបនឹងតម្រកជាធម្មតា មានការរលត់ជាធម្មតា សូម្បីទុក្ខវេទនា ។ ល ។
ម្នាលអគ្គិវេស្សនៈ សូម្បីអទុក្ខមសុខវេទនាក៏មិនទៀង ។ ល ។ មានការរលត់
ជាធម្មតា ម្នាលអគ្គិវេស្សនៈ ព្រះអរិយសាវកអ្នកបានស្តាប់ កាលឃើញ
យ៉ាងនេះ រមែងនឿយណាយទាំងក្នុងសុខវេទនា រមែងនឿយណាយទាំងក្នុង
ទុក្ខវេទនា រមែងនឿយណាយទាំងក្នុងអទុក្ខមសុខវេទនា កាលនឿយណាយ
រមែងបន្ទាបនឹងតម្រក ព្រោះបន្ទាបនឹងតម្រក ទើបរួចផុត រួចផុតហើយក៏ដឹង
ច្បាស់ថា យើងរួចផុតហើយ រមែងដឹងច្បាស់ថា ជាតិអស់ហើយ ព្រហ្មចរិយៈ
នៅចប់ហើយ កិច្ចដែលគួរធ្វើ បានធ្វើស្រេចហើយ កិច្ចដែលគួរធ្វើយ៉ាងដទៃ
សូម្បីការវះយ៉ាងនេះមិនមាន ។

ក្នុងពាក្យថា សាមិសំ វា សុខំ ជាដើម គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ ៖

១៤៥ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

សោមនស្សវេទនា ដែលអាស្រ័យ (កើតមកពី) ផ្ទះ (តណ្ហា ឧបាទាន) ៦ យ៉ាង លាយឡំដោយអាមិស គឺ បញ្ចកាមគុណ ឈ្មោះថា សាមិសសុខវេទនា ។

សោមនស្សវេទនាដែលអាស្រ័យ (កើតមកពី) នេក្ខម្មៈ ៦ យ៉ាង ឈ្មោះថា និរាមិសសុខវេទនា ។

ទោមនស្សវេទនាដែលអាស្រ័យ (កើតមកពី) ផ្ទះ (តណ្ហាឧបាទាន) ៦ យ៉ាង ឈ្មោះថា សាមិសទុក្ខវេទនា ។

ទោមនស្សវេទនាដែលអាស្រ័យ (កើតមកពី) នេក្ខម្មៈ ៦ យ៉ាង ឈ្មោះថា និរាមិសទុក្ខវេទនា ។

ឧបេក្ខាវេទនាដែលអាស្រ័យ (កើតមកពី) ផ្ទះ (តណ្ហាឧបាទាន) ៦ យ៉ាង ឈ្មោះថា សាមិសអទុក្ខមសុខវេទនា ។

ឧបេក្ខាវេទនា ដែលអាស្រ័យ (កើតមកពី) នេក្ខម្មៈ ៦ យ៉ាង ឈ្មោះថា និរាមិសអទុក្ខមសុខវេទនា ។ ការចែកវេទនាទាំងនោះ មានច្បាស់ ក្នុងព្រះបាលី ក្នុង ឧបិបណ្ណាសក ។

បទថា ឥតិ អង្គត្ថំ វា សេចក្តីថា ព្រះយោគាវចរមានប្រក្រតីពិចារណាយើញវេទនាក្នុងវេទនាទាំងឡាយរបស់ខ្លួន ឬ ក្នុងវេទនាទាំងឡាយរបស់អ្នកដទៃ គឺ ក្នុងវេទនាទាំងឡាយរបស់ខ្លួនតាមកាល ឬ ក្នុងវេទនាទាំងឡាយ

១៤៦ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

របស់អ្នកដទៃតាមកាល ។

ក៏បទថា **សមុទេយវាយធម្មានុបស្សី** វា នេះ គប្បីជ្រាបសេចក្តីថា ព្រះយោគាវចរកាលឃើញការកើតឡើង និងការសូន្យទៅនៃវេទនាទាំងឡាយ ដោយអាការ ៥ មានជាអាទិ៍ គឺ ព្រោះអវិជ្ជាកើត វេទនាទើបកើត ឈ្មោះថា មានប្រក្រតីពិចារណាឃើញធម៌ គឺ ការកើតឡើងក្នុងវេទនាទាំងឡាយ ឬ មានប្រក្រតីពិចារណាឃើញធម៌ គឺ ការសូន្យទៅក្នុងវេទនាទាំងឡាយ គឺ មានប្រក្រតីពិចារណាឃើញធម៌ គឺ ការកើតឡើងក្នុងវេទនាទាំងឡាយតាម កាល ឬមានប្រក្រតីពិចារណាឃើញធម៌ គឺ ការអស់ទៅក្នុងវេទនាទាំងឡាយ តាមកាល ។ ពាក្យក្រៅពីនេះ មានន័យដូចពោលហើយក្នុងកាយានុបស្សនា នោះឯង ។

អរិយសច្ច ក្នុងវេទនា

ក៏សតិជាគ្រឿងកំណត់វេទនា ក្នុងវេទនានុបស្សនា នេះជាទុក្ខសច្ចៈតែ ម្យ៉ាង បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបផ្លូវនៃធម៌ជាគ្រឿងនាំចេញចាកទុក្ខរបស់ភិក្ខុអ្នកកំណត់ វេទនា ព្រោះអធិប្បាយប្រកបសេចក្តីដូចពោលមកនេះឯង ពាក្យដ៏សេស (ដូចពាក្យដែលពោលមកហើយ) នោះឯង ។

(ចប់ វេទនានុបស្សនា)

១៤៧ អដ្ឋកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

អធិប្បាយចិត្តានុបស្សនា

ព្រះមានព្រះភាគ លុះទ្រង់ត្រាស់សតិប្បដ្ឋាន គឺ វេទនានុបស្សនា ដោយអាការ ៩ យ៉ាងនេះហើយ ឥឡូវនេះ ដើម្បីនឹងត្រាស់ចិត្តានុបស្សនា ដោយអាការ ១៦ យ៉ាង ទើបត្រាស់ពាក្យថា កថញ្ច ភិក្ខុវេ ដូច្នោះជាដើម ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា សរាគំ បានដល់ ចិត្តដែលសហគតៈ ដោយលោកៈ ៨ យ៉ាង ។

បទថា វិតរាគំ បានដល់ កុសលចិត្តផ្នែកលោកិយៈ និងអព្យា-កតចិត្ត ក៏ចិត្តដែលប្រាសចាករាគៈនេះ ក្នុងចិត្តានុបស្សនានេះ មិនបានសំដៅ ដល់លោកុត្តរចិត្តសូម្បីតែក្នុងមួយបទ ព្រោះការពិចារណាមិនមែនជាការប្រជុំ ធម៌ (ចំណែក) អកុសលចិត្ត ៤ ដួង ដ៏សេសមិនចាត់ចូលក្នុងបទដំបូង ទាំងមិនចាត់ចូលក្នុងបទក្រោយ ។

បទថា សទោសំ បានដល់ ចិត្តដែលសហគតៈដោយទោមនស្ស ២ ដួង ។

បទថា វិតទោសំ បានដល់ កុសលចិត្តផ្នែកលោកិយៈ និងអព្យា-កតៈ ។

អកុសលចិត្ត ១០ ដួងដ៏សេស មិនចាត់ចូលក្នុងបទដំបូង ទាំងមិន ចាត់ចូលក្នុងបទក្រោយ ។

១៤៨ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

បទថា **សមោហំ** បានដល់ អកុសលចិត្ត ២ ដួង គឺ អកុសលចិត្ត ដែលសហគតៈដោយវិចិកិច្ចា ១ ដួង អកុសលដែលសហគតៈដោយឧទ្ធច្ចៈ ១ ដួង ។

ព្រោះមោហៈរមែងកើតឡើងក្នុងអកុសលចិត្តគ្រប់ដួង ដូច្នោះ អកុសលចិត្តទាំងអស់សូម្បីទាំងពីរនោះ ទើបសមគួរ (នឹងចាត់ចូល) ក្នុងចិត្តានុ-បស្សនានេះដោយពិត ។

ពិតណាស់ ក្នុងចិត្តដែលជាគុត្តានេះឯង លោកចាត់អកុសលចិត្ត ១២ ដួងទុកហើយ ។

បទថា **វិតមោហំ** បានដល់ លោកិយកុសលចិត្ត និងអព្យាកតចិត្ត ។

បទថា **សន្ធិត្តំ** បានដល់ ចិត្តដែលសហគតៈដោយបីនមិទ្ធិៈ ក៏ចិត្ត ដែលសហគតៈដោយបីនមិទ្ធិៈនោះ ឈ្មោះថា ចិត្តរញ្ជា ។

បទថា **វិកិច្ចំ** បានដល់ ចិត្តដែលសហគតៈដោយឧទ្ធច្ចៈ ក៏ចិត្តដែល សហគតៈដោយឧទ្ធច្ចៈនោះ ឈ្មោះថា ចិត្តរាយមាយ ។

បទថា **មហគ្គតំ** បានដល់ រូបាវចរចិត្ត និងអរូបាវចរចិត្ត ។

បទថា **អមហគ្គតំ** បានដល់ កាមាវចរចិត្ត ។

បទថា **សឧត្តរំ** បានដល់ កាមាវចរចិត្ត ។

បទថា **អនុត្តរំ** បានដល់ រូបាវចរចិត្ត អរូបាវចរចិត្ត ។

១៤៩ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

ម្យ៉ាងទៀត ក្នុងបទទាំង ២ ថា **សឧត្តរំ អនុត្តរំ** នោះ **សឧត្តរចិត្ត** បានដល់ រូបាវចរចិត្ត **អនុត្តរចិត្ត** បានដល់ អរូបាវចរចិត្តនោះឯង ។

បទថា **សមាហិតំ** បានដល់ ចិត្តដែលមានអប្បនាសមាធិ ឬឧប- ចារសមាធិ ។

បទថា **អសមាហិតំ** បានដល់ ចិត្តដែលមិនមានសមាធិទាំង ២ ។

បទថា **វិមុត្តំ** បានដល់ ចិត្តដែលរួចផុតហើយ ដោយ **តទ្ធន្តិវិមុត្តិ** និង **វិក្ខម្ហនវិមុត្តិ** ។

បទថា **អវិមុត្តំ** បានដល់ ចិត្តដែលមិនមានវិមុត្តិទាំង ២ ។

ចំណែក **សមុច្ឆេទវិមុត្តិ បដិប្បស្សន្ធិវិមុត្តិ** និង **និស្សរណវិមុត្តិ** មិនមានឱកាស (មិនបាននិយាយដល់) ក្នុងចិត្តានុបស្សនានេះឡើយ ។

បទថា **ឥតិ អជ្ឈត្តំ** វា សេចក្តីថា ព្រះយោគាវចរកាលកំណត់ចិត្ត ដែលប្រព្រឹត្តទៅគ្រប់ខណៈ ដោយការកំណត់ចិត្តមានសរាគចិត្ត ជាដើមយ៉ាង នេះ ឈ្មោះថា មានប្រក្រតីតាមឃើញចិត្តក្នុងចិត្តរបស់ខ្លួន ឬក្នុងចិត្តរបស់អ្នក ដទៃ (ខ្លះ) ឈ្មោះថា មានប្រក្រតីតាមឃើញចិត្តក្នុងចិត្តរបស់ខ្លួនតាមកាល ឬក្នុងចិត្តរបស់បុគ្គលដទៃតាមកាល (ខ្លះ) ។

ចំណែកក្នុងបទថា **សមុទយវយធម្មានុបស្សី** (មានប្រក្រតីតាម ឃើញធម៌ គឺ ការកើតឡើង និងការសូន្យទៅ) នេះ គួរពង្រីកការកើត និង

១៥០ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

ការរលត់នៃវិញ្ញាណ ១ ដួង ៗ ចែកចេញជា ៥ អាការដូច្នោះ គឺ ព្រោះ
អវិជ្ជាកើត វិញ្ញាណទើបកើតជាដើម ។ ពាក្យក្រៅពីនេះ មានន័យដូចពោល
ហើយនោះឯង ។

អរិយសច្ច ក្នុងចិត្តានុបស្សនា

ក៏សតិជាគ្រឿងកំណត់ចិត្តក្នុងចិត្តានុបស្សនានេះ ជាទុក្ខសច្ច់តែម្យ៉ាង
បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបមុខនាទីនៃធម៌នាំចេញចាកទុក្ខរបស់ភិក្ខុអ្នកកំណត់ចិត្ត តាម
ដែលបានអធិប្បាយមកយ៉ាងនេះឯង ។ ពាក្យដ៏សេស (មានន័យ) ដូច
(ពោលមកនោះឯង) ។

(ចប់ ចិត្តានុបស្សនា)

អធិប្បាយធម្មានុបស្សនា

លុះព្រះអង្គត្រាស់ចិត្តានុបស្សនាសតិប្បដ្ឋាន ដោយអាការ ១៦ យ៉ាង
ដូចពណ៌នាមកនេះ ឥឡូវនេះ ដើម្បីនឹងទ្រង់សម្តែងធម្មានុបស្សនាដោយអាការ
៥ យ៉ាង ។ ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ ទើបទ្រង់ត្រាស់ពាក្យថា កថញ្ច ភិក្ខុវេ
ដូច្នោះជាដើម ។

ប្រការមួយទៀត ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ត្រាស់ការកំណត់រូបសុទ្ធ ៗ

១៥១ អដ្ឋកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

ដោយកាយានុបស្សនា ត្រាស់ការកំណត់នាមសុទ្ធ ។ ដោយវេទនានុបស្សនា និងចិត្តានុបស្សនា ។ ឥឡូវនេះ ដើម្បីនឹងត្រូវការត្រាស់ការកំណត់រួមគ្នាទាំង រូប និងនាម ទើបត្រាស់ពាក្យថា **កថញ្ច ភិក្ខុវេ** ដូច្នេះជាដើម ។

ម្យ៉ាងទៀត ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ ត្រាស់ចំពោះការកំណត់រូបក្នុង ដោយកាយានុបស្សនា ត្រាស់ចំពោះការកំណត់វេទនាខន្ធដោយវេទនានុបស្សនា ត្រាស់ចំពោះការកំណត់វិញ្ញាណក្នុងដោយចិត្តានុបស្សនា ។ ឥឡូវនេះដើម្បីនឹង ត្រាស់ការកំណត់វិញ្ញាណក្នុង និងសង្ខារក្នុងខ្លះ ទើបត្រាស់ពាក្យថា **កថញ្ច ភិក្ខុវេ** ដូច្នេះ ជាដើម ។

និវរណបញ្ច

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា **សន្តំ** បានដល់ មានដោយការកើតឡើង រឿយ ។ ។

បទថា **អសន្តំ** បានដល់ មិនមានដោយការមិនកើតឡើង ឬមិនមាន ព្រោះលះបង់បានហើយ ។

បទថា **យថា ច សេចក្តីថា កាមច្ចន្ធ** រមែងកើតឡើងបានដោយហេតុ ណា ។

បទថា **តញ្ច ជាទាតិ** បានដល់ រមែងជីងនូវហេតុនោះផងដែរ ។ គប្បីជ្រាបអធិប្បាយក្នុងគ្រប់ ។ បទ ដោយន័យនេះ ។

១៥២ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

ក្នុងបទថា យថា ច ជាដើមនោះ គប្បីជ្រាបវិនិច្ឆ័យថា ៖

អធិប្បាយសុកនិមិត្ត

កាមច្ចន្ទ រមែងកើតឡើង ព្រោះការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយឧបាយមិនប្រពៃក្នុងអសុកនិមិត្ត ។ ដែលឈ្មោះថា សុកនិមិត្ត បានដល់ សុកនិមិត្តដែលស្អាតខ្លះ សុកនិមិត្ត ដែលមានអារម្មណ៍ស្អាតខ្លះ ដែលឈ្មោះថា ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយឧបាយមិនប្រពៃ បានដល់ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយមិនត្រូវឧបាយ ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយមិនត្រូវផ្លូវ គឺ ការធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ក្នុងវត្ថុដែលមិនទៀងថា ទៀងខ្លះ ក្នុងវត្ថុដែលជាទុក្ខថា សុខខ្លះ ក្នុងវត្ថុដែលជាអនត្តា ថាជាអត្តាខ្លះ ក្នុងវត្ថុដែលមិនស្អាត ថាស្អាតខ្លះ កាលព្រះយោគាវចរញ៉ាំងការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយឧបាយមិនប្រពៃនោះ ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅក្នុងសុកនិមិត្តនោះច្រើនត្រាច្រើន ដង កាមច្ចន្ទរមែងកើតឡើង ។ ដោយហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ ទើបត្រាស់ថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ សុកនិមិត្ត ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយឧបាយមិនត្រូវទំនង និងការធ្វើទុកក្នុងចិត្តរឿយ ។ ក្នុងសុកនិមិត្តនោះ នេះជាអាការ (បច្ច័យ) ឲ្យកាមច្ចន្ទដែលមិនទាន់កើតឲ្យកើតឡើងខ្លះ ធ្វើឲ្យកាមច្ចន្ទដែលកើតឡើងហើយ ឲ្យចម្រើនឡើងយ៉ាងក្រៃលែងខ្លះ ។

អធិប្បាយអសុកនិមិត្ត

ចំណែកក្នុងអសុកនិមិត្ត ការលះបង់រមែងមានបានដោយការធ្វើទុកក្នុង

១៥៣ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

ចិត្តដោយឧបាយដ៏ប្រពៃ ដែលឈ្មោះថា អសុកនិមិត្ត បានដល់ អសុកនិមិត្ត ដែលមិនស្អាតខ្លះ អសុកនិមិត្តដែលមានអារម្មណ៍មិនស្អាតខ្លះ ដែលឈ្មោះថា ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយឧបាយដ៏ប្រពៃ បានដល់ ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយត្រូវ ឧបាយ ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយត្រូវផ្លូវ គឺ ការធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ក្នុងវត្ថុដែលមិន ទៀងថា មិនទៀងខ្លះ ក្នុងវត្ថុដែលជាទុក្ខថា ជាទុក្ខខ្លះ ក្នុងវត្ថុដែលជាអនត្តាថា ជាអនត្តាខ្លះ ក្នុងវត្ថុមិនស្អាតថា មិនស្អាតខ្លះ កាលព្រះយោគាវចរញ៉ាំងការ ធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយឧបាយដ៏ប្រពៃនោះ ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអសុកនិមិត្តនោះរឿយៗ ក៏រមែងលះកាមច្ចន្ទៈបាន ។ ដោយហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ទើប ត្រាស់ថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយមាន អសុកនិមិត្ត ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយ ឧបាយដ៏ប្រពៃ និងការធ្វើរឿយ ៗ ក្នុងអសុកនិមិត្តនោះ នេះជាអាហារ (បច្ច័យ) ឲ្យកាមច្ចន្ទៈដែលនៅមិនទាន់កើតឡើង កើតឡើងមិនបានខ្លះ ឲ្យលះកាមច្ចន្ទៈ ដែលកើតឡើងហើយខ្លះ ។

លះកាមច្ចន្ទៈដោយធម៌ ៦ ប្រការ

ម្យ៉ាងទៀត ធម៌ ៦ ប្រការ រមែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីលះកាមច្ចន្ទៈ គឺ ការរៀនយកនូវអសុកនិមិត្ត ១ ប្រកបសេចក្តីព្យាយាមរឿយ ៗ ក្នុងអសុក- ការនា ១ ភាពជាអ្នកគ្រប់គ្រងលក្ខន្តិកៈទាំងឡាយ ១ ភាពជាអ្នកស្គាល់ ប្រមាណក្នុងកោជន ១ ភាពជាអ្នកមានកល្យាណមិត្ត ១ ភាពជាអ្នកពោល ឬ

១៥៤ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

ស្តាប់នូវពាក្យដែលជាទីសប្បាយ ១ ។

កាលព្រះយោគាវចរសូម្បីរៀនយកនូវអសុកនិមិត្ត ១០ យ៉ាង (ចន្លោះនេះ) កាមច្ចន្ទៈជាការដែលលោករមែងលះបាន កាលលោកចម្រើននូវអសុកនិមិត្តក្តី បិទទ្វារនៅក្នុងឥន្ទ្រិយ៍ទាំងឡាយក្តី ស្គាល់ប្រមាណក្នុងកោជន ដែលមានឱកាសនឹងអាចឆាន់បាន ៤-៥ ដុំទៀត (តែលោកក៏ឈប់ឆាន់) ហើយដឹកទឹកជំនួសជាប្រចាំក្តី កាមច្ចន្ទៈក៏ជាការដែលលោកអាចលះបាន ។ ដោយហេតុនោះ លោកទើបបានពោលគាថាប្រព័ន្ធនេះទុកថា ៖

(នៅ ៤-៥ ដុំទៀតទើបនឹងឆ្កែត ព្រះយោគាវចរកុំឆាន់ គួរដឹកទឹកជំនួស (ព្រោះថា) ត្រឹមតែប៉ុណ្ណោះក៏សមល្មមដែលនឹងនៅដោយសប្បាយសម្រាប់ភិក្ខុអ្នកមានខ្លួនដែលបញ្ជូនទៅហើយ) ។

សូម្បីកាលព្រះយោគាវចរគប់រកកល្យាណមិត្ត អ្នកត្រេកអរក្នុងអសុកការវនា ដូចជាព្រះតិស្សព្រត្តរអ្នកចម្រើនអសុកកម្មជ្ជាន កាមច្ចន្ទៈដែលលោកអាចលះបាន លោករមែងលះកាមច្ចន្ទៈបាន សូម្បីដោយការសន្ទនាដោយកថាដែលជាសប្បាយ ដែលអាស្រ័យអសុក ១០ ក្នុងឥរិយាបថទាំងឡាយ មានឥរិយាបថឈរ និងអង្គុយជាដើម ។ ដោយហេតុនោះ លោកទើបពោលថា ធម៌ ៦ ប្រការរមែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីលះកាមច្ចន្ទៈ ។ ក៏ព្រះយោគាវចរ រមែងដឹងច្បាស់ថា កាមច្ចន្ទៈដែលលះបានហើយ ដោយធម៌ ៦ ប្រការនេះ នឹងកើត

១៥៥ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

ឡើងមិនបានតទៅទៀត ដោយអរហត្តមគ្គ ។

អធិប្បាយបដិយនិមិត្ត

ម្យ៉ាងទៀត ព្រោះការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយឧបាយមិនប្រពៃនូវបដិយ-
និមិត្ត ព្យាបាទរមែងកើតឡើងបាន ។ ក្នុងបដិយនិមិត្តនោះ បានដល់ បដិយ-
និមិត្តដែលជាបដិយៈខ្លះ បដិយនិមិត្តដែលមានបដិយៈជាអារម្មណ៍ខ្លះ ។ ការធ្វើ
ទុកក្នុងចិត្តដោយឧបាយមិនប្រពៃ មានលក្ខណៈតែម្យ៉ាងដូចគ្នាក្នុងទីគ្រប់កន្លែង
នោះឯង ។ កាលព្រះយោគាវចរញ៉ាំងការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយឧបាយមិនប្រពៃ
នោះឲ្យប្រព្រឹត្តទៅក្នុងនិមិត្តនោះច្រើនគ្រា ព្យាបាទរមែងកើតឡើងបាន ។ ដោយ
ហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគទើបត្រាស់ថា ម្ចាស់កិក្ខុទាំងឡាយ បដិយនិមិត្ត
ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយឧបាយមិនប្រពៃ និងធ្វើច្រើនគ្រាក្នុងបដិយនិមិត្តនោះ
នេះជាអាហារ (បច្ច័យ) ឲ្យព្យាបាទដែលនៅមិនទាន់កើត កើតឡើងបានខ្លះ
ឲ្យព្យាបាទដែលកើតឡើងហើយ ចម្រើនក្រៃលែងឡើងខ្លះ ។ ក៏ការលះ
ព្យាបាទនោះ រមែងមានបានដោយការធ្វើមេត្តាចេតោវិមុត្តិទុកក្នុងចិត្ត ដោយ
ឧបាយដ៏ប្រពៃក្នុងមេត្តាចេតោវិមុត្តិនោះ គប្បីជ្រាបការវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ ៖

កាលព្រះមានព្រះភាគត្រាស់ថា មេត្តារមែងគួរដល់អប្បនាសមាធិ
និងឧបចារសមាធិ កាលត្រាស់ថា ចេតោវិមុត្តិរមែងគួរចំពោះអប្បនាតែម្យ៉ាង
ការធ្វើ (ចេតោវិមុត្តិ) ទុកក្នុងចិត្តដោយឧបាយដ៏ប្រពៃមានលក្ខណៈដូចពោល

១៥៦ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

មកហើយនោះឯង កាលព្រះយោគាវចរញ៉ាំងការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយឧបាយ ដ៏ប្រពៃនោះ ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅក្នុងមេត្តាចេតោវិមុត្តិនោះរឿយៗ លោកក៏រមែងលះ ព្យាបាទបាន ។

ដោយហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគទើបត្រាស់ថា , ម្ចាស់ភិក្ខុទាំង- ឡាយ មេត្តាចេតោវិមុត្តិមានការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយឧបាយដ៏ប្រពៃ និងការធ្វើ ឲ្យច្រើនក្នុងមេត្តាចេតោវិមុត្តិនោះ នេះជាអាហារ (បច្ច័យ) មិនឲ្យព្យាបាទ ដែលនៅមិនទាន់កើត កើតឡើងមិនបានខ្លះ លះព្យាបាទដែលកើតឡើងហើយ ខ្លះ ។

លះព្យាបាទដោយធម៌ ៦ ប្រការ

ម្យ៉ាងទៀត ធម៌ ៦ ប្រការ រមែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីលះព្យាបាទ គឺ ការ រៀននូវមេត្តានិមិត្ត ១ ការប្រកបព្យាយាមរឿយៗ ក្នុងមេត្តាការីនា ១ ការ ពិចារណាថា សត្វទាំងឡាយមានកម្មជាបស្ច័ន្ត ១ ភាពជាអ្នកច្រើនទៅដោយ ការពិចារណា ១ ភាពជាអ្នកមានកល្យាណមិត្ត ១ ការសន្ទនាដល់រឿងដែល ជាទីសប្បាយ ១ ។

អធិប្បាយថា កាលព្រះយោគាវចររៀននូវមេត្តាដោយអំណាចការផ្សាយ ទៅចំពោះទិស និងមិនចំពោះទិសណាមួយ លោករមែងលះព្យាបាទបាន ។

សូម្បីកាលព្រះយោគាវចរចម្រើនមេត្តា ដោយការផ្សាយទៅកាន់ទិស ដោយចំពោះ លោករមែងលះព្យាបាទបាន ។

កាលព្រះយោគាវចរ ពិចារណាលើញថា ខ្លួន និងអ្នកដទៃមានកម្មជា

១៥៧ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

របស់ខ្លួនយ៉ាងនេះថា ឯងក្រោធកេហើយនឹងធ្វើអ្វីបាន ឯងនឹងអាចធ្វើគុណ-
ធម៌ មានសីលគុណជាដើម របស់គេឲ្យវិនាសបានឬ ? ឯងមកតាមកម្មរបស់
ខ្លួនហើយ ក៏នឹងទៅតាមកម្មរបស់ខ្លួននោះឯង មិនមែនឬ ? ដែលឈ្មោះថា
ការក្រោធអ្នកដទៃទៀត ដូចជាបុគ្គលប្រាថ្នាស្រវាចាប់យកផេះ ដែលប្រាសចាក
អណ្តាតភ្លើង លំពែងដែកដីក្តៅ និងលាមកជាដើម គ្រវែងសំដៅបុគ្គលដទៃ
សូម្បីគេក្រោធនឹងឯងហើយក៏ធ្វើអ្វីបាន គេនឹងអាចឲ្យគុណធម៌ មានសីលជា
ដើមរបស់ឯង វិនាសបានឬ ? គេមកតាមកម្មរបស់ខ្លួន ក៏នឹងទៅតាមកម្ម
របស់ខ្លួនដូចគ្នា សេចក្តីក្រោធនោះ ក៏នឹងធ្លាក់ស្រោចក្បាលគេនោះទាំងស្រុង
ដូចរបស់ដែលផ្ទៀមទៅ មិនមាននរណាទទួល (ក៏នឹងត្រឡប់មករកអ្នកជ្រើវិញ)
និងដូចធូលីបាចបព្រាសខ្យល់ (ក៏នឹងរសាត់ត្រឡប់មកត្រូវអ្នកបាច) ដូច្នេះ
ខ្លះ ពិចារណាយើងឃើញថា ទាំងខ្លួនទាំងអ្នកដទៃទៀតមានកម្មជារបស់ខ្លួន និង
ស្ថិតនៅក្នុងការពិចារណាខ្លះ គប់រកកល្យាណមិត្តអ្នកត្រេកអរក្នុងមេត្តាការវិនា
ដូចជាព្រះអស្សុគុត្តត្រូវខ្លះ លោករមែងលះព្យាបាទបាន ។

លោករមែងលះព្យាបាទបាន សូម្បីដោយការសន្ទនាដល់រឿងដែលជា
ទីសប្បាយទាក់ទងដោយមេត្តាក្នុងឥរិយាបថទាំងឡាយ មានឥរិយាបថអង្គុយ
និងឈរជាដើម ។

ក៏ព្រះយោគាវចររមែងជឿច្បាស់ថា ព្យាបាទដែលលះបានហើយដោយ

១៥៨ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

ធម៌ ៦ ប្រការនេះ នឹងកើតឡើងមិនបានតទៅ ដោយអនាគាមិមគ្គ ។

អធិប្បាយ អរតិ ជាដើម

ព្រោះធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយឧបាយមិនប្រពៃក្នុងធម៌ទាំងឡាយ គឺ **សតិ** ជាដើម **បីនមិទ្ធិ** រមែងកើតឡើងបាន ។

ដែលឈ្មោះថា **អរតិ** បានដល់ ភាពជាអ្នកជិនណាយមិនត្រេកអរ ។

ដែលឈ្មោះថា **តន្តិ** បានដល់ ភាពជាអ្នក ទម្រង់ ។

ដែលឈ្មោះថា **វិជម្ពិកា** បានដល់ ពត់ ឬ អែនអន ។

ដែលឈ្មោះថា **ស្រវឹងអាហារ** បានដល់ សេចក្តីសព្វប់សព្វឹងដែល កើតពីអាហារ និងសេចក្តីក្រវល់ក្រវាយដែលកើតពីអាហារ ។

ដែលឈ្មោះថា **ការរូញរាវនៃចិត្ត** បានដល់ ការដែលចិត្តនឿយ- ងោកងក់ ។

ក៏កាលព្រះយោគាវចរ ធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយឧបាយមិនប្រពៃឲ្យប្រព្រឹត្ត ទៅក្នុងធម៌ទាំងឡាយមាន **អរតិ** ជាដើមនេះរឿយ ។ **បីនមិទ្ធិ** រមែងកើតឡើង បាន ។

ដោយហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ទើបត្រាស់ថា ម្ចាស់ភិក្ខុ ទាំងឡាយការមិនត្រេកអរ ការមិនអែនអន សេចក្តីខ្ជិលច្រអូស ការស្រវឹង អាហារ និងការដែលចិត្តរូញរាវ ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយឧបាយមិនប្រពៃ និង

១៥៧ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

ការធ្វើឲ្យច្រើនក្នុងធម៌ទាំងឡាយមាន **អរតិ** ជាដើមនោះ នេះជាអាហារ (បច្ច័យ)
ឲ្យបីនិមិទ្ធុដែលមិនទាន់កើត កើតឡើងបានខ្លះ ឲ្យបីនិមិទ្ធុដែលកើតឡើង
ហើយ ឲ្យចម្រើនក្រែកលែងខ្លះ ។

អធិប្បាយអារព្ពធាតុ ជាដើម

ក៏ការលះបីនិមិទ្ធុនោះ រមែងមានបានដោយយោនិសោមនសិការ ក្នុង
ធាតុទាំងឡាយ មាន **អារព្ពធាតុ** ជាដើម ។

ដែលឈ្មោះថា **អារព្ពធាតុ** បានដល់ សេចក្តីព្យាយាមដែលប្រារព្ធ
ឡើងជាដំបូង ។

ដែលឈ្មោះថា **និក្កមធាតុ** បានដល់ សេចក្តីព្យាយាមដែលមាន
កម្លាំងខ្លាំងជាងសេចក្តីព្យាយាមដែលប្រារព្ធឡើងជាដំបូងនោះ ព្រោះជាគ្រឿង
ចេញចាកកោសជ្ជៈ ។

ដែលឈ្មោះថា **បរក្កមធាតុ** បានដល់ សេចក្តីព្យាយាមដែលមាន
កម្លាំងខ្លាំងជាង **និក្កមធាតុ** សូម្បីនោះព្រោះឈានទៅកាន់ឋានៈដ៏ក្រៃលែង
ឡើង ។ ។

កាលព្រះយោគាវចរញ៉ាំង យោនិសោមនសិការ ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅក្នុង
សេចក្តីព្យាយាម ៣ ប្រភេទនេះរឿយ ។ លោករមែងលះបីនិមិទ្ធុបាន ។

ដោយហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ ទើបត្រាស់ទុកថា ម្ចាស់

១៦០ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

ភិក្ខុទាំងឡាយ អារព្ភធាតុ និក្ខមធាតុ (និង) បរក្ខមធាតុ ការធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ដោយឧបាយដ៏ប្រពៃ និងការធ្វើឲ្យច្រើនក្នុង អារព្ភធាតុ ជាដើមនោះ នេះជា អាហារ (បច្ច័យ) មិនឲ្យបីមិទ្ធុដែលនៅមិនទាន់កើត មិនកើតឡើងខ្លះ ឲ្យ លះបីមិទ្ធុដែលកើតឡើងហើយខ្លះ ។

លះបីមិទ្ធុដោយធម៌ ៦ ប្រការ

ម្យ៉ាងទៀត ធម៌ ៦ ប្រការ រមែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីលះបីមិទ្ធុ គឺ ការ កាន់យកនូវនិមិត្តក្នុងការបរិភោគហួសប្រមាណ ១ ការផ្លាស់ប្តូរឥរិយាបថ ១ មនសិការដល់អាណោកសញ្ញា ១ ការនៅក្នុងទីវាលស្រឡះ ១ ភាពជាអ្នក មានកល្យាណមិត្ត ១ ការសន្ទនាដល់រឿងដែលជាទិសប្បាយ ១ ។

ក៏កាលព្រះយោគាវចរឆាន់ (ច្រើនពេក) ដូចយ៉ាង ហត្ថកព្រាហ្មណ៍ កុត្តអនិមិត្តព្រាហ្មណ៍ តត្រវដ្តព្រាហ្មណ៍ អលង្ស្យដកព្រាហ្មណ៍ និង កាកមា- សកព្រាហ្មណ៍ ហើយអង្គុយបំពេញ សមណធម៌ ក្នុងទីសម្រាកពេលយប់ និងក្នុងទីសម្រាកពេលថ្ងៃ បីមិទ្ធុ រមែងមកគ្របសន្លត់បាន ដូចជីវីធម៌ ជាន់ដូច្នោះ ។

តែសម្រាប់ភិក្ខុអ្នករៀនឱកាសដែលនឹងឆាន់បាន ៤-៥ ដុំទៀត ហើយ ក៏ផឹកទឹកជំនួសជាប្រចាំ បីមិទ្ធុ នោះ រមែងមិនមាន កាលព្រះយោគាវចរ សូម្បីកាន់យកនិមិត្តក្នុងការបរិភោគនូវភោជនហួសប្រមាណ ដូចពោលមកនេះ

១៦១ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

លោកវមែនលះ បីនមិទ្ធុ បាន ។

ក្នុងឥរិយាបថណា ព្រះយោគាវចរ ធ្លាក់នៅក្រោមអំណាចបីនមិទ្ធុៈ កាលលោកផ្លាស់ឥរិយាបថដទៃអំពីឥរិយាបថនោះក្តី មនសិការដល់ពន្លឺព្រះច័ន្ទ ក្តី ពន្លឺប្រទីប និងពន្លឺគប់ភ្លើងក្នុងពេលយប់ និងពន្លឺព្រះអាទិត្យក្នុងពេលថ្ងៃក្តី នៅក្នុងទីវាលស្រឡះក្តី គប់រកកល្យាណមិត្តអ្នកលះបីនមិទ្ធុៈបានហើយ ដូច ព្រះមហាកស្សបត្រក្តី លោកវមែនលះបីនមិទ្ធុៈបាន ។

លោកវមែនលះបីនមិទ្ធុៈបាន សូម្បីដោយការសន្ទនាដល់រឿងដែលជា ទីសប្បាយទាក់ទងនឹងធុត្តងក្នុងឥរិយាបថទាំងឡាយ មានឥរិយាបថឈរ និង អង្គុយ ជាដើម ។

ដោយហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ទើបត្រាស់ថា ធម៌ ៦ ប្រការ វមែនប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីលះបីនមិទ្ធុៈ ។ ក៏ព្រះយោគាវចរវមែនដឹងច្បាស់ថា បីនមិទ្ធុៈដែលលះបានហើយដោយធម៌ ៦ ប្រការនេះ នឹងកើតឡើងមិនបាន តទៅទៀតដោយអរហត្តមគ្គ ។

អធិប្បាយ ឧទ្ធចក្កកុច្ច

កាលចិត្តមិនស្ងប់ ឧទ្ធចក្កកុច្ចៈ វមែនកើតឡើងបានដោយអយោនិ- សោមនសិការ (មិនមានយោនិសោមនសិការ) ។ អាការដែលចិត្តមិនស្ងប់ ឈ្មោះថា អរូបសម ។ ដោយអត្តពាក្យថា អរូបសម នោះ គឺ ឧទ្ធចក្កកុច្ចៈ

១៦២ ព្រះសុតន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

នោះឯង ។ កាលព្រះយោគាវចរញ៉ាំងអយោនិសោមនសិការឲ្យប្រព្រឹត្តទៅ ក្នុងអរូបសមៈនោះជារឿយ ។ ឧទ្ធចក្កក្នុងរមែងកើតឡើង ។

ដោយហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ទើបត្រាស់ថា ម្ចាស់ភិក្ខុ ទាំងឡាយ សេចក្តីមិនស្ងប់ចិត្ត ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយឧបាយមិនប្រពៃ និង ធ្វើឲ្យច្រើនត្រាក្នុងការមិនស្ងប់ចិត្តនោះ នេះជាអាហារ (បច្ច័យ) ដើម្បីឲ្យ ឧទ្ធចក្កក្នុងដែលនៅមិនទាន់កើតឲ្យកើតឡើងខ្លះ ដើម្បីការបរិបូណ៌ក្រែលែង ឡើង ។ នៃឧទ្ធចក្កក្នុងដែលកើតឡើងហើយខ្លះ ។

ក៏ការលះឧទ្ធចក្កក្នុងនោះ បានដោយយោនិសោមនសិការក្នុងចិត្តស្ងប់ ពោល គឺ សមាធិ ។ ដោយហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ទើបត្រាស់ថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ការស្ងប់ចិត្ត ការមនសិការដោយឧបាយ និងការធ្វើ រឿយ ។ ក្នុងការស្ងប់ចិត្តនោះ នេះជាអាហារ (បច្ច័យ) ដើម្បីមិនឲ្យឧទ្ធចក្កក្នុងដែលមិនទាន់កើតឡើង ឲ្យកើតឡើងខ្លះ ដើម្បីលះឧទ្ធចក្កក្នុងដែលកើត ឡើងហើយខ្លះ ។

លះឧទ្ធចក្កក្នុងដោយធម៌ ៦ ប្រការ

ម្យ៉ាងទៀត ធម៌ ៦ ប្រការរមែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីលះឧទ្ធចក្កក្នុង គឺ ភាពជាពហុស្មត ១ ភាពជាអ្នកសាកសួរ ១ ភាពជាអ្នកដឹងប្រក្រតីក្នុង ព្រះវិន័យ ១ ការគប់រកបុគ្គលដែលចម្រើន ១ ភាពជាអ្នកមានកល្យាណមិត្ត

១៦៣ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

១ ការពោលពាក្យដែលជាទីសប្បាយ ១ ។

អធិប្បាយថា លោកសូម្បីរៀននិកាយ ១ ខ្លះ , ២ និកាយខ្លះ , ៣ និកាយខ្លះ , ៤ និកាយខ្លះ , ៥ និកាយខ្លះ ទាំងព្រះបាលី ទាំងព្រះអង្គកថា រមែងលះខ្លួចកុក្កច្នះបាន ។

លោកអ្នកច្រើនទៅដោយការសាកសួរនូវវត្ថុដែលជាកប្បិយ និងអកប្បិយ ក្តី ។ លោកជាអ្នកចេះដឹងជាប្រក្រតីក្នុងវិនយប្បញ្ញត្តិ ព្រោះភាពជាអ្នកប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអំណាចវិនយដែលខ្លួនស្ងាត់ជំនាញហើយក្តី ចូលទៅរកលោកអ្នកដ៏ចម្រើន គឺ ព្រះថេរៈអ្នកជាធំក្តី គប់រកកល្យាណមិត្តអ្នកទ្រទ្រង់វិនយ ដូចព្រះឧបលិត្តោក្តី រមែងលះបង់ខ្លួចកុក្កច្នះបាន ។

ក្នុងឥរិយាបថទាំងឡាយ មានការឈរ និងការអង្គុយជាដើម លោករមែងលះបានដោយការពោលពាក្យដែលជាទីសប្បាយ ទាក់ទងនឹងវត្ថុដែលជាកប្បិយៈ និងអកប្បិយៈ ។

ដោយហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ទើបត្រាស់ថា ធម៌ ៦ យ៉ាង រមែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីលះបង់ខ្លួចកុក្កច្នះ ។ លោករមែងដឹងច្បាស់ថា ^(១)

(១) បាវៈថា ឥមេហិ បន ឆហិ ធម្មេហិ បហិនស្ស ឧទ្ធច្ចស្ស អរហត្តមគ្គេន ។ល។ បជានាតិ ។ ច្បាប់ ភូមាជា ឥមេហិ បន ឆហិ ធម្មេហិ បហិនេ ឧទ្ធច្ចកុក្កច្ចេ ឧទ្ធច្ច ។ល។ បជានាតិ ប្រែតាមច្បាប់ ភូមា ។

១៦៤ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

បណ្ណាខ្លួនកុក្កច្ចៈ ដែលលះបានហើយដោយធម៌ ៦ យ៉ាងនេះ ខ្លួននឹងកើត
ឡើងតទៅមិនបានដោយអរហត្តមគ្គ កុក្កច្ចៈមិនមានការកើតឡើងតទៅ ដោយ
អនាគាមិមគ្គ ។

អធិប្បាយ វិចិកិច្ចា

វិចិកិច្ចារមែងកើតឡើងបាន ដោយមិនមានមនសិការក្នុងធម៌ទាំងឡាយ
ដែលជាទីតាំងនៃវិចិកិច្ចា ។ ដែលឈ្មោះថា ធម៌ជាទីតាំងនៃវិចិកិច្ចា ក៏បាន
ដល់វិចិកិច្ចានោះឯង ព្រោះជាហេតុនៃសេចក្តីសង្ស័យ ។ កាលយើងញ៉ាំង
អយោនិសោមនសិការក្នុងវិចិកិច្ចានោះឲ្យប្រព្រឹត្តទៅរឿយៗ វិចិកិច្ចារមែងកើត
ឡើង ។

ដោយហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ទើបត្រាស់ថា ម្ចាស់ភិក្ខុ
ទាំងឡាយធម៌ជាទីតាំងនៃវិចិកិច្ចា ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយមិនត្រូវឧបាយ និង
ការធ្វើឲ្យច្រើនក្នុងធម៌នោះ នេះជាអាហារ (បច្ច័យ) ដើម្បីឲ្យវិចិកិច្ចាដែល
នៅមិនទាន់កើតឲ្យកើតឡើងខ្លះ ដើម្បីធ្វើឲ្យបរិបូណ៌ក្រែលើឡើងនៃវិចិកិច្ចា
ដែលកើតឡើងហើយខ្លះ ។

ក៏ការលះវិចិកិច្ចានោះ រមែងមានបានដោយយោនិសោមនសិការក្នុង
ធម៌ទាំងឡាយ មានកុសលជាដើម ។ ដោយហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់
ទើបត្រាស់ថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ធម៌ដែលជាកុសល និងអកុសល ធម៌

១៦៥ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

ដែលមានទោស និងមិនមានទោស ធម៌ដែលគួររសេត និងមិនគួររសេត ធម៌
ដែលថោកទាប និងប្រណីត ធម៌ដែលមានចំណែកស្រដៀងនឹងធម៌ខ្មៅ និង
ធម៌ស ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយឧបាយដ៏ប្រពៃ និងការធ្វើឲ្យច្រើនក្នុងធម៌ទាំង
នោះ នេះជាអាហារ (បច្ច័យ) ដើម្បីមិនឲ្យវិចិត្តិកិច្ចាដែលមិនទាន់កើត ឲ្យកើត
ឡើងខ្លះ ដើម្បីលះវិចិត្តិកិច្ចាដែលកើតឡើងហើយខ្លះ ^(១) ។

ម្យ៉ាងទៀត ធម៌ទាំង ៦ យ៉ាងរមែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីលះវិចិត្តិកិច្ចា គឺ
ភាពជាពហុស្មត ១ ភាពជាអ្នកសាកសួរ ១ ភាពជាអ្នកស្ងាត់ជំនាញដឹង
ប្រក្រតីក្នុងព្រះវិន័យ ១ ភាពជាអ្នកច្រើនទៅដោយអធិមោក្ខ ១ ភាពជាអ្នក
មានកល្យាណមិត្ត ១ ការពោលពាក្យដែលជាទីសប្បាយ ១ ។

អធិប្បាយថា សូម្បីលោករៀននិកាយ ១ ខ្លះ ។ ល ។ ៥ និកាយខ្លះ
ទាំងបាលី ទាំងអង្គកថា រមែងលះវិចិត្តិកិច្ចាបានសូម្បីដោយពហុសច្ចៈ ។ អ្នក
ច្រើនទៅដោយការសាកសួរ ដោយការប្រារព្ធព្រះរតនត្រ័យក្តី អ្នកមានការស្ងាត់
ជំនាញ ប៉ុនប្រសប់នៅក្នុងព្រះវិន័យក្តី អ្នកច្រើនទៅដោយអធិមោក្ខៈ ពោលគឺ
មានសទ្ធាវិនិច្ឆ័យក្នុងព្រះរតនត្រ័យក្តី អ្នកគប់រកកល្យាណមិត្តដែលជាសទ្ធាវិមុត្តិ

^(១) បាឋៈថា អយមាហារា អនុប្បន្ទាយ វា វិចិត្តិកិច្ចាយ ឧប្បាទាយ ឧប្បន្ទាយ វា
វិចិត្តិកិច្ចាយ ភិយ្យោភារាយ វេបុណ្ណយាតិ ។ ច្បាប់ភូមាជា អយមាហារា អនុប្បន្ទាយ វា
វិចិត្តិកិច្ចាយ អនុប្បាទាយ វា វិចិត្តិកិច្ចា វា បហានាយាតិ ។ ប្រែតាមច្បាប់ភូមា ។

១៦៦ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

ដូចព្រះវក្កលិត្តោក្កិ រមែងលះវិចិកិច្ចាបានដោយពាហុសច្ចៈ ។

ក្នុងឥរិយាបថទាំងឡាយមានការឈរ ការអង្គុយជាដើម លោករមែង
លះវិចិកិច្ចាបាន សូម្បីដោយពាក្យដែលជាទីសប្បាយទាក់ទងនឹងគុណព្រះ-
រតត្រៃ ។ ដោយហេតុនោះ ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ទើបត្រាស់ថា ធម៌ ៦
យ៉ាង រមែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីលះវិចិកិច្ចា ក៏ព្រះយោគាបវររមែងដឹងច្បាស់
វិចិកិច្ចាដែលលះបានដោយធម៌ ៦ យ៉ាងនេះ នឹងមិនមានការកើតឡើងទៅ
ព្រោះសោតាបត្តិមគ្គ ។

បទថា **ឥតិ អជ្ឈត្ថំ វា** សេចក្តីថា ព្រះយោគាវចរពិចារណាយើញ
ធម៌ក្នុងធម៌ទាំងឡាយរបស់ខ្លួន ឬ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយរបស់អ្នកដទៃ គឺ ក្នុងធម៌
ទាំងឡាយរបស់ខ្លួនតាមកាល (ដ៏សមគួរ) ឬ របស់អ្នកដទៃតាមកាល (ដ៏
សមគួរ) ដោយការកំណត់យើញនីវរណធម៌ ៥ ប្រការ យ៉ាងនេះ ។

តែក្នុងនីវរណបញ្ចៈនេះ ព្រះយោគាវចរនាំយកការកើតឡើង និងការ
សូន្យទៅដោយអយោនិសោមនសិការ ឬ យោនិសោមនសិការក្នុងសុក្កនិមិត្ត
ជាដើម ដោយន័យដូចដែលត្រាស់ទុកហើយក្នុងនីវរណៈ ៥ ។ សេចក្តីតម្កល់
នេះទៅ មានន័យដូចពោលហើយនោះឯង ។

អរិយសច្ចក្នុងនីវរណ

សតិជាគ្រឿងកំណត់នីវរណៈ ក្នុងនីវរណបញ្ចៈនេះ ជាទុក្ខសច្ច់តែម្យ៉ាង

១៦៧ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

បណ្ឌិតគប្បីប្រកបសេចក្តីដូចដែលពណ៌នាមកនេះ ហើយដឹងនូវធម៌ដែលជា
គ្រឿងនាំចេញចាកទុក្ខនៃភិក្ខុអ្នកកំណត់និរវរណៈជាអារម្មណ៍ សេចក្តីដ៏សេស
ក៏ដូច្នោះដូចគ្នា ។

(ចប់ និរវរណបព្វៈ)

ខន្ធបព្វៈ

ព្រះមានព្រះភាគ លុះទ្រង់ចែកធម្មានុបស្សនាដោយនិរវរណៈ ៥ យ៉ាង
នេះហើយ ឥឡូវនេះ ដើម្បីនឹងទ្រង់ចែកដោយបញ្ចក្ខន្ធ ទើបត្រាស់ពាក្យមាន
ជាអាទិ៍ថា បុន ចបរំ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា បញ្ចសុ ឧបាទានក្ខន្ធសុ សេចក្តីថា គំនរ
នៃឧបាទាន ឈ្មោះថា ឧបាទានក្ខន្ធ អធិប្បាយថា ពួកនៃធម៌ គឺ គំនរនៃធម៌
ដែលជាបច្ច័យនៃឧបាទាន ឈ្មោះថា ធម្មរាសី សេចក្តីសង្ខេបក្នុងបញ្ចក្ខន្ធនេះ
មានប៉ុណ្ណោះ ។ ចំណែកសេចក្តីពិស្តាររឿងខន្ធពាលទុកហើយ ក្នុងគម្ពីរ
វិសុទ្ធិមគ្គ ។

បទថា ឥតិ រូបំ សេចក្តីថា ដឹងរូបដោយសភាវៈថា នេះរូប រូប
ប៉ុណ្ណោះ រូបដទៃអំពីនេះមិនមាន ។ សូម្បីក្នុងវេទនាជាដើមក៏នយនេះដូចគ្នា ។
សេចក្តីសង្ខេបក្នុងពាក្យនេះ មានប៉ុណ្ណោះ ។ ចំណែកដោយពិស្តារ រូបជាដើម

១៦៨ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

លោកពោលទុកហើយក្នុងរឿងខ្លួន ក្នុងគម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គនោះឯង ។

បទថា **ឥតិ រូបស្ស សមុទយោ** សេចក្តីថា ការកើតនៃរូបដោយអាការ ៥ ដោយមានអវិជ្ជាជាទីកើតជាដើមយ៉ាងនេះ ។

បទថា **ឥតិ រូបស្ស អត្តន្តមោ** សេចក្តីថា ការរលត់ទៅនៃរូបដោយ អាការ ៥ ដោយមានការរលត់ទៅនៃអវិជ្ជាជាដើមយ៉ាងនេះ ។ សូម្បីក្នុងវេទនា ជាដើមក៏ន័យនេះដូចគ្នា ។ នេះជាសេចក្តីសង្ខេបក្នុងសេចក្តីនេះ ចំណែក សេចក្តីពិស្តារពោលទុកហើយក្នុងរឿងខុទ្ទយព្វយញ្ញាណ ក្នុងគម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គ ។

បទថា **ឥតិ អជ្ឈត្តំ វា** សេចក្តីថា ពិចារណាលើព្រាជ្ជមគ្គនិងធម៌ទាំង- ឡាយមិនថារបស់ខ្លួន ឬរបស់អ្នកដទៃ មិនថា តាមកាលរបស់ខ្លួន ឬរបស់ អ្នកដទៃ ដោយការកំណត់បញ្ចក្ខន្ធជាអារម្មណ៍យ៉ាងនេះ ។ ក៏ក្នុងពាក្យនេះ **សមុទយធម៌** និង **វយធម៌** គប្បីលើកឡើងពិចារណាលក្ខណៈ ៥០ ដែល លោកពោលទុកក្នុងខ្លួនទាំងឡាយមានជាអាទិ៍ថា ព្រោះអវិជ្ជាកើត រូបទើប កើត ។ តអំពីនេះ ក៏មានន័យដូចពោលមកហើយនោះឯង ។

អរិយសច្ចក្នុងបញ្ចក្ខន្ធ

សតិជាគ្រឿងកំណត់ខ្លួនជាអារម្មណ៍ក្នុងខ្លួនបញ្ចុះនេះ ជាទុក្ខសច្ចតែម្យ៉ាង គប្បីប្រកបសេចក្តីដូចពោលមកនេះ ហើយគប្បីជ្រាបវត្ថុបដិបត្តិដែលជាគ្រឿង នាំចេញចាកទុក្ខរបស់ភិក្ខុអ្នកកំណត់ខ្លួនជាអារម្មណ៍ ។ ពាក្យដ៏សេសក៏យ៉ាង

១៦៧ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

នោះដូចគ្នា ។

(ចប់ ខន្ធបញ្ចៈ)

អាយតនបញ្ចៈ

ព្រះមានព្រះភាគ កាលទ្រង់ចែកធម្មានុបស្សន្តោដោយបញ្ចក្ខន្ធយ៉ាងនេះ ហើយ ឥឡូវនេះ ដើម្បីនឹងទ្រង់ចែកដោយអាយតនៈ ទើបត្រាស់ពាក្យមាន ជាអាទិ៍ថា បុន ចបរំ ។

បណ្តាបទទាំងនោះ បទថា ឆសុ អជ្ឈត្តិកពាហិរេសុ អាយតនេសុ បានដល់ អាយតនៈខាងក្នុង ៦ គឺ ភ្នែក ត្រចៀក ច្រមុះ អណ្តាត កាយ ចិត្ត (និង) អាយតនៈខាងក្រៅ ៦ គឺ រូប សំឡេង ក្លិន រស ជោដ្ឋព្វៈ និង ធម្មារម្មណ៍ ។

បទថា ចក្កំ ច បជាទាតិ បានដល់ ដឹងនូវចក្ខុបសាទដោយលក្ខណៈ នៃកិច្ចតាមសេចក្តីពិត ។

បទថា រូបេ ច បជាទាតិ សេចក្តីថា ដឹងនូវរូបដែលមានសម្បជ្ជាន ៤ យ៉ាង ខាងក្រៅផង ដោយលក្ខណៈនៃកិច្ចតាមសេចក្តីពិត ។

សេចក្តីថា យញ្ច តទុកយំ បដិច្ច ឧប្បជ្ជតិ សញ្ញាជនំ សេចក្តីថា ក៏ ព្រោះអាស្រ័យអាយតនៈទាំង ២ យ៉ាង គឺ ទាំងភ្នែកផង ទាំងរូបផង សំយោជនៈ

១៧០ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

១០ យ៉ាងគឺ កាមរាគសំយោជន , បដិយ , មានៈ , ទិដ្ឋិ , វិចិកិច្ចា , សីលពូតបរមាស , កវរាគ , ឥស្សរា , មច្ឆរិយ , និង អវិជ្ជាសំយោជន ឯណា រមែងកើតឡើង លោកដឹងច្បាស់ សំយោជនៈនោះ ដោយលក្ខណៈ តាមសេចក្តីពិតផង ។

ការកើតឡើងនៃសំយោជន

សួរថា ក៏សំយោជនៈនេះកើតឡើងបានដូចម្តេច ?

ឆ្លើយថា ក៏នឹងពោលក្នុងចក្ខុទ្ធារមុន កាលលោកពេញចិត្ត ត្រេកត្រអាល ត្រេកអរនឹងឥដ្ឋារម្មណ៍ដែលមកកាន់គន្លង (ចក្ខុ) ដោយអំណាចនៃការពេញ ចិត្តក្នុងឥដ្ឋារម្មណ៍ កាមរាគសំយោជនៈនឹងកើតឡើង ។ កាលក្រោធក្នុងអនិ- ដ្ឋារម្មណ៍ បដិយសំយោជនៈនឹងកើតឡើង ។ ការសម្គាល់ថា ក្រៅអំពីយើង ហើយមិនមាននរណាដទៃនឹងអាចសម្តែងអារម្មណ៍ ^(១) នេះឲ្យជាក់ច្បាស់បាន , មានៈសំយោជនៈនឹងកើតឡើង ។ កាលប្រកាន់ថា រូបារម្មណ៍នេះ ^(២) ទៀង ស្ថិតស្ថេរ ទិដ្ឋិសំយោជនៈនឹងកើតឡើង ។ កាលសង្ស័យថា រូបារម្មណ៍នេះ ^(៣)

(១) បាថៈថា ឯកំ ច្បាប់ភូមាជា ឯតំ ប្រែតាមច្បាប់ភូមា ។
(២) បាថៈថា ឯវំ ច្បាប់ភូមាជា ឯតំ ប្រែតាមច្បាប់ភូមា ។
(៣) បាថៈថា សម្បត្តិរាវេ អត្តនោ ភូមាជា សម្បត្តិរាវេ វត នោ ប្រែតាមច្បាប់ ភូមា ។

១៧១ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

ជាសត្វឬហ្ន៎ ឬ ជារបស់សត្វ វិចិត្រសំយោជនៈនឹងកើតឡើង ។ កាលប្រាថ្នា
កតថា កត (ការកើត) នេះមិនមែននឹង^(៦) រកបានឆ្ងាយក្នុងសម្បត្តិកតឡើយ
ករវាគសំយោជនៈ ^(៦) នឹងកើតឡើង ។ ការប្រកាន់មាំនូវសីលនិងវត្ថុថា យើង
សមាទានសីលនិងវត្ថុបែបនេះហើយអាចនឹងបាន (សម្រេចគុណវិសេស)
តទៅ សីលពូតបរមាសសំយោជនៈនឹងកើតឡើង ។ កាលឥស្សាថា ធ្វើ
ដូចម្តេចហ្ន៎ អ្នកដទៃទើបនឹងមិនបានរូបារម្មណ៍នេះ ឥស្សាសំយោជនៈនឹងកើត
ឡើង ។

កាលកំណាញ់រូបារម្មណ៍ដែលខ្លួនបានហើយចំពោះអ្នកដទៃ មច្ឆរិយ-
សំយោជនៈនឹងកើតឡើង ។ ការមិនដឹងដោយមិនដឹងធម៌ដែលកើតឡើងព្រម
ជាមួយនឹងធម៌ទាំងនោះ ទាំងអស់នោះឯង អវិជ្ជាសំយោជនៈនឹងកើតឡើងបាន ។

បទថា យថា ច អនុប្បន្នស្ស សេចក្តីថា សំយោជនៈទាំង ១០
យ៉ាងនោះ ដែលមិនទាន់កើតនឹងកើតឡើងដោយហេតុ គឺ ដោយការមិនផុស
ផុលឡើងយ៉ាងណា លោកដឹងច្បាស់នូវហេតុនោះផង ។

បទថា យថា ច ឧប្បន្នស្ស សេចក្តីថា ចំណែកការលះសំយោជនៈ
សូម្បីទាំង ១០ យ៉ាងនោះ ដែលកើតឡើងហើយដោយសេចក្តីថា នៅលះមិន

^(៦) បាថៈថា រាសំយោជនំ ច្បាប់ភូមាជា រាវាគសំយោជនំ ប្រែតាមច្បាប់ភូមា ។

១៧២ ព្រះសុតន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

ទាន់បានក្តី ដោយការផុសផុលឡើងក្តី ដោយហេតុណា លោករមែងដឹងច្បាស់
នូវហេតុនោះផង ។

បទថា យថា ច បហីនស្ស សេចក្តីថា សំយោជនៈ ១០ យ៉ាងនោះ
សូម្បីដែលលះបានហើយដោយតទ្ធន៍ប្បហាន និងវិក្ខម្ហនប្បហាន នឹងមិនមាន
ការកើតឡើងតទៅ ដោយហេតុយ៉ាងណា លោកក៏ដឹងហេតុនោះផង ។ អធិ-
ប្បាយថា ក៏សំយោជនៈនោះនឹងមិនមានការកើតឡើងតទៅ គឺ សំយោជនៈ ៥
យ៉ាង ផ្សេងដោយ ទិដ្ឋិ , វិចិកិច្ឆា , សីលព្វតបរាមាស , ឥស្សា និង
មច្ឆរិយៈ នឹងមិនមានការកើតឡើងតទៅទៀត ដោយសោតាបត្តិមគ្គ ។

សំយោជនៈទាំងគូ គឺ កាមរាគៈ និងបដិយៈយ៉ាងគ្រោតគ្រោតនឹងមិន
មានការកើតឡើងតទៅដោយសកទាតាមិមគ្គ សំយោជនៈទាំងគូ គឺ កាមរាគៈ
និងបដិយៈដែលប្រព្រឹត្តទៅជាមួយគ្នាយ៉ាងល្អិត នឹងមិនមានការកើតឡើងតទៅ
ដោយអនាតាមិមគ្គ សំយោជនៈ ៣ យ៉ាង គឺ មាន , កវរាគ , និង អវិជ្ជា
នឹងមិនមានការកើតឡើងតទៅដោយអរហត្តមគ្គ ដោយហេតុណា លោកដឹង
ច្បាស់នូវហេតុនោះ ។ សូម្បីក្នុងបទថា ក្នុងសំឡេងជាដើម ក៏ន័យនេះដូចគ្នា ។
ម្យ៉ាងទៀត ក្នុងសេចក្តីនេះ គប្បីជ្រាបកថាដែលពោលដោយអាយតនៈ ដោយ
ពិស្តារតាមន័យដែលបានពោលទុកហើយក្នុង អាយតននិទ្ទេស ក្នុងគម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គ
នោះចុះ ។

១៧៣ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

ព្រះយោគាវចរ ពិចារណាលើញ្ញធម៌ក្នុងធម៌ទាំងឡាយរបស់ខ្លួនដោយ
ការកំណត់អាយតនៈខាងក្នុង ឬក្នុងធម៌ទាំងឡាយរបស់អ្នកដទៃ ដោយការ
កំណត់អាយតនៈខាងក្រៅ គឺ ក្នុងធម៌ទាំងឡាយរបស់ខ្លួនតាមកាល (ដ៏សម
គួរ) ឬរបស់អ្នកដទៃតាមកាល (ដ៏សមគួរ) ដោយប្រការយ៉ាងនេះ ។ ក៏
ក្នុងអាយតនបញ្ចុះនេះ សមុទយធម៌ និង វាយធម៌ គួរនាំចេញទៅដោយន័យ
នៃរូបាយតនៈ ដែលត្រាស់ទុកហើយក្នុងរូបក្លិននៃអាយតនៈ ក្នុងបណ្តាអរូបា-
យតនៈទាំងឡាយ ដែលត្រាស់ទុកក្នុងវិញ្ញាណក្លិននៃធម្មាយតនៈ ដែលត្រាស់
ទុកក្នុងខន្ធដ៏សេសថា ព្រោះអវិជ្ជាកើត ចក្ខុទើបកើត ។ មិនគួរសំដៅដល់
លោកុត្តរធម៌ ។ ពាក្យតម្កល់នេះទៅ មានន័យដូចដែលពោលមកនេះឯង ។

អរិយសច្ច ក្នុងអាយតន

សតិជាគ្រឿងកំណត់អាយតនៈ ក្នុងអាយតនបញ្ចុះនេះ ជាទុក្ខសច្ច
គប្បីប្រកបសេចក្តីដូចដែលពោលមកនេះ ហើយដឹងបដិបទាដែលជាហេតុនាំ
ចេញ (ចាកទុក្ខ) នៃភិក្ខុអ្នកកំណត់យកអាយតនៈជាអារម្មណ៍ ។ ពាក្យ
ដ៏សេស ក៏យ៉ាងនោះដូចគ្នា ។

(ចប់ អាយតនបញ្ចុះ)

ពោជ្ឈង្គបញ្ច

ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ លុះទ្រង់ចែកធម្មានុបស្សនាដោយអាយតនៈ

១៧៤ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងខាងក្នុង និងខាងក្រៅយ៉ាងនេះហើយ ឥឡូវនេះ ដើម្បីនឹង
ទ្រង់ចែកដោយពោជ្ឈន្ត្រៈ ទើបត្រាស់ ពាក្យមានជាអាទិ៍ថា **បុន ចបរំ ។**

បណ្ណាបទទាំងនោះ បទថា **ពោជ្ឈន្ត្រៈសុ** បានដល់ អង្គនៃបុគ្គលអ្នក
ជាប់នៅក្នុងការត្រាស់ជីវិត ។

បទថា **សន្តំ** បានដល់ មាននៅដោយការត្រឡប់បាន ។

បទថា **សតិសម្ពោជ្ឈន្ត្រៈ** បានដល់ អង្គនៃធម៌ជាគ្រឿងត្រាស់ជីវិត
ពោលគឺ **សតិ** ។

អត្ថនៃពាក្យថា សម្ពោជ្ឈន្ត្រៈ

អធិប្បាយថា ព្រះយោគាវចររមែងជីវិតគ្រប់សព្វក្នុងធម៌ ៧ នេះ ចាប់
ផ្ដើមពីប្រារព្ធចំពោះវិបស្សនា ព្រោះដូច្នោះ ធម៌ទាំង ៧ នោះ ទើបឈ្មោះថា
សម្ពោជ្ឈន្ត្រៈ ។ ម្យ៉ាងទៀត ព្រះយោគាវចរនោះភ្នាក់ គឺ ក្រោកឡើងអំពី
ការលង់លក់ក្នុងកិលេស ឬ ចាក់ធ្លុះសច្ចៈទាំងឡាយដោយធម្មសាមគ្គី ៧
ប្រការណា មានសតិជាដើម ធម្មសាមគ្គីនោះ ឈ្មោះថា **សម្ពោជ្ឈន្ត្រៈ** ។ ដែល
ឈ្មោះថា **សម្ពោជ្ឈន្ត្រៈ** ព្រោះជាអង្គនៃសម្ពោជ្ឈន្ត្រៈធម៌ ឬសម្ពោជ្ឈន្ត្រៈធម្មសាមគ្គី នោះ
។ ដោយហេតុនោះ លោកទើបពោលថា **សម្ពោជ្ឈន្ត្រៈ** ពោលគឺ **សតិ** ។
សូម្បីក្នុងសម្ពោជ្ឈន្ត្រៈដ៏សេស ក៏គប្បីជ្រាបអត្ថរបស់ពាក្យ ដោយន័យនេះដូច
គ្នា ។

១៧៤ អដ្ឋកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

បទថា **អសន្តំ** សេចក្តីថា មិនមានដោយការមិនត្រឡប់បាន ។ ក៏ក្នុង
បទទាំងឡាយមានជាអាទិ៍ថា **យថា ច អនុប្បន្នស្ស** មានវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ ៖

ការកើតឡើងនៃសតិសម្មាជ្ឈង្គ

សតិសម្មាជ្ឈង្គៈ នឹងមានការកើតឡើងយ៉ាងនេះ គឺ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ
ធម៌ជាដែលទីតាំងនៃសតិសម្មាជ្ឈង្គៈ ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយឧបាយដ៏ប្រពៃ
និងការធ្វើឲ្យច្រើនក្នុងធម៌ទាំងនោះ នេះជាអាហារ (បច្ច័យ) រមែងប្រព្រឹត្ត
ទៅដើម្បីឲ្យសតិសម្មាជ្ឈង្គៈដែលមិនទាន់កើត ឲ្យកើតឡើងផង ដើម្បីសេចក្តី
ចម្រើនក្រែលែង ដើម្បីការបរិបូណ៌នៃការចម្រើនសតិសម្មាជ្ឈង្គៈ ដែលកើត
ឡើងហើយផង ។ កាលសតិនោះមានធម៌ទាំងឡាយនោះឯង ដែលជាទីតាំង
នៃសតិសម្មាជ្ឈង្គៈ មានយោនិសោមនសិការ មានលក្ខណៈដូចពោលមក
ហើយនោះឯង កាលព្រះយោគាវចរញ៉ាំងយោនិសោមនសិការនោះ ឲ្យប្រព្រឹត្ត
ទៅក្នុងធម៌ទាំងនោះរឿយ ៗ សតិសម្មាជ្ឈង្គៈ រមែងកើតឡើង ។

ម្យ៉ាងទៀត ធម៌ ៤ ប្រការ រមែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីការកើតឡើងនៃ
សតិសម្មាជ្ឈង្គៈ គឺ **សតិសម្បជញ្ញ ១ ការរៀបចាកបុគ្គលអ្នករង្វេងក្រេបសតិ**
១ ការគប់កសមាគមនឹងបុគ្គលអ្នកមានសតិទាំងមាំ ១ កាពជាអ្នកបង្កាន់
ទៅរកសតិ ១ ។

ពិតណាស់ សតិសម្មាជ្ឈង្គៈ នឹងកើតឡើងក្នុងទី ៧ ស្ថាន មានការ

១៧៦ ព្រះសុតន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

ឈានទៅខាងមុខជាដើម ព្រោះមានសតិសម្បជញ្ញៈ ព្រោះរៀបបុគ្គលអ្នកវង្វែង ក្លែងសតិដូចការរក្សាអាហារទុក ព្រោះគប់កសមាគមជាមួយនឹងបុគ្គលអ្នក មានសតិតាំងមាំ ដូច ព្រះតិស្សទត្តត្ថេរ និង អកយត្ថេរ ជាដើម និងព្រោះជា អ្នកមានចិត្តបង្ហាន់ទៅដើម្បីឲ្យសតិតាំងឡើងក្នុងឥរិយាបថទាំងឡាយ មានការ អង្គុយ ការដេកជាដើម ។ លោកវ័មន៍ជីន៍ច្បាស់ថា ការបរិបូណ៌នៃការ ចម្រើនសតិសម្បជញ្ញៈនោះ ដែលកើតឡើងហើយដោយហេតុ ៤ យ៉ាងនេះ នឹងមានបានដោយអរហត្តមគ្គ ។

ការកើតឡើងនៃធម្មវិចយសម្បជញ្ញៈ

ចំណែកធម្មវិចយសម្បជញ្ញៈ មានការកើតឡើងយ៉ាងនេះថា ម្ចាស់ ភិក្ខុទាំងឡាយកុសលធម៌ និងអកុសលធម៌ទាំងឡាយ ។ ល ។ ធម៌ដែលមាន ចំណែកប្រហាក់ប្រហែលនឹងកណ្ណធម៌ និងសុក្កធម៌ពួកណា ការធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ដោយឧបាយដ៏ប្រពៃក្នុងធម៌ទាំងនោះ នេះជាអាហារ (បច្ច័យ) ប្រព្រឹត្តទៅ ដើម្បីឲ្យធម្មវិចយសម្បជញ្ញៈដែលមិនទាន់កើត ឲ្យកើតឡើងផង ដើម្បី ភិយ្យភាព ដើម្បីបរិបូណ៌នៃធម្មវិចយសម្បជញ្ញៈ ដើម្បីចម្រើនធម្មវិចយ- សម្បជញ្ញៈ ដើម្បីឲ្យធម្មវិចយសម្បជញ្ញៈបរិបូណ៌ផង ។

ម្យ៉ាងទៀត ធម៌ទាំង ៧ ប្រការ គឺ ការសាកសួរ ១ ការធ្វើវត្ថុឲ្យស្អាត ផ្លូវផង ១ ការធ្វើឥន្ទ្រិយ៍ឲ្យស្មើគ្នា ១ ការរៀបបុគ្គលអ្នកអាប័តតបញ្ញា ១ ការ

១៧៧ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

គប់រកសមាគមនឹងអ្នកមានបញ្ញា ១ ការពិចារណានូវការប្រព្រឹត្តដោយញាណ
ដ៏ជ្រាលជ្រៅ ១ ការបង្កើនចិត្តទៅក្នុងធម្មវិចយៈនោះ ១ រមែងប្រព្រឹត្តទៅ
ដើម្បីការកើតឡើងនៃធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈន្តៈ ។ ភាពជាអ្នកច្រើនដោយការ
សាកសួរទាក់ទងនឹងសេចក្តីនៃ ខន្ធ ធាតុ អាយតន ឥន្ទ្រិយ៍ ពល ពោជ្ឈន្ត
មគ្គ អន្តិយាន សមថ និង វិបស្សនា ឈ្មោះថា បរិបូជ្ជកតា ក្នុងបណ្តាធម៌ ៧
ប្រការនោះ ។

ការធ្វើវត្ថុទាំងខាងក្នុង និងខាងក្រៅឲ្យស្អាតជូរជង់ ឈ្មោះថា វត្ថុ-
វិសទកិរិយា ។ ព្រោះថា កាលណាសក់ ក្រចក និងរោម របស់លោកវៃង
ពេកទៅ ឬរាងកាយរបស់លោកមានរោគ (ទោស) ច្រើន និងមិនស្អាតស្អំ
ដោយភាពខ្វក់ គឺ ញើស កាលនោះវត្ថុដែលមាននៅក្នុងខាងក្នុងចិត្ត និង
មិនស្អាតជូរជង់ មិនបរិសុទ្ធ ។ តែកាលណា ចីវររបស់លោកចាស់សៅហ្មង
មានភ្លិន ឬ សេនាសនៈប្រឡាក់ប្រឡួស កាលនោះវត្ថុដែលមានក្នុងខាងក្រៅ
និងមិនស្អាតជូរជង់ មិនបរិសុទ្ធ ព្រោះដូច្នោះ វត្ថុខាងក្នុងលោកត្រូវធ្វើឲ្យស្អាត
ជូរជង់ ដោយការកោរសក់ជាដើមដោយការធ្វើរាងកាយឲ្យស្រាលសប្បាយ
ដោយការជម្រះទាំងខាងលើទាំងខាងក្រោមជាដើម (និង) ដោយការអប់
ឧណ្ណ ។

វត្ថុខាងក្រៅត្រូវធ្វើឲ្យស្អាតជូរជង់ ដោយការដេរ ការបោក ការជ្រលក់

១៧៨ ព្រះសុតន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

និងការធ្វើគ្រឿងប្រើប្រាស់ជាដើម ។ ព្រោះថា សូម្បីញាណក្នុងចិត្ត និង
ចេតសិកដែលកើតឡើង ព្រោះវត្ថុខាងក្នុង និងខាងក្រៅនេះ ដែលមិនស្អាត
ផ្សេងៗ ក៏នឹងមិនស្អាតផ្សេងៗ (ទៅដែរ) ដូចពន្លឺនៃអណ្តាតប្រទីប ដែលកើត
ឡើងដោយអាស្រ័យប្រឆេះ និងប្រេងដែលមិនស្អាតដូច្នោះ ដោយហេតុនោះ
ព្រះមានព្រះភាគទើបត្រាស់ថា ការធ្វើវត្ថុឲ្យស្អាតផ្សេងៗ រមែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បី
ការកើតឡើងនៃធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈន្តៈ ។

ការធ្វើឥន្ទ្រិយ៍មានសទ្ធាជាដើមឲ្យមានការស្មើគ្នា ឈ្មោះថា ការធ្វើ
ឥន្ទ្រិយ៍ឲ្យស្មើគ្នា ។ ព្រោះប្រសិនបើសទ្ធិន្ទ្រិយ៍របស់លោកមានកម្លាំង ឥន្ទ្រិយ៍
ក្រៅអំពីនេះទន់ខ្សោយ ។ តពីនោះទៅ វិរិយៈក៏មិនអាចនឹងធ្វើនាទីផ្គត់ផ្គង់ទុក
បាន សឥន្ទ្រិយ៍ក៏មិនអាចធ្វើនាទីប្រាកដបាន ។ សមាធិន្ទ្រិយ៍ក៏មិនអាចធ្វើនាទី
ដែលមិនរាយមាយបាន បញ្ញាក៏មិនអាចនឹងពិចារណាលើញប្បាសបាន ។
ព្រោះដូច្នោះ ព្រះយោគាវចរគប្បីឲ្យសទ្ធិន្ទ្រិយ៍នោះខ្សោយកម្លាំងទៅដោយការ
ពិចារណាដល់សភាវធម៌ ឬ ដោយមិនយកចិត្តទុកដាក់ដល់សទ្ធិន្ទ្រិយ៍នឹងមាន
កម្លាំង ។ ក៏ក្នុងសេចក្តីនេះមានរឿងរបស់ព្រះវក្កុលិជាតួយ៉ាង ។ តែបើវិ-
យិន្ទ្រិយ៍មានកម្លាំង សទ្ធិន្ទ្រិយ៍នឹងមិនអាចធ្វើនាទីបង្កើនចិត្តជឿបានឡើយ
ឥន្ទ្រិយ៍ក្រៅពីនេះ ក៏មិនអាចធ្វើនាទីផ្សេងក្រៅនេះបាន ព្រោះដូច្នោះព្រះយោគាវចរ
គប្បីឲ្យវិរិយិន្ទ្រិយ៍នោះថយចុះមក ដោយការចម្រើនបសុទ្ធិជាដើម ។ សូម្បី

១៧៩ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

ក្នុងសេចក្តីនោះ គប្បីសម្តែងរឿងរបស់ព្រះសោណាត្តរឿយៗ ។ សូម្បីក្នុង
ឥន្ទ្រិយ៍ដ៏សេសក៏គប្បីជ្រាបយ៉ាងនោះ កាលឥន្ទ្រិយ៍តែមួយមានកម្លាំង គប្បី
ជ្រាបថា ឥន្ទ្រិយ៍ក្រៅពីនេះក៏អស់សមត្ថភាពក្នុងនាទីរបស់ខ្លួន ។

តែក្នុងរឿងនេះ លោកសរសើរសទ្ធា និងបញ្ញាស្មើគ្នា ហើយសមាធិ
និងវិរិយៈស្មើគ្នាទុកដោយពិសេស ។ ព្រោះថា អ្នកមានសទ្ធាមានកម្លាំង
តែមានបញ្ញាខ្សោយនឹងមានសេចក្តីជ្រះថ្លាយ៉ាងងាយ គឺ ជ្រះថ្លាក្នុងវត្ថុដែល
មិនមែនវត្ថុ អ្នកមានបញ្ញាមានកម្លាំង (តែ) មានសទ្ធាទន់ខ្សោយ រមែងជា
បុគ្គលច្រើនទៅដោយការអួតអាង ពិចារណាដោយគំនិតខ្លួនឯង មិនជឿស្តាប់
អ្នកដទៃ មិនព្រមទទួលថ្នាំ មិនធ្វើកុសលមានទានជាដើម ដោយគិតខុសថា
កុសលនឹងមានបានដោយហេតុត្រឹមតែចិត្តប្បវេណី រមែងធ្លាក់នរក ។
(តែ) ព្រោះសទ្ធា និងបញ្ញាទាំងពីរនេះស្មើគ្នា គេនឹងជ្រះថ្លាក្នុងព្រះរតនត្រ័យ
តែម្យ៉ាង ។ ចំណែកសមាធិមានកម្លាំង តែវិរិយៈទន់ខ្សោយ កោសជ្ជៈ (ភាព
ខ្ជិលច្រអូស) និងគ្របសង្កត់ (លោក) ព្រោះសមាធិជាបក្សពួកនៃ
កោសជ្ជៈ ។ បើវិរិយៈមានកម្លាំង តែសមាធិទន់ខ្សោយ ឧទ្ធចូចៈ (ការរាយ-
មាយ) និងគ្របសង្កត់លោក ព្រោះវិរិយៈជាបក្សពួកនៃឧទ្ធចូចៈ ។ ក៏សមាធិ
ដែលប្រកបទៅដោយវិរិយៈនឹងមិនធ្លាក់ទៅក្នុងកោសជ្ជៈ ការខ្ជិលច្រអូស ។
វិរិយៈដែលប្រកបទៅដោយសមាធិ នឹងមិនធ្លាក់ទៅក្នុងអំណាចឧទ្ធចូចៈ ព្រោះ

១៨០ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

ដូច្នោះ ទើបគប្បីធ្វើសមាធិ និងវិរិយៈទាំងគូនោះឲ្យស្មើគ្នា ។

ម្យ៉ាងទៀត សម្រាប់អ្នកផ្ដើមបំពេញសមាធិ សទ្ធាសូម្បីនឹងមានកម្លាំង ក៏ប្រើបាន ។ កាលបើដូច្នោះ នឹងសម្រេចអប្បនាបាន ។ ក្នុងសមាធិ និងបញ្ញា សម្រាប់អ្នកផ្ដើមបំពេញសមាធិ ឯកគ្គតា (សមាធិ) មានកម្លាំងរមែងប្រើបាន ដោយថា កាលបើដូច្នោះ លោកក៏នឹងចាក់ធ្លុះអប្បនា ។ សម្រាប់អ្នកផ្ដើម បំពេញវិបស្សនាបញ្ញាមានកម្លាំងរមែងប្រើបាន ។ ដោយថា កាលបើដូច្នោះ លោកក៏នឹងចាក់ធ្លុះលក្ខណៈ (ព្រះត្រៃលក្ខណ៍) ។ ក៏ព្រោះឥន្ទ្រិយ៍ទាំងពីរ យ៉ាងនោះស្មើគ្នា អប្បនាក៏នឹងមានយ៉ាងពិតប្រាកដ ។ ចំណែកសតិមានកម្លាំង ប្រើបានក្នុងទីគ្រប់ស្ថាន ។ ព្រោះថា សតិនឹងរក្សាចិត្តទុកបានចាកការធ្លាក់ទៅ កាន់ខ្ទួច្ចៈ ដោយអំណាចនៃសទ្ធា វិរិយៈ និងបញ្ញាដែលជាបក្ខពួកនៃខ្ទួច្ចៈ នឹងរក្សាចិត្តទុកបានមិនឲ្យធ្លាក់ទៅកាន់កោសជ្ជៈដោយសមាធិ ដែលជាបក្ខពួក នៃកោសជ្ជៈ ព្រោះដូច្នោះ សតិនោះទើបត្រូវប្រាថ្នាក្នុងទីទាំងពួង ដូចក្នុងសម្ម គ្រប់យ៉ាងត្រូវការអំបិល និងដូចក្នុងរាជកិច្ចគ្រប់ប្រភេទ ត្រូវការអ្នកសម្រេច រាជការ ។ ដោយហេតុនោះ ទើបលោកពោលថា ក៏ឯសតិចាំបាច់ត្រូវប្រាថ្នា ក្នុងទីទាំងពួង ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ត្រាស់ទុកហើយ ។

ព្រោះហេតុអ្វី ?

ព្រោះថា ចិត្តមានសតិជាទីពឹងអាស្រ័យ ហើយសតិមានការរក្សាជា

១៨១ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

គ្រឿងប្រាកដ រៀរសតិចេញហើយ ការផ្គង និងការគ្របសង្កត់ចិត្ត នឹងប្រព្រឹត្ត ទៅមិនបាន ។

ការរៀរឲ្យឆ្ងាយអំពីបុគ្គលអ្នកអប្បឥតបញ្ញា គឺ អ្នកមិនមានបញ្ញា ឈានចុះក្នុងធម៌ប្រភេទមានខន្ធជាដើម ឈ្មោះថា ការរៀរបុគ្គលអ្នកអប្បឥត បញ្ញា ។ ការគប់រកបុគ្គលអ្នកប្រកបដោយបញ្ញាជាគ្រឿងពិចារណាឃើញ ការកើត និងការរលត់ដែលកំណត់លក្ខណៈ (ការកើតការរលត់) ៥០ យ៉ាង ឈ្មោះថា ការគប់រកបុគ្គលអ្នកមានបញ្ញា ។ ការពិចារណាប្រភេទនៃបញ្ញា ដ៏ជ្រាលជ្រៅ ដែលប្រព្រឹត្តទៅហើយក្នុងខន្ធទាំងឡាយដ៏ជ្រាលជ្រៅ ឈ្មោះថា ការពិចារណាដល់ការប្រព្រឹត្តទៅនៃញាណដ៏ជ្រាលជ្រៅ ។ ការដែលចិត្តនោះ បង្ហាន់ទៅដើម្បី ឲ្យធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈន្តៈតាំងឡើងក្នុងឥរិយាបថអង្គុយ និង ឥរិយាបថដេកជាដើម ឈ្មោះថា ការបង្ហាន់ចិត្តទៅក្នុងធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈន្តៈ នោះ ។ លោកដឹងច្បាស់ថា ក៏ធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈន្តៈនោះ ដែលកើតឡើង ហើយយ៉ាងនេះ នឹងមានការឲ្យការវិនាបិបូណ៌ដោយអរហត្តមគ្គ ។

ការកើតឡើងនៃវិរិយសម្ពោជ្ឈន្តៈ

វិរិយសម្ពោជ្ឈន្តៈ មានការកើតឡើងយ៉ាងនេះ គឺ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ អារព្ពធាតុ និក្ខមធាតុ បរក្ខមធាតុ មានការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយឧបាយដ៏ ប្រពៃ និង ការធ្វើឲ្យច្រើនក្នុងអារព្ពធាតុជាដើមនោះ នេះជាអាហារ (បច្ច័យ) និង

១៨២ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

ប្រព្រឹត្តទៅឲ្យវិរិយសម្ពោជ្ឈន្តៈដែលមិនទាន់កើត ឲ្យកើតឡើងផង ដើម្បីជា ភិយ្យភាព ដើម្បីភាពបរិបូណ៌ ដើម្បីសេចក្តីចម្រើន ដើម្បីការបរិបូណ៌នៃ វិរិយសម្ពោជ្ឈន្តៈដែលកើតឡើងហើយផង ។

ម្យ៉ាងទៀត ធម៌ ១១ ប្រការ គឺការពិចារណាលើញក្សយក្នុងអបាយ ១ ការលើញអានិសង្ស ១ ការពិចារណាលើញផ្លូវដំណើរទៅ ១ ការគោរព កោតក្រែងចំពោះបិណ្ឌបាត ១ ការពិចារណាលើញភាពជាធំដោយការៈជា ទាយាទ ១ ការពិចារណាលើញភាពជាធំរបស់ព្រះសាស្តា ១ ការពិចារណា លើញភាពជាធំដោយជាតិ ១ ការពិចារណាលើញភាពជាធំដោយជាមិត្ត សព្វហ្មចារី ១ ការរៀរចាកបុគ្គលអ្នកខ្ជិលច្រអូស ១ ការគប់រកបុគ្គល អ្នកប្រារព្ធសេចក្តីព្យាយាម ១ ភាពជាអ្នកមានចិត្តបង្ហាន់ទៅក្នុងវិរិយស- ម្ពោជ្ឈន្តៈនោះ ១ រមែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីកើតនៃវិរិយសម្ពោជ្ឈន្តៈ ។

ក្នុងធម៌ ១១ ប្រការនោះ គប្បីជ្រាបការវិនិច្ឆ័យដូចតទៅនេះ ៖

យើងមិនអាចដើម្បីឲ្យវិរិយសម្ពោជ្ឈន្តៈ កើតឡើងក្នុងវេលាសោយ ទុក្ខយ៉ាងខ្លាំង ចាប់ផ្តើមតាំងតែពីកម្មករណ៍ដោយគ្រឿងចង ៥ ប្រការ ក្នុង នរកទាំងឡាយក្តី ក្នុងវេលាត្រូវចាប់ដោយគ្រឿងចាប់សត្វទឹក មានការបង់ សំណាញ់ និងដាក់ទ្រូជាដើម និងក្នុងវេលាដែលអូសរទេះជាដើម ទៅនៃសត្វ អ្នកត្រូវបញ្ជាដោយការចាក់ដោយជន្លួញ និងវាយដោយខ្សែត្រីជាដើមក្នុងកំណើត

១៤៣ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

តិរច្ឆានក្តី ក្នុងវេលាសោយទុក្ខដោយការស្រែកឃ្លានអស់វេលាច្រើនពាន់ឆ្នាំខ្លះ មួយពុទ្ធនរខ្លះ ក្នុងវិស័យនៃប្រេតក្តី ក្នុងវេលាសោយទុក្ខមានខ្យល់ និងកំដៅ ជាដើម ដោយអត្តភាពដែលមានត្រឹមតែស្បែកដណ្តប់ឆ្អឹងប៉ុណ្ណោះ (ខ្ពស់) ប្រមាណ ៦០ ហត្ថ និង ៨០ ហត្ថក្នុងពួកអសុរឈ្មោះ កាឡកញ្ជិក ក្តី ម្នាល ភិក្ខុទាំងឡាយ វេលានេះនោះឯង ជាវេលាដែលអ្នកនឹងបំពេញសេចក្តីព្យាយាម^(១) សូម្បីកាលអ្នកពិចារណាយើញក៏យក្នុងអបាយដូចពណ៌នាមកនេះ វិរិយ- សម្មាជ្ឈង្គៈក៏នឹងកើតឡើង ។ វិរិយសម្មាជ្ឈង្គៈក៏នឹងកើតឡើង សូម្បីដល់ អ្នកឃើញអាទិសង្ស្រ (នៃសេចក្តីព្យាយាម) យ៉ាងនេះថា អ្នកខ្ញុំលច្រអូស មិនអាចនឹងបាន នវលោកុត្តរធម៌ អ្នកប្រារព្ធសេចក្តីព្យាយាមប៉ុណ្ណោះ ទើប អាចបាន នេះជាអាទិសង្ស្រនៃវិរិយៈ ។

វិរិយសម្មាជ្ឈង្គៈ នឹងកើតឡើង សូម្បីដល់អ្នកពិចារណាយើញដំណើរ ផ្លូវយ៉ាងនេះថា អ្នកគប្បីដើរផ្លូវដែលព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ ព្រះបច្ចេកពុទ្ធជាម្ចាស់ និងមហាសាវ័កនៃព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ទាំងអស់ ស្តេចបានធ្វើដំណើរទៅ និងដើរ ទៅហើយ ហើយផ្លូវនោះអ្នកខ្ញុំលច្រអូសមិនអាចនឹងធ្វើដំណើរទៅបាន ។

វិរិយសម្មាជ្ឈង្គៈ មែងកើតឡើង សូម្បីដល់ភិក្ខុអ្នកមានការគោរព

(១) បាថៈថា កាលោតិ ឯវំ ច្បាប់ភូមាជា កាលោ វិរិយការណាយាតិ ឯវំ ប្រែតាមច្បាប់ ភូមា ។

១៨៤ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

កោតក្រែងចំពោះបិណ្ឌបាត ដូចដែលកើតឡើងដល់ ព្រះមហាមិត្តត្រូវ យ៉ាង
នេះថា ពួកជនអ្នកទំនុកបម្រុងអញ្ញដោយបច្ច័យ មានបិណ្ឌបាតជាដើមទាំងនេះ
មិនមែនញាតិរបស់អញឡើយ មិនមែនទាសកម្មកររបស់អញ ទាំងគេមិនបាន
ឲ្យបិណ្ឌបាតជាដើម ដ៏ប្រណីតដល់អញដោយគិតថា ពួកយើងនឹងតាំងនៅបាន
ព្រោះអាស្រ័យអាត្មាអញ ការពិត គឺ គេសង្ឃឹមថា សក្ការៈរបស់ខ្លួននឹងមាន
ផលច្រើន ទើបនាំគ្នាថ្វាយ សូម្បីព្រះសាស្ត្រក៏ទ្រង់មិនបានឃើញយ៉ាងនេះថា
ភិក្ខុនេះ បរិភោគបច្ច័យទាំងនេះហើយ នឹងជាអ្នកមានកាយមាំមួននៅយ៉ាង
សប្បាយ ទ្រង់បានអនុញ្ញាតទុកដល់អ្នក ដោយពិតទ្រង់បានអនុញ្ញាតបច្ច័យ
ទាំងនោះព្រោះទ្រង់បំណងថា ភិក្ខុនេះកាលបរិភោគបច្ច័យទាំងនេះ នឹងបំពេញ
សមណធម៌ ហើយរួចផុតចាកទុក្ខ ឥឡូវនេះ អ្នកខ្ញុំល្មមស្រឡាត់មិនកោត
ក្រែងចំពោះបិណ្ឌបាតនោះ ព្រោះដែលឈ្មោះថា ការកោតក្រែងចំពោះបិណ្ឌបាត
នឹងមានដល់ភិក្ខុអ្នកប្រារព្ធសេចក្តីព្យាយាមប៉ុណ្ណោះ ។

រឿងព្រះមហាមិត្តត្រូវ

បានជ្រាបថា ព្រះថេរៈ អាស្រ័យនៅក្នុងទីមួយឈ្មោះថា កស្សកលេណៈ
មានមហាឧបាសិកាម្នាក់នៅក្នុងគោចរគ្រាមរបស់ព្រះថេរៈនោះ បានបដិបត្តិ
ព្រះថេរៈដូចកូនប្រុស ។ ថ្ងៃមួយមុនពេលចូលព្រៃ គាត់បានប្រាប់កូនស្រីថា
នាង អង្គរនៅទីនោះ ទឹកដោះនៅទីនោះ ទឹកដោះថ្នាំនៅទីនោះ ទឹកអំពៅនៅទី

១៨៥ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

នោះ ក្នុងវេលាដែលលោកម្ចាស់ជាបងប្រុសរបស់កូនឯងមក កូនចូរដាំបាយ ថ្វាយព្រមនឹងទឹកដោះ ទឹកដោះថ្លា និងទឹកអំពៅ កូនចូរបរិភោគដែរទៅ ចំណែក ម៉ែស៊ីបាយកកនឹងទឹកជ្រក់បានហើយ ។

កូនស្រីសួរថា ពេលថ្ងៃម៉ែនឹងពិសាអ្វីទៅម៉ែ ? ម៉ែប្រាប់ថា កូនចូរ យកអង្ករខ្ទេច (កញ្ចុនអង្ករ) ដាំឲ្យជាបបរជូរជាក់ជ្រក់ទៅ តាំងទុកចុះកូន ។ ព្រះថេរៈដណ្តប់ចីវរហើយ នាំបាត្រចេញ បានឮសំឡេងនោះហើយពោល ទូន្មានខ្លួនថា បានឮថា មហាឧបាសិកាបរិភោគបាយកកនឹងទឹកជ្រក់ សូម្បីពេល ថ្ងៃនឹងត្រូវបរិភោគបបរជាមួយទឹកជ្រក់ទៀត ។ តែប្រាប់ (ឲ្យដាំបាយ) ដោយអង្ករស្រូវចាស់ជាដើម ដើម្បីប្រយោជន៍ដល់អាត្មាអញ ឯនាងមិនបាន ប្រាថ្នាស្រែចំការ ភក្តី សំពត់ អំពីអត្តាអញទេ តែប្រាថ្នាសម្បត្តិ ៣ ទើបថ្វាយ អាត្មាអញនឹងអាចឲ្យសម្បត្តិទាំងនោះដល់នាង ឬថា នឹងមិនអាចទេ ឯបិណ្ឌ- បាតនេះដែលអត្តាអញនៅមានរាគៈ ទោសៈ និងមោហៈ មិនអាចនឹងទទួល បាន ទើបយកបាត្រច្រកចូលថង់បិទទុក ហើយត្រឡប់ទៅកាន់កស្សកលេណៈ វិញ យកបាត្រទុកក្រោមគ្រែ ពាក់ចីវរទុកលើស្នូចីវរ គិតថា អាត្មាអញមិន ទាន់សម្រេចព្រះអរហត្តផលដរាបណា នឹងមិនចេញទៅដរាបនោះ អង្គុយព្យាយាម ដោយសេចក្តីមិនប្រមាទ ជាកិក្ខុរក្សាខ្លួននៅមិនប្រមាទ រហូតអស់កាលយូរ ចម្រើនវិបស្សនា សម្រេចអរហត្តមុនឆាន់នោះឯង ជាព្រះមហាវិណាស្រព

១៨៦ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

ញញឹមញញែមចេញមកដូចជាផ្កាបទុមដែលរីកស្រស់ដូច្នោះ ទេវតាដែលស្ថិត នៅហ្នឹងដើមឈើជិតទ្វារគុហា (ឃើញលោកហើយ) បន្តិឌ្ឋទានយ៉ាងនេះថា ៖

បពិត្របុរសអាជានេយ្យ ខ្ញុំម្ចាស់សូមមស្ការក្រាបថ្វាយ
បង្គំដល់លោក បពិត្រលោកដ៏ប្រសើរ ខ្ញុំម្ចាស់សូមថ្វាយ
បង្គំចំពោះលោក បពិត្រលោកអ្នកនិរទុក្ខ លោកលះអាសវៈ
បានហើយ ទើបជាអ្នកសមគួរទទួលទក្ខិណា ។

ដូច្នោះហើយ ពោលថា លោកម្ចាស់ពួកស្រ្តីចាស់ថ្វាយភិក្ខុដល់ព្រះ-
អរហន្តដូចលោកដែលចូលទៅទទួលបិណ្ឌបាតហើយ នឹងរួចផុតទុក្ខបាន ។

ព្រះថេរៈក្រោកឡើងបើកទ្វារមើលវេលាជ្រាបថា នៅព្រឹកនៅឡើយ
ទើបឱបបាត្រ ឃុំចម្រើនចូលទៅកាន់ស្រុក ។ ចំណែកកូនស្រីត្រៀមកត្តហើយ
(ក៏ចេញមក) អង្គុយចាំមើលផ្លូវត្រង់ទ្វារ ដោយសង្ឃឹមថា លោកបងរបស់
យើងនឹងមកឥឡូវនេះ នឹងមកឥឡូវនេះ ។ កាលព្រះថេរៈមកដល់ទ្វារផ្ទះ
នាងក៏ទទួលបាត្រទៅដាក់តំនូតបាយដែលផ្សំដោយទឹកដោះ ផ្សំដោយទឹកដោះថ្លា
និងទឹកអំពៅរហូតពេញហើយ នាំយកទៅប្រគេនដល់ដៃ ។ ព្រះថេរៈធ្វើការ
អនុមោនាថា ចូរមានសេចក្តីសុខចុះ ដូច្នោះ ហើយគេចចេញទៅ ។ ចំណែក
កូនស្រីនោះ ក៏បានឈរមើលលោកភ្លេចខ្លួន ។ ព្រោះវេលានោះ ឆវីវណ្ណ
របស់ព្រះថេរៈផ្សំផងក្រែលែងណាស់ ឥន្ទ្រិយ៍ទាំងឡាយក៏ស្រស់ថ្លា ដួងភ្នែក

១៨៧ អដ្ឋកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

ក៏ស្រស់បស់ត្រចះត្រចង់យ៉ាងក្រៃលែង ដូចផ្លែត្នោតទុំដែលជ្រុះចាកទងដូច្នោះ ។

មហាឧបាសិកាត្រឡប់អំពីព្រៃ សួរថា នាងលោកបងរបស់កូនមក ហើយឬ ?

នាងបានតំណាលរឿងរ៉ាវទាំងអស់ឲ្យស្តាប់ ។ ឧបាសិកាជ្រាបថា ថ្ងៃ នេះ កិច្ចបញ្ជីជិតនៃកូនប្រុសរបស់យើង ដល់ទីបំផុតហើយ ទើបនិយាយថា កូនអើយ បងប្រុសរបស់ឯងនៅអភិរម្យមិនឡើយណាយក្នុងព្រះពុទ្ធសាសនា ទេ ។

វិរិយសម្ពោជ្ឈន្ត្រៈ រមែងកើតឡើងដល់ភិក្ខុអ្នកពិចារណាយើញភាព ក្រៃលែងនៃមតិក ក៏ឯមតិករបស់ព្រះសាស្តា គឺ អរិយទ្រព្យ ៧ ជាប់របស់ធំ ក្រៃលែង អ្នកខ្លិលប្រអូសមិនអាចទទួលមតិកនោះទុកបាន ដូចយ៉ាងថា មាតា បិតារមែងកម្ចាត់បង់បុត្រដែលខ្លិលខូចឲ្យចេញចាកគំនរមតិក ដោយសម្គាល់ថា អានេះ មិនមែនកូនរបស់អញ (តទៅទៀត) ព្រោះបច្ច័យ (គឺការកាត់ផ្តាច់) របស់ឪពុកម្តាយនោះ បុត្រដែលខូចខិលនោះ រមែងមិនបានទទួលមតិកយ៉ាង ណា សូម្បីភិក្ខុអ្នកខ្លិលប្រអូសក៏ដូច្នោះ នឹងមិនបានទទួលមតិក គឺ អរិយទ្រព្យ នេះ ភិក្ខុអ្នកប្រារព្ធនូវសេចក្តីព្យាយាមប៉ុណ្ណោះទើបនឹងទទួលបាន ។

វិរិយសម្ពោជ្ឈន្ត្រៈ រមែងកើតឡើងដល់ភិក្ខុ អ្នកសូម្បីពិចារណាដល់ភាព អស្ចារ្យរបស់ព្រះសាស្តាយ៉ាងនេះថា ព្រះសាស្តាជាម្ចាស់ អស្ចារ្យណាស់

១៨៨ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

ព្រោះថា ក្នុងវេលាដែលព្រះសាស្តា ទ្រង់ចុះចាប់បដិសន្ធិក្នុងព្រះគភ៌ព្រះមាតា ក្តី ក្នុងពេលស្តេចចេញសាងមហាអភិទេស្ត្រមណីក្តី ក្នុងពេលត្រាស់ដឹងអនុ- ត្តរសម្ពោធិញ្ញាណក្តី ក្នុងពេលសម្តែងព្រះធម្មចក្កក្តី ក្នុងពេលទ្រង់សម្តែង យមកប្បាដិហារ្យក្តី ស្តេចចុះអំពីទេវលោក និងដាក់ព្រះជន្មាយុសន្ធារក្តី មុនលោកធាតុក៏កម្រើកញាប់ញ័រ គួរហើយឬ ដែលឯងបួសក្នុងសាសនា នៃព្រះសាស្តាបែបនេះហើយ នឹងមកខ្ជិលច្រអូស ។

វិរិយសម្ពោជ្ឈន្ត្រៈ រមែងកើតឡើងដល់ភិក្ខុអ្នកសូម្បីពិចារណាដល់ ភាពក្រៃលែងនៃជាតិ (កំណើត) យ៉ាងនេះថា សូម្បីលោកពោលដោយ កំណើត ឥឡូវនេះឯងក៏មិនមែនមនុស្សដែលមានកំណើតថាកទាប ឯងមក អំពីត្រកូលនៃព្រះបាទមហាសម្មត្តៈ មិនហាយឡើយ (នឹងមនុស្សវណ្ណៈដទៃ) ទាំងបានកើតក្នុងព្រះរាជវង្សនៃព្រះបាទឱក្ការាជ បានជាព្រះនត្តានៃព្រះបាទ សុទ្ធាទនមហារាជ និងព្រះនាងមហាយាយាទេវី (និង) ជាព្រះកនិដ្ឋភាតា របស់ព្រះម្ចាស់បង្កិលហុល ដែលធម្មតាថា ឯងបានជាជិនបុត្របែបនេះ នឹង រាល់តែខ្ជិលច្រអូសមិនសមគួរឡើយ ។

វិរិយសម្ពោជ្ឈន្ត្រៈ រមែងកើតឡើងដល់ភិក្ខុអ្នកសូម្បីពិចារណាដល់ ភាពក្រៃលែងនៃមិត្តសព្វហូចារីយ៉ាងនេះថា ព្រះសារីបុត្រ ព្រះមោគ្គល្លាន និងព្រះអសីតិមហាសារីក ចាក់ធ្លុះលោកុត្តរធម៌ដោយសេចក្តីព្យាយាម ដោយ

១៨៩ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

ពិត ឯងនឹងធ្វើដំណើរទៅតាមផ្លូវនៃមិត្តសព្វហ្មធារីទាំងនោះ ឬនឹងមិនធ្វើដំណើរ
ទៅតាម ។

វិរិយសម្ពោជ្ឈង្គៈ រមែងកើតឡើងដល់ភិក្ខុ អ្នករៀរចាកបុគ្គលដែល
ខ្ជិលច្រអូស រលាស់ចោលសេចក្តីព្យាយាមផ្លូវកាយ និងផ្លូវចិត្ត ប្រៀបដូច
ពស់រែកហលហាល ដោយហេតុតឹងពោះ ព្រោះបរិភោគអាហារច្រើនហួស
កំណត់ ដល់ភិក្ខុអ្នកគប់រកបុគ្គលដែលមានខ្លួនតាំងមាំ ប្រារព្ធសេចក្តីព្យាយាម
ទាំងដល់ភិក្ខុអ្នកមានចិត្តបង្ហាន់ទៅ ដើម្បីឲ្យកើតសេចក្តីព្យាយាមក្នុងឥរិយាបថ
ទាំងឡាយ មានឥរិយាបថឈរ និងអង្គុយជាដើម ។

កាលវិរិយសម្ពោជ្ឈង្គៈនោះកើតឡើងហើយយ៉ាងនេះ ភិក្ខុរមែងជ្រាប
ច្បាស់ថា ការចម្រើនពេញលេញ (នៃវិរិយសម្ពោជ្ឈង្គ) មានបានដោយ
ព្រះអរហត្តមគ្គ ។

ការកើតឡើងនៃបីតិសម្ពោជ្ឈង្គ

បីតិសម្ពោជ្ឈង្គៈរមែងកើតឡើងយ៉ាងនេះ គឺ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ធម៌
ទាំងឡាយដែលជាទីតាំងនៃបីតិសម្ពោជ្ឈង្គៈ មានការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយប្រពៃ
និងការធ្វើឲ្យច្រើនក្នុងធម៌នោះ នេះជាអាហារ (បច្ច័យ) ដើម្បីឲ្យបីតិ-
សម្ពោជ្ឈង្គៈដែលនៅមិនទាន់កើត ឲ្យកើតឡើង ឬប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីឲ្យបីតិ-
សម្ពោជ្ឈង្គៈដែលកើតឡើងហើយ ឲ្យជាកិរិយាកាត ។

១៧០ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

ក្នុងព្រះពុទ្ធវចនៈនោះ បីតិវុទ្ធានុវិចិត្ត ឈ្មោះថា ធម៌ដែលជាទីតាំងនៃ បីតិសម្ពោជ្ឈន្តៈ ការធ្វើទុកក្នុងចិត្ត ដែលឲ្យបីតិសម្ពោជ្ឈន្តៈនោះកើតឡើង ឈ្មោះថា ការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយឧបាយដ៏ប្រពៃ ។

ម្យ៉ាងទៀត ធម៌ ១១ ប្រការ គឺ ពុទ្ធនុស្សតិ ១ ធម្មានុស្សតិ ១ សង្ឃានុស្សតិ ១ សីហានុស្សតិ ១ បាគានុស្សតិ ១ ទេវតានុស្សតិ ១ ឧបសមនុស្សតិ ១ ការចៀសវាងបុគ្គលដែលមានទោស ១ ការសេពគប់ រកបុគ្គលដែលមានគុណ ១ ការពិចារណាដល់ព្រះសូត្រដែលជាទីតាំងនៃ សេចក្តីជ្រះថ្លា ១ ភាពជាអ្នកបង្កើនចិត្តទៅក្នុងបីតិសម្ពោជ្ឈន្តៈនោះ ១ ។ រមែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីការកើតឡើងនៃបីតិសម្ពោជ្ឈន្តៈ ។

អធិប្បាយថា ចំពោះភិក្ខុជាអ្នកព្យាយាមរព្វកដល់ព្រះពុទ្ធគុណបីតិសម្ពោជ្ឈន្តៈ រមែងកើតឡើងជ្រុយទៅសព្វសព្វវិញ្ញាណកាយរហូតដល់ឧបចារសមាធិ ។ ចំពោះភិក្ខុដែលព្យាយាមរព្វកដល់ព្រះធម្មគុណ ព្រះសង្ឃគុណក្តី អ្នកពិចារណាដល់ចតុប្បារិសុទ្ធិសីលដែលរក្សាទុកមិនដាច់ រហូតអស់កាលយូរក្តី បីតិសម្ពោជ្ឈន្តៈ ក៏រមែងកើតឡើងបាន ។

សូម្បីចំពោះគ្រហស្ថ អ្នកពិចារណាដល់សីល ១០ សីល ៥ ក្តី អ្នក ថ្វាយកោដនដ៏ប្រណីតដល់លោកអ្នកជាសព្វហ្មធារី ក្នុងគ្រាកើតទុព្ពិក្ខុភ័យជា ដើម ហើយពិចារណាដល់ការបរិច្ចាគ (របស់ខ្លួន) ថា យើងបានថ្វាយយ៉ាង

១៩១ អដ្ឋកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

នេះក្តី បីតិសម្មាជ្ឈង្គៈនឹងកើតឡើងបាន ។

ម្យ៉ាងទៀត ចំពោះគ្រហស្ថអ្នកពិចារណាដល់ទានដែលថ្វាយដល់លោក
អ្នកមានសីលក្នុងកាលដូច្នោះក្តី បានពិចារណាយើញថា ទេវតាប្រកបដោយ
គុណទាំងឡាយណា ទើបដល់ភាពជាទេវតា គុណទាំងនោះមាននៅក្នុងខ្លួនក្តី
បីតិសម្មាជ្ឈង្គៈក៏កើតឡើងបាន ។

ចំពោះភិក្ខុ អ្នកពិចារណាយើញកិលេស ដែលគ្របសង្កត់បានហើយ
ដោយសមាបត្តិថា (កិលេសទាំងនេះ) មិនកើតឡើងអស់វេលា ៦០ ឆ្នាំខ្លះ
៧០ ឆ្នាំខ្លះក្តី អ្នកចៀសវាងបុគ្គលសៅហ្មងដែលប្រាកដច្បាស់ដោយការមិនធ្វើ
សេចក្តីគោរពក្នុងកាលបានឃើញព្រះចេតិយ ឃើញដើមពោធិព្រឹក្ស ទាំង
ឃើញព្រះថេរៈអ្នកឈ្មោះថា ដូចជាលំអងធូលី (ដែលជាប់) លើដំបូល
ព្រោះមិនមានសេចក្តីជ្រះថ្លា និងសេចក្តីស្រឡាញ់ក្នុងព្រះរតនត្រៃ មានព្រះពុទ្ធ
ជាម្ចាស់ជាដើមក្តី ដែលសេពគប់អ្នកបរិសុទ្ធ មានចិត្តទន់ភ្លន់ ច្រើនដោយ
សេចក្តីជ្រះថ្លាក្នុងព្រះរតនត្រៃ មានព្រះពុទ្ធជាម្ចាស់ជាដើមក្តី អ្នកពិចារណា
ដល់ព្រះសូត្រ ដែលជាហេតុឲ្យកើតសេចក្តីជ្រះថ្លា សម្តែងគុណរបស់ព្រះ-
រតនត្រៃក្តី អ្នកមានចិត្តបង្ហោនទៅដើម្បីឲ្យកើតបីតិ ក្នុងឥរិយាបថឈរ និង
អង្គុយជាដើមក្តី បីតិសម្មាជ្ឈង្គៈ រមែងកើតឡើងបាន ។

ក៏កាលបីតិសម្មាជ្ឈង្គៈនោះ កើតឡើងហើយយ៉ាងនោះ ភិក្ខុរមែងដឹង

១៩២ ព្រះសុតន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

ច្បាស់ថា ការចម្រើនដោយបរិបូណ៌ (នៃបីតិសម្ពោជ្ឈន្តៈ) បានដោយអរហត្តមគ្គ ។

ការកើតឡើងរបស់បស្សន្តិសម្ពោជ្ឈន្ត

បស្សន្តិសម្ពោជ្ឈន្តៈរមែងកើតឡើងយ៉ាងនេះ គឺ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ កាយបស្សន្តិ ចិត្តបស្សន្តិ មានការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយឧបាយដ៏ប្រពៃ និងការធ្វើឲ្យច្រើនក្នុងកាយបស្សន្តិនោះ នេះជាអាហារ (បច្ច័យ) ឲ្យបស្សន្តិសម្ពោជ្ឈន្តៈដែលមិនទាន់កើត ឲ្យកើតឡើង ឬ រមែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីឲ្យបស្សន្តិសម្ពោជ្ឈន្តៈដែលកើតឡើងហើយ ឲ្យបរិបូណ៌ជាភិយ្យភាព ។

ម្យ៉ាងទៀត ធម៌ ៧ ប្រការ គឺ ការបរិភោគភោជនដ៏ប្រណីត ១ ការសេពសុខតាមរដូវ ១ ការសេពសុខតាមឥរិយាបថ ១ ភាពជាអ្នកមានមជ្ឈត្តប្បយោគ ១ ការចៀសវាងបុគ្គលអ្នកមានកាយរសាប់រសល់ ១ ការគប់រកបុគ្គលអ្នកមានកាយស្ងប់ ១ ភាពជាអ្នកបង្កើនចិត្តទៅក្នុងបស្សន្តិសម្ពោជ្ឈន្តៈនោះ ១ រមែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីការកើតឡើងនៃបស្សន្តិសម្ពោជ្ឈន្តៈ ។

អធិប្បាយថា ចំពោះភិក្ខុដែលបរិភោគភោជន ដែលជាទីសប្បាយមានរសជាតិឆ្ងាញ់ប្រណីតក្តី អ្នកសេពរដូវជាទីសប្បាយក្នុងបណ្តារដូវត្រជាក់ និងរដូវក្តៅ និងឥរិយាបថជាទីសប្បាយក្នុងបណ្តាឥរិយាបថឈរជាដើមក្តី បស្សន្តិ

១៩៣ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

រមែងកើតឡើង ។

ចំណែកភិក្ខុណាមានលក្ខណនិស្ស័យជាមហាបុរស រមែងអត់ធន់ចំពោះ រដូវ និងឥរិយាបថទាំងពួងបានយ៉ាងក្រៃលែង ពាក្យនេះលោកមិនបានពោល សំដៅយកភិក្ខុនោះទេ ។

ចំពោះភិក្ខុណា មានរដូវ និងឥរិយាបថដែលជាសកាគៈ (ដែលជាទី សប្បាយ) និងវិសកាគៈ (អសប្បាយ) បស្ស្ទិរមែងកើតឡើងដល់ភិក្ខុ នោះឯង សូម្បីលោកវៀររដូវ និងឥរិយាបថដែលជាវិសកាគៈចេញ ហើយ សេពរដូវ និងឥរិយាបថដែលជាសកាគៈ ។

ការពិចារណាលើញថាខ្លួន និងអ្នកដទៃមានកម្មជាបស្ចុន លោក ហៅថា មជ្ឈត្តប្បយោគ បស្ស្ទិរមែងកើតឡើងបាន ព្រោះមជ្ឈត្តប្បយោគនេះ ។

ភិក្ខុត្រូវចៀសវាងបុគ្គលអ្នកមានកាយសាបរសល់ អ្នកដើរបៀតបៀន បុគ្គលដទៃគ្រប់វេលាដោយដុំដី និងកំណាត់ឈើជាដើម ត្រូវគប់រកបុគ្គលអ្នក មានកាយស្ងប់ អ្នកសង្រួមដៃ និងជើងក្តី អ្នកមានចិត្តបង្ហាន់ទៅដើម្បីឲ្យកើត បស្ស្ទិរក្នុងឥរិយាបថទាំងឡាយ មានឈរ និងអង្គុយជាដើមក្តី បស្ស្ទិរមែង កើតឡើងបាន ។

កាលបស្ស្ទិរម្តោជ្ឈន្តៈកើតឡើងហើយយ៉ាងនោះ ភិក្ខុរមែងដឹងច្បាស់ ថាការបរិបូណ៌ (នៃបស្ស្ទិរម្តោជ្ឈន្តៈ) រមែងមានដោយអរហត្តមគ្គ ។

ការកើតឡើងនៃសមាធិសម្ពោជ្ឈន្ត

សមាធិសម្ពោជ្ឈន្តៈរមែងកើតឡើងយ៉ាងនេះ គឺ ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ សមថនិមិត្ត ដែលជាអព្យគ្គនិមិត្ត មានការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយឧបាយដ៏ប្រពៃ និងការធ្វើឲ្យច្រើនក្នុងសមថនិមិត្តនោះ នេះជាអាហារ (បច្ច័យ) ឲ្យសមាធិសម្ពោជ្ឈន្តៈដែលមិនទាន់កើត កើតឡើង ឬរមែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីឲ្យសមាធិសម្ពោជ្ឈន្តៈដែលកើតឡើងហើយចម្រើនបរិបូណ៌ ក្នុងសមាធិសម្ពោជ្ឈន្តៈនោះ សមថនិមិត្តជាសមថៈផង ឈ្មោះថា ជាអព្យគ្គនិមិត្ត ព្រោះអត្តថាមិនរាយមាយផង ។

ម្យ៉ាងទៀត ធម៌ ១១ ប្រការ គឺ ការធ្វើវត្ថុឲ្យស្អាតបរិសុទ្ធិ ១ ការធ្វើឥន្ទ្រិយ៍ឲ្យស្មើគ្នា ១ ភាពជាអ្នកឈ្លាសវៃក្នុងនិមិត្ត ១ ការលើកចិត្តឡើងក្នុងសម័យ (ដែលគួរលើក) ១ ការសង្កត់ចិត្តក្នុងសម័យ (ដែលគួរសង្កត់) ១ ការធ្វើចិត្តឲ្យរីករាយក្នុងសម័យ (ដែលគួរធ្វើឲ្យរីករាយ) ១ ការសម្ងាត់មើលចិត្តព្រងើយ ៗ ក្នុងសម័យ (ដែលគួរសម្ងាត់មើល) ១ ការចៀសវាងបុគ្គលអ្នកមានចិត្តមិនជាសមាធិ ១ ការគប់រកបុគ្គលអ្នកមានចិត្តជាសមាធិ ១ ការពិចារណាល្អាន និងវិមោក្ខ ១ ភាពជាអ្នកបង្កើនចិត្តទៅក្នុងសមាធិសម្ពោជ្ឈន្តៈ ១ រមែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីការកើតឡើងនៃសមាធិសម្ពោជ្ឈន្តៈ ។

១៩៣ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

បណ្ឌាធម៌ ១១ ប្រការនោះ ការធ្វើវត្ថុឲ្យស្អាតបរិសុទ្ធិ និងការធ្វើ
ឥន្ទ្រិយ៍ឲ្យប្រព្រឹត្តទៅស្មើគ្នា គប្បីជាបតាមន័យដែលបានពោលហើយនោះចុះ ។

ភាពជាអ្នកឈ្លាសវៃក្នុងការរៀនកសិណនិមិត្ត ឈ្មោះថា ភាពជាអ្នក
ឈ្លាសវៃក្នុងនិមិត្ត ។

បទថា **សមយេ ចិត្តស្ស បគ្គណ្ណនតា** (ការផ្តន្ទិចចិត្តក្នុងសម័យ
ដែលគួរផ្តន្ទិ) មានអធិប្បាយថា ក្នុងសម័យណា ចិត្តជាធម្មជាតិរញ្ជា ដោយ
ហេតុទាំងឡាយ មានសេចក្តីព្យាយាមតិចតួចហួសប្រមាណជាដើម ការលើក
ចិត្តនុ៎ះ ក្នុងសម័យនោះ ដោយការញ៉ាំងធម្មវិចយសម្ពោជ្ឈន្តៈ វិរយសម្ពោជ្ឈន្តៈ
និងបីតិសម្ពោជ្ឈន្តៈឲ្យកើតឡើងព្រមគ្នា ។

បទថា **សមយេ ចិត្តស្ស និគ្គណ្ណនតា** (ការសង្កត់ចិត្តក្នុងសម័យ
ដែលគួរសង្កត់) សេចក្តីថា ក្នុងសម័យណាចិត្តជាធម្មជាតិរាយមាយដោយ
ហេតុទាំងឡាយ មានការប្រារព្ធសេចក្តីព្យាយាមខ្លាំងហួសប្រមាណជាដើម
ការសង្កត់ចិត្តនោះក្នុងសម័យនោះ ដោយការញ៉ាំងបស្សន្ទិសម្ពោជ្ឈន្តៈ សមាធិ
សម្ពោជ្ឈន្តៈ និងឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈន្តៈឲ្យកើតឡើងព្រមគ្នា ។

បទថា **សមយេ សម្បហំសនតា** (ការផ្តន្ទិចចិត្តឲ្យរីករាយក្នុងសម័យ
ដែលគួរផ្តន្ទិចចិត្តឲ្យរីករាយ) សេចក្តីថា ក្នុងសម័យណាចិត្តជាធម្មជាតិមិន
ស្រស់ថ្លា ព្រោះមានបញ្ញា និងការព្យាយាមតិច ឬព្រោះមិនបានសម្រេចដល់

១៧៤ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

សេចក្តីសុខដែលកើតពីការចូលទៅស្ងប់ក្នុងសម័យនោះ ព្រះយោគាវចរគប្បី ញ៉ាំងចិត្តឲ្យសង្វេគដោយការពិចារណាសង្វេគវត្ថុ (ទីតាំងនៃសេចក្តីសង្វេគ) ៨ យ៉ាង ដែលឈ្មោះថា សង្វេគវត្ថុ ៨ យ៉ាងនោះ បានដល់ ជាតិ ជរា ព្យាធិ និងមរណៈ រួមជា ៤ ទុក្ខក្នុងអបាយជាទី ៥ ទុក្ខដែលមានវដ្តជាមូលក្នុងអតីត ១ ទុក្ខដែលមានវដ្តជាមូលក្នុងអនាគត ១ ទុក្ខមានការស្វែងរកអាហារជាមូល ក្នុងបច្ចុប្បន្ន ១ ។ និងឲ្យកើតសេចក្តីជ្រះថ្លា ដោយការព្យាយាមរកដល់គុណ របស់ព្រះរតនត្រៃ ។ នេះហៅថា ការផ្តន់ចិត្តឲ្យរីករាយក្នុងសម័យ (ដែលគួរ ផ្តន់ចិត្តរីករាយ) ។

ដែលឈ្មោះថា ការសម្លឹងមើលចិត្តព្រងើយ ៗ ក្នុងសម័យដែល (គួរ សម្លឹងមើលចិត្តយ៉ាងព្រងើយ ៗ) បានដល់ ក្នុងសម័យណា ចិត្តជាធម្មជាតិ មិនរញ្ជា មិនរាយមាយ មានភាពរីករាយប្រព្រឹត្តទៅក្នុងអារម្មណ៍យ៉ាងស្មើ ប្រពៃ ដំណើរទៅតាមវិថីនៃសមថៈ ព្រោះអាស្រ័យការបដិបត្តិដ៏ប្រពៃក្នុងការ លើកចិត្ត ការសង្កត់ចិត្ត និងការផ្តន់ចិត្តនោះឲ្យរីករាយ ប្រៀបដូចនាយ សារីមិនចាំបាច់ខ្វល់ខ្វាយនឹងសេះដែលរត់ទៅស្មើត្រង់ នេះហៅថា ការសម្លឹង មើលចិត្តព្រងើយ ក្នុងសម័យ (ដែលគួរសម្លឹងមើលព្រងើយ ៗ) ។

ដែលឈ្មោះថា ការចៀសវាងបុគ្គលមានចិត្តមិនសមាធិ បានដល់ ការ ចៀសវាងឲ្យឆ្ងាយនូវបុគ្គលអ្នកមិនបានសម្រេចឧបចារសមាធិ ឬអប្បទាសមាធិ

១៩៤ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

អ្នកមានចិត្តរាយមាយ ។

ដែលឈ្មោះថា ការគប់រកបុគ្គលអ្នកមានចិត្តជាសមាធិ បានដល់ ការសេពគប់ ការគប់រក ការចូលទៅអង្គុយជិតបុគ្គលអ្នកមានចិត្តតាំងមាំដោយឧបារសមាធិ ឬអប្បនាសមាធិ ។

ដែលឈ្មោះថា ភាពជាអ្នកបង្ហាន់ចិត្តទៅក្នុងសមាធិសម្ពោជ្ឈន្ត្រៈនោះ បានដល់ ភាពជាអ្នកមានចិត្តបង្ហាន់ទៅក្នុងឥរិយាបថទាំងឡាយ មានឈរ និងអង្គុយជាដើម ។

ក៏កាលព្រះយោគាវចររាជបតីយ៉ាងនេះ សមាធិសម្ពោជ្ឈន្ត្រៈនោះរមែងកើតឡើង ។ ក៏កាលសមាធិសម្ពោជ្ឈន្ត្រៈនោះកើតឡើងយ៉ាងនោះ ព្រះយោគាវចរ រមែងជ្រាបច្បាស់ថា ការចម្រើនដ៏បរិបូណ៌ (នៃសមាធិសម្ពោជ្ឈន្ត្រៈ) បានដោយអរហត្តមគ្គ ។

ការកើតឡើងនៃឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈន្ត្រៈ

ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈន្ត្រៈ រមែងកើតឡើងយ៉ាងនេះ គឺ ម្នាលភិក្ខុទាំងឡាយ ធម៌ដែលជាទីតាំងនៃឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈន្ត្រៈ មានការធ្វើទុកក្នុងចិត្តដោយឧបាយដ៏ប្រពៃ និងការធ្វើឲ្យច្រើនក្នុងធម៌នោះ នេះជាអាហារ (បច្ច័យ) ឲ្យឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈន្ត្រៈដែលនៅមិនទាន់កើត ក៏កើតឡើង ឬរមែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីឲ្យឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈន្ត្រៈដែលកើតឡើងហើយ ឲ្យចម្រើនបរិបូណ៌ ។ ក្នុងព្រះតម្រាស់

១៧៦ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

នោះ ឧបេក្ខានោះឯង ឈ្មោះថា ធម៌ដែលជាទីតាំងនៃឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈន្តៈ ។

ម្យ៉ាងទៀត ធម៌ ៥ ប្រការ គឺ ភាពជាអ្នកដាក់ខ្លួនជាកណ្តាលក្នុងសត្វ

១ ភាពជាអ្នកដាក់ខ្លួនជាកណ្តាលក្នុងសន្ធិវារ ១ ការច្រៀសវាងបុគ្គលអ្នកជាប់ជំពាក់ក្នុងសត្វ និងសន្ធិវារ ១ ការគប់រកបុគ្គលអ្នកដាក់ខ្លួនជាកណ្តាលក្នុងសត្វ និងសន្ធិវារ ១ ភាពជាអ្នកបង្កាន់ចិត្តទៅក្នុងឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈន្តៈនោះ ១ រមែងប្រព្រឹត្តទៅដើម្បីការកើតឡើងនៃឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈន្តៈ ។

បណ្ណធម៌ ៥ ប្រការនោះ ព្រះយោគាវចររមែងញ៉ាំងការដាក់ខ្លួនជាកណ្តាលក្នុងសត្វឲ្យកើតឡើងដោយអាការ ២ យ៉ាង គឺ ដោយការពិចារណាយើញថា សត្វមានកម្មជាប់របស់ខ្លួនយ៉ាងនេះថា ឯងមកតាមកម្មរបស់ខ្លួនហើយក៏នឹងទៅតាមកម្មរបស់ខ្លួន (ដូចគ្នា) ។

ឯងនឹងទៅជាប់ជំពាក់នឹងនរណាទៅ និងដោយការពិចារណាយើញថា មិនមែនសត្វ យ៉ាងនេះថា ពោលដោយបរមត្ថហើយសត្វមិនមានឡើយ ឯងនោះនឹងទៅជាប់ជំពាក់នឹងនរណាទៅ ។

គប្បីញ៉ាំងការដាក់ខ្លួន ជាកណ្តាលក្នុងសន្ធិវារ ឲ្យកើតឡើងដោយអាការ ២ យ៉ាង គឺ ដោយពិចារណាយើញថា មិនមានម្ចាស់យ៉ាងនេះថា សំពត់ចិវរនេះចូលដល់ការប្រែប្រួលពណ៌ និង ការគ្រាំគ្រាទៅតាមលំដាប់ហើយក្លាយទៅជាសំពត់ដូតជើង និងត្រូវគេភ្លឺរេចាលដោយចុងឈើប្រត់ ក៏ប្រសិនបើចិវរ

១៧ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

នោះ នឹងគប្បីមានម្ចាស់សោត ឯងក៏នឹងមិនព្រមឲ្យចីវរនោះវិនាសទៅយ៉ាង

នោះ ១ ហើយដោយការពិចារណាលើញាថា ជាបស្ចឹមណ្ណៈអាសន្នយ៉ាង

នេះថា ចីវរនេះមិនស្ថិតស្ថេរ នៅបានមួយរយៈពេលខ្លី ១ ។

ម្យ៉ាងទៀត បណ្ឌិតគប្បីធ្វើការប្រកបសេចក្តីសូម្បីក្នុងបាត្រជាដើមដូច
យ៉ាងក្នុងចីវរ ដូច្នោះ ។

ក្នុងពាក្យថា **សត្តសង្ខារកេហាយនបុគ្គលបរិវដ្ឋនតា** (ការចៀស
វាងបុគ្គលអ្នកជាប់ជំពាក់ក្នុងសត្វ និងសង្ខារ) គប្បីជ្រាបការវិនិច្ឆ័យដូចតទៅ
នេះ ៖

បុគ្គលណាជាគ្រហស្ថ រមែងប្រកាន់នូវបិយជនទាំងឡាយ មានបុត្រា
និងបុត្រីជាដើមរបស់ខ្លួនថា ជាបស្ចឹមណ្ណ ។ ចំពោះបព្វជិត រមែងប្រកាន់
អន្តរាសិក សុទ្ធិវិហារិក និងអ្នករួមឧបជ្ឈាយ័យជាដើមរបស់ខ្លួនថា ជាបស្ចឹម
ណ្ណ ចុះដែលធ្វើការងារទាំងឡាយ មានការកោរសក់ ដេរសំពត់ ជ្រលក់ចីវរ
និងដុតបាត្រជាដើមឲ្យដល់បុគ្គលទាំងឡាយនោះឯង មិនឃើញត្រឹមតែមួយភ្លែត
ក៏ទៅតាមរកយ៉ាងវីវកមិនខុសអ្វីនឹងម្រឹកដែលក្រាក់ផ្អើល (ស្រែកសួរថា)
សាមណេរូបនោះទៅណា ? ភិក្ខុកំលោះរូបនោះទៅណាហើយ ? សូម្បីត្រូវ
អ្នកដទៃសំណូមពរថា សូមលោកបញ្ជូនភិក្ខុកំលោះ ឬសាមណេរូបនោះឲ្យ
ទៅជួយកោរសក់ត្រឹមតែបន្តិចបន្តួចជាដើម ក៏មិនព្រមឲ្យ ទៅដោយអាងថា

១៧៨ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

សូម្បីពួកយើងមិនទាន់ហ៊ានប្រើពួកគេឲ្យធ្វើការងាររបស់ខ្លួនផង ពួកលោកនឹង មកយកគេទៅ (បម្រើការងារ) នាំឲ្យលំបាក បុគ្គលនេះឈ្មោះថា ជាអ្នក ជាប់ជំពាក់ក្នុងសត្វ ។

ចំណែកបុគ្គលណាប្រកាន់បាត្រ ចីវរ បំពង់មូល និងឈើច្រត់ជាដើម ថាជារបស់យើងមិនព្រមឲ្យអ្នកដទៃដោយហោចទៅសូម្បីនឹងយកដៃប៉ះ លុះ ត្រូវសូមខ្ចីក៏និយាយថា ពួកយើងទាំងឡាយស្រឡាញ់របស់នេះមិនហ៊ានប្រើ ប្រាស់ផង ពួកយើងនឹងឲ្យពួកលោកបានដូចម្តេច បុគ្គលនេះឈ្មោះថា អ្នក ជាប់ជំពាក់ក្នុងសង្ខារ ។

ចំណែកបុគ្គលណា ជាអ្នកមានខ្លួនជាកណ្តាល ព្រងើយកន្តើយក្នុងវត្ថុ ទាំង ២ នោះ បុគ្គលនោះឈ្មោះថា ដាក់ខ្លួនជាកណ្តាលក្នុងសត្វ និងសង្ខារ ។

ឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈន្តៈនេះ រមែងកើតឡើងដល់ព្រះយោគាវចរ ដែល ចៀសវាងឲ្យឆ្ងាយពីបុគ្គលអ្នកជាប់ជំពាក់ក្នុងសត្វ និងសង្ខារបែបនេះខ្លះ អ្នក គប់រកបុគ្គលអ្នកដាក់ខ្លួនជាកណ្តាលក្នុងសត្វ និងសង្ខារខ្លះ អ្នកមានចិត្តបង្កើន ទៅ ដើម្បីឲ្យកើតឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈន្តៈនោះ ក្នុងឥរិយាបថទាំងឡាយ មានឈរ និងអង្គុយជាដើមខ្លះដូចពណ៌នាមកដូច្នោះ ។

កាលឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈន្តៈនោះកើតឡើងយ៉ាងនោះ ព្រះយោគាវចរ រមែងជ្រាបច្បាស់ថា ការចម្រើនបរិបូណ៌ (នៃឧបេក្ខាសម្ពោជ្ឈន្តៈ) មានបាន

១៩៩ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

ដោយអរហត្តមគ្គ ។

បទថា **ឥតិ អជ្ឈត្តំ** វា សេចក្តីថា ព្រះយោគាវចរនោះកំណត់
ពោជ្ឈន្តិៈ ៧ របស់ខ្លួន ឬរបស់បុគ្គលដទៃយ៉ាងនេះហើយ គឺ កំណត់ពោជ្ឈន្តិៈ
របស់ខ្លួនតាមកាល ឬពោជ្ឈន្តិៈរបស់បុគ្គលដទៃតាមកាល ជាអ្នកមានប្រក្រតី
ពិចារណាយើញធម៌ក្នុងធម៌ទាំងឡាយយ៉ាងនេះ ។ ចំណែកការកើតឡើង និង
ការរលត់ទៅក្នុងពោជ្ឈន្តិៈបញ្ចុះនេះ គប្បីជ្រាបដោយអំណាចការកើត និង ការ
រលត់នៃសម្មាជ្ឈន្តិៈទាំងឡាយ , ពាក្យដទៃអំពីនេះ មានន័យដូចពោលហើយ ។

អរិយសច្ចក្នុងពោជ្ឈន្តិៈ

សេចក្តីថា ក្នុងពោជ្ឈន្តិៈបញ្ចុះនេះ សតិដែលកំណត់ពោជ្ឈន្តិៈ ជាទុក្ខសច្ច
តែម្យ៉ាង អ្នកសិក្សាគប្បីជ្រាបផ្លូវនៃធម៌ជាគ្រឿងចេញចាករបស់ភិក្ខុអ្នកកំណត់
ពោជ្ឈន្តិៈ ព្រោះការប្រកបសេចក្តីដូចពោលមកនេះឯង ។ ពាក្យដ៏សេសមាន
ន័យ (ដូចដែលពោលមកហើយ) នោះ ដូចគ្នា ។

(ចប់ ពោជ្ឈន្តិៈបញ្ចុះ)

សច្ចបញ្ច

លុះទ្រង់ចែកធម្មានុបស្សនា ដោយអំណាចពោជ្ឈន្តិៈ ៧ យ៉ាងនេះ
ហើយ ឥឡូវនេះ ដើម្បីនឹងទ្រង់ចែកដោយអំណាចសច្ចៈ ៤ ព្រះមានព្រះភាគ

២០០ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

ជាម្ចាស់ ទើបទ្រង់ត្រាស់ពាក្យថា បុន ចបរំ ដូច្នោះជាដើម ។

បណ្ណាបទទាំងនោះ បទថា ឥទំ ទុក្ខនិ យថាកុតំ បជានាតិ សេចក្តីថា ព្រះយោគាវចររមែងជ្រាបច្បាស់នូវធម៌ដែលប្រព្រឹត្តទៅក្នុងក្នុង ៣ រៀវតែតណ្ហា តាមសេចក្តីពិតថា នេះទុក្ខ (ក៏រមែងជ្រាបច្បាស់តណ្ហាអំពីអតីត ដែលជាតួ ហេតុឲ្យទុក្ខនោះឯងកើត គឺ តាំងឡើងតាមសេចក្តីពិតថា នេះទុក្ខសមុទយៈ រមែងជ្រាបច្បាស់នូវព្រះនិព្វាន គឺ ការមិនប្រព្រឹត្តទៅនៃទុក្ខ និងតណ្ហាទាំងពីរ តាមសេចក្តីពិតថា នេះទុក្ខនិរោធ រមែងជ្រាបច្បាស់នូវអរិយមគ្គ ដែលជាតួ កំណត់ដឹងទុក្ខ លះបង់សមុទយៈ ធ្វើនិរោធឲ្យជាក់ច្បាស់តាមសេចក្តីពិតថា នេះទុក្ខនិរោធគាមិនបដិបទា ។ កថាពោលដោយអរិយសច្ចដ៏សេស បាន អធិប្បាយឲ្យពិស្តារហើយក្នុងគម្ពីរវិសុទ្ធិមគ្គនោះឯង ។

បទថា ឥតិ អជ្ឈត្តំ វា សេចក្តីថា ព្រះយោគាវចរកំណត់សច្ចៈ ៤ របស់ខ្លួន ឬរបស់អ្នកដទៃហើយ គឺ កំណត់សច្ចៈទាំង ៤ របស់ខ្លួនតាមកាល ឬរបស់អ្នកដទៃតាមកាល ជាអ្នកមានប្រក្រតីពិចារណាយើញធម៌ក្នុងធម៌ទាំង- ឡាយចំណែកការកើតឡើង និងការរលត់ទៅក្នុងបតុសច្ចបព្វៈនេះ គប្បីជ្រាប ដោយអំណាចការកើត និងរលត់របស់សច្ចៈទាំង ៤ តាមសេចក្តីពិត ។ ពាក្យ ដទៃក្រៅពីនេះ មានន័យដូចពោលហើយនោះឯង ។

អរិយសច្ច ក្នុងអរិយសច្ច

២០១ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

ដោយថា ក្នុងចតុស្ថប្បព្វៈនេះ សតិគ្រឿងកំណត់សច្ចៈ ៤ ជាទុក្ខសច្ចៈ តែម្យ៉ាង បណ្ឌិតគប្បីជ្រាបផ្លូវនៃធម៌ជាគ្រឿងនាំចេញរបស់ភិក្ខុអ្នកកំណត់សច្ចៈ ព្រោះការប្រកបសេចក្តីដូចពោលមកនេះឯង ។ ពាក្យដ៏សេស ដូច (ពាក្យ ដែលពោលមកហើយ) នោះឯង ។

(ចប់ ចតុស្ថប្បព្វៈ)

ដោយពាក្យមានប្រមាណប៉ុណ្ណោះ ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ទ្រង់ត្រាស់ កម្មដ្ឋានទុក ២១ យ៉ាង គឺ អាណាបាន (ដង្ហើមចេញចូល) ១ ចតុតិរិយាបថ (តិរិយាបថ ៤) ១ ចតុសម្បជញ្ញ (សម្បជញ្ញៈ ៤) ១ ទូត្តិសាការ (អាការ ៣២) ១ ចតុធាតុវដ្តាន (ការកំណត់ធាតុ ៤) ១ នវសីវថិកា (ព្រៃ ស្មសាន ៧) ១ វេទនាបុស្សនា (ការកំណត់វេទនា) ១ ចិត្តានុបស្សនា (ការពិចារណាឃើញចិត្ត) ១ នីវរណបរិក្ខេប (ការកំណត់នីវរណៈ) ១ ខន្ធបរិក្ខេប (ការកំណត់ខន្ធ) ១ អាយតនបរិក្ខេប (ការកំណត់អាយតនៈ) ១ ពោជ្ឈន្តបរិក្ខេប (ការកំណត់ពោជ្ឈន្តៈ) ១ សច្ចបរិក្ខេប (ការកំណត់ សច្ចៈ) ១ ។

បណ្តាកម្មដ្ឋាន ២១ យ៉ាងនោះ អាណាបានៈ ១ ទូត្តិសាការៈ ១ នវសីវ- ថិកា (ព្រៃស្មសាន ៧) ១ រួមជាកម្មដ្ឋានដែលឲ្យដល់អប្បនា ១១ ។

២០២ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណសកៈ

ចំណែក ព្រះមហាសិវត្ថេរ អ្នកពោលគម្ពីរទីយនិកាយ ពោលថា ព្រះមាន ព្រះភាគជាម្ចាស់ទ្រង់ត្រាស់នូវសិវិចិកា ទុកដោយអំណាចការពិចារណាយើញ ទោស ។ ព្រោះហេតុដូច្នោះ តាមមតិរបស់ព្រះមហាសិវត្ថេរនោះ កម្មដ្ឋាន ២ (គឺ អាទាបាទ និង ទ្ធក្តិសាការ) ប៉ុណ្ណោះ ជាកម្មដ្ឋានដែលឲ្យដល់អប្បនា កម្មដ្ឋានដ៏សេសជាកម្មដ្ឋានដែលឲ្យដល់ឧបចារៈ ។

សួរថា ក៏ការប្រកាន់មាំ នឹងកើតក្នុងកម្មដ្ឋានទាំងនោះ ទាំងអស់ឬ ?

ឆ្លើយថា មិនកើត ព្រោះថា ការប្រកាន់មាំរមែងមិនកើតក្នុងឥរិយាបថ សម្បជញ្ញៈ នីវរណៈ និងសម្ពោជ្ឈន្តៈ តែនឹងកើតក្នុងកម្មដ្ឋានដ៏សេស ។

ចំណែក ព្រះមហាសិវត្ថេរ ពោលថា រមែងកើតការប្រកាន់មាំក្នុង កម្មដ្ឋានសូម្បីទាំងនោះ (មានឥរិយាបថជាដើម) ព្រោះថា ព្រះយោគាវចរ នេះរមែងកំណត់យ៉ាងនោះថា ឥរិយាបថ ៤ របស់យើងមាន ឬ មិនមាន សម្បជញ្ញៈ ៤ របស់យើងមាន ឬថា មិនមាន នីវរណៈ ៥ របស់យើងមាន ឬមិនមាន ពោជ្ឈន្តៈ ៧ របស់យើង មានឬថាមិនមាន ព្រោះហេតុដូច្នោះ ទើប កើតការប្រកាន់មាំក្នុងកម្មដ្ឋានគ្រប់ប្រការ ។

២០៣ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

អានិសង្សនៃការចម្រើនសតិប្បដ្ឋាន

បទថា យោ ហិ កោចិ ភិក្ខុវេ សេចក្តីថា បុគ្គលណានីមួយ នឹងជាភិក្ខុ ឬភិក្ខុនី ឧបាសក ឬឧបាសិកាក៏ដោយ ។

បទថា ឯវំ កវេយ្យ សេចក្តីថា គប្បីចម្រើន (សតិប្បដ្ឋាន) ទៅតាម លំដាប់នៃការវិនិច្ឆ័យ ដែលព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ទុកតាំងពីដំបូង ។

បទថា បាជិកន្តំ ប្រែថា គប្បីសង្ឃឹម ។ អធិប្បាយថា មានពិត ប្រាកដ ។

បទថា អញ្ញា បានដល់ ព្រះអរហត្តផល ។

បទថា សតិ វា ឧបាទិសេសេ សេចក្តីថា ឬកាលនៅមានឧបាទាន សល់ គឺ នៅមិនទាន់អស់ទៅ ។

បទថា អនាគាមិតា បានដល់ ភាពជាព្រះអនាគាមី ។

ព្រះមានព្រះភាគ លុះទ្រង់សម្តែងសាសនធម៌ជាគ្រឿងនាំចេញដោយ អំណាច (រយៈវេលា) ៧ ឆ្នាំ យ៉ាងនេះហើយ កាលនឹងទ្រង់សម្តែងរយៈ ដ៏ខ្លីជាងនោះទៅទៀត ទើបត្រាស់ថា តិដ្ឋន្ត ភិក្ខុវេ ដូច្នោះជាដើម ហើយធម៌ ទាំងអស់នោះ ព្រះមានព្រះភាគទ្រង់ត្រាស់ទុក ដោយអំណាចវេនេយ្យបុគ្គល អ្នក (មានសតិបញ្ញា) មធ្យមប៉ុណ្ណោះ ។ ចំណែកព្រះបុរាណចារ្យសំដៅ យកបុគ្គលអ្នកមានបញ្ញាចាស់ក្លា ទើបពោលទុកថា ៖

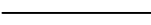
២០៤ ព្រះសុត្តន្តបិដក មជ្ឈិមនិកាយ មូលបណ្ណាសកៈ

បុគ្គលអ្នកមានបញ្ញាចាស់ក្លា បានទទួលពាក្យប្រៀនប្រដៅ
ក្នុងពេលព្រឹក ក៏នឹងសម្រេចគុណវិសេសបានក្នុងពេលល្ងាច
បានទទួលព្រះធម្មទេសនាក្នុងពេលល្ងាច ក៏នឹងសម្រេចគុណ
វិសេសបានក្នុងពេលព្រឹក ។

ព្រះមានព្រះភាគជាម្ចាស់ កាលទ្រង់សម្តែងថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ
សាសនធម៌របស់គាត់ ជាធម៌ត្រឡឹងនាំចេញយ៉ាងនេះ ដូចពណ៌នាមកដូច្នោះ
ហើយកាលនឹងទ្រង់រៀបចំព្រះធម៌ទេសនា ដែលព្រះអង្គទ្រង់សម្តែងហើយដល់
កំពូល គឺ ព្រះអរហត្ត ក្នុងឋានៈសូម្បី ២១ យ៉ាង ដល់ព្រះសាវ័ក ទើបទ្រង់
ត្រាស់សម្តែងថា ម្ចាស់ភិក្ខុទាំងឡាយ ផ្លូវនេះជាផ្លូវឯក ។ ល ។ ព្រោះអាស្រ័យ
ពាក្យដែលពោលទុកហើយយ៉ាងនេះ គាត់ទើបសម្តែងសតិប្បដ្ឋានសូត្រនេះ
ទុក ។ ពាក្យដ៏សេសមានសេចក្តីងាយស្រួលទាំងអស់នោះឯង ។

ចប់អង្គកថាសតិប្បដ្ឋានសូត្រ ទី ១០

នៃមូលបរិយាយវគ្គ

២០៥ អង្គកថា សតិប្បដ្ឋានសូត្រ

ប្រជុំកងធម៌

ប្រភេទ	ពួក	ទំព័រ
សម្បជញ្ញៈ	៤ -----	៨៣
ធម៌ឲ្យកើតសតិសម្មាជ្ឈង្គៈ	៤ -----	១៨៥
ធម៌ឲ្យកើតឧបេក្ខាសម្មាជ្ឈង្គៈ	៥ -----	២០៨
ការលះកាមឆន្ទៈដោយធម៌	៦ -----	១៦៣
ការលះព្យាបាទដោយធម៌	៦ -----	១៦៦
ការលះបីនមិទ្ធុដោយធម៌	៦ -----	១៧០
ការលះឧទ្ធចក្កក្នុងដោយធម៌	៦ -----	១៧១
ធម៌ឲ្យកើតធម្មវិចយសម្មាជ្ឈង្គៈ	៧ -----	១៨៧
ធម៌ឲ្យកើតបស្សន្ទិសម្មាជ្ឈង្គៈ	៧ -----	២០៣
ព្រៃខ្មោច	៩ -----	១៨៣
បដិកូល	១០ -----	១២១
ធម៌ឲ្យកើតវិរិយសម្មាជ្ឈង្គៈ	១១ -----	១៨២
ធម៌ឲ្យកើតបិតិសម្មាជ្ឈង្គៈ	១១ -----	២០១
ធម៌ឲ្យកើតសមាធិសម្មាជ្ឈង្គៈ	១១ -----	២០៥
កម្មដ្ឋាន	២១ -----	២១៦

អវសានកថា

ព្រះអានន្ទទូន្មានថា ៖

សញ្ញាយ វិបរិយេសា	ចិត្តន្ត បរិឌយ្ហតំ
និមិត្តំ បរិវេជ្ជហិ	សុកំ រាគុបសញ្ញិតំ
សន្ធារេ បរតោ បស្ស	ទុក្ខតោ មា ច អត្តតោ
និព្វារេហិ មហារាតំ	មាឌយ្ហិតោ បុនប្បនំ
អសុកាយ ចិត្តំ ការវេហិ	ឯកគ្គំ សុសមាហិតំ
សតិ កាយគតា ត្បត្ត	និព្វិទាតហុលោ កវ
អនិមិត្តញ្ច ការវេហិ	មាណុសយមុជ្ជហ
តតោ មាណាភិសមយា	ឧបសន្តោ ចរិស្សសិ

ចិត្តរបស់លោក ក្តៅហ្រាយព្រោះវិបល្លាសនៃសញ្ញា ចូរលោកលះបង់
 នូវនិមិត្តថាវ្យ ដែលអាស្រ័យនូវរាគៈ ចូរលោកពិចារណានូវសន្ធារថា ជាប់របស់
 អ្នកដទៃ គឺថា ជាប់របស់មិនទៀង ជាទុក្ខ កុំពិចារណាថា ជាប់របស់ខ្លួនឡើយ ចូរ
 លោករំលត់នូវរាគៈធំចេញ កុំក្តៅក្រហាយញ្ចយ ។ ឡើយ ចូរចម្រើនចិត្ត ដើម្បី
 អសុកចិត្តនោះ ក៏មានអារម្មណ៍តែមួយ តាំងនៅខ្ជាប់ខ្ជួនដោយប្រពៃ សតិ
 របស់លោក ចូរតាំងនៅក្នុងកាយ ចូរលោកធ្វើខ្លួនឲ្យជាបុគ្គលមានសេចក្តី
 នឿយណាយច្រើន ចូរចម្រើននូវវិបស្សនា ដែលរកនិមិត្តគ្មាន ចូរលះបង់នូវ
 អនុស័យ គឺ មានៈ លោកនឹងបានជាបុគ្គលមានចិត្តស្ងប់រម្ងាប់ ព្រោះបាន
 ត្រាស់ដឹងដោយការឃើញ នឹងលះបង់នូវមានៈ ក្នុងកាលជាខាងក្រោយមិនខាន
 ឡើយ ។